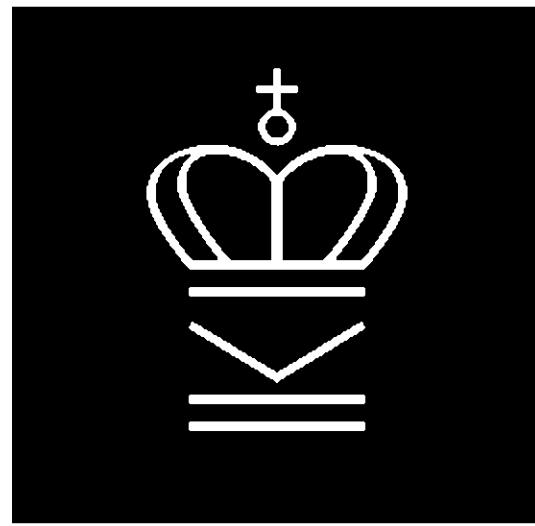

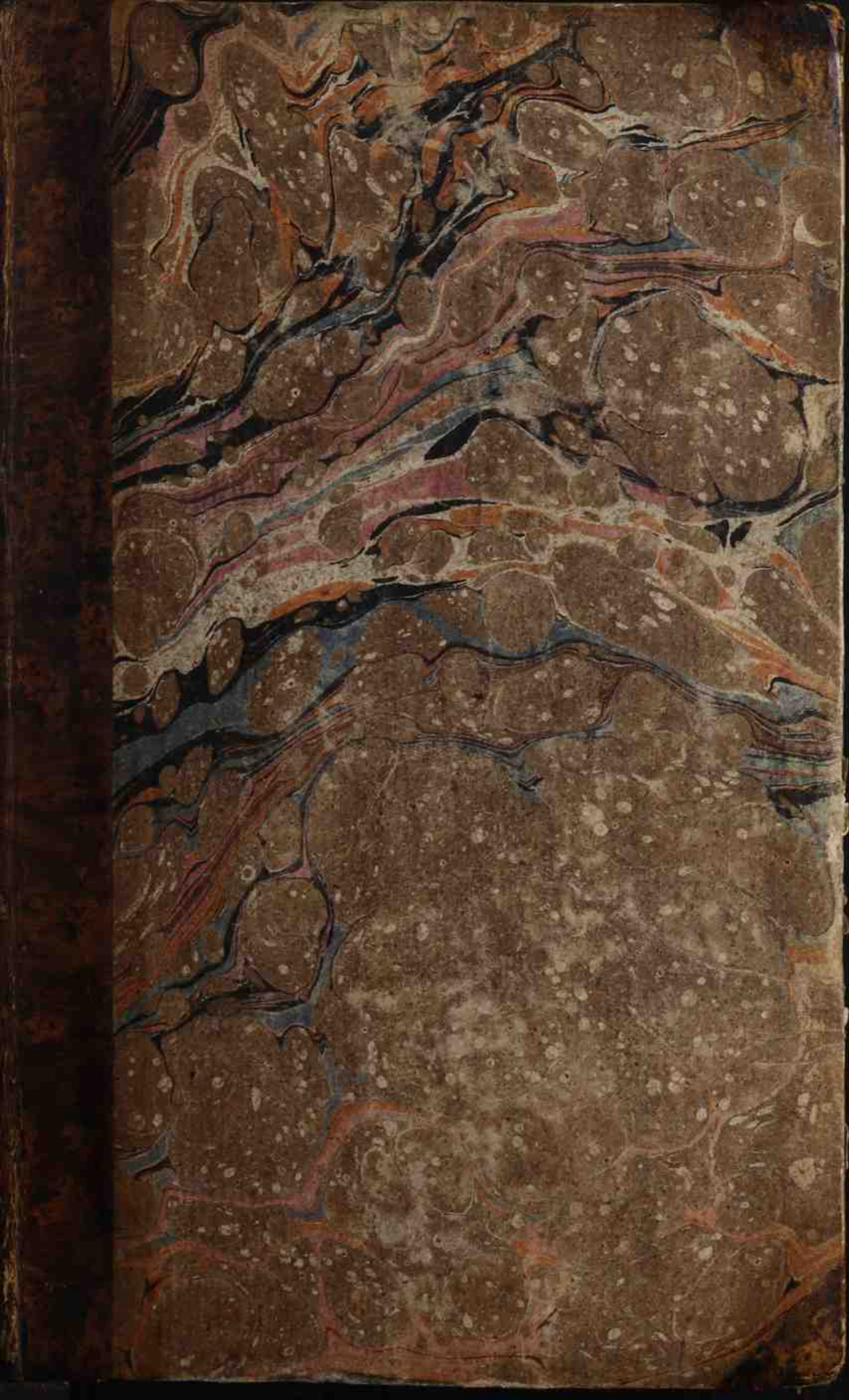
Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

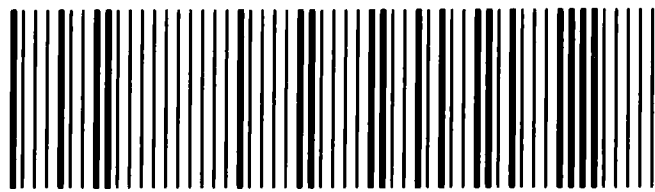
For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk

134/2
ex. 1

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021865347

U n i v e r s i t e t s

o g

S k o l e - A n n a l e r .

1 8 7 0 .

F ø r s t e B i n d .

U d g i v n e

a f

L. E n g e l s t o f t ,

Professor i Historie og Geographie ved Kiøbenhavn
Universitet, Secretær og Bureauchef i Directionen
for Universitetet og de lærde Skoler.

K j ø b e n h a v n .

Købt hos og forlagt af Andreas Seidelin,
Store Rannistræde No. 46.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Indhold.

Første Quartal.

A. Afhandlinger.

I. Historiske Efterretninger om Dr. Gall og hans Organlære; af Hr D. Biørn, Overlærer i Mathematik, Fysik og Naturhistorie ved Odense Cathedralskole; et Indbydelses-Brief til Høitideligheden ved bemeldte Cathedralskole, i Anledning af Hans Majestæt Kongens Fedseledaa den 28 Jan. 1810	I.
II. Blandede Bidrag til Skolernes Historie	35.

B. Universitetet.

I. Offentlige Foranstaltninger	41.
II. Examinationsaarer	45.
III. Academiske Examina	—
IV. Academiske Høitideligheder	49.
V. Legater	59.
VI. Academiske Stipendier	70.
VII. Leilighedsfrister	73.
VIII. Blandede Efterretninger	76.

C. De lærde Skoler.

I. Forgivning	80.
II. Examinationsaarer	102.
III. Efterretninger om de lærde Skolers nuværende Frekvens	—
IV. Høitideligheder	104.
V. Skolefrister	107.
VI. Blandede Efterretninger	124.

D. Universiteter og Høiskoler i Almindelighed.

I. Blandede Efterretninger fra Rusland, Sverige, Sachsen, Bayern, Westphalen, Preussen, Frankrig, Holsteen	125. 165.
--	-----------

Indhold.

Andet Kvartal.

A. Actstykker

til Skolernes og Universitetets Historie	169.	.91
--	------	-----

B. Universitetet.

I. Offentlige Foranstaltninger	201.	.11
II. Forelæsninger	209.	.91
III. Gaver og Legater	217.	.7
IV. Academiske Examina	237.	.7
V. Freskbeviisninger	249.	.91
VI. Høitideligheder	—	—
VII. Smaaaffrister	253.	.81
VIII. Blandede Efterretninger	263.	.81

C. De lærde Skoler.

I. Udgivning	269.	.91
II. Afgang, Befordringer og Freskbeviisninger	290.	.01
III. Bidrag til Sangopvarthningens Historie	292.	.21
IV. Høitideligheder	297.	.71
V. Feilighedsaffrister	308.	.81
VI. Blandede Efterretninger	310.	.01

D. Universiteter og Høiskoler i Almindelighed.

Blandede Efterretninger fra Frankrig, Italien, Spa- nien, Württemberg, Bayern, Sachsen, West- phalen, Disponible Lande i Tydskland	314.	.41
Bilag	339.	.91

A.

I. Historiske Efterretninger om Dr. Gall og hans Organlære; af Hr. D. Biørn, Overlærer i Mathematik, Physik og Naturhistorie ved Odense Cathedralsskole; et Indbydelsesbrev til Høitideligheden ved bemeldte Cathedralsskole, i Anledning af Hs. Majestæt Kongens Fødselsdag den 28 Jan. 1810.

En af de Gjenstande, som i de senere Aar tiltrak sig ikke blot den lærde Verdens, men ogsaa mange Steder den mindre cultiveerte Klasses Opmærksomhed, var Dr. Galls Lære om Hjernen og Hovedskallen; alle Tidsskrifter brimlede af Efterretninger om denne Lære; en stor Mængde Smaaskrifter oversømmede især Tydskland i denne Anledning; men mange af disse Indhold var ligesaameget afvigende fra Galls Principer, som deres Titel var forskjellig fra Navnet af den Videnskab,

Universt. og Skole-Annaler 1810. I. B. 24

han foredrog. Ordet *Physiognomik* eller *physiognomiske* *Undersøgelser*, hvormed adskillige af disse vare betitlede, viste tilfulde, at disse Forfattere ei havde betragtet hans Lære fra det rigtige Synspunkt. Ikke at tale om den mindre cultiveerte Klasses Forestillinger om samme, som indbildte sig, at Galls Opdagelser gik ud hverken paa meer eller mindre end at føle Golt paa Hovedet, og strax deraf at kunne bedømme deres intellectuelle og moralske Evner. At denne Misforstaaelse imidlertid var en Folge af den Maade, hvorpaa denne Videnskab udbredtes blandt Publicum, vil let indsees. Han gik ikke den for Videnskabernes Dyrkere sædvanlige Vej, ved Skrifter at meddele hinanden deres Erfaringer, men indskrænkede sig blot til at holde Forelæsninger over sin Lære, uden ved Trykken at meddele sine Principer; og disse Forelæsninger, der som oftest, især uden for Wien, hvor hans egentlige Opholdssted var, fuldendtes i 4 a 5 Dage, vare det eneste Middel, ved hvilket man kunde faae Kundskab om hans Undersøgelser. Adskillige af hans Tilhørere have siden, undertiden lidet for uilfældigen, meddeelt Publicum deres i saa faa Dage indsamlede Kundskaber, og de, hvis Lod det ikke blev at høre hans Forelæsninger, have maattet lade sig nøie med disse ofte hinanden mod-

sigende, og i forskjellig Hensigt affattede. Eftersretninger.

Allerede i sine første Skoleaar siges Gall. at være bleven opmærksom paa det Egne i sine Meddisciplers Karakter. Det hele Legems Dannelse, hvoraf han søgte at udlede Grunden til sin Dom, frembød ham ikke noget Fyldestgjørende i denne Henseende; kun i Hovedets særegne Figur syntes han at finde nogen Overensstemmelse med enhver Karakter; han vedblev derfor at anstille Sammenligninger af denne Hovedets Dannelse med Sjeleevnerne af de Personer, som vare ham bekendte. At denne Hovedets Dannelse igjen maatte have en fjernere Grund, var let at formode, og hvor skulde denne rimeligere søges end i Hjernens Dannelse? Fra Tanken om egne Organer for de udvortes Sandser og det vegetative Liv var derfor Overgangen let til Tanken om lignende for de indvortes Sandser og det animaliske Liv. Ligesom Synet, Hørelsen, Respirationen, Blodets Bevægelse, Vædsterne's Segregation o. s. v. have deres egne Organer og egne Nerver, saaledes, tænkte han, maae vel ogsaa de øvrige Evner have deres. Af denne Sætning, hvis Rigtighed han søgte at lægge for Dagen, lod

vede han sig ikke ringere Fordeel end Besvarelsen af det Spørgsmaal: kan Menneskets Indvortes fjendes af dets Udvortes? et Spørgsmaal, hvis Udtydning maaskee neppe havde givet Anledning til saa megen Misforstaaelse, om det havde været fremsat saaledes: hvilken Indflydelse har Menneskets Indvortes paa dets Udvortes? At bedømme Menneskets Indvortes efter dets Udvortes, og især efter Hovedets Dannelse, er ingen nye Idee. Selv Grækerne og Romerne ansaae en hvælvet Pande for et Tegn paa Talenter; deres Guder og Heroers Statuer havde immer en stærk hvælvet Pande, og Hjernefalken betydelig stor i Forhold til Ansigtet, og det endog i en høiere Grad end hos Mennesket i Almindelighed, saa at de derved syntes at ville tilkjendegive, at de vare Væsener lige saa ophøjede over Mennesket, som dette er over Dyrene. Men man ikke ogsaa heri kan søge Oprindelsen til, at de ansaae Uglen for et Sindbillede paa Visdom og Retfærdighed, at Minerva er udsprungen af Jupiters Hoved, og flere af deres Fabler?

Paa lignende Grunde beroer ogsaa Campers Theorie om Ansigtsvinklen, der dannes af 2 Linier, hvoraf den ene trækkes fra Randen af de øverste Stjæretænder og op over den fremstaaende Deel

af Pandebeenet, den anden trækkes i den Glade, man lægger igjennem Drehullerne og den underste Rand af Næseborerne. Det er altsaa indlysende, at jo mere fremstaaende Pandebeenet er, desto mere nærmer Ansigtsvinklen sig til en ret Vinkel, og desto talentfuldere troer Camper Dyret at være. Andre have foreslaaet at bestemme Ebnene efter det større eller mindre Forhold imellem hvad der hører til Ansigtet, og hvad der hører til Kraniet i den Glade, man tænker sig ved et vertikalt Snit paa langs igjennem Kraniet; jo større Part Hjerne- skallen indtager, desto fuldkomnere organiseret skulde Dyret være. Ogsaa Blumenbachs Verti- kallinie og Herders Nakkelinie sigte til at vise For- skjelligheder hos Mennesket. Selv Lavaters Phy- sionomik har Hensyn til et lignende Spørgsmaals Besvarelse; men hans i den Anledning fremsatte Hypotheser ere mere Phantasiens end Erfaringens Værk, og langt fra ikke bygte paa saa sikker en Grundvold som Galls. En Lære som denne, tænkte han, maa indeholde rene Erfaringsfætninger, og ikke aprioriske Hypotheser; det er Natu- ren selv, der her bør tale til os, og kun ved dens hyppige og ufortrødne Udspørgelse maae vi vente, at den giver os fyldestgørende Svar. Men ingen Videnskab eller Green af Vi- denskab giver i denne Henseende saa megen Leilig-

hed, som den comparative Anatomie og Physiologie, hvorforre Gall ogsaa tidlig lagde sig efter disse Videnskaber.

Anatomikerne have allerede længe før Gall fundet Overeenstemmelse imellem Dyrenes Evner og Hjernens Forhold til Rygmarven og Nerverne *). Mennesket, som af alle Dyr er udrustet

*) Det er ikke Hjernens absolute Størrelse, der bestemmer Sjeleevnernes Fortrinlighed, thi Elephantens Hjerne er større end Menneskets; heller ikke dens Størrelse i Forhold til Legemet, som Aristoteles allerede antog, thi da stod Mennesket tilbage for adskillige saavel Pattedyr som Fugle. Cuvier angiver, at Hjernemassen hos et Menneske er $\frac{1}{22}$, $\frac{1}{25}$, $\frac{1}{50}$, $\frac{1}{53}$ af Legemets Vægt, eftersom det er gammelt eller ungt, og Haller i sine Anfangsgründe der Physiologie anfører den med et Middeltal for $\frac{1}{35}$; hos en Art af Ulv er den derimod $\frac{1}{22}$, hos Mulvarpen $\frac{1}{36}$, hos Musen $\frac{1}{43}$, hos Hamsteren $\frac{1}{34}$, hos Hanen $\frac{1}{25}$, hos Spurven $\frac{1}{25}$, hos Kanariefuglen $\frac{1}{4}$. Ligesaaalidet er nok den Hypothese rigtig, som adskillige have fremsat, at Dyrrets Sjeleevner stod i ligesvem Forhold til Hjernens Specifikke Længde. Det er altsaa ikke dette Forhold, der bestemmer Sjeleevnernes Grad, thi da vilde adskillige Dyr gøre Mennesket Rangen stridig; men dette Forhold maa, som Commering først har vist, søges imellem Hjernens Størrelse og Nervernes Tæthed og Mængde.

med de største Sjeleevner, har i Forhold til Hjernens Størrelse de fleste og fineste Nerver; hos de andre varmblodige Dyr blive Rygmarven og Nerverne tykkere i Forhold til Hjernens Størrelse; hos mange af de koldblodige Dyr, saasom Fiskene, er Hjernemassen næsten aldeles ikke tykkere end Rygmarven; hos Molluskerne gaae Nerverne ud fra Hjernen som Straaler, og danne hist og her Nerveknuder, der næsten ere ligesaa store som Hjernen selv; de endnu mindre fuldkommen organiseerte Insecter have ingen egentlig Hjerne, men blot en knudret Rygmarv, som strækker sig næsten over det hele Legeme, hvilket ogsaa finder Sted ved Ormene. Endelig have Plantedyrene, de meest enkelte af de dyriske Skabninger, ingen Hjerne, men enhver Deel af Legemet synes ligesom at udgjøre et Legeme for sig selv, forsynet med sine særegne Organer. Som man altsaa kommer længere og længere ned paa Trappen af de dyriske Væsener, finder man deres Dannelse mere afvigende fra Menneskets; de Dyr, som staae paa de øverste Trin, have Hjernemassen concentreret i enkelte Dele, længere nede udbreder den sig mere, indtil den endelig paa de nederste synes ligesom udbredt over det hele Legeme. Men ligesom Forholdet imellem Hjernen og Nervesystemet aftager hos de forskjellige Arter af Dyr,

saaledes aftager det ogsaa hos de forskiellige Indi-
 vider af samme Art. Fra Newtons altomfattende
 Genie til Idiotens Enfoldighed ere Millioner Gra-
 dationer, der svare til ligesaamange Forstjellighe-
 der i Hjernemassens Størrelse. Gall fandt Kraniet
 af et gammelt enfoldigt Gruentimmer kun halv saa
 stort, som det af Digteren Blumauer. Dog er
 Hjernemassens absolute Storhed ei altid et Tegn
 paa Sieleevnerens Fuldkommenhed, naar dens in-
 dre Consistens ikke tillige er hensigtspassende. De
 vereensstemmende hermed er den af vor Lands-
 mand Prof. L. Smith fremsatte Hypothese. „Maa-
 skee, siger han, kunde man antage, at Forholdet
 i Intelligenzen mellem Art og Art, mellem Klasse
 og Klasse havde en vis Sammenhæng med Hier-
 nens Størrelse og Nervernes Tæthed, saa de Dyr
 have Anlæg til størst Klogskab, der med den største
 Hjerne havde de fineste Nerver; at derimod For-
 holdet mellem Individernes Intelligenz af samme
 Art for en Deel beroede paa Hjernens specifikke
 Tyngde, saa det ene Individ af samme Art er og
 kan være klogere, end det andet, i Forhold til
 Hjernens fuldkommnere eller ufuldkommnere Tilstand,
 Tyngde, Bestaffenhed og Indretning.“

Dog ikke Jagttagelsen af denne Gradegang
 allene maatte lede Gall paa Tanken om hans Dr.

ganlære, men, hvad som synes meest paafaldende er, at til de Euner, som hos enkelte Dyr ere fortrinlige, svare udmærket store Nerver; saaledes har f. Ex. Muldvarpen meget store Lugtenerver, men ubetydelige Synsnerver. Korfuglene derimod, som udmærke sig ved et overordentlig skarpt Syn, have ogsaa store Synsnerver. Nogle Dyr, der have særegne Færdigheder, hvortil der ikke findes Spor hos andre, ere ogsaa forsynede med særegne Organer i Hjernen. Saaledes har Fuglen, som synger, Bæveren, som bygger, særegne Organer, hvoraf intet lignende findes hos de øvrige Dyr.

En ikke mindre vigtig Jagttagelse, som vel er meget ældre end Gall, men hvoraf dog ikke har været uddraget fyldestgørende Resultater i den Henseende, var denne: at Sjeleevnerne i deres Virksomhed ere uafhængige af hinanden; een Sjeleevne kan anspændes og slappes, uden at det har nogen Indflydelse paa de øvrige; har man i nogle Timer bestjeftiget sig med speculative Gjenstande, som udfordre en høi Grad af Abstraction, og man af dette Arbeide føler sig træt og udmattet, da vil man ved at foretage sig et Aandsarbeide af et andet Slags, et saadant f. Ex. hvor Hufommelsen eller Phantasien sættes i Virksomhed, bemærke det udmattede Organ at udhvile sig, og efter nogen Tids

Forløb igjen være istand til at fortsætte det forhen tilfædelagte Arbejde. Hvilken Opdrager har ikke ogsaa ofte gjort den Erfaring, at een Sjeleevner kan fortrinlig udvikles, medens de andre forblive sløve.

Med disse Betragtninger lededes Gall til den Slutning, at der i Hjernen er lige saamange Organer, som der gives Sjeleevner, og at disse Organer have deres bestemte Steder. Sels den comparative Anatomies Fader Cuvier havde allerede før Gall lignende Ideer; i sine Forelæsninger over samme *) siger han: „Es scheint als bemerkte man gewisse Verhältnisse zwischen den Fähigkeiten der Thiere und der GröÙe ihrer gemeinschaftlichen Theile. So scheint die Vollkommenheit ihrer Einsicht um so größer, als der Fortsatz des gestreiften Körpers, welcher das Gewölbe der Hirnhälften bildet, von größerem Umfange ist. Der Mensch hat diesen Theil dicker, ausgebreiteter und mehr zurückgelegt, als die andern Gattungen. So wie man sich vom Menschen entfernt, wird derselbe dünner und glätter: so wie man sich vom Menschen entfernt, decken die Theile des Hirns einander weniger; sie entfalten sich, und scheinen sich mehr in die Länge zu strecken. Es scheint sogar, daß gewisse Theile in allen Klassen eine mit gewissen Fähig-

*) G. Cuviers Vorlesungen über vergleichende Anatomie, übersetzt von Fischer. 2ter Theil. pag. 189.

feiten der Thiere in Verbindung stehende Entwicklung annehmen. Die vorderen Bierhügel in den Karpfen zum Beispiel, welche die schwächsten und am wenigsten fleischfressenden Fische sind, sind verhältnismässig grösser, wie die bei den vierfüssigen Thiere, welche vom Grase leben. Man darf hoffen, daß, wenn man diese Untersuchungen verfolgt, man einige Begriffe über den besondern Nutzen eines jeden dieser Theile des Hirns erlangen werde."

Som practiserende Læge, i hvilken Egenstabs Gall allerede siden 1785 havde opholdt sig i Wien, hvis Daarekiste og Sygehuse vare ham en lærerig Skole, gjorde han ogsaa ofte den Bemærkning, at de Mennesker, som vare angrebne af haarde Nervesygdomme, eller hvis Hoved paa een eller anden Maade var blevet beskadiget, saaledes at de havde tabt Sands og Mæle, dog ofte grebe paa visse Steder af Hovedet, hvilket han ansaae for en Folge af visse Organer, som endnu vare i Virksomhed. Og i Almindelighed ledede Miniken ham meget paa Spor efter Stedet for hvert enkelt Organ. Han forsikrer ogsaa, at han saavel som flere Læger have ved at trepanere ofte opdaget et eller andet fremmed Legeme i Hjernen, eller denne paa et eller andet Sted beskadiget, hvorved de tillige have bemærket en Svækkelse i en eller anden Sjeleevne.

Iblandt de Vanvittige træffer man ikke sjelden Mogle, som blot i Henseende til en vis Gjenstand ere vanvittige, men i Henseende til andre derimod tale og dømme ret fornuftigen; og omvendt gives der Mennesker, som man i det Helt kan ansee for meget fornuftige, men dog i Henseende til en enkelt Gjenstand, hvis Bedømmelse ikke forudsætter særdeles Indsigter, have fattet Ideer ganske afvigende fra andre Fornuftiges. Mænd af meget udmærkede Indsigter i et enkelt Fag staae ogsaa ofte paa et meget lavt Trin i andre ei dermed beslægtede Fag.

For desto tydeligere at overbevise sig om Rigtigheden af sine Principer begyndte Gall at anlægge sig en Samling af Hjerne-skaller saavel af Mennesker som af Dyr, hvis eiendommelige Karakter og Egner vare ham bekjendte, og hvorved han altsaa paa en fyldestgjørende Maade kunde sammenligne disse med Hjerne-skallens Dannelse. Ved den Yttring af Gall, at han især ønskede Kraniet af de Mænd, som ved store Talenter havde spillet en vigtig Rolle paa Verdens Skueplads, bleve Wiens Stormænd ligesom betagne af en panisk Skræk, for at deres Hoveder skulde falde i hans Hænder, der underkastes en skarp Prøvelse, og Udfaldet af samme ikke svare til hvad de havde syntes at love.

Med skjelende Dine blev derfor Gall betragtet af Mange, forestillende sig, at han allerede havde sat-
tet den Tanke, at pryde sit Kabinet med deres Kra-
nier; ja man har endog Exempel paa Mand, som
i deres Testamente udtrykkeligen have bestemt, at
deres Kranier ikke maatte legeres Gall; selv De-
nis, en Mand der kunde være ligesaa sikker paa
Fremtidens som Nutidens fordeelagtige Omdom-
me, havde paa denne Maade søgt at undgaae Pro-
cessen. Af de fleste indenlandste Dyreslægter be-
siddet han ogsaa Kranier; men, for ei blot at lade
sig noie med deres generelle Karakter, har han selv
opfødt eller i det mindste længe iagttaget de fleste af
de Dyr, hvis Kranier han besiddet; ved hvilken
Leilighed han altsaa blev i Stand til ogsaa at stu-
dere deres individuelle Karakter. Af Mennesker
har han ogsaa samlet enkelte Been af Kraniet; og
det især af saadanne, som ere døde af een eller an-
den Sygdom, der kunde have havt nogen Indfly-
delse paa Hjernens eller Kraniets Dannelse. For-
uden denne talrige Samling af virkelige Kranier
har han søgt at forskaffe sig Gipsaftryk og Vox-
præparater af saadanne Mænds Kranier, der have
udmærket sig som Statsmænd, Lærde, Færførere,
Malere, Røvere &c. Saaledes findes i hans Sam-
ling en Raphael, hvis Kunstfands hans Malerier

vise i en fortrinlig Grad, men hvis Colorit intet udmærket fremviser; en Wieland og Iffland, hvis Vittighed og Skarpsindighed fremlyse i deres Skrifter; en Burinse, en Robespierre &c., Dyr med fremstikkende Evner, Hønen, Tigeren, Rattergalen &c. Kort, hans Samling frembyder Extremiteter af alle Slags; Narrens, Skurkens og Morderens Kranier ere ham ligesaa lærerige, som Philosophens, Moralistens og Krigerens.

Under Samlingen af disse forskjellige Præparater, og deres indbyrdes Sammenligning med hinanden, søgte Gall at opføre de Grundpiller, hvorpaa hans Lærebygning skulde hvile. Med en utrættelig Bedholdenhed arbejdede han paa at udforske Naturens Hemmeligheder, og kun ved hyppige og ofte gjentagne Undersøgelser vovede han at hæve sine dristige Hypotheser til uskræmkelige Naturløve; ikke som hine Philosopher, der, tilfreds med deres saa kaldte Kundskaber a priori, troe sig ophøjede over Betragtningen af det, som foregaaer i Naturens Rige. Die Theorie des Hirnschädels, siger Redacteuren af die Weltchronik, müsse immer unstatthast bleiben, weil sie nicht durch Gründe a priori unterstützt werde; ret ligesom Naturen i sine Virkninger skulde lade sig bestemme efter vore i System opstillede Regler. Nei, Erfaring og Fornuft

Haand i Haand med hinanden bane sikkerst Veien til Sandhed. Over Gall fældede derfor ogsaa Hufeland følgende Dom *): "Man maa selv see og høre Gall, for at lære at kiende denne af enhver Charlatanerie, Usandhed eller Sværmerie aldeles ubesmittede Mand. Begabet med en sjelden Grad af Jagtagelsesaaand, Skarpsindighed og Inductions-talent, opvoxt i Naturens Skød, og ved stadig Omgang med samme dannet til dens Fortrolige, fattede han en Mangfoldighed af Tegn og Sær-syn i den hele organiske Verden, som man hidtil enten aldeles ikke, eller kun overfladisk havde bemærket, stillede dem sammen med sindrig Aand, fandt deres analogiske Forhold og Betydninger, drog Slutninger heraf, og grundede Sandheder, som just derved bleve høifagtværdige, da de ere rene empiriske, blot Naturens egen Tale." Ogsaa Galls egne Udtryk i en Skrivelse til Baron von Retzer, som findes indrykket i Wielands neue deutsche Mercur Dec. 1798, bevidne Rigtigheden af Hufelands Uttring. „Ich bin, siger han, in mei-

*) For adskillige af dette Programs Læsere troede jeg, at det maaskee ei vilde have liden Interesse at læse berømte Mænds Meninger om Galls Lære; jeg har derfor saavel her som paa flere Steder anført samme.

nen Untersuchungen noch nicht so weit gekommen, daß ich besondere Organe für Scharfsinn und Tiefsinn, für das Princip des Vorstellungsvermögens, für die verschiedenen Arten des Urtheilvermögens entdeckt hätte *). Auch müssen Sie mirs nicht verargen, daß ich mich nicht der Kantschen Sprache bedient habe."

För denne sidste Forsømmelse er Gall heller ikke bleven lempeligen medhandlet af den kritiske Philosophies Vndere. „Um entscheiden zu können, siger Willers i sin Skrivelse til Cuvier **), welche Organe des Gehirns jeder unserer geistigen Fähigkeiten entsprechen, sind unnachlässliche Bedingungen, daß man 1. diese Fähigkeiten, ihr Verhältniß zu einander, ihre Trennung von einander,

*) Og dog findes nogle af disse Organer anførte i de sildigere udfomne Skrifter om Galls Organlære; vel altsaa enten opdagede af ham selv, eller af hans Skolarer.

**) Dr. Galls Darstellung des Gehirns als Organs der Seelenfähigkeiten und Gemüthsseigenschaften; — nebst der Kunst das Innere des Menschen aus dem Aussere seines Schädels zu erkennen. — Ein Schreiben Willers an Cuvier; übersetzt mit vielen Bemerkungen, Zusätzen, Erweiterungen und Galls eigener Nachricht an das Publikum vermehrt von einem Schüler Galls.

ihre Verzweigung und ihren gemeinschaftlichen Stamm wohl kenne; und 2. daß man eine hinlängliche Anzahl von Thatsachen und Beobachtungen gesammelt habe, um mit Sicherheit daraus den Schluß zu ziehen, daß diese Fähigkeiten diesem Organ angehöre. Die erste dieser Bedingungen habe Gall auf keine genugthuende und dem jetzigen Zustand der Aufklärung entsprechende Weise erfüllt. Er habe den alten Weg eingeschlagen, sey nicht über Oesterreichs Gränzen gegangen, und gegen das übrige Deutschland um ein Jahrhundert zurück geblieben; da er doch aus den Arbeiten der nordischen Philosophen seit zwey Jahrzehenden die größten Vortheile hätte ziehen können. Dagegen habe er der zweiten Bedingung desto mehr Genüge geleistet, viele Gehirne secirt, viele Köpfe von ausgezeichneten Männern, von Narren &c. gesammelt; die Geschichte, Reigungen, Fertigkeiten, Leidenschaften und Fehler aller dieser Individuen erforscht, viele Schädel von Thieren zusammen gebracht, deren Fähigkeiten und Reigungen er selbst genau beobachtet hatte. Dazu kommen noch Gypsabgüsse Larven und andere Hilfsmittel, deren Gall keines vernachlässigt hat um zu seinem Zweck zu gelangen." Ikke mindre læmfældig er Bergs Dom i hans

Skrift: Bemerkungen und Zweifel über die Gehirn- und Schädeltheorie des Dr. Gall in Wien. Allerede det paa Titelbladet anførte Motto af Rousseau: pour connoître les hommes, il faut les voir agir, viser, at Forfatteren vilde have gaaet en anden Wei i sine Undersøgelser; men det er nu engang bleven Moden iblandt Philosopher, at alt, selv naturvidenskabelige Gjenstande, skal rette sig efter deres Yndlingsformeler, uagtet at just her bør Erfaring gaae foran Fornuftslutninger.

Uf de talrige Jagttagelser, Gall i en Række af Aar paa denne Maade har anstillet, uddrog han følgende Slutninger, og fremsatte dem som Grundsatninger for sin Lære:

1. Visse Anlæg og Tilbøieligheder ere Mennesket og Dyret medfødte. En Sætning, som aldeles ikke er ny, og som Historien saa ofte stadfæster; en Roscius, en Mozart og flere udmærkede sig i deres Fag førend man kunde formode, at Opdragelsen og Ovelsen havde uddannet deres Talenter; vel kan en fornuftig Opdragelse øve og udvikle Anlæggene, men til enten at indplante nye eller udrydde gamle er den ei i Stand; vi Mennesker fødes med de samme Anlæg og Tilbøieligheder, men paa forskjellige Maader modificerte. Ligeledes forholder det sig med Dyrene; det Anlæg, den Tilbøie-

lighed, som findes hos et Individ, findes ogsaa hos de andre af samme Art; Rævens Snildhed findes ei blot hos en enkelt Ræv, men hos den hele Art; enhver Tiger er blodtørstig; enhver Elephant lærvillig; enhver Hund tro; men i større eller mindre Grad.

2) Til disse medfødte Anlæg og Tilbøieligheder svare ligesaamange Organer, der have deres Sæde i Hjernen. Sielen kan ikke virke paa udvortes Gienstande uden et materielt Middel, et Organ; at Hjernen er dette Organ, synes indlysende; da Sjeleevnernes Fortrinlighed, som ovenfor er anført; staaer i Forhold til Hjernens Størrelse; — men da Hjernen ikke kan ansees som et almindeligt fælleds Organ for alle Anlæg og Tilbøieligheder, da ikke allene Anlæggene ere væsentlig forskjellige fra Tilbøielighederne, men endog Anlæggene for sig og Tilbøielighederne for sig ere forskellige og uafhængige af hinanden, saa maae de have deres Sæde i særskilte Dele af Hjernen, hvilket ogsaa bekræftes ved den anførte Erfaringsfætning, at en Sjeleevne kan anstrænges, uden at det har nogen Indflydelse paa de andre.

3) Af denne Fordeling af de forskellige Organer og deres forskellige Udvikling følger, Hjernens forskellige Form, deels i det Hele, deels i Henseende til enkelte Steder; da Anlæggene og Tilbøielighederne ere desto større, jo mere udviklede de tilsvarende Organer ere, saa maae de stærkt udviklede Organer naturligviis frembringe Forhøininger paa Hjernens Overflade. En større Virkning i Naturen forudsætter altid en større Kraft.

4) Disse paa Hjernens Overflade værende Forhøininger frembringe ogsaa tilsvarende Forhøininger paa Hjerneskallens udvendige Glade. Fra Kraniet's tidligste Dannelse til dets høieste Alder bestemmes dets indre Glades Form og Dannelse ved Hjernens udvendige Form. Saalænge altsaa, at Kraniet's udvendige Glade gaaer parallel med den indvendige, eller ikke gjør nogen Undtagelse fra de bekjendte Afvigelser, kan man slutte sig til visse Anlæg og Tilbøieligheder. Betragter man Hjerneskallen fra dens første Oprindelse, da ansees den almindelig for et Produkt af Hjernen, som i Begyndelsen er en blød grødagtig Masse, omgivet af forskellige Hinder; paa den ydre af disse danner sig ligesaa mange stråleformige Beepunkter, som der

bliver Been i Hjernefalten, og som udgjøre disse Beens Middelpunkter. Disse Beenpunkter, der i Begyndelsen ere mere brust- end beenagtige, udvide sig lidt efter lidt, slutte sig tæt til Hjernen og gribe tilsidst ind i hinanden ved de saa kaldte Samme, og danne de 8 Hjernefalsbeen, der hver bestaaer af 3 Dele, nemlig: den indre Plade, den ydre Plade og den mellem dem liggende Substantz. Saalænge Hjernefalten er i sin sunde Tilstand, løse hine 2 Plader, paa enkelte Steder undtagen, parallel med hinanden; en Forhøining paa Hjernen maa altsaa og frembringe en Forhøining paa Hjernefalten, og det især i den tidligere Alder, medens Hjernefallens Been endnu ikke ere synderlig haarde, og Hjernens Elasticitet altsaa kan frembringe fiendelige Virkninger.

Dr. Gall betragter altsaa Hjernen ifølge disse Grundsætninger som et Aggregat af ligesaamange Organer, som der gives Anlæg og Tilbøieligheder. Disse Organer blive ikke skjulte i Hovedets Inderside, men vise sig fiendelig udvendig, saalænge Hjernen og Hjernefalten ere corresponderende. Den sidste Mening, saa rigtig den i og for sig selv kan være, er det upaatvivleligen, som har givet de fleste et urigtigt Begreb om Galls Organlære. Man indbildte sig, at man paa Grund heraf maat,

fe kunne føle paa et Menneskets Hoved, hvad Es-
 ner han besad; at man med samme Visshed maatte
 kunne stille Geniet fra Idioten, som man stiller
 Negeren fra den Blanke; man forestillede sig Ho-
 vedets Glade som Jordens, en Samling af Bjerge
 og Dale, men man glemte, at disse jordiske Bier-
 ge og Dale ere i Sammenligning med Jordens Dia-
 meter et Intet; man lod sig allene henrive af den
 for den Magelige frydefulde Tanke: ikke i Fremti-
 tiden at have nødig at studere Menneskets Karak-
 ter. Havde dette været Resultatet af Galls Un-
 dersøgelser, da vilde vist mangt et Menneske have
 have ydet ham sine Taknemligheds Følelser, men
 vist ingen mere af Hjertets Fylde, end de under
 Modens Kaprice sukkende Parykinagere. Om Gall
 nogensinde selv har gjort Indvendinge af sin Lære paa
 ham ubekjendte Subjecter, undtagen de som findes
 i Daarekister, Hospitaller, Lugthuse og slige Ste-
 der, veed jeg ei, dog tvivler jeg meget derpaa, og
 bestyrkes saameget mere i denne Tvivl, som jeg var-
 tilstede, da han besaae denne Byes Hospital og
 Daarekiste, hvor han allene befalte Hovedet paa et
 Par, hvis Sindssvagheder vare i øiefaldende.
 Han fraraader ogsaa selv meget alvorlig samme,
 deels fordi der udfordres en nøie anatomisk Kund-
 skab om Hovedet, deels en egen fin og sikker Følelse

te, og endelig, kunde man vel tillægge, fordi der kan gives Undtagelser. At Gall imidlertid ved denne Befaling har vildledt Mange, er ikke hans men hans Læres Skyld, der som reen empirisk fordrede denne Fremgangsmaade. Som den, der har udvidet de menneskelige Kundskaber om Hjernen, og lært os at betragte den fra et ganske forskjelligt Synspunkt end førhen, fortjener Gall upaatvivlelig en høj Rang blandt Europas Naturforskere. Men just Bestemmelsen af de forskjellige Organers Sted og Antal er den svageste Side ved Gall's Lære, men tillige den, der meest opvækker Nysgjerrigheden. Mange gave sig derfor ei Tid til at studere Grundprinciperne for hans Lære, men søgte allere at underrette sig om Stedet, hvor hvert Organ troedes at have sit Sæde, for at kunne gribe sig selv til Hovedet. De nedværdigede saaledes hans Lære til en reen Kranioscopie, istedet for den burde blot betragtes som Kraniologie.

I Henseende til de enkelte Organers Sted inddeleger Gall Hjernefalken i 3 Regioner; i den forreste have de intellektuelle Anlæg deres Sted, i den bageste de moralske, og underneden de physiske. Hvad Bestemmelsen heraf angaaer, da trænger denne Lære, og maa ifølge Sagens Natur længe trænge til mere Lyg.

Udskillige indvændte mod denne Lære, at Mennesket ved samme blev nedværdiget til blot Maskine, da Sjelen ifølge heraf betragtes i alt for stor Afhængighed af Legemet, og Materialisme derved udbredtes. Men Gall anseer aldeles ikke Organerne for det Virksomme i os; han betragter blot samme som Redskaber, hvorved Sjælen virker; jo fuldkommnere disse Redskaber ere, desto bedre kan og Sjælen udføre sine Funktioner. Det, som ledede Gall paa den anden af de ovenansførte Grundsatninger, viser ogsaa, at Sjælen ved denne Lære intet betages af sin Vilkaarlighed, men at tværtimod sammes Virkning paa Organerne er nødvendig for at sætte dem i Virksomhed, og at de uden denne Sjælens Indflydelse ere i fuldkommen Hvile. Skulde der vel og vises mere Materialisme i at betragte de enkelte Organer som Redskaber for Sjælens Virksomhed end i at betragte det hele Legeme som Redskab for samme, og hvo har endnu nægtet, at Legemets sunde eller syge Tilstand har megen Indflydelse paa Sjælens Virksomhed? Er det ikke ligesaavel Materialisme, naar Cuvier siger: at vores Legeme er det Redskab, ved hvilket vor Sjæl forbinder og sammenligner Ideer, uddrager Resultater deraf, ved hvilket vor Sjæl med eet Ord overlægger og tænker, eller naar E. Smith siger: Hvad Forstjæl

kan der vel agtes at være imellem den Kundskab, de forskellige Dyrearter have efter Organisationens Forskiellighed? Dersom Gall antog Organerne som Marsag, og ikke som Redskaber for Sjælens Virksomhed, da maatte mangt et Dyr i visse Henseender have Fortrin for Mennesket, da hint ofte har enkelte selv intellektuelle Organer mere udviklet end dette; men den væsentlige Forskiel imellem Mennesket og Dyret sætter han deels i Forskielligheden af den oplivende Sjæl, deels i Menneskets Besiddelse af flere og finere intellektuelle Organer, saa at man af en Menneskehjerne skulde ved borttagelse af enkelte Organer kunne ligesom danne ethvert andet Dyr's Hjerne. Det er altsaa baade ved Sjæls- og Legems-nypperlighed, at Mennesket hæver sig over Dyret.

At Organerne for de intellektuelle og moralske Anlæg ere dobbelte og tilstede i enhver Halvdeel af Hjernen, have Mogle fundet værdig til Indvending imod hans Lære, og dog burde det vel neppe være mere paafaldende, siger Gall, end at vi kun see een Gjenstand med begge Øine; og høre een Lyd med begge Øren. Bichat paastaar, at de indvortes Sandser ere i deres Operationer de samme Love underkastede som de udvortes, og deres større eller mindre Fuldkommenhed beroer paa den

større eller mindre symmetriske Dannelse af de toende Halvdele af Hjernen, hvori de have deres Sæde. Men heri afviger Gall fra ham, at han antager, at kun eet af Tvillingorganerne er virksomt ad Gangen, og at det andet imidlertid hviler. Imod denne sidste Paastand er gjort adskillige vigtige Indvendinger især af Prof. Herholdt i Kjøbenhavn*).

At Mennesket ved denne Lære betages sin Frihed, og altsaa al Moralitet ophører, er ikke overeenstemmende med Galls Principer. Sjælen kan bruge eller lade være at bruge hvilke Organer den selv vil; den, hvis Mordorgan er mere udviklet, finder maaskee større Tilbøielighed til at begaae Mord end den, hos hvilken dette Organ er tilstede i en ringere Grad, men deraf følger aldeles ikke, at denne Tilbøielighed er uimodstaaelig; Organet forholder sig blot lidende ikke virkende. Galls Lære er for en Deel kun i Udtrykkene forskjellig fra den almindelig antagne Mening; naar man taler om et Menneske med et godt Hufommelse, en glimrende Vittighed, en god Behør, en god Indbildningskraft, forstaaer man da ikke derved i Grunden det samme som Gall, naar han taler om Organ for

*) See hans Betragtninger over det Spørgsmaal; om Mennesket seer kun med eet Øie ad Gangen eller med dem begge tillige, pag. 750. folg.

Hukommelse, for Bittighed, for Tonekunsten, for Indbildning? kunſt deri afviger han fra den almindelige Mening, at diſſe Anlæg og Tilbøieligheder have deres beſtemte Steder i Hjernen. Det er fuldkommen overeenſtemmende med Gall's Lære, at Menneſket, forſynet med Organer for onde Tilbøieligheder, kan ved moralifk Dannelse og diſſe Organers Iſkebrug bringes til at blive moralifk godt; man ſammenligne hermed Socrates's Karakteriſtik.

En ikke uvigtig philoſophiſk Indvending synes den af Herder, ſkiondt fremsat ſørend Gall's Lære blev beſkjendt, imod adſkillige ſom Willis, Mayer o. fl., der tillagte enkelte Dele af Hjernen ſæregne Forretninger. „Wer berechtigt uns, ſiger han, unſere Denkkraft nach ihren verſchiedenen Verhältniſſen bald Einbildungskraft und Gedächtniß, bald Wit; und Verſtand zu nennen? die Triebe zu begehren vom reinen Willen abzuſondern, und in Empfindungs- und Bewegungskräfte zu theilen? die mindeſte genauere Ueberlegung zeigt, daß diſſe Fähiigkeiten nicht örtlich von einander getrennt ſeyn können; als ob in dieſer Gegend der Verſtand, in jener daß Gedächtniß und die Einbildungskraft, in einer andern die Lei denſchaften und ſinnlichen Kräfte wohnen; denn der Gedanke unſerer Seele iſt unge-

theilt, und jede dieser Wirkungen ist eine Frucht der Gedanken." Til denne aprioriske Indvending kan man svare: vore 5 Sandser kan alle indbefattes under det fælleds Navn Følelse, og ere i Grunden ikke andet, og dog benævne vi dem med 5 særskilte Navne, og see os udrustede med forskjellige Organer til de særegne Modificationer af Følelse.

At adskillige have, ved at giøre Galls Lære latterlig, og ikke ved Grunde søgt at nedværdige samme, er ingen Indvending derimod, og det saa meget mindre, naar Spotteren er en incompetent Dommer, og af det Slags, som troer, at man isølge denne Lære skulde kunne gribe et Menneske paa Hovedet, og strax sige, hvad han fører i sit Skjold. — Hvo du er, Broder! der agter det værd at tænke med mig, prøv før du dømmer, døm før du forkaster, søg Sandhed, og den skal ikke flye for den ærlig grandstende Mand, siger vores udsødelige L. Smith i hans Forsøg til en fuldstændig Lærebygning om Dyrenes Natur og Bestemmelse, pag. 6; havde Kotzebue kiendt denne Sætning, havde han vist neppe skrevet sin Organlære, han der i flere af sine Skrifter har røbet saa stor Ukyndighed i Naturvidensskaberne, at man næsten skulde troe, han veed ikke, om Hjernen ligger i Kraniet eller uden paa samme.

Med Eliges Domme sammenligne man dem af indsigtfulde Anatomiker og Physiologer. Gen til Exempel. „Ich glaube, siger Loder, daß anatomische Gründe dieser Lehre nicht entgegenstehen und daß sie in der Hauptsache vollkommen wahr und gegründet ist. Einzelne Dinge sind darin noch zu berichtigen, und die ganze Lehre ist noch zu sehr in ihrer Kindheit, um sie so anzuwenden, als es viele aus Mißbrauch thun. Offenbar aber fassen sich hervorstechende Gemüths-Eigenschaften und Geistes-Fähigkeiten durch Merkmale am Schädel wahrnehmen. Die Entdeckungen, welche Gall über das Gehirn gemacht hat, sind von stupender Wichtigkeit, und mehrere derselben sind so sonnenklar, daß ich es nicht begreife, wie es einem gesunden Auge möglich ist, diese Dinge zu verkennen. Schon diese Entdeckungen werden Galls Namen unsterblich machen, und sind die wichtigsten, welche in der Anatomie seit der Entdeckung des Lymphadernsystems gemacht sind. — Auch die Entfaltung des Gehirns ist fortreflich; welche Folgen lassen sich nicht davon und von weitem Fortschritten auf diesem Wege erwarten! Ich schäme und ärgere mich, daß auch ich seit fast 30 Jahren hunderte von Gehirnen wie einen Käse zerschnitten, und den Wald vor vielen Bäumen nicht gesehen habe. Aber was

hilft Nergern und Schâmen? Die beste Partey ist, der Wahrheit Gehôr zu geben; und das zu lernen, was man nicht weiß." Omtrent en lignende Dom over Galls Lære fælder en Keil, en Voigt og flere Naturkyndige og Anatomiker. Derimod findes det største Modpartie iblandt Philosopherne; „Gall habe von seinem Standpunkte aus, siger vores Landsmand Prof. Steffens i Halle, in allem ganz recht; von dem Standpunkte aus, von welchem ich die Natur betrachte, habe er in nichts recht."

Over dette sit System havde Gall allerede siden 1797 holdt Privatforelæsninger i Wien foren-
talrig Forsamling af Tilhørere af alle Stânder, Medicinere, Naturforskere, Statsmand, Opdragere, Kunstnere, ja selv Damer, uden at samme havde opvakt nogen Mistanke fra Regjeringens Side; ja selv den talrige Mængde af anseelige Embedsmænd, som biddanede samme, lod formode, at dette System ikke var Regjeringen mistænkelig. Men gânske uventet lod Hs. Majstæt Keiseren den overste Statskantzler Lazansky tilstille følgende egenhændige Brev dâteret den 24 December 1801.

„Der Doctor Medicinæ Gall giebt, wie ich vernehme, in seinem Hause Privatvorlesungen über die von ihm erfundene Theorie des menschlichen Hirnschädels, und soll häufigen Besuch nicht nur

von Männern, sondern auch von Weibern und jungen Mädchen erhalten. Da über diese Kopflehre, von welcher mit Enthusiasmus gesprochen wird, vielleicht manche ihren eignen Kopf verlieren dürften, diese Lehre auch auf Materialismus zu führen, mithin gegen die ersten Grundsätze der Moral und Religion zu streiten scheint; so werden sie diese Privatvorlesungen alsogleich durch die R. De. L. R. St. verbieten lassen, dann mir anzeigen, ob Gall hierzu eine Erlaubniß erhalten hat, oder wie er, wenn er dieselben ohne Erlaubniß gegeben hätte, etwa diesfalls anzusehen wäre."

Paa Grund heraf blev det Gall under 9 Jan. 1802 forbudet at holde Forelæsninger, og tillige blev han opfordret til at fremføre sit Forsvar for de af ham uden Tilladelse holdte Forelæsninger. Men da der allerede var forløben saa lang Tid fra dette Brevs Udfædelse til dets officielle Meddelelse, saa havde Gall allerede iforveien, da han var tilstrækkelig underrettet om Brevets Indhold, standset med sine Forelæsninger, og uagtet adskillige af det franske Gesandtskab, der havde bivaanet hans Forelæsninger, og vare misfornsiede med sammes Standsning, fik udvirket, at Schilling, østerrigsk Hofraad ved Politieretten, opfordrede Gall til enten i det franske Hotel eller hjemme i sit eget Hus

at fuldende sit Cursus for den franske Ambassade
allene, saa var han dog ej at formaae dertil, se-
rend han havde fuldkommen retfærdiggjort sig.

Allerede under 7 Febr. s. A. indgav Gall sit
Forsvarsskrift hvis summariske Indhold var følgende:
1) At de ved Høiskolen i Wien promoverede Docto-
res Medicinæ havde ifølge deres Diplom Ret til at
holde Forelæsninger over Videnskaber, som hen-
høre til deres Fag, og at flere havde udøvet end-
nu denne Ret, uden at blive forstyrret i samme.
2) Sogte han at bevise, at hans Undersøgelser lige-
saalidet som andre physiologiske lede til Materialis-
me; hans Tingens Nyhed, troede han, havde gi-
vet Anledning til den ufordeelagtig fattede Mening
herom, og derfor bestræbte han sig ogsaa for at be-
tage sin Theorie al Anseelse heraf. 3) Sogte han
at lægge for Dagen den vigtige Indflydelse især
paa Lægekunsten, hans Opdagelser kunde have, hvil-
ken Mening han især understøttede ved en Attest fra
Dr. Nord, Læge ved et Hospital i Wien, og hvori
forstikkes, at Dr. Gall's Lære har været ham en
vigtig Ledetraad ved Bedømmelsen af mange Sindss-
vagheder. 4) Viste han Umuligheden af at betæ-
ge hans Opdagelser Publicitet, da de allerede hav-
de opvaakt det litterære Publikums Interesse, og fle-
re Skrifter i den Anledning allerede vare komne for

Degn. Endelig 5) udbød han sig, at en Commis-
sion maatte udnævnes af de 4 Fakulteters Profes-
sorer, da Sagen angik en videnskabelig Gjenstand,
og denne Commission tilbød han da, at ville give
en Oversigt af sin Theorie, for at den derefter kun-
de fælde Dom over dens Skadelighed eller Ustade-
lighed.

Uagtet dette sidste Forlangende blev Sagen
foretaget ved Regjeringsraadet, hvorfra den, un-
derstøttet med de fordeelagtigste Domme af Frank,
Birkenstok og flere, blev foredraget Hs. Majestæt
Keiseren, som derpaa under 10de Marts f. A. re-
solverede; at Gall skulde ophøre med sine Forelæs-
ninger, da samme ansaaes for undværlige og over-
flødige, saasom der ved Universitetet holdtes offent-
lige Forelæsninger over Hjernen og Hjernefalten
i physiologisk Henseende; og som var det eneste brug-
bare for Lægerne i Galls Theorie. Tillige paalag-
de Hs. Majestæt Statskantzleren, at forbyde Pri-
vatforelæsninger, og ei i Fremtiden at meddele
Tilladelse dertil uden under meget indskrænkede Be-
tingelser.

Men endstjøndt det blev Gall forbudet, mundt-
lig at foredrage sit System, saa undertrykte man
dog ikke de over samme udfomne Skrifter, ja han

erholdt endog af Bogcensurcollegiet Tilladelse, at lade sit System trykke. At dette imidlertid ikke, i det mindste saavidt mig er bekiendt, skete, dertil maae vel Aarsagen søges i den Maade, han valgte til at udbrede samme paa. Det er ikke ubekiendt, at han har reist omkring i flere af Europas betydelige Stæder, og holdt Forelæsninger, og saaledes paa en Maade opfyldt det Ønske, en tydsk anonym Forfatter har yttret: es läßt sich wünschen und erwarten, daß Gall ohne weitere Rücksichten seine bürgerlichen Verhältnisse auflösen, und alles mit sich tragend ein' Land aufsuchen werde, wo die Fortschritte der Wissenschaften nicht durch ins Kleinliche gehende Besorglichkeiten gehemmt werden.

II. Blandede Bidrag til Skolernes Historie.

1. Christian den Fierdes aabne Brev, hvorved han skienker Sct. Michels Kirkelade i Slagelse til Skolen sammesteds a).

Gjøre alle witterligt, att estersom Wi Naadigst komme udi Forfaring, at Scholehuset derudi Vor Kjøbsted Slagelse schal verre hell meget ubegvem till at holde Schole udi; Thaa hassue Wi aff Vor synderlig Gunst och Naade unt, bevilget och thilladt, och med dette Wort ohne Bress unde, bevilge og tillade, at den murede Kirkelade paa S. Michels Kirkegaard, som hassuer standit udi langtsommelig Tid gde, schall altid herefter were Scholehuset; och efterdi at forne. S. Michels Kirke saa well som ochsaa Siugstufwen der sammesteds ere ved god formue, daa schall Kirfewergene till forne. Kirke contribuere threhundrede Daller thill at forferdige forne. Kirkelade med haade till Bindu-er och femb Lectier, som till forne. Scholewill fornøden gjøres; Schall och udi ligemaade Siugstuf-

a) Det er denne Bygning, hvormed Skolen har bekiend-
pet sig, indtil den nu har faaet en bedre. S. disse
Amaal. 1809. 2 B. S. 100 f.

wen hielpen till forne. Scholes forbedrelse effter hen-
 dis formuffwe, och som Rådtsrsten udkrefwer udi
 det gamle Scholehus. Sammeledes haffuer Wi och
 naadigst bewilget, at Scholemesteren och de tre öf-
 uerste hörere schulle herefter haffue deres bolig udi
 det gamle Scholehus, och denn fierde hörer, som
 nu fornsden giøres och thill Scholen schall forord-
 nes, haffue sin bolig offwen paa denn nye thill-
 forordnede Schole hos det Kammerr, som Discipul-
 re schal musicere udi, och sin Raast lige med denn
 tredie Hörer udi Singstufwen udi Steden for en
 Pibling. Thi forbiude Vi wore Rongder, Em-
 bismend och alle andre, forne. Slagelse Schole
 heremod, eftersom forskreffnet staaer, at hindre
 eller i nogen Maade forfang at giøre, under vor
 Hylleste och Raade. Eaa och bedendis och binden-
 dis Kirkewergerne till forne. S. Michels Kirke udi
 forne. wor Riobsted Slagelse saa well som och Forstan-
 derne for Singstufwen der sammesteds, at de till
 forne. Slagelse Schole contribuierer och udgiffwer,
 ligesom forskreffuet staaer. Ladendis &c. Skan-
 derborg Ihend 4 Septemb. Anno 1616.

(Af Cancelliets Archiv).

2. Frederik den Tredies aabne
Brev angaaende Kiøbenhavns Sko-
les Disciples Antagelse til Kost i
Communitetet og til Examen ved
Academiet.

Friderich den Tredie ic. Gior alle vit-
terligt: Eftersom Skolen her i Borens Residens-
Stad Kiøbenhavns fast større Fregvens af Discipler
forødentlig behøffuer, end nogen af de andre
Skoler her udi Rigerne, och Wi naadigst erfarer,
de beneficia, som saadan Fregvens skal vedligehol-
de, ikke snart at kunde efter den Skade, af forle-
den Feide Tiid tilføiet er, til Veie bringes, da haf-
fuer vi naadigst for got anseet, discentibus i for-
nævnte Borens Skole i andre Maader at beneficere,
och derfor naadigst bevilget og tilladt, saa och her-
med bevilger och tillader, att carligen otte eller ti
aff de nødtørftigst Discipler, som med gode og rig-
tige Testimoniis fra Kiøbenhavns Skole dimitte-
res, skal strax, naar de ere deponerede, til Borens
fri kost i Communitetet annammes, och at saa
mange, som fra fornævnte Skole deponerer, maa
efter et Mars Forløb paa Akademiet til Examen
Theologicum pro impetranda attestatione admit-
teris, om de ellers befindes sig paa Akademiet
stitteligen och skikkeligen desimedlertid at haffue for-

holdet. Thi kunde Wi och hermed befale, at Os
elstelige, hederl. og høylerde Rector Theologiæ og
menige Professore i Borens Universitet her udi
bemeldte Borens Residens Stad Kiøbenhaffn, som
nu. er eller her efter kommendes vorder, de for-
omrørte Skoles discipler, naar de til Universite-
tet vorder dimitterede, her udi beforder, hjælper
og forfremmer, och aldeles ingen hinder eller for-
sag herpaa i nogen Maader giorer eller forarsa-
ger, under Vor Hyldest och Raade. Hafn. den
9 Jul. 1661.

(Af Cancelliets Archiv).

3. Søren Erichsen Affens i Revers til
Capitlet og Sacristanen i Roskilde,
de, efter at være kaldet som Præst
til Snollev.

Jeg Søren Erichsen Affens kjendis och
gior witterligt for alle med thette mitt obne bress,
att epther hederlig och høylert mand, mester Mor-
then pedersen Canick och Sacristan thill Roskilde dom-
kircke, som hassuer jus patronatus thill Snollev
Sogn y Thunneherrith, med thedt hederligh Ca-
pitels Confirmas hassuer sambtyckt og bevilgit mig
thill att vere en Sogneprest thill forne. Sogn epther
mijn Collages liudelse; Tha obligerer Jeg mig

epther forne. Collaz oc Kong. May. ordinanz ij alle
maade att skicke mig med lerdom och leffned, som
en god gudtz ordtz thienere bør, och were mijn
patron thill samme Sogen, och hederlig Capitell y
Roschild, hærige och lydige, som dett sig bør, och
att giffue Sacristano then seduanlig pensjon aff sam-
me sogen, som er ij pth byg, iij lamb och iij gees,
adt yde thill hver Scti Michaelis dagh, Sacristano
uden all giendsigelse. Och iñthed ydermere under-
staa mig att bevare med nogett, som same Sogen'
Kircke eller patronen thilleger, end som sedvanligt
er, och mine Formænd med rett aff Sacristano och
Sognet haßdt haßfuer, och icke heller paa nogen
leye hendsette same sogen thill nogen anden, hvor aff
Sacristan eller Capitell funde nogitt forargis eller
skade y fremthiden bekomme. Att saa er y Sand-
hed, trycker jeg mitt Segnett her neden for
Dat. Roschild 10 May 1593.

Søffren Erichsen Assens,
med egen handt.

(L. S.)

In dorfo. Er læst paa Thune herridtz ting theim
18 Februari.

Lest paa Thune Herridtz thing, Thurs-
dagen then 7 Octobris 1617 udj hederlige
Mand H. Søffren Møtzens Nahørende.

(Af Roschildc Skoles Archiv.)

4. Kong-Frederik den Tredies Befaling angaaende Cantorernes Forhold til Rectorerne.

Eftersom Vi komme udi Forfaring, hvorledes tit og ofte stor Twistighed opkommer imellem en-
 deel Rectores Scholarum her i vort Stift Sielland
 och Cantores, som Musiquen i samme Scholer for-
 restaaer, i det ben^{te} Cantores icke ville være Rec-
 toribus Scholarum saa hørrige och lydige, som det
 sig billigen burde. Thi er Vores naadig willie och
 Befaling, att I til saadan Worden att forekomme
 den Anordning gjører, saa och alvorligen deroff-
 ner holder, at alle Cantores, ingen undtagen, i be-
 nefnte Stift dependerer ligesom andre Hørere i
 Skolerne af Rectoribus Scholarum udi alt, hvis
 deres bestilling angaaer. Dermed scheer Vor Wil-
 lie. Befalendis Eder Gud. Skrefuet paa vort
 Slott Kiøbenhavn den 13 Decemb. 1667.

(Af Roeskilde Skoles Archiv.)

B.

I. Offentlige Foranstaltninger.

Nye Bestemmelser i Henseende til de akademiske Værdigheder *).

Med allernaadigst Resolution af 1 Novbr. 1808, hvortil Anledning var givet ved en allerunderdanigst Forestilling fra Directionen for Universitetet og de lærde Skoler af 13 Oct. f. a., har Hs. Majestæt Kongen fundet for Godt, til nærmere Bestemmelse af det, som Universitetsfundatsen af 7 May 1788 Cap. 5 foreskriver i Henseende til akademiske Værdigheder, at fastsætte Følgende:

*) Marsagen, hvorfor disse Bestemmelser først nu fuldstændigen indføres, er tildeels denne, at Udgivelsen af disse, til samme Tid at kunne meddele Underretning om de lignende Foranstaltninger, som i Forbindelse hermed ere foretagne ved Universitetet i Kiel, hvortil han nu seer sig istand.

1. at naar Nogen har aflagt de Prøver og opfyldt de Betingelser, som efter Universitetsfundatsen af 7 May 1788 udfordres for at erholde Doctor- eller Magistergraden, og Universitetet anseer han værdig til nogen af disse Grader, eller det ønsker, ved Wessdiploin at meddele Doctorgraden, Indberetning derom skal skee til Directionen for Universitetet og de lærde Skoler, for at samme i allerunderdanigst Forestilling kan udbede sig allerhøiest Resolution, om Værdigheden maa forundes Bedkomme, og at først, naar allernaadigst Samtykke dertil er erholdet, Graden formeligen maa confereres og Diplomet udfærdiges, i hvilket udtrykkeligen skal anføres, at allernaadigst Tilladelse dertil er meddeelt *).

2. at førend Nogen maa gives Udgang til at erhverve Doctorgraden i Medicinen, maa han først, saaledes som for denne Grad idet theologiske og juridiske Facultet er foreskrevet, disputere pro licentia, og ikke kalde sig Licentiatus Medicinæ, forinden Licentiatgraden af ham er erholdet, og af

*) Saaledes er allerede iagttaget ved den sidste Tildelelse af en academisk Grad. Se disse Annal. 1809 I B. pag. 234.

Hs. Majestæt paa samme Maade som de andre Grader bekræftet *).

*) Efter Fundatsen for Kiøbenhavns Universitet af 7 Maj 1788 Cap. V. §. 1. 2. er enhver, som attraaer Doctorgraden i Theologien eller Jurisprudentsen og ei allerede ved Skrifter har bevist fortrinlig Værdom og Duellighed, og tillige beklæder et betydeligt Embede, forpligtet til, forinden han til Doctorgraden kan have Adgang, først at skrive og in cathedra inferiori at forsvare en Dissertation pro licentia, der af vedkommende Facultet forud maa være approberet. Derimod være efter bemeldte Fundattes Cap. V. §. 3 de Prøver, efter hvilke Doctorgraden i Medicinen kunde erholdes, lettere end de, som give Adgang til samme Værdighed i Theologien og Jurisprudentsen, eftersom der, der attraaede at vorde Doctor Medicinæ, dertil havde Adgang, saasnart han ved den medicinske Embedsexamen havde bevist fortrinlig Indsigt, og derefter forsvaret en af ham udarbejdet, af det medicinske Facultet approberet, Inauguraldissertation, uden at være forpligtet til, saaledes som i Henseende til Doctorgraden i det theologiske og juridiske Facultet, først at forfatte og in cathedra inferiori at forsvare en Dissertation pro licentia; hvorfor det ogsaa var sædvanligt, at Doctorgraden fulgte i kort Afstand paa den medicinske Embedsexamen.

Denne Ulighed er nu ved ovenanførte Allerhøieste Bestemmelse hævet.

3. at ingen academisk Værdighed, modtaget ved eller fra udenlandsk Universitet, giver Ret til Rang eller Fortrin i Hs Majestæts Riger og Lande, med mindre Allerhøiſtsamme efter Omſtændighederne i enkelte Tilfælde maatte finde Sig bevæget til, ſaadant allernaadigſt at bevilge *).

Det behagede derhos Hs Majestæt at bemyndige Directionen til at correſpondere med det Slesvigholſteenſke Cancellie om, hvorledes det, ſom angik academiske Værdigheder, kunde ved Universitetet i Kiel ſættes paa lige Fod med det Kjøbenhavnſke.

Reſultatet af Directionens Correſpondence med det Slesvigholſteenſke Cancellie og dette Collegii derved foranledigede allerunderdanigſte Foreſtilling blev det Kongelige Reſcript af 9 Aug. 1809, ſom meddeeleſ i dette Hæfte under Rubriken: Kiel.

*) Det er bekiendt, med hvor ſtor Leſhed academiske Grader kunne erholdes paa nogle fremmede Univerſiteter og det endog af Graværende, hvilket er blevet Aarsag i, at diſſe Grader i Endſkand ere, ſom Schleiermacher ſiger, ſunkne dybt under Satirens Punkt. Jvf. Hdg. Tale om den academiske Borgerrets Betydning ic. S. 52.

II. Urethbeviisninger.

Da Hans Majestæt den 28 Januar d. a. i egen allerhøieste Person præsiderede sine Ordeneres Kapitul, udnævnte og optog Allerhøjstamme Oeconomus Communitatis, Conferentsraad og Hsieskeretsassessor Knud Holtermann; Statsraad og Professor Juris ved Kjøbenhavns Universitet, Dr. Johan Fredrich Wilhelm Schlegel; og Professor i Theologien sammesteds, Dr. Claus Fries Hornemann til Riddere af Dannebrog- Ordenens fjerde Klasse.

III. Academiske Examina.

1. Theologisk Embeds-Examen.

i Januar. 1810.

d. 10 Januar.

1. Hans Thomsen Buhl, En Søn af Cancellieraad Buhl i Fredericia, fød sammesteds 1785, blev Student 1802. — Laudabilis.

2. Jeppe Christensen Nøstgaard. En Søn af afd. Bonde Christian Nielsen, fød i Vester Lybye i Viborg Stift 1781, privat inscriberet 1803. — *Laudabilis et quidem egregie.*
3. Rasmus Holst Bang. En Søn af Bonden Lauritz Holst Bang, fød i Serriglov i Aalborg Stift 1786, blev Student 1804. — *Non Contemnendus.*

2; Juridisk Embeds-Examen.

i Januar 1810.

A. Theoretisk Prøve.

a) Latinsk.

d. 12 Januar.

1. Jørgen Henrich Berner. En Søn af afd. Resident Berner, fød i Patna i Ostindien 1784 blev Student 1799. — *Laudabilis.*
2. Johan Anton Braem Kuhlmann. En Søn af Præsten Kuhlmann til Selden, fød i Viborg 1785, blev Student 1803 *Haud illaudabilis*
3. Henrich Johannes Holm. En Søn af Cancellieraad Holm, Inspector paa Grevskabet Schaumborg, fød i Mogeltønder, blev Student 1806. — *Laudabilis.*

b. 13 Januar.

4. Johannes Hansteen. En Søn af afd. Statsraad Hansteen, Deputeret i Generaltoldkammeret, fød i Kjøbenhavn 1789, blev Student 1806 — Non contemnendus.
5. Carl Owe Voigt. En Søn af Oberstlieutenant Voigt, fød i Randers. — Haud illaudabilis.

b) Dansk.

1. Carl Gustav Haugsted. En Søn af afd. Handelsmand Haugsted, fød i Odense 1783. — Beqvem.
2. Hans Mathias Bang. En Søn af Stadsmusikant og Organist i Beile, Bang, fød samme steds 1788. — Ej ubeqvem.
3. John Kierulf. En Søn af Factor Kierulf, fød i Tranquebar paa Coromandelskysten 1790. — Beqvem.
4. John Michel. En Søn af Plantage-Ejer Michel paa St. Jan, fød sammesteds 1791. — Beqvem.

b. 19 Januar.

5. Frederich Georg Kieper. En Søn af Forvalter Kieper, fød i Kjøbenhavn 1783. — Beqvem.
6. Christian Nerdrum. En Søn af Lehnsmænd Nerdrum, fød i Norge 1785. — Beqvem.
7. Carl Ludvig Østrem. En Søn af Over-Told-

og' Consumtionsbetient i Christiania, Østrem,
født i Kiøbenhavn 1785. — Ej ubeqvem.

8. Rield Christian Schmidt. En Søn af Skibs-
bygmester Schmidt i Randers, født i Hals 1788.
— Ej ubeqvem.

d. 20 Januar.

9. Johan Hartvig Erents Jounsen. En Søn af
forrige Toldinspector Jounsen i Bergen, født
sammesteds 1784. — Beqvem.

10. Jørgen Povelsen Copmann. En Søn af
Bye- Herreds- og Birkeskriver Copmann i Rød-
fisting, født sammesteds 1786. — Beqvem.

11. Andreas Peter Lundberg. En Søn af Ma-
lermester Lundberg, født i Kiøbenhavn 1792.
— Ej ubeqvem.

B. Practisk Prøve.

a) Candidati juris.

1. Joachim Rasch Kiersgaard (Ex. theor. 20
Oct. 1806 Land.): — Hand illaudabilis.
2. Frederich Lowzow (Ex. theor. 13 Oct. 1809
Land.) — Laudabilis.
3. Johannes Gruner (Ex. theor. 13 Oct. 1809
Land.) — Hand illaudabilis.
4. Henrich Johannes Holm. — Laudabilis.

b) Examinati Juris.

1. Ole Frederik Falk (Ex. theor. den 23 April 1803. Ej ubeqvem). Vel.
 2. Niels Emanuel Schmidt (Ex. theor. 22 Oct. 1803. Beqvem). Vel.
 3. Jonas Schanche Kielland (Ex. theor. 18 Oct. 1809 Beqvem). Temmelig vel.
 4. Carl Gustav Haugsted. Vel.
 5. Hans Mathias Bang. Vel.
 6. John Kierulf. Vel.
 7. Frederich Georg Kieper. Vel.
 8. Christian Nerdum. Vel.
 9. Ikke antaget.
 10. Jørgen Povelsen Copmann. Vel.
-

IV. Academiske Høitidelighedet.

Den 3 Febr. blev Hs. Majestæts Kongens Fødselsdag høitideligholdt af Universitetet ved en latinſk Tale.

Indbydelsen til denne Høitid ſkeete ved et af Professor Thorlacius forfattet Program, ſom handlede om det ſaakaldte Augurium salutis hos Rom Univerſit. og Stolt. Annaler 1810. 1. B. D

merne. I Taler, som holdtes i Regentkirken af p. t. Rector Magnificus Professor Hurtigkari, udvikledes den Sætning: at det er en for en Regent værdig Pligt at sørge for Ungdommens Underviisning og Dannelse *).

Med Slutningen bleve deres Navne bekyndgjorte, som af vedkommende Faculteter vare tilkjendte Præmier for Besvarelser paa de i Aaret 1809 udsatte Priisopgaver, efterat Censurerne over de indsendte Afhandlinger i Forveien vare oplæste.

Over det i Medicinen fremsatte Spørgsmaal:

„Er der nogen Forskjæl, og da hvilken, mellem pirrende og styrkende Midler?“

var en Afhandling indkommen, skreven paa Latin. Det medicinske Facultets Dom derover var følgende:

Medicorum ordo in Universitate Hafnensi anno proximo sequentem proposuerat questionem:

*) Gaa vel af Programmet som Taler findes Indholdet udførligen angivet i Kiøbenhavnske lærde Efterretninger 1810 No. 3.

„Num et quale est discrimen inter remedia incitantia et roborantia?“

Unicus modo auctor hanc sibi sumsit questionem enucleandam, idque sub symbolo:

„Solent se immiscere naturæ Mechanicus, Mathematicus, Medicus, Alchymista, et Magus, sed omnes, ut nunc sunt res, conatu levi, successu tenui.“

Auctor rem, de qua quæritur, perspicue exposuit, idque ordine ubique commodo, verbisque lucidis atque modestis. In tota commentatione tam sanum emicat iudicium tantaque doctrina, ut Facultas medica spem alat certissimam, fore, ut auctor opera assidua studiisque indefessis inter felicissimos artis medicæ cultores olim numeretur; quare nos illum dignum censemus, qui præmio condecoretur.

Hafniæ die VII Januarii 1810.

J. L. Bang. Saxtorph. Nynter.

Herholdt. Skjelderup.

h. a. N.

Ved Geddelens Nafning befandtes Forfatteren at være
Cand. Med. Oluf Lund Bang *).

*) Dimitteret fra det Schouboeffe Institut 1804.

Over den philosophiske Opgave:

„Hvad er den første Grundsætning i den hele Philosophie, er den een eller flere, og, hvis flere, hvorledes forholde de sig til hverandre, saa at de uden Strid kunne bestaae tilsammen?“

var een Udarbeidelse indsendt, skreven paa dansk. Det philosophiske Facultets Dom over samme var følgende:

Argumentum de præmio in philosophia anno nuper elapso certaturis propositum non nisi unus tractare suscepit, et is quidem ex nostra sententia rem ita perfecit, ut plerasque ejus difficultates oratione perspicua magis quam tersa et eleganti satis feliciter expediverit, atque adeo non tantum, quia sine æmulis fuit, sed quia simul ingenium verè philosophicum probavit et per se laudabilem edidit operam, nobis præmio dignus videatur.

Quæ in hac dissertatione maxime desideravimus, primum, ut plurium opinionum a philosophis comprobatarum ratio habita fuisset, inprimis dualismi ab Anaxagora profecti, magno multarum scholarum et plerarumque recentiarum auctore; deinde ut stilum minus festinare passus fuisset, et sermonem partim magis

contraxisset, partim verba melius composuisset: hæc speramus lectione diligenti, nec paucis et recentissimis modo philosophiæ auctoribus, sed præcipuis cujusvis sectæ et ætatis cognoscendi occupata, in posterum suppletum iri.

Havniæ d. 22do Januarii 1810.

Treschow. P. E. Müller.

Ved Seddelens Aabning befandtes Forfatteren at være Stud. (nu Cand.) jur. Frederick Christian Gibbern, Alumn. Colleg. Walchend. *).

Til Besvarelse af Opgaven i Æsthetiken:

„At undersøge hvorvidt Tankens og Udtryk-
kets Simpelhed kan ansees som en Fordring
ved ethvert skønt (æsthetisk) Arbeide, bestemme
denne Egenstabs Begreb og Grændser, og
udlede deels af Sagens Natur, deels af clas-
siske Mønstre, de vigtigste Regler for sam-
me.“

vare tvende Afhandlinger indkomne. Vedkom-
mende Censurers Dom over disse lød saaledes:

Ex duabus commentationibus, quæ nobis
oblatae fuere de quæstione æsthetica, ultimo

*) Dimitteret fra Herlufsholms Skole 1802, vandt i
Aarene 1805 og 1807 Præmierne for de da ud-
satte philosophiske Priisopgaver.

anno proposita, una Horatianum illud: „Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quisque speret idem“ &c. præ se ferens, uti brevis, ita jejuna; in rei tractandæ superficie omnino substitit; altera, quæ symbolum sibi fecit: „O sancta simplicitas,“ sobrium quidem auctoris judicium, et æsthetices peritiam haud vulgarem testatur; sed, cum nec ipsam simplicitatis notionem satis accurate constituerit, nec argumentum suum eo, quo par esset, ambitu tractaverit, et id imprimis in se desiderari passa sit, quod nexum, qui sublimitatem et simplicitatem intercedat, haud explicaverit; præmium ei non adjudicare posse censemus.

Rierulf. B. Thorlacius.

Over de i Theologien, Jurisprudentien, Mathematiken, Historien og Philologien opgjorte Spørgsmaale vare ingen Afhandlinger indkomne *).

*) At saa usædvanlig Saa denne Gang havde concurreret til de udfatte Universitetspræmier, er vist nok intet glædeligt Symptom paa den litterære Glid eller den videnskabelige Aand hos de academiske Studerende; bemærkes bør det alligevel, at Grunden til hiin usædvanlig liden Concurrence maa uden Tvivl fornemmelig søges

De for Aaret 1810 ifølge allerhøieste Resolution af 29 Januar d. A. udsatte Priisopgaver ere følgende:

1. I Theologien.

Ostendatur, quomodo et quatenus discrepantiæ tolli queant, quas inter Evangelium Johanneum cæterorumque Evangelistarum commentarios nonnulli sibi reperisse visi sunt.

At vise, hvorledes de Uovereensstemmelse kunne hæves, som Nogle have troet at finde imellem Johannis Evangelium og de øvrige Evangelisters Skrifter.

i Tidsomstændighederne, som deels havde nødsaget adskillige Studerende til at forlade Universitetet tidligere end ellers vilde være Æet, deels berøvede de mindre Formuende den fornødne Tid og Leilighed til private Studier og videnskabelige Forsøg. Hertil kommer i Henseende til Juristerne, at de iblandt dem, af hvilke saadanne Forsøg snarest kunde ventes, for en stor Deel fort efter fuldendt academisk Cursus ansættes ved et eller andet Contoir i de Kongelige Collegier; men enhver saadan fast Ansættelse udelukker dem, efter de gjældende Forskrifter, fra den Rettighed, at concurrere til Universitetspræmierne (S. Badens Univ. Journ. I. S. 14).

2. I Jurisprudens.

Quænam est vera analogiæ juris notio? et quales in ejus usu cautiones adhibendæ sunt, ut legum quidem interpretationi rite inserviat, vagæ autem interpretum licentiæ suas opiniones pro legibus venditantium simul occurratur?

Hvilket er Retsanalogiens rigtige Begreb? og hvilke Forsigtighedsregler maae iagttages ved dens Anvendelse, for at den vel tilbørligen kan tjene til Lovens Fortolkning, men Fortolkerne vilkaarlige Friheder, der udgive deres Formeeninger for Love, tillige kunne forebygges?

3. I Medicinen.

Qui sunt limites, quisque nexus inter vitam hominis vegetativam et animale?

Hvilke ere Grændserne og hvilken Forbindelse imellem Menneskets vegetative og animaliske Liv?

4. I Philosophien.

An definitiones generum et specierum naturalium fieri possunt non minus accuratæ quam notionum mathematicarum, moralium

aliarumque universalium, quas mens humana vel pro arbitrio vel ex legibus necessariis ipsa finxit? Quod si non licet, quænam est hujus discriminis ratio, et quid eam ob causam in definitionibus earumque regulis tenendum, quod in vulgari Logices tractatione non satis observari solet?

Kan man give lige saa nøiagtige Definitioner paa de naturlige Slægter og Arter, som paa mathematiske, moralske og andre almindelige Begreber, hvilke den menneskelige Forstand enten vilkaarlig eller efter (Tænkningens) nødvendige Love selv har dannet? Gaaer dette nu ikke an, hvad er Grunden til denne Forstiel, og hvad har man ifølge deraf at iagttage ved Definitioner og Reglerne for samme, som i Logikens almindelige Behandlingsmaade ei noksom pleier at bemærkes?

5. I Mathematiken.

Ex indole sphæræ eliciantur formulæ analyticae, quarum ope tam totius sphæræ, quam potissimarum ejusdem partium volumina et superficies apte inveniri queant.

Af Kuglens Natur at udlede de analytiske Formuler, ved hvis Hjælp saavel hele Kuglens,

som dens fornemste Deeles Indhold og Overflade beqvemmeligen kan udfindes.

6. I Historien.

Adhibito critico monumentorum, quæ supersunt, usu, examinetur, quænam cum cultus civilis et humanioris tum virium ac estimationis incrementa sub Regibus ceperit res publica Romanorum, quibusque maxime institutis, adminiculis aut eventibus illa debeantur.

Ved en kritisk Benyttelse af de historiske Mindesmærker, som ere tilbage, at undersøge, hvad Fremskridt den romerske Stat gjorde under Kongerne, saavel i sædelig og borgerlig Cultur, som i politisk Styrke og Anseelse, og hvilke Indretninger, Hjælpemidler eller Tilfælde dette især maa tilskrives.

7. I Philologien.

Carminum Saturniorum indoles et vera ratio, collectis, quâ fieri potest, eorum reliquiis, explicetur.

Saavidt mueligt at samle Levningerne af de Saturniske Vers og derefter at udvikle deres Bestaaffenhed og sande Grund.

8. I Esthetiken.

Hvori bestaaer Improvisationens Væsen, som Digtetekunst betragtet? Havde Grækerne eller Romernes Old egentlige Improvisatorer? og er der noget i denne Kunsts Natur, som nødvendigen indskrænker den til visse Tidsaldere og visse Nationer?

V. Legater.

Fundats for det Rosborgske Legat *).

Vi Frederik den Femte, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Bænders og Gothers, Hertug udi-Slesvig, Holsten, Stormarn og Dytmersten, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre alle bitterligt, at, eftersom hos Os allerunderdanigst er bleven ansøgt og begjært vores allernaadigste Confirmation paa efterskrevne Fundats, lydendes Ord efter andet som følger:

Friderich Christian Sevel, Jurium Doctor og Profesfor Extraordinarius paa det Kongelige Universitet i Kjøbenhavn, Deres Kongl.

*) Hidtil utrykt.

Majestæts Justiz-Secretaire og Archivarius udi
 det Kongl. Rentekammer, Søe-Krigsprocureur
 og Notarius Facultatis Juridicæ, gjør hermed
 bitterligt: at, som afgangne Anna Ca-
 thrina de Woss, afgangne Jacob Ros-
 bergs Enke her af Kjøbenhavn, i sit Testamente
 af 11 Augusti Aa. 1756 efter forhen erholdte Kon-
 gelig allernaadigst Facultate testandi, foruden
 andre Stiftelser og Gaver, haver givet et Stipen-
 dium til Universitetet her i Kjøbenhavn og derom
 saaledes meldet: „Til et Stipendium her ved det
 Kongl. Universitet i Kjøbenhavn haver jeg skjenket
 og givet, ligesom jeg og hermed skjenker og giver
 5000 Rdlr. skriver fem Tusinde Rigsdaler, hvilket
 Stipendium jeg tjenstligst vil have samtlig Profes-
 sores Facultatis Theologicæ ombedet, at besørge
 udsat, og den deraf faldende Rente aarlig at ud-
 deele til otte fattige, men derhos flittige og due-
 lige Studiosis Theologiæ, saaledes at enhver nyder
 dette Stipendium i tre Aar, om de saalænge ved
 Universitetet forbliver, og, som forhen meldet, ere
 fattige, flittige og due lige; Til hvilken Ende og paa
 det at dette Stipendium efter mit Djemærke rette-
 ligen og til Guds Ære og hans Kirkes Nytte kan
 worde anvendt, jeg vil have Executores af dette mit
 Testamente ombedet, at de med Professorum

Theologiæ Raad derover vil oprette en ordentlig og bestandig Fundag;" saa haver jeg Underskrevne, som Executor af velbemelte Madame Rosborgs Testamente med Facultatis Theologicæ Raad forfattet efterfølgende Fundag for bemelte Legato:

I.

Imod Facultatis Theologicæ paa en Gjenpart af denne Fundag tegnede Qvittering for nuværende og efterkommende Professores Theologiæ, at denne Fundag noie skal worde holdet og efterlevet, udleverer jeg den af afgangne Madame Rosborgs funderede Capital 5000 Rdlr., skriver fem Tusende Rigsdaler, bestaaende i tvende af Hs. Majestæt den 30te Junii 1755 til afgangne Jacob Rosborg allernaadigst udgivne Obligationer, den ene paa 4000 Rd., og den anden paa 1000 Rd., tilsammen 5000 Rd., hvoraf Renten, som efter Obligationernes Indhold er 4 pCt. aarlig, er til 11 Juni 1758 Stervboet, ifølge Testamentets 4de Paragrapho til Indtægt beregnet; Men den fra 11 Juni 1758 til 11 Junii 1761 forfaldende Rente, tilsammen 600 Rdlr., som formedelsk nogle af det Theologiske Facultet have vegret sig ved at imodtage Capitalen og reversere sig til denne Fundages Efterlevelse, hidtil ikke er bleven uddeelt,

bliver som et Augmentum til Capitalen at beregne, efterat de 2de Studiosi Theologiæ Søren Johan Heiberg og Johan Pedersen Saabye, som afgangne Madame Rosborg selv har udnævnt at nyde dette Stipendium, først deraf er betalt hver 3de Mars Stipendium, som udgør 150 Rdlr., efterdi de samme fra 11te Junii 1759 til 11te Junii 1761 alt kunde have oppebaaret, dersom ikke forbemeldte Ophold var steet. For hvilket Augmentum, der, efterat forbemeldte 150 Rdlr. ere fradragne, bliver 450 Rdlr., som i den Kongl. Cassa er indskudt til denne 11te Junii Termin mod Kongl. allernaadigst Obligation og 5 pCt. aarlig Rente ligeledes udleveres en paa samme Summa lydende og til dette Stipendium udgiven Kongl. allernaadigst Obligation, saa dette Stipendiums Capital nu bliver 5450 Rdlr., skriver fem Tusinde, fire Hundrede og Halvtredshindstyve Rigsdaler dansk Courant.

2.

Paa det desto vissere og bedre Guds Vre, hans Kirkes Nytte, og fattige, flittige og dueelige Theologiæ Studiosorum Beste ved denne Stiftelse fand fremmes, paatager Theologiæ Professor Primarius, nuværende og efterkommende, sig

Ephoriam Legati, og drages isærdeleshed Om-
sorg for, at med dette Legato og dets Anvendelse
saaledes stedse forholdes, som Stiftelsens Diener-
te meest udfordrer; Skulle det hændes sig, at Pri-
marius Theologiæ Professor, formedelt Alber-
dom, Svaghed eller nogen anden betydelig Årsag
sig ikke med Ephoriam Stipendii kunde besvære,
da antager Secundus Theologiæ Professor
sig samme, og skal alletider en af Professoribus
Theologiæ ordinariis have denne curam.

3.

For Capitalens bestandige Conservation og
Renternes rigtige Erholdelse aarligen, haver Rec-
tor og samtlige Professores, især Facultas Theo-
logica, samme Omsorg, som de for andre til Uni-
versitetet legerede Capitaler og Renter haver og
best have kand, saa at hverken Capitalen nogen
Tid formindskes, ei heller Renterne enten forlores
eller for sildig indkommer over nogen ovenmeldte
Curatorum Forsømmelse: Ligesom og seer derhen,
at hverken Renterne eller Capitalen vorder anvendt
til andet Brug eller Studium, under hvad Eftin-
 eller Forevending det end maatte være, end alene
til Studium Theologicum her ved Kiøbenhavns
Universitet at fortsætte.

4.

Stipendiarii skulde stedse være otte, og nyde hver en ottende Deel af den hele Capitals aarlig faldende Rente, som Ephorus Stipendii distribuerer udi Julii Maaned hvert Aar, saafremt de, hvilket haabes altid at skulle skee, inden den Tid ere ham tilhændekomne.

5.

Enhver Alumnus Stipendii nyder dette Stipendium udi tre Aar, om han saalænge ved Universitetet forbliver, og sig saavel i Levnet som Lærdom og Flittighed saaledes forholder, som det en Studiosum Theologiæ egner og anstaaer, og densne Endag videre foreskriver.

6.

Til dette Stipendium antages ingen, som jo haver gode Talents til Studia, og in Examine Philosophico erholdet haud illaudabilem i det mindste, samt i nogle Maaneder med god Freimgang vist i Gierningen, at det er ham ret angelegenmueligst at forfremmes i Theologiske Lærdom, og at naae den største muelige Dygtighed til geistlige Embeders retsindige Betiening, endog de vigtigste, om Guds Forsyn til saadanne funde ville bruge ham i Fremtiden; ei heller antages nogen, som er

over 22 Aar gammel, da det efter god Betænkning eragtes tiensligere, at dette Stipendii Triennium er tilende, førend eller naar Stipendiarii fylde deres 25 Aar, end at det skulde være anderledes; dog er hermed ingenlunde meent, at Facultas Theologica saa nvie skal være bunden til nogen vis Alder, at det jo endog skal være berettiget, at give dette Stipendium til den eller de, som ere over 25 Aar, og alt har sustineret Examen Theologicum, og udi samme haver givet tilstræffelige Prøver paa deres Kundskab in Studio Theologico og Dygtighed til geistlig Embedes Betiening i Fremtiden.

7.

Ephorus Stipendii præsenterer efter nvie Overlæg de, som han eragter tiensligst og beqvemest til at opfylde Niemerket ved dette Stipendium, hvoraf samtlige Professores Facultatis Theologicae per pluralitatem votorum udvelger den eller de, som skal nyde Stipendium. Dersom tvende have ligemange vota, afgiøres ved Lodkastning, hvem af dennem den Gang skal have Stipendium, da den anden ved næste Vacance proponeres, og alene in collisione votorum da beholder Præferencen.

8.

Som Testatrix i den 2den Paragrapho af sit Testamente haver reserveret sig: at isald nogen af

Univerfit. og Skole-Annaler 1809. 1 B. E

hendes eller hendes Mand's Paarørende skulle findes saa fattige, at de maatte være nødsagede at anholde om et eller andet af de Legatis, hun haver givet, de da fremfor andre til samme at nyde vorder antagne; Saa formodes og af Facultate Theologiae, naar nogen af Testatricis eller hendes Mand's Slægt om dette Stipendio gjør Ansøgning, de da ceteris paribus præfereres.

9.

De antagne skulle med al muelig Glid stedse søge at forfremmes i sand Gudsfrøgt, theologisk Erudition og Beqvemhed til geistlige Embeders bedste Betiening, samt dertil strax, naar de antages, reversere sig i den hos Ephorum værende Bog, i hvilken de siden for Stipendium qvitterer hver Gang de det imodtage.

10.

De skulle inden et Aars Forløb fra den Dag, de antages til dette Stipendium, sustinere Examen Theologicum, og have opnaaet den Modens led, at de i det mindste erholde Characteren laudabilem. Dersom nogen lader halvandet Aar gaae forbie fra hans Antagelses Dato, uden at sustinere Examen Theologicum eller i samme Examen ei erholder i det mindste fornevnte Character, da maae han ei længere beholde Stipendium, med mindre Facultas Theologica i første Tilfælde erag-

ter ham ved Svaghed eller ligesaa vigtigt og lobligt Forsald at kunne undskyldes.

II.

De maae ikke, imedens de nyder dette Stipendium, paatage sig at undervise Discipler, uden for saavidt at de af dem, som allerede have sustineret Examen Theologicum, vel maae anvende 1 eller 2 Timer om Dagen (dog ikke heller mere)] siden den Øvelse kan være dem tjenlig, forsaavidt de derved til Embeders Betiening kunde vorde des bedre skikkede.

12.

De Stipendiarii, som have Kosten udi Communitetet, ligesom og de, der ellers for noget Collegium eller Stipendium ere forbunden at disputere, skal lade deres Disputationer trykke, og foruden den Materie, de ellers pro victu Regio eller Collegio afhandler, skal de være pligtige under denne Overskrift: pro Stipendio Theologico at tilføie et lidet Specimen exegeticum, eller, isald den hele Afhandling er exegetisk, da nogle Paragraphi.

13.

De andre Stipendiarii, som ikke ellers ere forbundne at disputere, skulle engang om Aaret, førend Distributzen falder, forfatte et Specimen

exegeticum, som det leverer skreven til Ephorum Stipendii. Forresten skal alle de, som nyde dette Stipendium Theologicum, imedens de samme have, fra den Tid, de have sustineret Examen Theologicum, søge Leilighed til hver i det mindste 2 à 3 Gange om Aaret at prædike i vor Frue Kirke paa de Tider, de kan formode, at een eller flere af Profesforibus Theologiæ kan være tilstede, paa det at saavel de derved kan have Leilighed at øve sig in Homileticis som Facultas Theologica at erfare, hvad Progresser de derudi Tid efter anden maatte gjøre. Til Bekræftelse haver jeg, som Executor Testamenti, denne Gunday, efterat den saaledes med Facultatis Theologiæ Raad var forfattet, underskrevet og med mit sædvanlige Signet forseglet udi Kjøbenhavn den 29 Junii 1761.

F. C. Sevel

(L. S.)

Da ville Vi forskrevne Gunday udi alle dens Ord, Clausuler og Puncter, saasom samme heroven indført findes, allernaadigst have confirmeret og stadfæstet, saa og hermed confirmere og stadfæste; Forbydendes Alle og Enhver herimod, efter som forskrevet staaer, at hindre eller udi nogen Maade Forsang at gjøre, under Vor Hyldest og

Naade. Givet paa Vort Slot Fredensborg den 17
Julii 1761.

Under Vor Kongelige Haand og Signet
Friderich R.

J. L. Holstein.

I Allerunderdanigst Følge af Hans Kongl.
Matts. allernaadigste Confirmation, dat 17de Julii
1761, paa denne Fundag, dat. 29de Junii s. A.,
dens første og følgende Artifler, underskriver vi
Fundagens Gienpart saaledes: Indbemeldte tven-
de Kongl. Obligationer, en paa 4000 Rdlr., en
paa 1000 Rdlr. begge à 4 prCto Rente, og en paa
450 Rdlr. à 5 prCto Rente, have vi annammet,
og forsikre for os og efterkommende Professore
Theologiæ, at denne Fundag nøie skal worde hol-
det og efterlevet.

Kjøbenh. d. 3die Aug. 1761.

E. Pontoppidan.

Peder Holm.

Peder K. Goiske.

J. D. Bang.

VI. Academiske Stipendier.

Fortegnelse

over dem, som i Aaret 1809 have erholdt
Communitets- og Regentsstipendiet. *)

Aldewelt, J. C., Dimitteret fra Koeskilde Skole.
Theolog.

Amberg, L. C., Dimitt. fra Schouboes Institut.
Theolog.

Andersen, M., Dimitt. f. Haderslev Skole. Ju-
rist.

Arbo, W., D. f. Christiania Skole. Theolog.

Bader, H. P., D. f. Christiania Skole. Theolog.

Bendz, N. C., D. f. Odense Skole. Jurist.

Berg, J. L., D. f. Aarhus Skole. Jurist.

Bjerregaard, N. C., D. f. Kjøbenhavns Skole.
Theolog.

Bjørn, F. W., D. f. Christiansands Skole. Ju-
rist.

Blicher, L., D. f. Randers Skole. Theolog.

Bøye, J. P., D. f. Fredericia Skole. Theolog.

Bøye, P. C., D. f. Tronhjems Skole. Læser til
anden Examen.

Borch, C. W., D. f. Borgerdyds skolen. Jurist.

*) See disse Annal. 1809. 2 B. S. 72.

Brücher, G., D. f. Kjøbenhavns Skole. Jurist.
 Clausen, N. B., D. f. Horsens Skole. Theolog.
 Dichman, B. R., D. f. Kjøbenhavns Skole. Theolog.

Ellevsen, K., D. f. Christiania Skole. Theolog.
 Fangel, J. E., D. f. Frederiksborg Skole. Theolog.

Fanøe, M., D. f. Aalborg Skole. Theolog.

Fog, J. L., D. f. Herlufsholms Skole. Theolog.

Foss, L., D. f. Bordingborg Skole. Jurist.

Friis, D. E., D. f. Herlufsholms Skole. Theolog.

Friis, N., D. f. Randers Skole. Theolog.

Friisner, D. L., D. f. Bergens Skole. Theolog.

Gottsche, H., D. f. Aarhus Skole. Theolog.

Hallager, L., D. f. Hofpræst Christianis Institut.
 Theolog.

Hansen, P. E., D. f. Viborg Skole. Theolog.

Hansteen, N. L., D. f. Kjøbenhavns Skole. Theolog.

Heidenreich, C. F., D. f. Christiania Skole. Theolog.

Hilde, P. A., D. f. Helsingørs Skole. Theolog.

Holst, D. L., D. f. Randers Skole. Theolog.

Holstøe, L. E., D. f. Borgerdyds Skole. Theolog.

Homan, C. L., D. f. Herlufsholms Skole. Theolog.

- Hoyland, E., D. f. Viborg Skole. Theolog.
- Jacobsen, J., D. f. Roskilde Skole. Theolog.
- Jørgensen, S., D. f. Viborg Skole. Theolog.
- Kierulf, L., D. f. Slagelse Skole. Theolog.
- Koch, M. P. C., D. f. Bordingborg Skole. Theolog.
- Lambrecht, E. P., D. f. Bergens Skole. Theolog.
- Lampe, K., D. f. Bergens Skole. Theolog.
- Laurberg, J. J. Privat. Theolog.
- Lyngbye H. C., D. f. Aalborg Skole. Theolog.
- Lygte, J. J., D. f. Nykøbing Skole. Theolog.
- Melbye, P. C., D. f. Bøfens Institut. Theolog.
- Monrad, L. D., D. f. Aarhus Skole. Theolog.
- Munthe, H. M., D. f. Christiania Skole. Theolog.
- Riber, M. F., D. f. Odense Skole. Theolog.
- Schønning, P., Privatist. Jurist.
- Schov, H., D. f. Helsingørs Skole. Theolog.
- Serup, H., D. f. Aalborg Skole. Theolog.
- Stadfeldt, A. J., Privatist. Læser til anden Examen.
- Steenberg, J., D. f. Viborg Skole. Mediciner.
- Stocfeth, J., D. f. Christiansand Skole. Jurist.
- Struch, P. H., D. f. Roskilde Skole. Theolog.
- Tauber, F. B., D. f. Roskilde Skole. Theolog.

Thaning, W., D. f. Bordingborg Skole. Theolog.

Thuf., H. J., D. f. Tronhjems Skole. Theolog.

Uldal, J., D. Privat. Theolog.

Weber, P. F., D. f. det Schoub. Institut. Theolog.

Wedel, D. C. C., D. f. Frederiksborg Skole. Theolog.

Westphal, C. C., D. f. Borgerdydsstolen. Theolog.

Winther, D. C., D. f. Borgerdydsstole. Jurist.

Vogelius, J. M., D. f. Horsens Skole. Theolog.

Af de 161 nuværende Alumner studere 125 Theologie, 25 Lovkyndighed, 8 Medicin, 1 Chirurgie, og 2 forberede sig til anden Examen.

VII. Leilighedsfrister.

Nonnulla de instituto scriptionis publicæ in academiis tuendo vel revocando, Auct. C. F. Heinrichio Eloqu. et L. Gr. Prof. P. O. Kiellæ 1809. 18 pp. fol.

I nærværende Program, udstædt i Anledning af Hs. Majestæts Kongens Fødselsfest, handler Hr. Prof. Heinrich om Rytten af offentlige Actus og dermed forbundne Leilighedsarbejder ved Universi-

teter. Begge Dele bleve fordum betragtede som ei uvæsentlige Greene af den academiske Virksomhed som ei utjenslige Midler til at befordre dens Vjemeed og Afgtelse. I dette, som i meget Andet, har man efter Forsf. Mening alt for ligegyldigen forladt Forsfædrenes med Klogskab gjorde Indretning, og letfjindigen forkastet, hvad i sit Væsen var gavnligt, ihvorvel Formerne burde modificeres efter Tidernes Forandring og Fremskridt. Jo flere de Omstændigheder ere, som i senere Tider have virket mod Universiteter eller til Skade for deres Afgtelse, desto mindre skulde de selv gjøre sig skyldige i Noget, som kunde undergrave den sidste; thi den Ulempe, som udbortes tilfældige Omstændigheder maatte forårsage, forsvinder, naar disse Omstændigheder ophøre; men ikke saa det Onde, som kommer indenfra.

Især betragter Forsf. den Skik, at indbyde til academiske Højtideligheder ved saakaldte Programmer, Prolusioner ic, som en i flere Henseender meget nyttig Indretning. Den giver de academiske Lærere Anledning til, ogsaa som Forsfattere at virke i Forening til Høiskolens Ære; den vedligeholder det Offentliges Opmærksomhed paa den øverste Læreanstalt, og forskaffer de academiske Handlinger, ved hvilke Leilighedsfristerne foranlediges,

en større Interesse, Betydning og Ærværdighed. Om endog en letsindig og fordærvet Samtid foragter eller haaner de Helligdomme, hvis Aand er den fremmed, bør dette ei betage Modet, men blot betragtes for hvad det er, — et Charactertræk af Tidernes Physionomie. Den er et ypperligt Middel til jævnlig at bringe den academiske Ungdom i Erindring de Grundsætninger, som bør være den hellige, til at vedligeholde dens Opmærksomhed paa og Interesse for de videnskabelige Syslers Værd og Diemeed, til at virke paa den offentlige Mening og arbeide imod Fordomme eller for den højere Cultur skadelige Bildfarelser, af hvilke enhver Tidalders Aand gjerne begunstiger nogle *). Den er endeligen ogsaa et virksomt Middel til at fremme grundigere Studium af det latinske Sprog og til at vedligeholde Øvelse i at skrive det, en Færdighed, hvis Værd bedømmes fra en alt for indskrænket Synspunkt, naar den alene betragtes fra Sprogkundskabens Side.

*) Anm. har stedse været af den Mening, at academiske og Skoleprogrammer især burde have, og derfor ved Indhold, Form og Tendents virke til saadanne Diemeed, som her af Forf. ere anbefalede.

VIII. Blandede Efterretninger.

Under 17 Jan. d. A. er det, med Hensyn til de nærværende Tids-Omfærdigheder, allernaadigst blevet det theologiske Facultet tilladt, af Communitetskassens Overskud at uddele 500 Rd. som overordentlig Understøttelse til 25 af Communitetets meest værdige og trængende Alumner*). Denne Uddeling er derefter skeet saaledes, at 8 have faaet hver 25 Rd., 9 hver 20 Rd., 8 hver 15 Rd.

Under samme Datum har Hs. Majestæt allernaadigst bifaldet, at den ved allerhøieste Resolution af 7 April f. A. bestemte Priis for indehavende Aars Almanakker **) maa udvides til ogsaa at gjælde for Almanakkerne for Aaret 1811.

Af Rector Magnificus er under 3 Mart. d. A. skeet følgende Befiendtgjørelse i de offentlige Blade :

„Med Kongelig allernaadigst Tilladelse ***) skulde jeg herved paa Kjøbenhavns Universitets samtlige

*) Jvf. disse Annal. 1807. 2 B. S. 126 f.

**) See disse Annal. 1809. 1 B. S. 64.

***) Meddeelt ved Resolution af 17 Jan. d. A. i Aledning af en allerunderdanigst Forespørgsel, hvor-

4 Faculteters Begne bekjendtgjøre, at, naar Deres Kongelige Majestæters Kronings Høitidelighed engang i sin Tid finder Sted, blive academiske Værdigheder, efter foregaaende Disputationer, her ved Universitetet meddeelte dem, der ansøge samme, og dertil ansees værdige. Hvilke Egenskaber der fordres hos de Personer, som attraae saadanne Grader, og hvorvidt de, efter de forskjellige Omstændigheder, skulle forsvare 1 eller 2 Disputationer, viser Universitetets Foundation af 7 May 1788 i dens 5te Capitels 4 første Artikler, hvortil endnu maa føies, at Hans Majestæt seene- re har resolveret, at, førend Noget maa gives Adgang til at erhverve Doctorgraden i Medicinen, skal han først, saaledes som for denne Grad i det theologiske og juridiske Facultet er foreskrevet, disputere pro licentia. I Overensstemmelse hermed giver jeg mig den Ære at indbyde de Herrer, som ere

vidt det nu maatte være Tid, i Anledning af D. D. M. M. Kroningshøitid fra Universitetet at lade udgaae Indbydelse til at disputere fra Doctorgraden. Det har hidt il ved Universitetet været sædvanligt, naar Kronings- eller slige Høitideligheder foretog, da at udstæde saadan Indbydelse, og det nogen Tid forud for den Høitidelighed selv, ved hvilken Promotionen skulde finde Sted, da Bedkommende behøve derpaa at være beredte.

qualificerede til at erholde academiske Værdigheder, og attraae samme, til at henvende sig med de fornødne Anmeldelser desangaaende til Decanerne ved vedkommende Faculteter, hvilke for nærværende Tid ere: Hr. Professor P. E. Müller for det theologiske, Hr. Etatsraad, Professor og Ridder J. W. Schlegel for det juridiske, Hr. Professor J. S. Saxtorph for det medicinske og Hr. Professor og Ridder N. Treschow for det philosophiske Facultet.

Kjøbenhavn, den 3 Marts 1810.

J. L. Hurtigkarl,
f. L. Rector ved Kjøbenhavns Universitet.

I Aaret 1809 have ved Kjøbenhavns Universitet 89 taget Examen Artium, 80 Examen Philosophicum, 89 Examen Philologicum, 27 theologisk Embeds Examen (hvoraf 14 Laudabiles, 10 Haud illaudabiles og 3 Non contemnendi), 47 juridisk Embeds Examen, hvoraf 25 den latinske, (15 Laudabiles, 8 Haud illaudabiles og 2 Non contemnendi) og 22 den danske (18 Beqvem, 4 Ej ubeqvem), medicinsk Embeds Examen Ingen,

pharmaceutisk Examen 13 (8 Laudabiles, 5 Haud illaudabiles); Privatinstriberede bleve 2 *).

I Aaret 1809 ere i Danmark og Norge til offentlige Embeder befordrede 47 Candidater i Theologien (hvoriblandt 1 til Skole-Embede), 22 Candidati Juris og 20 Examinati Juris.

*) I Medhold af Forordn. om Examen Artium af 22 Mart. 1805 S. 1 og Kgl. Resolut. af 27 Jun. 1806.

C.

I. Lovgivning.

Op almindelig Forordning angaaende
de lærde Skoler i Danmark og Norge.

(Forts. See forrige Kvart. S. 271.)

Fjerde Kapitel.

Om Underviisningen, Læretiden, Lec-
tionsordenen m. v.

§. 27.

Underviisningen i ethvert Sprog og enhver
Videnskab skal have sine egne Specialklasser, i hvil-
ke den begyndes, fortsættes og fuldendes. Vor
Direction for Universitetet og de lærde Skoler be-
stemmer saavel Antallet af de forskjellige Lærefags

Specialklasser, som den Orden, i hvilken disse Skule
le gaae frem ved Siden af hinanden.

§. 28.

De forskjellige Lærefag skal fordeles imellem
samtlige enhver Skoles faste Lærere, efter deres
Kundskaber, Duelighed og Læregaver. Vor Di-
rection anviser enhver af dem sit Lærefag, sine
Klasser og Læretimer, dem han efter Embedspligt
er forbunden at paatage sig.

§. 29.

For Underviisningen i enkelte Fag, som ikke
kunne bestrides af Skolens faste Lærere, antager
Directionen Hielpelærere for Timebetaling, hvil-
ken Betaling gives dem af Skolekassen ved hver
Maanedes Udgang, imod en af Skolens første Læ-
rer udstædt Attest om de Timer, i hvilke de have un-
derviist, og for hvilke dem altsaa tilkommer Be-
taling.

§. 30.

I Tilfælde at ellers paa noget Sted, hvor en
lærd Skole er anlagt, findes nogen af fortrinlige
Sprog- eller andre Kundskaber bekiendt Mand,
som, endskiønt han, formedelst Embeds- eller an-
den Stilling, ellers ikke afgiver sig med Ungdoms-
Underviisning, dog maatte have Tid og Lust til at
Univerfit. og Skole-Annaler 1810. 1 B. F

overtage Læretimer i en saadan Skole, ville Vi, efter Forestilling fra Vor Direction, bestemme det Honorarium, som ham derfor bør tillægges.

§. 31.

Alle de, som give Underviisning timeviis, uden at være faste Lærere, antages kun under den gjensidige Betingelse, at deres Tjeneste kan ophøre efter Fierdingaars Opsigelse.

§. 32.

Med ethvert nyt Skoleaars Begyndelse skal Vor Direction paa ny giennemgaae, og, efter Omstændighederne, forandre den for enhver fuldstændig og for enhver Middel-Skole udstædte Lektions-tabel, som angiver, hvorledes de daglige Underviisningstimer skulle være inddeelte, og hvorledes de enkelte Lektioner skulle følge paa hinanden. Til den Ende skal enhver Skoles første Lærer, efter Overlæg med sine Medlærere, i det seeneste 8 Uger førend det nye Skoleaar begynder, indsende til bemeldte Vor Direction til Bedømmelse deres motiverede Forslag til saadanne Forandringer i Lektionstabellen, som de hver i sin Skole ansee passende for Underviisningens Løb.

§. 33.

Fra den Lektionstabel, som Directionen har udfærdiget, maa aldeles ingen Afvigelse finde Sted,

med mindre uforudseete Omstændigheder skulde indtræffe, som gjøre samme for en Tid uundgaaelig. Naar i Skoleaarets Løb skulde indtræffe Forandringer i Lærerpersonalet, maae de Modificationer, som derved foranlediges i Lektionstabellen, af Directionen autoriseres.

§. 34.

Der skal dagligen i enhver Skole gives 7 Læretimer, 4 om Formiddagen, 3 om Eftermiddagen; dog kan en Formindskelse i dette Antal finde Sted for de tvende nederste Klasser. Den daglige Skoletids Begyndelse retter sig efter Aarstiden og efter locale Omstændigheder. Underviisningen skal ordentligviis gives i Skolens Læseværelser.

§. 35.

Antallet af de ugentlige Læretimer i hver Specialklasse kan, naar det findes nødvendigt at anvende flere Timer paa et enkelt Underviisningsfag, forøges for dette, og derimod formindskes for et andet, naar enten samme er af forholdsmæssig mindre Vigtighed, eller naar Disciplene deri have gjort særdeles mærkelige Fremstridt.

§. 36.

Forøgelse eller Formindskelse af de ugentlige Læretimer for hvert Lærefag, ligesom og Formind-

stelse af de daglige Læretimer for enkelte Klasser, bestemmes af Vor Direction, som ogsaa fastsætter, hvorlænge ethvert Cursus i enhver Specialklasse skal vare, og naar samme skal være tilendebragt, for igien at begynde fra først af.

§. 37.

At besørge sine Læretimer med Nøiagtighed, og til rette Tid at begynde og ende samme, er alle Lærernes fælles Pligt. Enhver Skoles første Lærer har omhyggeligen at paasee, at denne Pligt pünctligen efterkommes, og han maa aldeles ikke taale, at de i den approberede Lektionstabel for enhver Lærer fastsatte Læretimer nogensinde, uden hans Forevidende og Samtykke, udsættes, eller overdrages til en anden Medlærer, eller ombyttes.

§. 38.

Naar nogen af Lærerne ved uundgaaeligt Forfald hindres fra at møde i rette Tid paa Skolen, paaligger det ham, saa betids som muligt at melde saadant til den første Lærer, som da fører Anstalt til, at Disciplene i den eller de ledige Timer enten af de andre Lærere undervises i deres Fag, eller dog sysselsættes paa en nyttig Maade, og under en Lærers Opsyn. I et saadant Tilfælde maa ingen af de faste Lærere, under hvilkensomhelst Foreven-
ding, unddrage sig fra den aldeles gjensidige Pligt,

at træde i sin Medlærers Sted, og paatage sig de overordentlige Læretimer, som af den første Lærer anvises ham. Men paa den anden Side er det den første Lærers Pligt, at fordele denne fælles Byrde med billigt Hensyn paa de enkelte Læreres ordentlige Skoletimer, og da i Lærernes næste Forsamling bestemt at anmeldte det indtrufne Tilfælde, samt at lade indføre i Protocollen de Foranstaltninger, som derved ere foranledigede.

§. 39.

Har nogen Lærer vigtige Anrsager til Reise udenfor Ferietiden, da bør han dertil søge Tilladelse hos Ephorerne. Men varer Reisen længere end 8 Dage, maa Tilladelse søges hos Vor Direction. I begge Tilfælde bør Ansøgningen være paategnet af Skolens første Lærer om, hvorledes hans Læretimer i hans Fraværelse besørges.

§. 40.

Naar en Lærer, hindret af Sygdom, for en længere Tid ikke selv kan besørge sit Embede, eller naar en Vacance indtræffer, da maa, uden Directionens Vidende og Tilladelse, ikke antages nogen Interimislærer. Men i saadant Tilfælde skulle samtlige Lærere hver for sig rette sig efter den Foranstaltning, som af Skolens første Lærer, eller, naar han ved Døden skulde være afgaaet, af Epho-

terne forelsbigen træffes, og som siden, efter Vedkommendes uopholdelige Indberetning, af Vor Direction anordnes, eller af samme umiddelbar bestemmes.

§. 41.

Saaframt Lærere, der modtage Timebetaling, i mødende Tilfælde kunne og ville paatage sig vicarierende Tjeneste, hvortil de isørigt ikke ere forpligtede, saa erholde de Betaling ogsaa for de flere Timer, i hvilke de, som vicarierende, undervise. Vil nogen derimod ved sin Antagelse forpligte sig til at vicariere lige med de faste Lærere, da erholder han fuld Maanedsbetaling, i Forhold til det ham anviste Timetal, uden Afkortning for Timer i Fristiden og i lovligt Forsalds Tilfælde.

§. 42.

Enhver Skoles første Lærer skal aarligen 12 Uger før Skoleaarets Begyndelse indberette til Vor Direction, hvilke Skrifter i de gamle og nyere Sprog, han saavel som hans Medlærere, i det tilkommende Skoleaars Løb agter at forklare, samt hvilke Lære- og Læsebøger de ønske at beholde ved Underviisningen eller at sætte i Stedet for de hidtil brugte. De Skolebøger, som eengang ere indførte efter foregaaende Approbation, maae hverken

lægges tilside eller ombyttes med andre, uden Vor Direction's Samtykke.

§. 43

Ved hvert Kvartals Ende skal enhver af de andre Lærere til Skolens første Lærer indlevere en skriftlig Beretning om, hvilke Pensa han i enhver Specialklasse har giennemgaaet hver Maaned i Kvartalets Løb, og hvorledes de af ham ere behandlede. Af disse Beretninger, hvortil Skolens første Lærer føier sin egen, skal han til Vor Direction indsende Afskrifter, som af vedkommende Lærere ere undertegnede, og ledsage samme med de Bemærkninger, hvortil han finder sig foranlediget. Originalerne glemmes i Skolearchivet.

§. 44.

Ved hvert Kvartals Begyndelse skal den første Lærer i en Forsamling af alle Lærerne forelægge en Plan for hver Hovedklasse i Skolen, i hvilken Plan det nøie bestemmes, paa hvilke Maanedens eller Ugens Dage, af hvilke Lærere, og med hvilke Arbeider og Øvelser Disciplenes Flid hiemme skal bestiaeftiges. Naar denne Plan er overveiet og af-
talt med vedkommende Lærere, indføres den i Deliberationsprotocollen, og tiener til Regel for dette Gierdingaar. Den første Lærer paaseer, at samme følges.

§. 45.

Lovlige Skoleferier ere følgende:

- 1) Juleferierne, fra 24de December til 6te Januar. Med 7de Januar begynder Underviisningen igien, eller, naar denne Dag indfalder paa en Løverdag eller Søndag, da den næste Mandag.
- 2) Paaskeferierne, fra Onsdagen i Dimmelugen til 3die Paastedag inclusive.
- 3) Pintseferierne, fra Dagen for Festen til 3die Pintsedag inclusive.
- 4) Sommerferierne, i alt 14 Dage, i Slutningen af Julii og Begyndelsen af August Maaned.
- 5) Følgende Smaaserier: Eftermiddagen for den almindelige Bededag; Fastelavnsmandag; Sanct Hansdag; de enkelte Markedsdage; men naar Markedet holdes i flere Dage, ifkun den første Markedsdag; een Dag for og een Dag efter den offentlige Eramen. Endeligen kan ogsaa den første Lærer een Gang om Maaneden bestemme en halv Dag til en overordentlig Ferie, dog saaledes, at der afvexles i Valget af Dagene.

Enhver anden Tilstaaelse af Ferier og Fritimer, naar den ikke er en Følge af overordentlige

Tilfælde, er ulovlig og paadrager Ansvar for Bedkommende.

§. 46.

Det nye Skoleaar tager sin Begyndelse efter den afholdte offentlige Examen, i de norske Skoler den 1ste September, i den danske Skoler den 1ste October hvert Aar.

Femte Kapitel.

Om Disciplinen og Lærernes Pligter i Henseende til samme.

§. 47.

Ikke Glid alene, men ogsaa den udbortes Orden, den Sædelighed og Betænksomhed, som ere uundværlige i enhver offentlige Underviisningsanstalt, om den skal bestaae med Held, skulle i samtlige lærde Skoler være Hovedgjenstande for den omhyggeligste Opmærksomhed og Omsorg. Alle deres Lærere ere forpligtede til, eenigen og fløgeligen derover at vaage og dertil at medvirke, og Skolernes Foresatte bør agte paa, at enhver for dette Siemeed skadelig Mangel af Opsyn betimelig hæves, og at Aarsagerne dertil ryddes af Veien.

§. 48.

Vor Direction haver i alle den betroede Sko-

ler at indføre passende Skolelove, som i trykte Exemplarer uddeeles. Enhver Discipel modtager ved Indtrædelsen i Skolen et Exemplar, og paamindest da i Forsamling af Lærere og Disciple om, punctligen at adlyde det, som er foreskrevet. Disse Love opslaaes endvidere i ethvert af Skolens Læseværelser, og forelæses i ethvert nyt Halvaars første Skoletime i samtlige Læreres og Disciples Nærværelse, ved hvilken Leilighed de Formaninger og Advarslar anbringes, hvortil det forløbne Halvaars Erfaringer give Anledning.

§. 49.

Alle Lærere, saavel de faste, som de mod Timebetaling antagne, ere forpligtede til, alvorligen og med Værdighed at vaage over Skolelovenes Efterlevelse, og, naar nogen Discipel forseer sig imod disse, ere de bemyndigede til, paa Stedet at vise ham tilrette, hvad enten Disciplen hører til deres Specialklasser, eller ikke.

§. 50.

Enhver Lærer holder for de Specialklasser, som ere ham betroede, en Dagbog, hvori han under den daglige Underviisning paa Stedet antegner, hvad han finder værdt at bemærke i Henseende til hver enkelt Discipels Opmærksomhed, Flid og Opførsel i Underviisningstimen, samt hvad andet

mærkeligt der maatte forefalde. Denne Dagbog bliver i Lærernes maanedlige Forsamlinger at fremlægge, og desuden at meddeele Skolens første Lærer, saa ofte han forlanger det.

§. 51.

Enhver Discipel gives sin Characterbog, i hvilken hver Lærer, idet mindste een Gang om Maanednen, indtegner efter sin Dagbog sit Vidnesbyrd om denne Discipel, til Foreviisning og Underretning for Disciplenes Forældre og Børger, som hver Gang bør paategne, at Characterbogen er dem foreviist.

§. 52.

Foruden Dagbogen fører hver Lærer et Censurregister over alle Disciplene i hans Specialklasser, i hvilket Register han hvert Halvaar indfører Resultaterne af sine Jagttagelser og Erfaringer om enhver Discipels Naturgaver, hans Glid i Skolen og hjemme, hans Fremgang og Opførsel. Disse Censurregister blive til Vor Direction at indsende, naar de derfra maatte forlanges.

§. 53.

Grændserne for enkelt Lærers Bemyndigelse til at paalægge Disciplene Straf, og Fremgangsmaaden i Almindelighed i slige Disciplinstilfælde bestemmes af Vor Direction i den Instrux, den ha-

ver at udfærdige til Lærerne ved de lærde Skoler. Al legemlig Straf, som kunde paadrage en Discipel Skade for hans Helbred, forbydes under strængt Ansvar.

§. 54.

Naar ogsaa de strængere Straffe ere forsøgte uden Virkning, eller naar en Discipel formedelst Usædelighed og for Meddisciple farligt Exempel fortæner at forvise Skolen, da skal Skolens første Lærer give hans Forældre eller Børger Anledning til at tage ham ud af Skolen. Ville de det ikke, da anmelder han Sagen for Skolens Ephorat, som bemyndiger til Disciplens Bortviisning. Dersom Meeningerne derom ere forskiellige, bør Indberetning uopholdelig skee til Vor Directions Afgivelse.

§. 55.

Disciplene skulle i Skolen være under bestandigt Opsyn. Enhver Lærer uden Undtagelse er forbunden til at tage Deel i dette Opsyn, og Skolens første Lærer har at vaage over, at ingen, han være Conrector, Overlærer, Adjunct eller Hielpelærer, unddrager sig fra denne Forpligtelse, eller ligegyldig forsømmer samme.

De Lærere, som give Underviisning i Formiddagens eller Eftermiddagens første Time, skulle indfinde sig saa betids, og fordeele Opsynet saale-

des imellem sig, at Disciplene, medens de forsaml
le sig i eller udenfor Skolen, ikke ere uden Opsyn.

Imellem anden og tredie saavel For- som Ef-
termiddagstime gives en kort Mellemtid til For-
friskning og Bevægelse i fri Luft, isald det Locale
og Aarstiden tillader det, men aldrig uden Opsyn
af en af Lærerne, hvilke heri maae afveje med
hinanden.

Skulde imidlertid Skolens første Lærer finde
Det tilraadeligt, at de ældre Disciple i denne For-
friskning ikke deeltage paa samme Tid, som de yng-
re Disciple, da tilstaaes den hine imellem tredie
og fjerde Formiddagstime.

Naar Disciplene ved Læretimernes Omvexling
indtage deres Pladser i en anden Specialklasse, da
maa de tilstedeværende Lærere alvorligen forebyg-
ge al uanstændig Trængen og larmende Omløben,
og i den sidste For- og Eftermiddagstime maae de
stedsse være de sidste, der forlade Klassen og Skolen.

§. 56.

For Sangopvartning i og udenfor Kirkerne,
som forhen har været paalagt de lærde Skolers Læ-
rere og Disciple, have Vi fritaget dem; men det
er Vor Willie, at Disciplene skulle bivaane den of-
fentlige Gudstieneste, under afvejlende Tilsyn af
Lærerne, forsaavidt Disciplene ikke paa Stedetha-

de Forældre eller Bærger; hvis Pligt det er selv at sørge derfor.

Siette Kapitel.

Om Disciple's Antagelse, Betingelserne ved samme, Skolepenge m. v.

§. 57.

For enhver af de lærde Skoler skal Vor Direction fastsætte det høieste Antal af Disciple, som kunne søge samme. Ligeledes bestemmer Directionen, hvor mange Disciple i det høieste paa een Tid maae deeltage i Underviisningen i enhver af de enkelte Specialklasser; og naar disse, især Elementarklasserne, skulde være opfyldte med Disciple af alt for forskiellig Fremgang, da skal denne Mangel afhielpes ved at affondre nogle af dem i en særskilt Afdeeling.

§. 58.

I Almindelighed er enhver Discipel, naar og saalænge han er bestemt til Studeringer, forbunden til at besøge alle de Læretimer, som ere fastsatte for den latinske Hovedklasse, til hvilken han hører. Efter udtrykkeligt Forlangende af Forældre eller Bærger, kan dog Undtagelse fra denne Regel finde Sted,

- 1) for de første Begyndere i deres første Skoleaar, dog kun i saadanne Læreflasser, i hvilke deres Fraværelse ikke siden vil have nogen skadelig Mangel paa Forbundskaber til Følge;
- 2) i Religionsunderviisningstimerne for de Disciple, der henhøre til et andet Samfund, end de tvende protestantiske;
- 3) i de hebraiske Læretimer for dem, som ikke ere bestemte til det theologiske Studium;
- 4) i Læretimerne for Tegning og Vocalmusik; og ellers.
- 5) i de Deele af Underviisningen, i hvilke en Discipel, efter vedkommende Læreres Dom og Skolens første Lærers Døertydning, allerede har opnaaet den Grad af Øvelse og Færdighed, som Klassen, han hører til, ellers skulde forskaffe ham.

Naar en Discipel, med Undtagelse af de her nævnte Tilfælde, ikke besøger alle de Timer, som ere fastsatte for de Specialflasser, der gaae parallelle med den latinske Hovedklasse, til hvilken han hører, da bør Skolen i sin Tid ikke befatte sig med hans Dimission til Universitetet.

§. 59.

Dersom Skolens første Lærer af egen Erfaring og Medlæreres prøvede Domme om en Discipels

Anlæg og Eøner har tilstrækkelig Grund til at skønne, at en til Studeringer bestemt Discipel ikke der- til er oplagt, er det hans Pligt at underrette Disciplens Forældre eller Bærger derom, og at gjøre dem opmærksomme paa, hvor nødvendigt det er, at de itide vælge en anden Bestemmelse, der svarer til hans Eøner. Vel kan det tillades en saadan Discipel derefter at tage Deel i Underviisningen lige med Iffestuderende, men Skolebeneficier kan han da ikke nyde.

§. 60.

De Iffestuderende, hvilke efter denne Forordnings §. 1 kunne søge de lærde Skoler, tilstædes Udgang til den Underviisning, der gives begge de nederste Klasser, enten i alle Lærefag, eller saa mange, som deres Forældre eller Bærger maatte ønske. Fremdeles kunne de tage Deel i den Underviisning, der gives de øverste Klasser i de nyere Sprog og om videnskabelige Gienstande. Imidlertid maa den Underviisning, i hvilken ogsaa Iffestuderende tage Deel, hverken i Materie eller Form afvige fra den de lærde Skoler foreskrevne Læreplan, og Lgesaalidet maa den engang bestemte Orden og Følge i Klasser og Lektioner for deres Skyld forandres. Ei heller maa de Iffestuderendes Antal i nogen Specialklasse, uden Directionens Tilladelse,

udgiske meere end en tredie Deel af de paa samme Tid i Klassen værende Disciple, og i intet Tilfælde meere end en tredie Deel af det for Klassens Disciple fastsatte Maximum.

§. 61.

Samtlige Disciple uden Undtagelse skulle i enhver Skole indtegnes i en almindelig Protocol. I nøiagtig Overensstemmelse med denne Protocol affattes alle Vidnesbyrd, som meddeles Disciple-
ne; og aarligen indsendes til Vor Direction schematiske Udtoge af denne Protocol, i den Form, som Directionen bestemmer.

§. 62.

I Almindelighed antages nye Disciple ikke, kun ved et nyt Skoleaars Begyndelse. I Skoleaarets Løb, selv ved Begyndelsen af det andet Halvaar, maa ingen Optagelse af nye Disciple finde Sted, med mindre der skulde være særdeles Omstændigheder, som gjorde det vigtigt for et ungt Menneske, strax, skøndt ikke i rette Tid, at kunne blive antaget; men selv da maae hans Kundskaber og Fremgang være af den Bestaenhed, at den Tid, der i Skolen paa ham bliver at anvende, ikke bliver nogen Forsinkelse for de øvrige Klassens Disciple.
Universit. og Skole-Annaler 1810. I B. G

ciple. Den derom tagne Beslutning og Auledningen dertil indføres i den Protocol, som holdes i Lærersamlingerne.

§. 63.

Som væsentlige Betingelser ved nye Disciples Optagelse fastsættes følgende:

- 1) at de ved deres Indtrædelse i Skolen have fyldt det tiende Aar, eller dog kun i det høieste feile nogle faa Maaneder i denne Alder, hvilket ved Indskrivningen maa bevises med Døbeat-test, der glemmes som Bilag til Skoleprotocollen;
- 2) at de kunne læse dansk og latin skrift med Færdighed, og at de i Regning ere bekendte med de fire Species;
- 3) at de hverken ere forviste fra een af de lærde Skoler, ei heller have forladt den paa nogen lovstridig Maade, hvorefter Skolens første Lærer bør skaffe sig den fornødne Visshed;
- 4) at deres Sæder ere ufordærvede og deres Adfærd sømmelig;
- 5) at deres Alder ikke staaer i alt for stort Misforhold til den Alder, der maa ansees som den meest passende for den Klasse, til hvilken de, efter deres medbragte Kundskaber, kunne henhøre. Over 18 Aars Alder maa ingen Disci-

pel, end ikke i Skolernes øverste Klasser, antages, med mindre speciel Tilløbelse dertil erholdes

§. 64.

Naar nogen anmeldes til Optagelse, skal Anmeldelsen skee skriftlig til Skolens første Lærer, fire Maaneder i Forveien, for at fornemme, om i Skolen kan blive Plads. I denne Anmeldelse maa bestemt angives den Anmeldtes Fødselsaar og Fødested, hans Forældres Navn og Stand, den Underviisning, han hidtil har nydt, og hans Fremgang i samme. Anmeldelsen fremlægges da i sin Tid af den første Lærer i Lærernes Forsamling, og i deres Nærværelse prøver han den anmeldte Discipels Kundskaber, og lader samme prøve af de andre Lærere i deres Fag. Efter Udfaldet af denne Prøve, saavel som med Hensyn paa de i foregaaende §. fastsatte Betingelser, bestemmer Skolens første Lærer, om den Prøvede kan antages, og, saafremt han antages, i hvilken Klasse han skal have sin Plads.

§. 65.

Naar Disciplene indføres i den almindelige Skoleprotokol, erlægges for hver 5 Rd. i Indskrivningspenge, som beregnes Skolekassen til Ind-

tægt. Fra denne Udgiwt ere allene de Disciple befriede, som fra en Middelskole gaae over til en af de fuldstændige lærde Skoler, for der at fortsætte og fuldende deres begyndte Skolestudier.

§. 66.

Skolepengene for hver Discipel, saavel i de fuldstændige Skoler som i Middelskolerne, bestemmes til 20 Rdlr. aarligen. Kun i Kiøbenhavns Cathedralskole blive de herefter, som før, 30 Rdlr. aarligen for hver. I Tilfælde, at flere Brødre paa samme Tid besøge Skolen, betales for den anden kun 15 Rdlr., i Kiøbenhavn 20 Rdlr.; for den tredie kun 10 Rdlr. for flere end tre Intet.

Disse her bestemte Skolepenge, hvori ingen Medsættelse finder Sted, betales for alle Disciple uden Undtagelse, enten de besøge alle eller kun enkelte Læretimer, naar og saalænge dem ikke er tilstaaet fri Skolegang. De erlægges i fire Kvartaler, en Fierdedeel i hvert Kvartal. De indkræves forud i Kvartalernes Begyndelse, og naar de engang ere hævede, betales de i intet Tilfælde tilbage.

§. 67.

For at erstatte Skolekassen Udgiwterne til Lys, Varme og andre Skolens mindre Fornødenheder, erlægger desuden enhver Discipel uden Forstiel 3

Rdlr. Ogsaa dette Contingent betales forud ved Begyndelsen af første og tredie Kvartal.

§. 68.

Naar nogen Skole maatte med de øvrige Klasser forbinde en Handelsklasse eller anden lignende Indretning til Bedste for Ikkfestuderende, forhøies for dem, som denne Foranstaltning kommer tilgode, Skolepengene saa meget, som fornødent gisres, for at erstatte Skolen de Omkostninger, som dermed ere forbundne.

§. 69.

Foruden det her af Os Bestemte, er Intet for Skoleunderviisningen at betale, hverken til Skolens Lærere eller Betiente, og forbydes samtlige Lærere, under Straf af Embedsfortabelse, at modtage nogen Betaling eller Douceur af Skolens Disciple, være sig middelbart eller umiddelbart.

§. 70.

Naar betalende Disciple ere udmeldte af Skolen, eller i nogen Tid have været borte, uden at angive gyldige Aarsager for deres Udeblivelse, kunne de vel antages igien, naar der søges om Tilladelse dertil for dem, og derimod ellers Intet er til Hinder. Men i første Tilfælde ere de at ansee som nye Disciple, og maae derfor paa ny prøves, og igien betale Indskrivningspenge; i sidste Tilfælde

have de, førend de igien antages, først at erlægge, hvad der af deres Skolecontingent muligen endnu kunde restere.

(fortsættes.)

II. Udsættelser.

Da Hans Majestæt den 28 Januar 1810 i Egen Allerhøieste Person præfiderede Sine Ordre-
ners Capitul, udnævnte og optog Allerhøist samme
Rector ved Cathedralsskolen i Bergen, Professor F.
C. A r e n s, og Rector ved Cathedralsskolen i Ribe,
Professor P. H a n s e n, til Riddere af Dannebrog-
ordenens fjerde Klasse.

III. Efterretning om de lærde Skolers nuvæ- rende Fregvenz.

I hvilken Grad Agtelsen for og Tilliden til de
lærde Skoler har tiltaget siden deres Reform, der-
om vidner Intet tydeligere end den Hastighed,
hvormed Disciplenes Antal i de fleste Skoler er
voxet. En sammenlignende Udsigt herover giver
følgende Tabel (A), hvis Resultat er, at med Be-
gyndelsen af det nuværende Skoleaar (October

Skoler.	Naar reformerede.	Daværende Antal af Disciple.	Antal af Disciple ved Begyndelsen af Skoleaaret 1810.	Tilvæxt.	Aftagelse.
Nalborg	1805	28	18		10
Narhuus	1806	40	62	22	
Bergen	1805	18	36	18	
Christiania	1801	22 a)	57	35	
Christiansand	1805	15	28	13	
Elding	1806	8	12	4	
Frederiksborg	1806	21	53	32	
Fredericia	1806	7	15	8	
Helsingør	1806	15	59	44	
Horsens	1806	25	17		8
Kjøbenhavn	1799	24 a)	100	76	
Kongsberg	1807	12	20	8	
Nakskov	1807	5 b)	33	28	
Nyborg	1806	13	21	8	
Nykjøbing	1806	14	47	33	
Odense	1802	23 a)	53	30	
Randers	1806	23	46	23	
Ribe	1805	22 c)	30	8	
Roeskilde	1806	26 d)	39	13	
Tronhiem	1806	16	29	13	
Viborg	1806	18	30	12	
Vordingborg	1807	16	18	2	
		411 e)	823 f)	430	18

Naar fra Tilvæxtens Sum 430

drages Aftagelsens Sum 18

bliver Tilvæxten i Alt 412

I nogle af disse Skoler er Disciplenes Antal endnu siden det nye Skoleaars Begyndelse mærkeligen steget, f. Ex. i Randers til 51, i Christiania til 72. I Frueskole i Kjøbenhavn ere i det nu løbende Skoleaar anmeldte 38 nye Disciple til Antagelse i det seneste til Efteraaret.

- a) Det Antal af Disciple i Ribbenhavns, Odense og Christiania Skoler ved deres Reform, som her findes opgivet, er det, som bemeldte Skoler havde umiddelbar før de reformeredes; det, som angives i disse Annaler 1809 2 B. S. 120 f og 278 f er Antallet, saaledes som det i bemeldte Skoler var umiddelbar efter deres Reform.
- b) Hvoraf dog de 4 forlode Skolen ved dens Reform, saa at Hr. Overlærer Stephansen ved sin Tiltrædelse ifkun fandt 1 Discipel sammesteds.
- c) I Aaret 1598 vare der i Ribe Skole alene 315, som fik Almisse. S. Terpag. Rip. Cimbr. p. 506. I Begyndelsen af samme Aarhundrede havde Skolen 700 Disciple, og de andre større Skoler i lige Forhold, efter et Vidnesbyrd af Petr. Palladius (første lutheriske Biskop i Sieland, fød i Ribe 1503) saaledes lydende: „Den thiid vi, som nu er Klerke herinde, ginge til Schole och vaare smaa Cincher, da maatte vi hen offven paa Scholeloffen, saa mange Peblinger vaar der, og det vaar fuld bode offuen och nedem, 700 udi Riiber Schole, 900 udi Roskild Schole“ (af en haandskreven Anmærkning i det Exemplar af Terpagers, som Skolebibliotheket i Ribe eier, og som har tilhørt den flittige Samler, Præsten Grønlund i Ribe.)
- d) I Begyndelsen af det sextende Aarhundrede havde denne Skole efter ovenstaaende Vidnesbyrd 900 Disciple. I Aaret 1681 havde den, efter en Optegnelse i Skolens Archiv, i de fem nederste Lectier, altsaa foruden Mesterlectien, 109, hvoraf 44 i den første eller Cinke-Lectien.
- e) Dette Antal udgjorde neppe det halve Beløb af den hele Ungdom, som forberededes til Universitetet; thi i Aaret 1806, da de fleste Skoler reformeredes, havde af 101, som til Universitetet bleve dimitterede, ifkun 47 nydt Underviisning i de offentlige Skoler.
- f) Heri ere dog ikke iberegne de Disciplene i Slagelse endnu ei reformerede Skole, hvis Antal er omtrent 20; ei heller de i Skolen paa Island, hvis Antal i Aaret 1807 udgjorde 28.

1809) var Totalsummen af Disciplenē i begge Rigers lærde Skoler steget til 820 (See højskolede Label) eller det Døbbelte mod hvad det var ved Reformens Indførelse, ihvorvel Udgangen til de lærde Skoler, som forhen stod alle anmeldte Disciple aaben, er bleven underkastet flere Betingelser; ihvorvel Stipendiaternes Antal, hvoraf nogle Skoler ved deres Reform havde ligesaa mange, som der vare Disciple, betydeligen er bleven formindsket, og til Studeringer ei oplagte Hoveder ere blevene henviiste til anden for dem mere passende Bestemmelse, ligesom og nogle hist og her i Anledning af Tidsumstændighederne selv ere udtraadte for at gaae ind paa anden Bane. Af det nærværende Antal er de Ikkestuderendes saare ubetydeligt *); alle de øvrige forberedes til academiske Studier. Et Beviis mere paa Skolernes tiltagende Ugtelse er ogsaa dette, at stedse flere Forældre af Stand og Formue, hvilke forhen vare vante til at betragte disse Læreanstalter med en vis

*) Det største Antal af Ikkestuderende havde forholds-
mæssigen Bordingborg Skole, hvor af 18 de 13
vare Ikkestuderende, eller ei endnu til Studeringer bestemte. I Helsingørs Skole udgjorde de 16
af 59. I Bergen vare af 36 syv Ikkestuderende;
i Aarhus 10 af 62, i Nyborg 2 af 21. I ad-
skillige Skoler gives aldeles ingen Ikkestuderende.

Kingeagt, betroede samme deres til Studeringer eller en fortrinligere Dannelse for det borgerlige Liv bestemte Sønner, for at lade disse tage Deel i den offentlige Underviisnings Fordele *). Denne Tillid er ikke lidet forøget ved de Forbedringer i Henseende til Disciplenes anstændige og moralske Opførsel, der kiendeligen har viist sig som en Følge af en velordnet Disciplin og af Lærernes Narvaagenhed, saa at sædelig Løve nu kan siges i de lærde Skoler at være bleven herskende, endog saa og i Særdeleshed i dem, hvor Raahed og Disciplinens Forsald meest havde taget Overhaand.

IV. Høitideligheder

I. i Odense

Den 30 Jan. blev Hs. Maest. Kongens Fødselsdag høitideligholdt ved en offentlig Actus paa

*) Disses Vigtighed for Ungdommen og for Staten har Udg. søgt at vise i sit Skrift om Nationalopdragelsen S. 284 f. At det dog er langt fra, at Fordommene med offentlig Underviisning ere forbundne af de høiere Klasser, dette har Udg. ofte nok Leilighed til at iagttage, ligesom Følgerne deraf mindst kunne blive ubemærkede af de academiske Lærere.

Gymnasiet's store Høresal. Den af Hr. Overlærer Trojel i denne Anledning holdte Tale handlede om „den fornuftigste og frydeligste Synspunkt, hvorfra et friggørende Folk bør overstue sin Skiæbne, for selv under Krigens Lidelser at forberede sig til, værdigen at nyde den kommende Freds Velsignelser.“ Dette Emne blev af Taleren saaledes udført, at han, uden at hylde deres Mening, der ansee Krigens Onder for de eneste Midler til høiere Goder, til Trøst og Belærelse fremstillede visse gavnlige Følger, som hine kunne have. Et almindeligt Tilbageblik paa nogle af de mærkeligste og voldsomste Optrin i Historien, Perserkrigen, Rom's Erobringer og Fald, Arabernes Oversvømmelser, Korstogene, det nyere Europas Religions- og Borgerkrige tjente til at fæste Opmærksomheden paa det Enkeltes Sammenhæng og Forbindelse med det Hele i Begivenhedernes store Række; nærmere betragtedes det Spørgsmaal, hvorledes et Folk selv kan og bør benytte Ulykken som Middel til sit forøgede Vel i Fremtiden. Sædelighed, forbunden med Religiositet, Broderfiærlighed, Mandighed, Tarvelighed, Arbeidsomhed og Almeenaand fremstilledes som de Dyder, hiin Skole især er skikket til at fremelske og udvikle, som den

Virkning af Krig, hvis Indtrædelse og Udbredelse (naar den finder Sted) ved sine velgiørende Frugter ei allene holder Stadesløs for de temporelle Lidelser, men ogsaa forvandler disse til Kilder for en høiere og mere befæstet Nationallykke. Før og efter Talen opførtes Musik, hvortil Texten var forfattet af Adjunct W i b e r g. Til Høitideligheden var skeet Indbydelse ved et Program af Hr. Overlærer B j ø r n, indeholdende historiske Efterretninger om Dr. Gall og hans Organlære. (Indrykket i dette Hæfte).

2. i Nyborg

Onsdagen den 21 Feb. Kl. 11 om Formiddagen blev den nye Skolebygning *) indviet og Skolens nye Rector, E. M u n t h e, indsat af H. H. Hr. Biskop, Ridder H a n s e n. Biskoppens Tale handlede om Gymnastikens og Musikkens velgiørende Indflydelse paa Mennesket; Rectoren anførte nogle af de Aarsager, han havde til at glæde sig over, at han var bleven ansat ved den lærde Skole Nyborg. Før, mellem og efter Talerne blev affjunget en Cantate, som ledsagedes af et Positiv. Et Par Dage i forveien bleve Disciplenes Fædre og Bærger og Byens

*) Jevnf. disse Annal. 1809. 2 B. S. 102 f.

**) Vil nærmere blive anmeldt i disse Annaler.

anseeligste Borgere, Embeds- og Hædersmænd indbudne til at bivaane Høitiden, som holdtes i den nye Skoles store Sal. Dagen efter var et Bal af Skolens Disciple.

V. Skole skrifter.

I. De habitu Christianandi ad scholam literariam; et Indbydelseskrift til den offentlige Examen i Christiansands Cathedralskole i September 1808, af Hermann A m b e r g, Skolens Rector.

IO IC. 4.

Efter et Par foreløbige Bemærkninger, hvorfor denne Gang et saa populært Emne er valgt, gaaer Forf. over til sit egentlige Diemeed: at handle om, hvorvidt Byen Christiansand er beqvem til Sæde for en lærd Skole. Han omtaler først, hvad der kan eller pleier at bemærkes derimod, dernæst, hvad der er at sige til Forsvar derfor.

Der gives de, som paastaae, at Byens Beliggenhed selv gjør den lidet skikket til at have en lærd Skole, i Hensyn paa, at den ligger paa en Udkant af Norge mod Sønden; at Stiftet, som har sit Navn af den, paa tvende Sider begrændses af Aggershuus- og Bergens Stifter, der begge

have deres egne og stærkt besøgte lærde Skoler, saa at man derfra ingen Disciple kan vente; at Kysten, paa hvilken Byen ligger, saavel som denne selv for det meeste beboes af Sæfolk, Fiskere og Tømmermænd, hvis Børn pleie at holdes til ganske anden Underviisning end den, som gives i en lærd Skole; og endelig at mod Landsiden bestaae de andre Strækninger for en stor Deel af øde Fielde og Skove, eller, om hist og her findes bedre dyrkede Steder, er disse Folkemængde dog alt for liden til, at Skolen derfra kan vente nogen Tilgang, saa meget mindre, som Børnene gierne blive ved Forældrenes Næringsvei, og disse i alt Fald finde det baade fordelagtigere og mindre bekosteligt at sende dem til en eller anden af de nærliggende Sæstæder eller Havne, for der at lære Handel, Skibsbyggerie eller Søevæsen.

At de anførte Omstændigheder ere ligesaa mange Hindringer for Cathedralskolens Frequent, kan ingenlunde nægtes, og især maa den sidst omtalte ansees som en Hovedgrund, hvorfor der altid ere blevene saa faa Disciple indsatte i samme, endog af de anseeligere Familiers og selv de Lærdes eller Studeertes Sønner. Fra 1745 (længere gaae Skolens Arbejder ei tilbage) til 1808 har den i alt ikke været besøgt uden af 225 Disciple, hvoraf kun

1 har været fra Stavanger, 5 fra Mandal, 4 fra Øster-Risør, 4 fra Arendal, 3 fra Flekkefjord, 25 fra Landet; alle de øvrige, med Undtagelse af 6 fra Aggershuus, 1 fra Bergens-Stift og 4 fra Danmark (meest fra Aalborg Stift), vare af Christiansand selv, som for nærværende Tid fremstiller den Mærkværdighed, at tre Fædre i samme hver have tre Sønner i Skolen, hvilke 9 udgiøre over $\frac{1}{3}$ af Skolens hele Discipelantal (31). Men som Hovedaarsager til den liden Fregvenz, Skolen stedse har havt, blive, foruden de foranstørte, ogsaa tvende andre Omstændigheder at tage i Betragtning, den ene, at Skolen var alt for slet doteret *) til, at den kunde udrede nogen Understøttelse for trængende, især udenbys, Disciple; den anden, at Skolens blot lærde Bestemmelse, hvilken endog stempledtes med Navnet Latin skole, ikke syntes ret at passe til den paa Stedet herskende Aand, der næsten

*) Skolens hele aarlige visse Indtægt af Capitaler, Jordegods og nogle faa andre Kilder udgiør omtrent 2400 Rd.; nu beløbe Lønningerne allene over 3000 Rd. Skolekassen maa derfor, i Overensstemmelse med den kongelige Resolution af 22de Mai 1807 (i disse Ann. 1807 2 B. S. 333 ff.) og Forordningen af 7 Nov. 1809 S. 110, bielpes ved Tilskud fra Christiania Cathedralskole.

udelukkende er rettet til Kjøbmandskab og hvad dermed staaer i Forbindelse. Hiin Uleilighed vedvæ-
rer endnu ; den anden er noget formindsket ved den
Forandring, at Skolen nu, siden dens Reform i
Aaret 1806, ogsaa kan benyttes af Ikkestuderende.
Paa Disciplenes Mængde kommer det imidlertid
mindre an end paa deres Udvalg, og det er gavn-
ligere for Staten, at de lærde Skoler besøges af
færre, men vel oplagte og sædeligen dannede Yng-
linge, end at et stort Antal af saadanne, som ingen
Vere gjøre Videnskaberne, dimitteres derfra til
Universitetet. Kunde derfor end slet ingen Tilgang
ventes andensteds fra, gives der dog i Byen selv
saa mange hæderlige Familier af alle Klasser, at en
lærd Skole endog allene for deres Skyld maa ansees
ønskelig, ligesom deres Børn ogsaa for det meste
kunne være tilstrækkelige til at vedligeholde en an-
tagelig Freqvenz.

Den anden Indvending, man finder at gøre
mod Christiansands Bequemhed til at være Sædet
for en lærd Skole, er den sammesteds herskende Dyr-
hed paa alle Livets Fornødenheder. Denne Anke
er vist nok paa det fuldkomneste grundet i Sandhed ;
men den passer for nærværende Tid næsten ligesaa
godt paa ethvert andet Sted, og saa meget mere
vilde da Christiansands Indbyggere savne Skolen,

dersomt de med endnn større Bekostning skulde holde deres Sønner paa et fremmed Sted. Hvad udenbyes Disciple angaaer, da kan Dyrrheden vel afholde adskillige Forældre fra at sætte deres Børn i Skolen; men det ligger ikke helier i de lærde Skolers Indretning eller Bestemmelse, at de just skulle besøges af dem, som ganske ere blottede for egne Hielpeskilder. Udgangen til de lærde Skoler bør ikke gøres alt for let. De Glestes egen Formue-tilstand bør være saaledes, at de ikke have behov ganske at leve paa det Offentliges Bekostning. Denne Grundsætning forhindrer ikke, ved særdeles Understøttelse at fremhielpe og opmuntre saadanne trængende Unglinge, som opvække fortrinligt Haab om sig. Dertil ere de Skolestipendier bestemte, som Forfædrenes Gavnildhed har gjort det muligt at tildele. De fattigere Skoler kunne hielpes fra de rigere. Men hvad de mere formuende Forældre angaaer, da er der i denne Henseende Intet, som kunde afskrække dem fra at sætte deres Børn i Christiansands Skole.

Her er en tredie Omstændighed, hvilken dog mere anføres som Betænkelighed end Anke, denne nemlig, at Christiansand som hyppig Samlingsplads for en stor Mængde Skibe af alle Nationer, ja undertiden for hele Flaader, er et for unge Menneskers

Sædelighed farligt Sted. Men deels er det Opdragelsens Sag at vaage over, at Ungdommen ikke fordærves, deels er det bedre, at den sidste noget betimeligen vænnes til at see og flye Laster og Ryggesløshed, end at den, alt for ubekiendt med samnes Skikkelse og Følger, paa een Gang træder ud i Verden og maastee først ved sine egen Skade lærer det, som den allerede ved Synet af andres Exempel kunde være kommen i Erfaring om.

Forfatteren gaaer nu over til at betragte Byens Fordele med Hensyn til dets Bequemhed for en lærd Skole.

Blant disse bemærker han først den sunde Luft, som maa tilskrives deels Stedets Beliggenhed ved Søen, deels den Omstændighed, at den sandige Grund omkring Byen ei tillader nogen Sump at danne sig, hvis Uddunstninger kunde blive skadelige for Helbredet.

Et andet Gode ved Byen er dens middelmådige Størrelse. Denne forener Landets og Stædernes Fordele uden at medføre begges Uleiligheder. Man er her lige langt borte fra det Plumpe og det Overforfinede, fra Enudfighed og hyppig Pragt. Dette Forhold af Cultur og Levemaade er i Henseende til Ungdommens Sannelse allene det ønskeligste.

Den nærmeste omliggende Egns Bestaaffenhed anbefaler sig vel ikke ved Ynde. Kysten udgjør en sammenhængende Række af øde Klipper og Banker, hvilke dog i Krigstider yde en velkommen Sikkerhed. Smidlertid fattes det i Byens Nabolag ikke paa behagelige Naturpartier, veldyrkede Marker, Stienne Dale og blomsterrige Enge, naar man kun først vil paatage sig lidt Uleilighed med at stige over et eller andet Fjeld, sætte over en eller anden Flod eller liden Bugt eller gjøre en taalelig Omvei. Interessant Billede paa vore Studier! Banen er i Førstningen knudret og uindtagende, men længere frem bliver den saa meget mere behagelig.

Programmet sluttes med Anmeldelsen af Examen og et Par Ord til Minde af den haabefulde Discipel Christ. Soph. Frid. Bracht, som Døden nogle Maaneder iforveien havde bortrevet, da han allerede var næsten moden til at dimitteres. De Bøger, som denne fortrinlige Discipel ved enhver af de foregaaende Examina havde erholdt som Flitigheds-Belønninger, ere efter hans Død, ifølge Faderens Bestemmelse, forblevne ved Skolebibliotheket til Erindring og Exempel.

Det af samme Forfatter i Aaret 1807 udstødte Skoleprogram handlede de vocabulorum latinæ præcipue lingvæ accurate intelligendorum difficultate. I Slutningin bemærker han, at selv de bedste Forsøg i den latinske Synonymik efterlode meget at tilføie eller rette, og fremsætter nogle Exempler paa saadanne Mangler. Saaledes ere selv i Ernesti's „Versuch einer allgemeinen lateinischen Synonymik 2c.“ Leipz. 1799, 1800. 3 B. 8. Ordene: obsidere (blokere), oppugnare (beleire), expugnare (erobre) ikke nøiagtigen nok bestemte, da oppugnare forklares ved Bestürmen.“ I Oversættelser forblandes de jevnlig. Saaledes er den sande Mening af Liv. II. 11. „confiliis ab oppugnanda urbe ad obsidendam versis“ selv i vor Møllers smukke Oversættelse forseilet. Istedet for „opgav sin Plan at erobre Bhen med Storm, og skred til en formelig Beleiring“ maatte det hedde: „opgav den formelige Beleiring og indskrænkede sig til at blokere Bhen“ (forandrede Beleiringen til en Blokade.)

Den Examen, til hvilken ved dette Program blev indbudet, tog først sin Begyndelse i December 1807. Aarsagen dertil var Krigens pludselige Udbrud i August. Allerede strax i Begyndelsen sendte nogle faa Forældre deres Børn ud paa Lan-

det. Men da Efterretningen om Hobedstadens Skiebne indløb, paakom alle en saadan Skræk, at de fleste Familier af Stand flygtede fra Byen og Skolen derved næsten blev øde. Underviisningens Standning varede dog ikke over en Uges Tid, da Skrækken igien satte sig, og Disciplene efterhaanden igien indfandt sig i Skolen *).

2. De natatione, inprimis apud Romanos, auctore M. Benedicto Bendtsen, Rect. Schol. Fridericiburg. Hauniæ 1809. 22 p. 4. Et Indbydelseskrift til den offentlige Examen i Frederiksborg Skole i October 1809.

Fors., som forrige Aar ved lignende Leilighed i en af Roms lærdeste og hypperste Statsmænd fremsigtede det meest talende Beviis paa den aandelige Culturs velgiørende Indflydelse og høie Værd, har dennegang villet giøre sit Bekendtskab med den classiske Oldtid frugtbringende for en Green af den legemlige Dannelse, hvis Bigtighed endnu er saa langt fra hos os at være tilbørligen erkendt, at den, naar undtages nogle enkelte Steder, saa

§ 2

*) Disse Efterretninger leveres saa sildig, fordi de først nyligen ere komne til Udgiverens Kundskab.

godt som hører til de endnu forsømte Dele af den
 physiske Opdragelse.

At en Lærd og Forstander for en Lærd Skole
 ogsaa i denne Henseende paadrøver Ungdommens
 fuldkomne Udvikling, kan bidrage til at formindste
 den almindelige, med Hensyn til ældre Erfaringer
 maastee ikke ugrundede, Mening om de Lærdes Eige-
 gyldighed for den physiske Dannelse og legemlige
 Færdigheder.

En særdeles Anledning til at vælge det angiv-
 ne Exempe gav de ved Frederiksborg Skole i de
 sidste Aar med Held indførte Svømmeøvelser *), i
 hvilke Forf. (p. 3) erkiender en af de gavnlige For-
 bedringer, som Skolens Reform har havt til
 Følge. Uden at opholde sig ved at forsvare disse
 Øvelseres Nytte, om hvilke der blant alle Fornufti-
 ge hos de Gamle og Nyere aldrig have været for-
 skjellige Meninger, gaaer han strax p. 5 over til
 det Historiske, som var hans egentlige Forsæt.

Svømmen er ligesaa gammel som Menneske-
 slægten selv. Naturen selv er heri Menneskets
 Anfører. En Færdighed, saare let at erhverve,
 tiltog ved Forsøg og Øvelse. Alle barbariske og

*) Jevnf. disse Amaal. 1809. 2 B. S. 107.

halvbarbariske Folk udmærke sig i samme *). De hos de gamle Folkeslag saa almindelige Badninger maatte dertil give en hyppig Anledning. Germanernes og Batavernes overordentlige Færdighed i at svømme bevidnes af Pomponius Mela **) og Tacitus ***). Hvor øvede de gamle Skandinaver deri vare, er tilstrækkelig bekiendt. Til den lacedæmoniske Ungdoms Opdragelse hørte Svømmesvelser i Floden Eurotas, og Atheniensernes Ordsprog: „han kan hverken svømme eller læse“ viser, at Uvidenhed i det første af dem blev anseet for en ligesaa stor Sieldenhed som Skam. Hos Lacedæmonerne lagde ogsaa Fruentimmerne sig efter denne Færdighed ****), hvilken ogsaa var og er endnu almindelig hos andre mindre cultiverede Folk.

Forf. gaaer nu p. 7 over til Rømerne, med hvilke han, efter sit Diemeed, i Gærdeleshed sysselsætter sig. Hos Rømerne var Svømmen en daglig Øvelse og almindelig Færdighed. Det er upaatvivleligt, at Italiens gamle Indbyggere li-

*) Baskholms Efterretninger om Mennesket i dets vilde og raa Tilstand. 2 D. S. 399. Plin. Hist. nat. VI. 29.

**) De situ orbis III. 3.

***) Histør. IV. 12. Vit. Agricol c. 18.

****) Cicer. Qvæst. Tuscul. II. 15.

gesom Germanerne fra Ungdommen af gjorde deres Børn fortrolige med Vandet, hvilket bekræftes ved mange Exempler af Prosaiske og Digtere. De sidste opdigtede Begivenheder ophøre derfor ikke at være overensstemmende med de Tiders Aand og Sædvaner, i hvilke de hensættes *). At endnu under Keiserne ogsaa Fruentimmer og fornemme Fruentimmer lærte at svømme, kan sluttes af det, Suetonius fortæller om Agrippina **).

Men nu opstaaer det Spørgsmaal, naar, hvorledes og ved hvilken Underviisning Romerne lærte at svømme. Om dette, som da bekiendt nok, give de latinske Sribenter ingen egentlig Forflaring. Man maa altsaa slutte det af de Steder, af hvilke Noget til Oplysning i denne Henseende kan udledes.

Først er det da af sig selv indlysende, at de ældste Indvaanere i Italien have efter Naturens Anvisning i Søer og Floder vænnet sig til at svømme. I Byen Rom selv var i de ældste Tider et Bassin, kaldet piscina publica, dertil bestemt. Dette var da Roms ældste Svømmeskole. Det blev siden udtørret eller opfyldt ***).

*) Virg. Æneid. IX. 604. 815. XI. 548. Liv. III. 10. 13.

**) Om Nero C. 34. Jvf. Tac. Annal. XIV. 5.

***) Ueber Beschreibung der Stadt Rom. S. 333.

Men da Baden var saa hyppig i Rom baade for Sundhedens Skyld efter Lægernes Forfærd, og til Fornøielse, saavel som af Nødvendighed efter andre Øvelser, saa er det klart, at Baden gav Anledning til Svømmen. I Rom vare 1406 større eller mindre Bassins, der siden forøgedes til 1735. Det er sandsynligt, at det især var i disse Bassins, den romerske Ungdom lærte at svømme *).

Hertil kommer, at Badene selv vare saaledes indrettede, at man kunde svømme deri. Dette seer man blant andet af den Beskrivelse, Plinius giver af sine Villa'r i Laurentum og Tusci **). Mæcen skal have været den første, som i Rom indrettede Svømmebassin med lunket Vand ***). Nero var uden Tvivl den første, som efter Grækerne's Exempel forenede Baden med gymnastiske Øvelser.

Men især tilbød Tiberen en beqvem Leilighed til Svømmen, og her var det og, at den romerske Ungdom især øvede sig. Campus Martius, hvor andre Øvelser foretoges, laae strax derved, og det var Skik, at man efter disse fastede sig i Tiberen, for at afvaske og kisle sig. Vegetius, som levede i

*) Sammeft. S. 93.

**) Epistol. II. 17. V. 6.

***) Hieron. Mercurial. III. 14.

det fjerde Aarhundrede efter Christus, taler med megen Roes om de romerske Indretninger, og giver den Regel, at om Sommeren bør alle de Militære tilholdes at svømme, ja endog saavidt muligt til andre Aarets Tider *).

Da Svømmen hos Romerne ansaaes saaa vigtig, og i Almindelighed udgjorde en Deel af deres Opdragelse, saa er det naturligt, at der ofte forekomme Exempler paa den Færdighed, som baade Hærførere og Soldater heri besad. Forfatteren anfører S. 13 ff. saaledes Julius Cæsar, Sertorius, de romerske Legioner, som ved forskjellige Leiligheder svømmede over Rheisen, Poireneth; Philosophen Seneca og Juristen Trebatius, hvilke ogsaa opmuntrede Andre til denne Øvelse. Efter Romernes Idee om dens Vigtighed kunde det da ei heller feile, at Uvidenhed deri hos dem maatte ansees for en Skam. Horats **) badler Sybaris's Kiælenskab, som ikke turde bade sig i Tiberen; Keiser Caligula blev det lagt meget til Last, at han ei forstod at svømme ***), og Plinius bebreidede Keiser Domitian den Frygt, han

*) Veget. de re milit. I. 10. II. 23. III. 4.

**) Carmin. I. 8.

***) Sveton. in Calig. c. 54.

havde for Vandet *). Derimod var det en Anbefaling for unge Mennesker at udmærke sig i denne Øvelse **).

Hvad Maaden angaaer, hvorpaa Ungdommen blev anført til at svømme, da synes det Ordssprog: sine cortice nare at give tilkiende, at man pleiede, ligesom hos Grækerne, at give Begyndere Korf eller Blærer under Armene eller Brystet, for saaledes bedre at kunne holde sig oppe, indtil de havde lært de rigtige Bevægelser. Ogsaa seer man af et Sted hos Plautus ***), at de, som allerede havde nogen Øvelse, undertiden have omgiordet sig med et Slags Beenflæder af Siv. At man alligevel ogsaa havde egne Lærere, som gave sig af med at undervise i Svømmen, er saa meget mere troeligt, da der endog gaves Lærebøger deri ****). Ogsaa lader det sig med Føie antage, at Soldaterne blede ligesaavel anførte til disse som de øvrige Krigsøvelser *****). Man seer ellers, at Fædrene pleiede selv heri at undervise deres Sønner.

*) Plin. Paneg. in Traian. c. 32.

**) Horat. Carmin. III. 7. 12. Tibull. I. 4. Cic. pro Ca-
lio c. 15.

***) Aulular. Act. 4. Scen. 1.

****) Ovid. Liber Trist. II. 486.

*****) Veget. I. 1. II. 23.

Din Cato veed man det. Cato-Kaiser August skal deri have været sine Dattersønners Lærer *).

At der hos Rømerne ere blevne anstillede offentlige Væddesvømminger, finder man ikke; dog veed man, at der i Rom vare Dykkere, som have staaet i fælles Raug med Fiskerne **), og det er rimeligt, at Fiskerlegene, hvorom man forresten ingen vis Efterretning har, ikke have bestaaet i Fiskerie, men i forskjellige Øvelser, hvormed tillige Svømmen var forbunden.

Ogsaa i Rømernes Colonier og Provindser var Svømmen meget almindelig. Plinius ***) bemærker om Colonien Hippo i Africa: omnis hic ætas natandi studio tenetur, maxime pueri. I Marseille gaves der hyppelige Svømmere ****). Efter det romerske Riges Undergang maa man vel ei længer søge romerske Skikke; imidlertid gif dog disse Øvelser ikke ganske af Moden i Italien.

Kilder og Floders Udspring ansaae de gamle Italianere for hellige. I dem var det derfor forbudt at svømme. Det blev desaaarsag lagt Nero

*) Sveton. in August. c. 64.

**) Cilano Röm. Alterthum. IV. p. 386.

***) Epp. IX. 33.

****) Lucan. Pharsal. III. 716.

til Forbrudelse, at han var svømmet op til Udspringet af aqua Marcia, en af Roms Vandledninger *).

I nogle Bunde var det ei engang tilladt at seile, f. E. i Vadimonis Søe **); ved andre, især Floder, vare visse Stykker hellige, andre ikke; i Nærheden af Udspringet var Helligheden størst; jo længere man kom derfra, desto mere aftog denne. Saaledes var det alene tilladt at seile i den øverste Deel af Floden Clitumnus i Umbrien; men længer nede var det endog uformeent at svømme ***).

Fors. slutter med at yttre sin Fornøielse over, at man nu ogsaa i Danmark har begyndt at sætte Priis paa denne Færdighed, og deri at følge Fædrenes Exempel, fra hvilke man var vanslægtet; han tilraader, saa tidlig som muligt dertil at anføre Ungdommen, og ønsker, at ved alle Skoler Disciplene ogsaa heri maatte undervises af duelige Lærere. Endeligen omtales med Roes den Fremgang, som i sidste Sommer 24 af Frideriksborg Skoles Disciple under deres Lærers Ansørsel have giort. De øvrige, bemærker Forsatt., bleve deels ved en

*) Tacit. Annal. XIV. 22.

**) Plin. Epp. VIII. 20. (Denne Søe hedder nu Lago di Bressanello og ligger i Kirkestaten.

Udg. Anm.)

***) Sammeff. ep. 8.

græsferende Feber, dels ved Forældrenes Frygt og Forbud hindrede i at følge hines Exempel; dog haaber han, at ogsaa disse i næste Sommer, da man tillige venter at blive forsynet med flere Hielpemidler end hidtil, ville indhente det Forsømte.

VI. Blandede Efterretninger.

Under den ulykkelige Ildbrand, som den 15 Marts d. A. overgik Kongsberg, blev ogsaa Midelskolen samme Steds et Kog for Luerne. Den var i Brandkassen assureret for 5,200 Rdlr. Det var dog lykket Overlærer Eberdrup at faae det ikke ubetydelige Skolebibliothek samt Kaffelobnene og en-
 deel Vinduer reddede, men Skolens Inventarium af Borde, Bænke ic. stod ei til at frelse. For at forskaffe Skolen en Interimsleilighed, blev ved Overberghauptmand Brännichs nidkiære Foranstaltning Overførsterboligen samme indrømmet, og den 27 Marts kunde den afbrudte Underviisning igien begynde.

D.

1. R u s l a n d.

Under 6 Aug. 1809 er udkommen en mærkelig Rusfisk-Keiserlig Ufas angaaende de civile Forfremmelse i det russiske Rige.

Indledningen lyder saaledes:

„I det under 24 Jan. 1803 udstædte Reglement for Almueoplysningen er fastsat, at ingen andre Embedsmænd end de, som have tilendebragt deres Studier i en offentlig eller privat Skole, maae i noget Goubernement ansættes i saadanne civile Betieneringer, til hvilke udfordres juridiske eller andre Kundskaber, efter 5 Aars Forløb at regne fra Organisationen af det Læredistrikt, hvortil samme, ifølge den almindelige Inddeling af Rigets Skolevæsen, henhøre. Hensigten af denne For-

ordning var, at beklæde de forskjellige Fag af Civiltienesten med duedige og ved Studier dannede Embedsmænd, og at bane dem, som havde ofret Videnskaberne deres Glid og gjort Fremskridt i samme, Veien til Virksomhed, til Udmærkelse og til de med Tienesten forbundne Belønninger. Man haabede, at alle frie Stænder, og isærdeleshed Adelen, med Iver vilde besøge Universiteterne, Gymnasierne og Skolerne i de Læredistricter, Gouvernementer og Kredse, hvor de vare oprettede med saa anseelige Omkostninger fra Regjeringens, og med saa betydelige Opofrelser fra selve Adelen Side, og at disse fædrelandske Instituter vilde foretrækkes for de udenlandske. Men af Oplysningsministeriets aarlige Indberetninger og af de til Vor Kundskab komne Efterretninger see Vi med Misfornøielse, at disse Forhaabninger endnu ikke ere opfyldte. Alle lærde Instituter, som i den forløbne Tid ere aabnede, svare, Universiteterne i Dorpat og Wilna undtagne, formedelst de Studerendes ringe Antal, ikft til de Midler, som ere anvendte paa deres Indretning. Til vores endnu større Bedrøvelse see Vi, at Adelen, som ellers pleier at foregaae de andre Stænder med sit Exempel, mindre end de øvrige

Stænder har deeltaget i disse nyttige Anstalter.

Det er imidlertid nødvendigt, at alle Fag af Civiltienesten blive forsynede med duelige Folk, og jo længere den dertil bestemte fædrelandste Ungdoms Dannelse udsættes, desto føleligere vil Mangelen blive i Fremtiden.

Bed at undersøge Aarsagerne til denne saa mislige Omstændighed finde Vi, at Letheden af at erholde Rang ikke ved Fortieneste og udmærkede Kundskaber, men kun ved selve Ansættelsen og ved Beregningen af Tienestear, er en Hovedanledning dertil. For at afvende denne og omsider at gjøre en Ende paa Tillistelser til Rang uden Fortieneste, og for at give den sande Fortieneste et nyt Beviis paa Vores Agtelse, have vi fundet for godt at forordne som følger:

Fra Dato kan ingen faae Rang af Collegiesseffor, selv efter at have tient som Titularraad i den lovbefalede Tid, med mindre han foruden sine Foresattes fortrinlige Anbefaling fremlægger Attest fra et eller andet russisk Universitet, at han ved samme med Held har studeret de til Civiltienesten fornødne Videnskaber, eller at han i Examen sammesteds har beviist gode Kundskaber.

Disse Prøvers Maade og Orden skal ufortøvet publiceres af Overstoledirectionen.

De Embedsmænd af de første 8 Klasser, som nu ere ansatte og have deres Foresattes udmærkede Bifald, og desuden producere Attest om deres heldige Studier, eller ville bestaae Examen ved et russisk Universitet, skulle kunne avancere videre i Rangen indtil Statsraad, uden Hensyn til deres Anciennitet.

Til Statsraad kan ingen befordre alene formedelst sin Anciennitet; foruden et vist Antal af foregaaende Tienestear i forskjellige Embedsgrader og med vedvarende Bifald af sine Foresatte, maa han til sin Anbefaling have en Universitets-Attest angaaende hans med Held dyrkede Studier eller en af ham bestanden Examen i de Videnskaber, der høre til Civiltienesten. Alle Forsøellinger om Avancements blive uden Virkning, naar de ei ere overensstemmende med disse Regler, hvilke ogsaa gielde for begge Krigsscollegierne og de derved ansatte Embedsmænd.

Den hidtil gieldende Forskrift, at Embedsmænd, i etatsmæssige Stillinger ei kunde ansættes uden een Grad høiere, falder for Fremtiden bort."

Forordningen selv er ledsaget med et Reglement angaaende den Universitetsprøve, som de

maa underkaste sig, der tænke fremdeles at avancere i Civiltienesten.

Dette Reglement har 3 Afdelinger. Den første angiver Prøvens Gienstande, hvilke ere: grammaticalst Kundskab i det russiske og i det mindste eet fremmed Sprog; Lovkyndighed; det Almindelige af de historiske, mathematiske og physiske Videnskaber. Den anden bestemmer Prøvelsens Maade; ved ethvert Universitet organiseres en særdeles Comité for disse Prøvelser, hvilken bestaaer af Rector og 3 Professorer. I Henseende til Sprogkyndighed maa Examinanden forfatte en liden Opsats over en opgiven Materie, og gjøre en Oversættelse. For de mathematiske Videnskaber maa han gjøre en Beregning paa Tavlen og oplyse nogle Problemer med Beviis. I de andre Fag kan han prøves mundtlig eller skriftlig. De Candidater, som lægge tilbørlige Fremskridt i Videnskaberne for Dagen, erholde af Universitets Directionen, paa Comiteens Rapport, et Vidnesbyrd i behørig Form, hvilket siden vedlægges, naar han indstilles til videre Befordring.

Den tredje Afdeling handler om Midler til Studering for unge Embedsmænd. For at forskaffe de unge, i Civiltienesten staaende, Universit. og Skole-Annaler 1810. 1 B. I

Embedsmænd Leilighed til at erhverve sig mere videnskabelig Duelighed, uden at forsømme deres Tienesteplichter, skal i de Byer, hvor der ere Universiteter, hver Sommer fra May til October aabnes Forelæsninger over Sprogkyndighed, Jurisprudens, Mathematik og Physik. Læretimerne begynde Kl. 2 om Eftermiddagen. Vedkommende erholde Tilladelsesbilletter af Chefen. Det haabes, at de sidste, overbeviste om Studeringens Nytte, ei ville være de unge Mennesker hinderlige i at fuldkommengjøre sig i Videnskaberne og at afbenytte Leiligheden dertil, og dette saa meget hellere, som de paa deres Embedsforretninger kunne anvende den hele Formiddag. Enhver, som af sin Chef erholder en Tilladelsesbillet, er forpligtet til at besøge det begyndte Cursus, ved hvis Slutning Tilhørerne meddeles Vidnesbyrd, at de virkelig have besøgt samme. Disse Vidnesbyrd gjøre vel ei Universitets Testimonier ufoødnede, men komme dog i Betragtning.

Redactøren af Politisches Journal, i hvis October- Hefte 1809 dette Actstykke findes indrykket, tilføier blandt andet denne Bemærkning: „Af forestaaende Udsudkommer et Resultat, som alle cultiverede europæiske Landes Historie har stadfæstet, dette nemlig, at ogsaa i Rusland, ligesom

andetsteds, ikke Adelen men Middelstanden fortrinligen besitter sig paa videnskabelig Aandskultur.

Foruden den udtrykkelige Tilstaaelse om dette Factum, som Ufasen selv indeholder, beviser endnu den Omstændighed, at Universiteterne i Dorpat og Wilna, som ligge i Provindser, hvor der er en talrig Middelstand, hyppigst besøges, i hvilken Klasse af Stats-Indvaanerne man skal søge Nationens Lærere og Dannere og Culturens Pleiefædre.

I Februar 1809 er Planen til den russiske nedre og høiere Slerus's Opdragelse og Underviisning under Minister-Collegens Hr. Speranskys Styrelse tilendebragt, og af Keiser Alexander stadfæstet til snarest mulig Udførelse. I Overeensstemmelse med denne Plan oprettes i hele Riget 36 Seminarier og 4 geistlige Academier, de sidste i Petersborg, Moskwa, Ryow og Kasan. Ethvert Seminarium har 6 Classer, hvori de unge Geistlige gives Elementarunderviisning i alle Deele af de philologiske, historiske, physiske, philosophiske og theologiske Videnskaber. De, som i dette Seminarium udmærke sig som fortrinlige Hoveder,

sendes til et af de fire Academier, hvor de, som nu allerede ere bestemte til høiere geistlige Embeder og Værdigheder, nyde en grundigere Uddannelsning i ovennævnte Videnskaber.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. Sept. 1809. No. 61.)

Landstænderne i Finland have foreslaaet en Forgælse af 103,221 Rdlr. i Landets forrige Etat, hvilket Tilskud især skulde anvendes til nødvendige Lønningsforbedringer for Embedsmændene og til almeennyttige Indretninger. De have derhos yttret, at de, hvad Åabo Academies adskillige Fornødenheder angaaer, haabe af Hs. Keiserlige Majestæts Gævmildhed og Yndest for Videnskaberne en særskilt hertil sigtende Understøtning.

I Anledning af, at Keiseren har approberet en af Stænderne foreslaaet ny Organisation af Administrationsvæsenet i Finland, er et særskilt Bureau blevet oprettet for Kirke- og Skolesagerne, og Rectoren ved Cathedralskolen i Åabo, Hr. H. K. Baack, udnævnt til som Referendarie-Secretær at forestaae samme.

Præstestanden er indgaaet til Keiseren med adskillige Andragender og Forestillinger, hvori blandt om Rettighed for Consistorierne at ordinere

Candidater, naar de ere 22 Aar gamle, og om
stipendiariſke Underſtøttelser for de ved Aabo Uni-
verſitet ſtuderende Seminarifter.

(af Beråttelse om Landdagen i Borgo af J. E n g-
ſ t r ø m, Biſkop, Ridder af St. Annæ Ordenen
m. m. Stockholm 1810.)

Ved Univerſitetet i Charkow vare i Sommeren
1809 fire Cathedre vacante, nemlig i Civil- og Crimi-
nalretten, i Naturretten, Landoeconomien og Krigs-
videnſkaberne. Dette ſees af en Bekiendtgørelſe fra
dette Univerſitets Secretær, ſom indbyder til Con-
currentz derom. Den aarlige Løn er 2000 Rubler,
foruden 500 Rubler til Huusleie eller ſaaſaldte
Qvarteerpenge.

(af Neue Leipz. Liter. Zeit. 1809. Intellig. Bl. No. 38.)

2. Sverrig.

I Overſigten over Sverrigs Statsudgifter for
1809, ſaaledes ſom den under 29 Juli 1809 er
paa Rigsdagen forelagt, ere Statscaſſens Udgif-
ter for Academier, Gymnaſier og Skoler angivne
til 5,455 Rd. Spec. Men det er at mærke, at
diſſe Inſtituter have deres fleeste Indtægter af egne
Eiendomme.

Da §. 28 i den sidste Constitution af 6 Junii 1809 befaler, at alle Embeder og Tjenester skal besættes med Indfødte, dog at det bliver Kongen uformeent, i militære Poster at benytte Udlændinge af fortrinlig Duelighed, men ikke til Commandanter i Fæstninger, foreslog Constitutions-Udstudet i Betænkning af 23 August 1809, i Anledning af en fra Rector Silverstolpe indgiven Memorial, at ved næste Rigsdag maatte overveies og afgisres, om ikke efter de Ord: „til Commandanter i Fæstningerne“ skulde indføres følgende:

(Kongen eier Magt til) „ved Academierne at befordre udenlandske Lærde af udmærkede Kundskaber og Fortjenester; ligeledes at tage Udlændinge i Tjeneste som Sprog og Exercitiemestere, samt Dyrkere af de frie Konster“

Borger og Bondestanden besluttede, at dette Spørgsmaal maa, som bragt i Bevægelse ved nærværende Rigmøde, tages under Overveielse ved næste lovlige Rigsdag.

(af Riksdags-Tidningar Åar 1809 No. 81.)

Den 5 Sept. 1809 foretoges paa ny ved Rigsdagen en af Rector Mag. G. A. Silverstolpe indgivne Memorial angaaende de offentlige Underviisningsanstalter i Riget.

Efter Overveielse af dette vigtige Anliggende, og ihvorvel (Adel) Standen, deels med Hensyn paa, at Hs. Kgl. Majestæt i naadigt Circulære til Consistorierne i Riget af 7 Decemb. 1807 havde paalagt Cantslergildet, Skole-Ephorerne og Consistorierne i Riget, at de, naar man i flere Aar havde erfaret de Virkninger, som Hs. Majest. nye Skoleforordning af berørte Dag kunde medføre, samt undersøgt de Mangler ved Underviisningsværet, som da endnu kunde trænge til Forbedring, skulde til Hs. Kongl. Majest. indkomme med underdannede Indberetninger herom tilligemed Forslag til de Forbedringer, som maatte eragtes fornødne, deels ogsaa i Betragtning deraf, at Mængden af paatrængende Rigsdagsforretninger ikke turde tillade Rigets Stænder eller noget deres Udskud, med den Modenhed og Fuldstændighed, som Gienstandens Vigtighed og Omfang fordrede, at undersøge, udvikle og afgjøre denne Sag og hvad dermed stod i Forbindelse, anseet det for mere hensigtsmæssigt, om Rector Silverstolpe, efter at have gjort sig nøie bekiendt med den nye Skoleforordnings

Følger, og naar den gienvundne Trykkefrihed vilde have udbredt et forventet Lys over den omhandlede Materie, vilde tilbedkommende Consistorium, der sikkert ikke uden Fornøielse vilde modtage og benytte alle de Oplysninger, som i dette vigtige Anliggende maatte meddeles, behøge at indgive sine Bemærkninger over de formeentlige Mangler ved Opdragelses-Anstalterne tilligemed tienligt Forslag til sammes Afhjælpelse, for i behørig Orden at underkastes høie Bedkommendes Provvelse: har Standen alligevel nu, siden de tre øvrige Stænder igien have henviist denne Sag til det almindelige Besvænings- og Oekonomie-Udstud, ikke villet undlade, med de øvrige respective Stænder at forene sig om berørte Gienhenviisning, med Tillæg, at (Eos) Udstuddet sandt tienligt, at fra Rector Silverstolpe indfordredes ei allene nærmere Opgivelser om Manglerne ved de nuværende Opdragelsesanstalter men ogsaa Forslag til Forbedringer deri.

(af Riksdags-Tidningar Åar 1809 No. 80 og 81.)

Ved Foredrag (den 20 Febr. 1810) af Stats-Udstuddets fornyede Udladelse angaaende Cleresie- og Skole-Etaterne samt Staten for

Kirkerne og Hospitalernes Underholdning, fandt Præstestanden, at den ikke kunde tiltræde og bifalde berørte Udladelse, i Henseende til de deri foreslagne Inddragelser af de 296 Rdlr., som hidtil havde været Akademiet i Lund tillagte, ligesom ei heller af de 910 Rdlr. 32 f., som til at lønne og underholde Stald-Etaten ved Akademiet i Upsala havde været anførte paa Stald-Etaterne.

Hvad førstnævnte Sum angaaer, da saasom, endog efter Udskuddets egen Betænkning dette Indslag ikke allene grunder sig paa flere Kongelige Forordninger om det Lundske Akademies Etat, men endog for en Deel er at ansee som et Bederlag for de Spanmaals Lønninger, som visse Embedsmænd ved bemeldte Akademie forhen med langt større Fordeel oppebar af Kronens Tiende, og da Præstestanden er overbevist om, at dens respective Medstænder ville indsee, at den almindelige Sikkerhed og Eiendomsrettens Hævd, disse Grundpiller for Samfundets Bedligholdelse, ikke tillade, at nogen være sig enkelt Mand eller offentlig Indretning, skilles ved sin lovlige Eiendom allene af den Årsag, at han muligen kunde undvære samme, — gjør Standen sig det Haab, at dens respective Medstænder ikke ville fratiende Lunds Akademie den om-

talte for Staten mindre betydelige Sum, hvilken det under Sverrigs forrige Konger og Stænder har vedblevet at oppebære.

Angaaende de for Stald-Staten i Upsala anslagne 910 Rdlr. 32 ß., saa, da fornævnte Stald er en Staten tilhørende og med Akademiet forbunden Indretning, hvorved adskillige Heste fra Kongens Stalde ved at tilrides i Skolen her beredes til det Kongelige Hofs Tieneste, og da den Fond, hvorpaa Akademiet i Upsala er grundet, er en særskilt Donation, bestemt til en vis Anvendelse, og saaledes ligesaa lidet som hver enkelt Mands Eiendom kan benyttes til andet Niemeed, kan Præstestanden paa ingen Maade bifalde, at bemeldte Fond røres for at anvendes til Stald-Statens Lønning, og Standen haaber, at dens respective Medstænder med retviist Hensyn paa det nu Anførte ville lade Akademiets samlede Fond være ufrænket, og lade fornævnte 910 Rdlr. 32 ß. fremdeles til Stald-Statens Lønning og Underhold anføres paa Staten.

Borgerstanden tiltraadde ligeledes den 21de Febr. Udskuddets senere Udladelse i alle øvrige Dele, undtagen i Henseende til den Punkt, at de paa Staten staaende 296 Rdlr. for Akademiet i Lund og 910 Rdlr. 32 ß. for Akademiet i Upsala ganske og aldeles skulde inddrages.

(af Riksdags-Tidningar 1810. No. 174.)

Efter den nye Constitution af 6 Jun. 1809 skal der i Statsraadet være 4 Statssecretærer. Af disse har den fjerde med de Anliggender at gjøre, som angaae Religionen, Kirkevæsenet, den offentlige Underviisning og Fattigvæsenet.

Kongen har ophævet det saakaldte Canklergilde, som havde Opsigt over alle Underviisningsanstalter og bestod af Erkebisper, Universiteternes Canzlere og en Secretær, og anordnet i dets Sted et saakaldet Cancellie-Collegium, som foruden ovenneldte Forretning skal have Opsigt over Postvæsenet, det kongelige Trykkerie &c.

(af offentlige Blade.)

Den 29de Februarii 1808 døde i Stockholm forrige Gesandt ved forskellige Hoffer P. Ol. v. Åsp, bekiendt ved mange statistiske Skrifter, ligesom og ved hans Reise i Levanten. I sit Testament har han skænket Universitetet i Upsala 20,000 Rdlr. til Stipendier og 8000 Rdlr. til at forøge det academiske Bibliothek.

(af Jen. allg. Lit. Zeit. Novb. 1809. Int. Bl. No. 77.)

3. S a c h s e n.

Leipzig.

Den 4de December oplevede det herbærende Universitet en Dag, som vil blive evig uforglemmelig i Literaturens Annaler, da det feirede sit fjerde Jubilæum. Festen var den eeneste i sit Slags i Størrelse og Pragt. Almindelig Deeltagelse, som endnu paa det skønneste aabenbarer sig i Tydskland ved literære Instituter, havde samlet en overordentlig Mængde indenbyes og fremmede Tilskuere; selv den klare Himmel begunstigede Festen, som holdtes med Glans, Orden og Anstand.

Allerede den tredie December, som den Søndag, der gik umiddelbar foran Festen, var en hensigtsmæssig Forberedelse til Festen selv. Den værdige Professor i Theologien, Hr. Dr. Tzschirner, holdt i den academiske Kirke for en anseelig Forsamling en indholdsrig Prædiken over 1 Korinth. XII. 6. I samme bleve Videnskaberne fremstillede som et Middel til Menneskeslægten's Opdragelse, og viist, at de have en velgørende Virkning paa Folkenes aandige og sædelige Dannelse, i det de formindste Menneskets Afhængighed af den ydre Verden, og forsøge dets Magt over Naturen; i det de udvide den menneskelige Tilværelse,

og sætte et Folk i en aandig Berørelse med Folk fra fjerne Tider og Lande; i det de udforske Menneskets Natur og søge at opdage de sidste Grunde til den menneskelige Kundskab og Grændserne for samme; i det de stræbe og stride for, at tilvejebringe et retligt og et sædeligt Forhold mellem Menneskene, og i det de endeligen bevare det Hellige for vores Slægt, og vedligeholde Kirken i dens velgørende Virksomhed.

Samme Dags Aften var en glimrende Forsamling af Indenbys og Fremmede i Hr. Oberhofretsraad Erhards Hus.

Til Høitideligheden selv havde Hr. Hofraad Beck, som Universitetets Programskriver, indbudet ved et lærdt Program.

Selve Jubeldagens Anbrud blev tidlig Kl. 5, 6 og 7 forkyndt ved høitidelig Klokkeringen. Kl. 8 aabnedes Sacristiet i Thomaskirken, og der forsamlede sig alle Universitetets Medlemmer. De fornemste fremmede Afsendte forsamlede sig i de Kongelige Værelser i det Thomaiske Hus ved Torvet; andre Gæster, saasom de Leipzigske Embedsmænd, paa Raadhuset; alle, som ikke bare Uniform, vare sortklædte med Kaarde. De Forsamlede bleve derfra afhentede af Marstaller, hvis Stave vare smykkede med Laurbærkrandse, førte

til Thomaskirken, og her modtagne af nogle Leipzigske Professorer. Kl. 10 begyndte Toget med høitidelig Langsomhed under Paukers og Trompeters Klang og Klokkeringen. Det kongelige sachsiske Infanterie gjorde i en lang Strækning Spalier for Thomaskirken og for Universitetskirken, og Honneurs for de kongelige Commissarier. Paa den hele Wei, som var bestrøet med frisk Sand, beskyttede kongelige sachsiske Husarer fra begge Sider Toget mod Folkestøimen. Det gik til Paulinerkirken, og var saa anseeligt, at de bageste neppe vare komne ud af Thomasgaden, da de forreste Rader traadde ind i Paulinerkirken. Processionsordenen var følgende: Først 2 kongelige Deputerede; Gouvernementet; de kongelige Collegier; de øvrige Afsendte af Domcapitlet; Afsendte fra de tre Universiteter. Herpaa de kongelige Autoriteter efter deres Rang; Leipzigs Magistrat; Geistligheden. De Geistlige af tre Confessioner, tiligemed de græske Poper gik i Selskab med hinanden, og bivaanede siden i Forening den academiske Gudstieneste. Herpaa fulgte de Leipzigske Boghandlere og Ridsmandstandens Deputerede. Derpaa de fremmede Lærde, forskjellige sachsiske Superintendenter og Præster, flere værdige Lærere ved Fyrste- og andre Skoler o. s. v. Samtlige

Autoriteter bleve anførte af Marskaller og Æres-
 Rødsfagere. Derpaa Universitetet. Foran bares
 Universitetets Statuter og Universitetets Seigl,
 begge paa Gløiels Puder. Derpaa de særskilte
 Decaner og Professorer i deres Pallier og Embeds-
 dragt. I Spidsen Rector Magnificus, foran
 ham begge Pedellerne og to Universitetstienere i
 deres Costume med de academiske Sceptere. Det
 theologiske Facultets Dechant, Professorerne i
 Theologien. Dechanten for det juridiske Facultet,
 Professores og Doctores Juris. Det medicinske
 Facultets Dechant, Professorerne og Doctorerne i
 Medicinen. Dechanten for det philosophiske Fa-
 cultet, Professorerne i Philosophien, Magistri le-
 gentes og andre Magistre. Derpaa Advocaterne
 og Notarierne; Universitetets Officianter og Sub-
 alternen, samtlige anførte af Marskaller og
 Æres-Rødsfagere. Derpaa alle de Studerende.
 Ogsaa Studerende fra fremmede Universite-
 ter, navnlig fra Jena og Halle, blandede sig
 mellem de Leipzigske. Saa snart dette Tog var
 kommet til Paulinerkirken, Statuter og Seigl
 vare nedlagte paa Alteret, og de enkelte Autorite-
 ter og Personer havde indtaget de for dem bestemte
 Pladse, begyndte Gudstienesten. Efter Hoved-
 sangen blev af Hr. Dr. L i t t m a n n holdet en Præ-
 diken over Math. V. 14: I ere Verdens Lys.

Derpaa fulgte en Cantate; hvorefter Hr. Hofraad Wencck holdt en ved historisk Indhold og oratorisk Kraft og Fylde udmærket Sæculartale, De viris eruditis, qui inde a sæculari solemnitare 1709 Lipsiensium literarum Universitatem docendo et scribendo ornaverunt et illustraverunt. Efter tilendebragt Gudstieneste skiltes Forsamlingen ad. Denimod Kl. 3 forsamlede de Indbudne sig til et Middagsmaaltid paa 400 Couverts i den store Concertsal, medens de Studerende, som spise i Convictorium, bleve beværte af Universitetet. Salens Decoration var forsynet med følgende fire betydningsfulde transparente Indskrifter, med Hensyn paa de for Universitetet forløbne fire Aarhundreder af Hr. Oberhofretsraad Erhard:

SAEC. XV
IN TENEBRIS NATA.

SAEC. XVI
DOTATA ET CONFIRMATA.

SAEC. XVII
INTER RUINAS
SERVATA.

SAEC. XVIII
FILIORUM NOMINIBUS
CELEBRATA.

Mellem hvert Par af Indskrifterne var paa den ene Side anbragt Kongens Navnetræk med en Laurbærkrands, under hvilken de Kongelige Herrer Afsendte sadde; lige overfor en Genius med den brændende Fakkell, som Sindbillede paa Universitetets ny oplevende femte Aarhundrede, med Overskrift: IV Dec. MDCCCIX. Under Maaltidet bleve høitidelige Skaaler foreslagne deels af Rector Magnificus, deels af andre Personer, for Kongen af Sachsen, for Dronningen, fra det Kongelige Huus, for Keiser Napoleon, for Universitetet i Leipzig o. a.

Med saadanne Høitideligheder og Beskæftigelser endtes Jubilæets første Dag. Den anden Dags Aften holdt de Studerende, førend det store Bal aabnedes, et pragtfuldt Optog med Fakler. Paa Torvet formeredes en stor Qvarré af Fakler, Kongen, det Kongelige Huus og Akademiet bragtes et Vivat, og tilsidst istemmedes Gaudeamus. Et lige Optog foregik den tredie Dags Aften, da der raabtes et Vivat for Byens Magistrat, Rådmandskabet og Borgerkabet. Denne Aften brændte ogsaa Faklerne paa Torvet.

Til Bekostningerne ved Festen vare af Regjeringen anviste 3000 Rdlr., som siden forøgedes
 Universit. og Skole-Annaler 1810. 1 B. R

med et Tillæg af 1000 Rdlr. De 2 nærmest liggende Universiteter i Wittenberg og Jena vare der til indbudne, hvilke Universiteter sendte hver en Deputation.

Ved denne Høitidelighed foranledigedes adskillige Skrifter, baade profaiske og poetiske. Hofraad Beck's Indflydelsesprogram handlede de ingeniis academiarum mutatis etiam interdum atque emendandis, inprimisque de ingenio nostræ academiæ. Forf. viser deri, hvorledes Universiteterne have havt og have deels en fælles Aand, deels hver især sin egen Aand; hvori en god og fuldkommen akademisk Aand bestaaer; at enkelte Forbedringer, Love, Indretninger, Anstalter og Fordele virke kun lidet, naar et Universitets hele Aand ikke harmonerer med dets Formaal; at de ældre og nyere catholske og protestantiske Universiteters Aand stedse har yttret sig paa forskiellige Maader; at ethvert Universitets særegne Aand beroer paa dets oprindelige Indretning, i denne foregaaede Forandringer og Forbedringer, enkelt Lærers Indflydelse, Stedet, Landet, Regieringen o. s. v. Universitetet i Leipzig havde oprindeligen tilfælles med andre Universiteter, som opstode i Middelalderen, en vis Laugsaaend, der ikke var uden alle gode Følger. Den scholastiske

Aand maatte ifølge Tidssalderens Smag blive her-
 skende, men dog blev snart sørget for, at alle Fa-
 cultets-Videnskaber lærtes, og inden det første
 Aarhundredes Slutning var allerede den græske og
 romerske Litteraturs Studium indført. Kirkere-
 formationen bevirkede megen Forbedring i Univer-
 sitetets Aand. Humaniora dyrkedes med større
 Glid, og Selvtænkning befordredes. De følgende
 i theologisk og politisk Henseende frigerste Tider
 vare mindre gunstige for en god Aands Fremme og
 Vedligeholdelse. 1579 og 1618 foretoges vel
 nogle Reformer, men uden synderlig Virkning.
 Overhovedet herskede en Modstandsaaend i Hen-
 seende til alt Nyt. Derfor vilde man ei heller
 taale Thomasius. Dog skeete nogen Forbedring i
 Lære- og Studeremethoden, og fra Midten af det
 17de Aarhundrede dannede sig adskillige lærde og
 Ovelseselskaber. Den største og fortrinligste Ud-
 dannelses erholdt Universitetet i de 3 sidste Tierde-
 dele af det sidste Aarhundrede, og denne Aand cha-
 racteriserer sig især ved virksom Kiærlighed til den
 classiske Litteratur, den fremffridende videnskabeli-
 ge og æsthetiske Sands, omfattende Bearbejdelse
 af alle Videnskaber, Uafhængighed af enhver phi-
 losophisk Sect, Bestædenhed og Forsigtighed, Præ-

velsesaand og Selvtænkning, Iver i Privatliv hos de Studerende, Sædelighed og Anstændighed i Adfærd *).

Ved denne Solennitet stæete ogsaa nogle nye Stiftelser. Hofraad og Professor Wendt skænkede 2000 Rdlr., hvis Renter ere bestemte til Opnærtring for haabefulde unge Docenter, som endnu ingen Gage have. Friherre v. Winthern stiftede 8 Stipendia, hver paa 50 Rdlr. aarlig for Studerende, som have været Disciple i Skolen i Dornsdorf. Hr. v. Socolomitsch, som studerer ved Universitetet, indsendte den 4 Decbr. et Gavebrev paa 500 Rdlr. som Stipendium til Understøttelse for en værdig og trængende Servier. Hr. Petrovitsch skænkede Universitetsbibliotheket 125 Rdlr. Ogsaa Maleriesamlingen og den physiske Instrumentsamling erholdt adskillige interessante Gaver.

Talrige Promotioner i alle Faculteter syntes ei nødvendige; der opstod endog derimod allehaande Betænkeligheder, hvortil de indsigtsfuldeste Mænd fandt vigtigt at tage Hensyn.

En hensigtsmæssig Beskrivelse over Festen indeholder: Beschreibung der vierten Sæcular-Feyer der Universität zu Leipzig am 4 Decemb. 1809

*) Alle de øvrige prosaiske og poetiske Skrifter, som i denne Anledning udkom, findes omtalte og anmeldte i Neue Leipz. Lit. Zeit. 1810. Januar, Hæftet.

med 9 illum. Kobbere. Det interessanteste blant disse er det syvende, som forestiller de Studerendes Costume i de fire sidste Aarhundreder. De øvrige indeholde: Rector Magnificus i hans Embedsdragt, Fløielskaaben med Hermelin; en Decanus ligeledes i Embedsdragt; de Studerendes Formand ved Optøget, en Insigniebærer, General-Adjutant, Fanebærer, Marskal o. s. v. alle i deres Hvitidsdragt; fremdeles en Pedel i hans Dragt ved festlige Leiligheder, med Scepteret; Geistlighedens Costume af de fire Confessioner, som toge Deel i Processionen; endelig de ved denne Leilighed baaene Faner og de tvende i Dresden slagne Mindpenge.

I Aaret 1809 ere ved testamentarisk Disposition trende anseelige academiske Stipendier stiftede, nemlig:

- 1) Den den 7de Mai afdøde 90aarige Generalacciseinspector Joh. Gottfr. Hain i Königsstein har i sit Testament af 22 Marts 1796 og i sammes Codicil af 29 Mai 1802 anordnet, at af Alt, hvad der efter visse Afdrag bliver tilovers, skal det Halve tilfalde Stadsraadet i Freyberg og det halve Universitetet her, og Renterne deraf aarligen, i fire paa hinanden følgende Aar, udbetales, i Freyberg til en

trængende og flittig Gymnasist af første og anden Klasse, men i Leipzig til en ligesaadan værdig Studiosus, Theolog, Jurist eller Mediciner. Stipendiarierne maae studere i Freyberg eller Leipzig. Stipendierne tildeles af Raads-Collegiet i Freyberg og Universitetet i Leipzig.

Efter hans Søn, den keiserlige østerrigste Foureers Christ. Gottl. Hain's Død, skal dennes Legitima, 1500 Rd., ligeledes tilflyde Stipendiefondet, Halvdelen Raadet i Freyberg, Halvdelen det herværende Universitet.

Stipendiefondets Størrelse lader sig endnu ikke bestemme. Han selv har i Aaret 1802 beregnet sin rene Formue til 4,750 Rdlr., men deraf hører mere end det Halve til Legitima og Legater.

2) Christiane Henriette, fød Hempel, Enke efter Kjøb- og Handelsmand Joh. Gottfr. Findeisen, har i sit Testament af 30 Octb. 1802 legeret Universitetet 3000 Rdlr., hvoraf Renterne ere bestemte til 3 lige store Stipendier for trende fattige, flittige og ved god Opførsel og Gudsfrugt sig udmærkende Studerende, en Theolog, en Jurist og en Mediciner *).

*) Denne værdige Kone har, foruden andre velgørende Legater, ogsaa testamenteret 1000 Rdlr. til det herværende Universitets Fattigkasse. Kort isorveien har, de deune faaet 100 Rdlr. ved Testament efter den privatiserende Læge Leuthier, og 200 Rdlr. ved Testament efter den dyelige Kobberskifter J. G. Penzel.

3) Den afdøde Apell. K. D. Triers Enke har i sit Testament legeret 17 Lodder i det Bischopenthalſke Blaafarverværk til Stipendier, ſaaledes, at et hvert af de 4 Faculteter ſaaer 4 Lodder, men een er beſtemt for Examinatorerne af de Studerende, ſom concurrere til Stipendiet. Diſſe Lodder ſælges, og af Renterne af den derfor udbragte Capital ſiſtes ved hver af de tre førſte Faculteter tvende Stipendier, men i det philoſophiſke Facultet eet for En, ſom ſtuderer Biergværkſvidenſkaben og Mathematiken. Diſſe Stipendier tildeles kun trængende Studerende, ſom ere forældreløſe, eller hvis Forældre ere ganſke ſatte ud af Stand til at underſtøtte dem. Competenterne maae iſorveien underkaſte ſig Examen; hvorefter de dveligſte og værdigſte udvælges.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Aug. 1809. Int. Bl. No. 31.)

4. B a h e r n.

Altdorf.

Hvad dette efterhaanden af ſig ſelv opløſte Univerſitet i nogen Tid har maattet befrygte, er fuldkommen afgjort ved et kongeligt Reſcript af 24 Septbr. 1809. Rygterne lode endnu nogen Tid Uviſhed tilbage, om Univerſitetet ganſke ſkulde opheves, eller om Bygningerne og Apparaterne ſkulde benyttes til at oprette en Specialſkole for dem,

der studerede den protestantiske Theologie. Vedligeholdelsen af Lyceerne i München, Bamberg o. s. v., hvilke egentligen ere at ansee som Specialskoler for dem, der studere den catholske Theologie, og hvorved derfor deels de fornødne Professorer i de almindelige Videnskaber, deels Lærere i de theologiske Fag ere ansatte, gav, for Parallelismens Skyld, den sidste Mening Sandsynlighed. Det kongelige Rescript af 24 Sept. erklærer den hele Læreanstalt i Altdorf for opløst, fordi den, formædelt Utilstrækkeligheden af dens Fonds, ikke kunde forsynes med de til fuldstændig academisk Uddannelse fornødne Indretninger og det behørig Lærerspersonale. Dog er den Forsikring tilføjet, at den engang, saasnart Tidsumstændighederne det tillade, skal blive foreenet med et andet Universitet i Kongeriget Bayern, hvorved et fuldstændigt protestantisk theologisk Studium enten allerede bestaaer, eller beqvemmeligen kan indrettes. For nærværende Tid blive alle Universitetets Apparater reviderede efter de affattede nye Inventarier, og holdte samlede under særdeles Opsigt. Lærerne er, foruden deres faste Emolumenter, tilstaaet en Erstatning af 100 Gylden for Honorarierne; ogsaa det øvrige til Universitetet henhørende Personale beholder dets hidtidige faste Indkomster. Lærercorpset er udtrykkelig tilkiendegivet aller-

høiest Tilfredshed med den vedholdende
 Iver, hvormed det paa en saa roes-
 værdig Maade har bestræbt sig for at
 opfylde sine Embedspligter under
 ugunstige Tidsumstændigheder. — Detvæn-
 de Professorer i Theologien, de Herrer Sixt og
 Meyer, som ere blevne tilbage, efterat Professor
 Martini er kaldet til Lærer, Academiker og Kirke-
 raad i München, fortsætte deres præstelige Em-
 bedsforretninger. De indenlandske protestantiske
 Studerende, som opofre sig til de theologiske Vi-
 denskaber, er det i Mellemtiden, indtil et fuldkom-
 ment protestantisk theologisk Studium anordnes,
 blevet tilladt at besøge udenlandske protestantiske
 Universiteter; dog skulle de der i Henseende til Ind-
 retningen af deres Studier holde sig Instructionen
 angaaende Prøvelsen af de protestantiske Præste-
 Embeds-Candidater, som er aftrykt i det røde
 Stykke af det Bayeriske Regieringsblad for 1809,
 efterrettelig. De for den største Deel dem tilgode-
 kommende Natural-Frentische i Altdorf for-
 andres til Bedste for dem til Pengestipendier.

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. Decbr. 1809. No. 295.)

M ü r n b e r g.

Ved Præmleuddelingen ved det herbærende
 Gymnasium den 29 Septbr. 1809 holdt Rector og

Professor Hegel en kraftfuld Tale over den romerske Litteraturs Studium. „Vor Anstalts Aand og Diemeed, siger Taleren, er Forberedelse til lærdt Studium, og en Forberedelse som bygges paa græs og romersk Grund. I flere Aartusender har dette været den Jordbund, paa hvilken al Cultur har staaet, af hvilken den er fremspiret og med hvilken den har været i umiddelbar Sammenhæng. Ligesom Anteus fornyede sine Kræfter ved at berøre den moderlige Jord, saa har ethvert nyt Fremstød i Videnskab og Dannelse hentet Styrke fra Gienforbindelsen med Oldtidens classiske Grund.

(Af Jen. Allg. Lit. Zeit. 1810. Intell. Bl. No. 6.)

Ulm.

Paa den længe forventede Organisation af Gymnasiet er der nu begyndt derved, at en stor Deel af de gamle Lærere, som tildeels havde tient 30 — 40 Aar, fra 1ste Septbr. af ere satte ud af deres Functioner, med Lovte om at erholde en Alimantation. Med 1ste Octbr. skulle de nye Lærere tiltræde deres Pladser, men deres Udnævnelse er endnu ikke bekiendt.

(Af Hann. Allg. Lit. Zeit. Oct. 1809 No. 277.)

5. Westphalen.

Casfel.

Hans Majestæt Kongen af Westphalen har under 10 Decbr. f. A. fra Paris af udstædt følgende Decret:

„Vi Hieronymus Napoleon, Konge af Westphalen o. s. v.

have, i Betragtning af, at et Antal af Universiteter og andre offentlige Underviisningsanstalter, der staaer i et alt for stort Misforhold til Kongerigets Befolkning og Hielpeskilder, i mangfoldige Henseender er mere skadeligt end fordeelagtigt for Videnskaberne og det Heles sande Interesse;

at man, uden i det Væsentlige at afvige fra Stifternes Hensigt, ved at foreene nogle af disse Anstalter kan bringe det dertil, at ikke allene det rigtige Forhold mellem den offentlige Underviisnings Hielpeskilder og Vore Folks Fornødenheder gienoprettes, men ogsaa tillige Varigheden af de Anstalter, som vedbeholdes, befæstes, og de Fordele, hvorved de meest berømte blandt dem udmærke sig, formeres og mangfoldiggøres, i det disse forskaffes større Hielpeskilder;

at desuden en saadan Foreening tilbyder den Fordeel, at der, uden at Vore Undersaatter paa-

Iægges nye Byrder, kan sørges for Gienbesættelsen af de ledige Professurer ved dertil at kalde de dæligste og meest berømte Professorer ved de forenede Anstalter, eller de Lærde, som Vi ville lade være Os magtpaaliggende at indkalde i Vore Stater;

Efter Indberetning fra Vor Minister for det Indre, og efter at have indhentet Vort Statsraads Betænkning, forordnet og forordne som følger:

Art. 1. I Vort Kongerige skal for Fremtiden kun være tre nye Universiteter, nemlig Universitetet i Göttingen, Halle og Marburg, med hvilke Universiteterne i Helmstädt og Rinteln skulle forenes.

Art. 2. Med de i foregaaende Artikel ommeldte Universiteter skal ligeledes Pædagogiet i Klosterbergen ved Magdeburg og Seminariet i Riddagshausen ved Brunsvig forenes.

Art. 3. Den i første og anden Artikel foreskrevne Forening skal fra 1 Mai 1810 af være bragt i Udøvelse.

Art. 4. Collegium Carolinum i Brunsvig erstattes ved den Militærskole, som Vi der have oprettet.

Art. 5. Indkomsterne af de forenede Universiteter og øvrige Læreanstalter skal bestemmes til

at underholde Universiteterne i Göttingen, Halle og Marburg.

Art. 6. Professorerne og Lærerne ved de Underviisningsanstalter, hvilke ved denne Vor Anordning ere blevene foreenede eller erstattede ved andre, skulle, saavidt muligt er, igien ansættes ved de Læreanstalter, som vedbeholdes. Men de, som det efter Omstændighederne er ugiørligt igien at ansætte, beholde deres Gage for Livstid.

Art. 7. Efter Forslag af Vor General-Directør for den offentlige Underviisning, skal fra nu af Commissarier udræbnes af Vor Minister for det Indre, hvilke have at forfærdige Inventarium over de Anstalters Fonds, Indkomster og rørliche Eiendomme, som Vi have foreenet med de tre ovennævnte Universiteter. Disse Commissarier maae indsende de ommeldte Inventarier til General-Directøren for den offentlige Underviisning. De skal provisorisk forvalte de foreenede Anstalters rørliche og urørliche Eiendomme, og derfor aflægge Regnskab til Generaldirectøren.

Art. 8. Over de rørliche Ting, som med Nytte kunne anvendes for de Universiteter, som vedbeholdes, er Dispositionen overladt Vor Minister for det Indre, som, efterat have indhentet Vor Generaldirectørs Betænkning, vil besørge

samne fordeelte mellem Universiteterne; Resten skal, paa Approbation af Vor Minister for det Indre, sælges, og hvad derved indkommer, tilhinde de vedbeholdte Universiteters Kasser, som deraf have at udrede de til Inventariers Anskaffelse medgaaende Udgifter samt Auctions-Omkostningerne.

Art. 9. De ovenomtalte Commissarier skal afgive deres Forslage til Maaden, hvorpaa de forenede Læreanstalters Godser og Indkomster for Fremtiden kunne forvaltes, til Generaldirectøren for den offentlige Underviisning, som derover har at indberette til Vor Minister for det Indre.

Art. 10. Vor Minister for det Indre paaligger det, at see nærværende Decret, som skal indrykkes i Lovenes Bulletin, sat i Udøvelse.

Givet i Paris den 10 Decbr. 1809, i Vor Regierings tredie Aar.

(Undertegnet)

Hieronymus Napoleon.

(Af Hall. All. Lit. Zeit. Januar 1810. No. 31.)

Universiteterne og Hovedskolerne i Riget have overhovedet en Indtægt af 1,138,493 Gr. For

Den sidste Forandring med Universiteterne og Skolerne havde det i Helmstädt 388,500 Gr. Indkomster, det i Göttingen 280,566, det i Halle 140,601, Waisenhuset sammesteds 152,636, Skolen i Klosterbergen 74000 Gr.

(Af Statistique générale des provinces composant le Royaume de Westphalie; par C. J. Bail. Götting. 1809.)

Med Decret af 9de Febr. 1810 har Kongen ansat 12 af de tvende ophævede Universiteters Lærere ved de øvrige Westphalske Universiteter.

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. 1810. No. 61.)

Til Riddere af den Westphalske Krone ere udnævned: Statsraad Baron v. Leist, Studiedirector; Dr. Niemeyer, Ranzler og Professor ved Universitetet i Halle; Hr. Heyne, Professor ved Universitetet i Göttingen; Hr. Müncher, Prof. ved Universitetet i Marburg. Heynes Optagelse i denne Orden berettes i Götting. gelehrt. Anzeig. 1810. 57 St. med følgende tilføiede Bemærkning: „Dette Bevīs paa kongelig Hyldest og Naade er vel ikke blevet uden eet

eeneste Individuum ved Universitetet forundt, men dog i det Diemeed, at hædre det hele Universitet ved det, som tildeeltes dets ældste Medlem; men for Professor Heyne selv bliver denne Hæder desto mere dyrebar og ærværdig, da den har en saadan Betydning paa selve Universitetets Ganske."

Halle.

Den Forordning, at Universitetslærerne for Fremtiden ikke skulle bruge de forrige Væresbenedænelser og Titulaturer, men blot Professortitlen, er ogsaa bleven bekiendtgjort her saavelsom ved alle øvrige Universiteter i Kongeriget Westphalen.

(Af Jen. Allg. Lit. Zeit. Novbr. 1809. Int. Bl. No. 77.)

5. P r e u ß e n.

Berlin.

Spørgsmaalet om det Hensigtspassende eller Urigtige i et Universitets Anlæggelse her sysselsætter endnu de lærde Penne. Saaledes har en Recensent i Heidelberg. Jahrbuch 1810. 8de Hefte

søgt at giendrive de af Baron v. Eggers i sit Brev til Klein (s. disse Ann. 1809. 2 B. S. 295 f.) derimod anførte Grunde. Recens. mener, 1) at det kommer an paa Hoffet at føie saadanne Foranstaltninger, at hverken Professorer eller Studenterne skulle have Anrsag til at klage over Mangel paa tilstrækkelig Hæder; 2) at, hvis kun Ynglingene komme tilbørligen forberedede og forud dannede til Universitetet, og Lærerne forstaae med Eys, Ild og Kraft at foredrage deres Videnskaber, saa vil den videnskabelige Aand nok vedligeholde sig iblant de Studerende, og at uden disse Betingelser en saadan Aand ligesaa lidet staaer til at vente i de mindre Byer. 3) at Dyrheden i Berlin ikke er større end i mangen berømt og stærk besøgt Universitetsby; at Regieringen ved passende Lønninger kan sørge for Professorernes liberale Udkomme, saa de ei skal have nødig at gribe til andre Erhvervelsesmidler; at Sædernes Fordærvelse efter erfarne og troeværdige Mænds Vidnesbyrd i Smaaastæder ofte er forargeligere og mere ødelæggende end i de store, og at de egentlige Forsørelser i en lille Universitetsby gribe langt mere om sig end i en Hovedstad, hvor de Studerende træde mindre i eensidig Forbindelse med hinanden.

Til det nye Universitet ere som Fonds henlagte tvende kongelige Domæner, hvoraf den aarlige Indtægt skal beløbe sig til henved 120,000 Rdlr.

(af Jen. allg. Liter. Zeit. 1810. Intellig. Bl. No. 1.)

Königsberg.

Da Kronprindsen af Preussen reiste herfra, blev her den 8de Decbr. f. A. holdet en Tale, til hvilken Indbydelsen skeete ved et Program, som ved at fortælle Universitetets nyeste Skæbne, blant andet meddeler Følgende:

En botanisk Have, den forhenværende Scheffnerske, var allerede for nogle Aar siden erhvervet for Universitetet, men maatte blive liggende af Mangel paa Fond. Kongen havde den Naade at anvise 14000 Rdlr. til Indretningen af denne botaniske Have. Ved en ny Acquisition er Haven nu udvidet. — Desforuden har Kongen havt den Naade, at anvise et aarligt Tillæg af 17000 Rdlr. til Bedste for Universitetet og andre lærde Diemeed paa Stedet her.

Studenternes forrige frie Bespiisning eller Convictorie-Indretning blev som egen Deconomie ophævet, og de Studerende blive nu

maanedsviis enkelte anbragte hos særskilte Episke
værter i Byen.

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. Marts 1810. No. 74.)

For Provindserne Ostpreussen, Lithauen og
Westpreussen er i Königsberg indrettet en viden-
skabelig Deputation (Overskoledepartementets
i Berlin), hvis Bestemmelse er, at udføre, hvad
den paalægges saavel af Overskoledepartementet
(d. e. den Section af Ministeriet for det Indre,
som forestaaer den offentlige Underviisning) som
af Skoledeputationerne for de trende Provincial-
Regieringer, hvortil især regnes, at prøve dem,
som ere bestemte for de øvre Klasser, at ansætte
Lærere, at affatte Betænkninger over Læreplaner
og andre videnskabelige Gienstande. Hvert Aar
udnævnes nye Medlemmer.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. Febr. 1810. Int. Bl. No. 14.)

6. Frankrig.

I Aaret 1808 vare efter den i Moniteuren
for 1810 No. 16, 23de Bil. indrykkede høistinter-
essante Compte général des caisses du trésor

public Statsudgifterne til offentlige Underviisningsanstalter i Aaret 1808 følgende:

Den polytechniske Skole	247,798 Livr.
De medicinske Skoler i Paris, Montpellier og Strasborg	230,097
Konsternes og Haandværkerne's Skole i Chalons	228,177
Collège de France i Paris	125,269
Forelæsningerne over de orientalske Sprog og Antiquiteterne	34,136
Lyceerne og Generaldirecteurens Bureauer	2,266,439
Ketskolen	215,129
Skolen for anatomiske Præparater i Rouen	12,833
tilsammen	3,359,878 Livr.

Samme Bilag til Moniteuren indeholder flere mærkværdige Data til Kundskab om, hvad Statskassen bidrager til Videnskabernes og Culturrens Fremme. Saaledes vare i bemeldte Aar 1808 dens Udgifter til Nationalinstituttet 467,357 L.; til Observatoriet og Længdebureauet 120,000; til det keiserlige Bibliothek 189,663; til det naturhistoriske Museum 300,000; til Commissionen

for Udgivelsen af et Værk over Egypten 199,058
 2c. Den hele Statsudgift til offentlig Underviis-
 ning, Videnskaber og Konster, samt Opmuntringer
 (Encouragemens) beløb 5,188,525 L.

7. Holsteen.

Under 9 Aug. f. A. er til det academiske Con-
 sistorium i Kiel udstædt følgende kongelige Rescript
 *) angaaende Erholdelsen af academiske Vær-
 digheder ved bemeldte Universitet:

Vi Frederik den Siette 2c. I Hen-
 seende til Opnaaelsen af academiske Værdigheder
 ved Vort Universitet i Kiel, have Vi fundet for
 godt, allernaadigst at forordne og fastsætte, som
 følger:

- 1) Naar Nogen har aflagt de Prøver og opfyldt
 de Betingelser, som udfordres for at opnaae
 Doctor-, Magister- eller Licentiatgraden, og
 Universitetet anseer ham en af disse Grader
 værdig, eller naar det agter at meddele Doc-

*) Dette staaer i Forbindelse med de lignende Bestem-
 melser, som ved allernaadigst Resolution af 1 Novb.
 1808 ere fastsatte i. Henseende til academiske Vær-
 digheder ved Kiøbenhavns Universitet. (See oven-
 for S. 41 ff.)

torgraden ved Ceresdiplom, da skal igiennem
 Vort Slesvigholsteenfte Cancellie i erhvert en-
 felt Tilfælde Vor allerhøieste Approbation an-
 søges. Først naar denne er paafulgt, kan den
 academiske Grad tildeles. Ogsaa skal den er-
 hvervede allerhøieste Approbation udtrykkel-
 igen anføres i Diplomet.

2) Dog ville Vi allernaadigst tillade det Kielske
 Universitet, med Hensyn paa sammes Stilling
 og Forholde, ogsaa uden Vor specielle aller-
 høieste Tilladelse at tildele Udlændinge, som
 der ville promovere, academiske Værdigheder,
 hvorimod i Vore Riger og Lande ingen Rang
 skal være forbunden med saadanne academiske
 Værdigheder, som opnaaes uden denne Ap-
 probation.

3) Opnaaelsen af Doctorgraden i Theologien,
 Jurisprudentsen og Medicinen skal for Frem-
 tiden ved Vort Universitet i Kiel være lige Be-
 tingelser underkastet, og Enhver, som vil
 opnaae samme, være forpligtet til, efter ifor-
 veien overstaaet Doctorexamen ved Facultetet,
 offentligen at holde en Forelæsning paa Latin,
 og derpaa ligeledes offentligen at forsvare en
 af ham i det latinske Sprog forfattet Inaugu-
 raldissertation.

I Henseende til foregaaende Prøvelser af Candidater i Medicinen ere isvrigt Forfristerne i den allerhøieste Anordning af 27 Marts 1801 ogsaa for Fremtiden at tage til Følge, for saavidt de ikke ere blevene forandrede ved denne Vor Resolution.

Hvo som ønsker at erholde Licentiatgraden, skal, foruden denne foregaaende Prøvelse, forfatte en Dissertation i det latinske Sprog og offentligten holde en latinsk Forelæsning.

4) Med ingen, ved et udenlandsk Universitet tildeelt academisk Værdighed skal den Rang eller de andre Rettigheder og Fortrin være forbundne, som de ved Universiteterne i Kjøbenhavn eller Kiel med Vor allerhøieste Approbation opnaaede Værdigheder medføre, med mindre Vi, efter de af Vort Slesvigholsteenske Cancellie indberettede Omstændigheder, allernaadigst bevilge saadant.

Forestaaende allerhøieste Beslutninger give Vi Eder herved tilkiende til Efterretning og allerunderdanigst Efterlevelse.

Fortsettelse
af

Regnskabet for det, som er indkommet ved
Salget af Udgiverens Tale om den akademiske
Borgerrets Betydning ic. (S. disse Annal. 1809.
2 B. S. 312 ff.)

Bes. Hr. Biskop Middelboe i Kibe	8 Rd. 2 Mk.
" " Provst Estrup i Randers	6 "
2 Subscribentere	1 "
	15 Rd. 2 Mk.

Naar denne Sum lægges til den forrige Ind-
tægt 611 Rdlr. 3 Mk. 10 $\text{\textit{S}}$, bliver Totalindtægten
626 Rdlr. 5 Mk. 10 $\text{\textit{S}}$. Efterat Hans Majestæt
under 1 Junii d. A. allernaadigst har confirmeret
det allerunderdanigst giorte Forslag, at af de 600 Rd.
maatte oprettes et Legat ved Universitetet, (hvilket
Actstykke vil blive indrykket i det følgende Hefte af
disse Annaler), ere bemeldte 600 Rdlr. nu allerede
afgivne til Universitetets Nvæstur; om Anvendelsen
af de øvrige 26 Rd. 5 Mk. 10 $\text{\textit{S}}$. skal ogsaa i sin Tid
Efterretning blive meddeelt.

Udgiveren.

Trykfeil.

S. 103 R. 2. 820 læs 823.

A.

Actstykker til Skolernes og Univer=
sitetets Historie.

1. Kong Frederik den andens Fundats
for Duebrødre Kloster i Roeskilde
dat. den 24 August 1570 *).

Vi Frederich den anden, med Guds
Naade, Danniarcis, Norgis, Wendes och Got-

*) Vel er denne, Roeskilde lærde Skole for en Deel
vedkommende, Fundats ophævet ved Christian den
fiettes senere af 19 Febr. 1740, som læses hos
Hoffmann VII. S. 276, 288; men da den er et
Bidrag til de lærde Skolers Historie; da det er
en behagelig Pligt at overlevere Efterverdenen
Mindet om Forfædres Velgierninger; da Fundat=
sen af 1740 er grundet paa den ældre og affattet med
ligesaa megen Opmærksomhed for Skolens Bedste
som denne; da den desuden er et med Hensyn til da-

tes Konning, Hertug udi Sleſvig, Holſten, Stormarn och Dytmerschen, Greffue udi Oldenborg och Delmenhorſt; Giøre alle vitterligt, at, effterſom Vi formercke, at Vore Forfædre fremfarne Konger udi Danmark, diſligeſte Biſkopper oc andre gudfrygtige Mennifter aff it got Betenckende oc chriſtelige Forſet haſſue udlagt oc giſſuet noget deris Gods og Eiendomme, fattige gamle Folk, ſom tilſorn haſſuer ført it got ærligt Leſſnit, ſaa oc fattige Skoleperſoner i vor Riibſted Roſkild til Gaſſn oc Beſte; da effter Vi ere komne i Forſaring, at ſamme Gods oc Rente, formedelſt onde oc gierige Menniſkers Rytte oc Fordeel, er kommen udi ſtor Mißbrug, oc paa det fornte Gods os Rente igien maa komme til ſit rette Brug, Gud allermæchtigſte til Loſſ, Pris oc Ere, oc fattige nødtørſſtige Mennifter til Gaſſn, Beſte os Biſtand: Haſſuer Bigiort derpaa ſaadan en Skik, ſom her effter følger.

Forſt ſkal Duebrøders Helliggieſthuiſis os Spe-dalsberghuiſis udi formelte vor Riibſted Roſkild Rente oc Gods tilſammends giøre, ſom er dette effterſtrefſne Gods oc Tiender.

værende Forfatning, til hine Tidens Mand og til Curialſtilens Hiſtorie ei uinteressant Actſkyffe, og, ſaa vidt Udg. bekiendt, hidtil ingenſteds trykt, ſaa ſyntes det ikke uhensigtsſpændende, at forunde den en Plads i diſſe Annaler.

Først til Duebrødre Kloster liggendis udi Vedeløff i Sømmeherridt ij gaarde: Anders Mogensøn oc Oluff Mogensøn iboer, giffuer huer aff den nem aarligen til Landgilde j Pund Rug, j Pund Biug, j Pd. Smør. End giffue formelte tuende Mænd aff en sde Gaard j Pund Biug. Udi Jylige en Gaard, Jørgen Olsen iboer, giffuer til Landgilde $\frac{1}{2}$ Pund Rug, $\frac{1}{2}$ Pund Biug, j Lamb, j Gaas, ij Høns. Udi Waldborgsherridt i Karleby en Gaard, Jens Anderssen iboer, skylder j Pund Rug, j Pd, Biug, j Lamb, j Gaas, ij Høns. Udi Kyndelse en Gaard, Rasmus Mogenssen iboer, skylder i Pund Rug, j Pund Biug, j Lam, j Gaas, ii Høns. Udi Nørrehyllinge en Gaard, Peder Hiort iboer, giffuer xv Sk. Rug, xvij Skp. Biug, j Lam, j Gaas, ij Høns. Sønderhyllinge en Gaard, Peder Søffrensen iboer, giffuer j Pd. Rug, j Pd. Biug, j Lam, j Gaas, ij Høns. Udi Sæby en Gaard, Christen Olsen iboer, j Pund Rug, j Pd. Biug. Udi Torkerup en Gaard, Thomas Smed iboer, giffuer j Pund Biug. Udi Allersløff en Gaard, Peder Nielsen iboer, skylder xv Sk. Rug, xvij Skp. Biug. Udi Hornsherridt i Fersløff thu Gaarde, den ene Ingvor M. iboer, giffuer ij Pund Rug, j Pund Biug, j Lam,

j Gaas, ij Høns; oc den anden, Peder Wil-
 lomsen iboer, giffuer v Skp. Rug, vj Sk. Siug.
 Udi Beilebye j Gaard, Laurits Mørck iboer, gif-
 fuer j Pd. Rug, j Pd. Siug, ij Høns. Udi Meer-
 løseherridt i Bunderup j Gaard, Poffuel Jensen
 iboer, giffuer j Ld. Smør. Udi Edstildstrup en
 Gaard, Peder Fynboe iboer, giffuer iijß grot, j Lam, j
 Gaas, iij Høns. Udi Ramsøeherridt i Roerup
 vj Gaarde, den første Jep. Nielsen, den anden
 Laurits Hansen, den tredie Laurits Suendsen iboer,
 giffuer huer aff dennem j Pd. Rug, j Pd. Siug,
 j Lam, j Gaas, j Ld. Smør, j heel Euin, ij Høns.
 Den fierde Niels Jensen, femte Pol Hansen, den
 siette Bent N. iboer, giffue huer af dem xv Sk.
 Rug, xvij Sk. Siug. Udi Olby iij Gaarde; de
 to, Hans Nielsen oc Clemend Glaar iboer, giffuer
 huer af dem iij Pd. Siug, den tredie, Hendrich
 Møgen paaboer, giffuer ij Pd. Siug. Udi Olse-
 magle ij Gaarde, Laurits Jensen oc Peder Niel-
 sen iboer, giffuer huer af dennem ij Pund Siug,
 j Lamb, j Gaas, ij Høns. Hendrich N. af en øde
 Jord sammesteds j Pd. Siug, j Lam, j Gaas, ij
 Høns. Udi Høiby Lygde Oluffs. aff en øde Jord
 der sammesteds j Pd. Siug. Udi Ringstedherridt i
 Sneckerup iij Gaarde, den første, Niels Ingvor-
 sen iboer, giffuer j Ld. Smør, j ß grot, j Lam,

ij Gies, ij Høns; den anden, Hans Nielsen iboer, giffuer i Pd. Smør, i β grot, i Lam, ij Høns. Den tredie, Peder Mogensen iboer, giffuer i β grot i Lam, i Gaas, ij Høns. Udi Ortestrup en Gaard, Anders Poffuelsen iboer, giffuer vj β grot, it Boelsuin. Udi Lilleherridt i Jsoffue iij Gaarde, den første Niels Rasmusen iboer, giffuer iij Pd. Biug, i Lam, i Gaas, ij Høns; den anden, Niels Jensen iboer, skyder i Pd. Biug, i Lam, i Gaas, ij Høns; den tredie, Rasmus Pedersen iboer, skyder ij Pd. Biug, i Lam, i Gaas, ij Høns. Udi Lungeherridt udi Keesløff en Gaard, Laurits Nielsen iboer, giffuer iij Pd. Biug, i Pd. Smør, i Lam, i Gaas, ij Høns. Jens Kemingson af en øde Jord der sammesteds xvj Skp. Biug. Item: Jordskyld aff Roestilds Bye, som er aff Karens Niels Pedersens xxx β. Søffren xijβ, Jens Schredere xijβ oc Anders Skriffuer i Mk. Sammeledis af tuende Sogne Tiende af Siussogn giffuis vj Pund Rug, x Pd. Biug, xvj Ldr. Haffre. Af Gadstrup Sogn giffuis iij Pund Rug, vj Pd. Biug, xvj Ldr. Haffre. Sammeledis dette effterstreffne Gods, liggendis til Spedalsbergs udi Roestilde, som er først i Sømmeherridt i Algerupv Gaarde. Paa de fire boe Peder Kierrigsen, Mads Nielsen, Andres Jbsen oc Søffren Laurid-

sen; giffuer huer af dennem i Pd. Rug, i Pd.
 Biug, ij Edr. Haffre, i Lam, i Gaas, ij Høns,
 iiij f.; paa den femte boer Oluf Olsen, giffuer
 i Pd. Rug, ij Pd. Biug, ij Edr. Haffre, i Lam,
 i Gaas, ij Høns, iiij f. Udi Balby en Gaard,
 Laurits Schreder iboer, skylde i Pund Rug, i Pd.
 Biug, i Edr. Smør, i Edr. Haffre, i Lam, i Gaas,
 ij Høns. Udi Bedeleff thu Gaarde, den første,
 Maarten Andersen iboer, giffuer ij Pd. Rug, ij
 Pd. Biug, iiij Edr. Haffre, ij Lam, ij Gies, iiij
 Høns; den anden, Jens Hemmingsen iboer, giff-
 uer i Pd. Rug, i Pd. Biug. End af en øde Jord
 paa Wibeland i Pund Biug, ij Edr. Haffre, i Lam,
 i Gaas, ij Høns. Udi Ramsøeherridt i Åpenløse
 en Gaard, Oluf Jørgensen iboer, i Pund Rug, i
 Pd. Biug, i Edr. Haffre, i Gaas, ij Høns. Udi
 Balborgsherridt i Vesterfoubne en Gaard, Jor-
 gen Pedersen iboer, giffuer i Pd. Rug, i Pd. Biug
 i Gaas, ij Høns, i Edr. Haffre. Paa Ralsnes
 iiij Gaarde, som M. Schreder, Simon M., Hans
 Pedersen og Niels Stephensen iboer, og skylde
 tilsammen iiij Pd. Rug, iiij Pd. Biug, i Mk. viij
 f. vj Penge; hvilcke fire Gaarde Wi ere tilfunds
 at annamme til Os, oc lægge hid til Vort Slott
 Friderichsborg, oc haffue derfaare udi dets Sted
 udlagt til formeldte fattige disse effterstreffne iij

Bore oc Kronens Gaarde oc Gods, som er udi
 Ringstedherridt, udi Hoffbyrde ij Gaarde, Pe-
 der Mogensen og Jep. Jensen paaboer, giffuer huer
 af dennem til Landgilde iij Pund Bing, iij Ldr.
 Hassre, iij Mk. Gesteri, i Fodenød; Oc udi
 Meerløseherridt, udi Smederup i Gaard, Oluf
 Boesen paaboer, giffuer i Pd. Bing, i Ld. Hassre
 i Mk. Gesteri; oc samme tre Gaarde med all de-
 ris Rente oc rette Tilleggelse skay at skulle følge
 formelte de fattige. Item Spedalsberg Peder
 Madgen i Fogedgaarden giffuer iij Pund Rug, iij
 Pd. Bing, ij Lam, iiii Høns. Item all Bierget
 ix Gies; Item Jordskyld af xvij Gaarde, som
 haffue Jord udi Marcken, aff huer xv β. Item
 aff fluff, som haffue ingen Jord, aff huer x β.
 Udi Roskilde aff H. Vall ij β grot, Nicolavs Her-
 lufften i β grot, H. Kasinus til Graabrødre,
 ij β grot, Per Cantor aff en Hassue i β grot.

Deßligeste dette efterfølgende Gods og Tiende
 liggendis til Helliggiesthuus i Roskilde, som er
 først udi Boesøeherrit i Ingelstrup vij Thienere,
 giffuer huer af dennem i Ld. Smør, i Gaas, iiii
 Høns, i Mk.. Udi Hammersherridt i Hammer
 i Gaard, Anders Nielsen iboer, giffuer en lode
 Mk. Udi Tybergherrit i Sandby en Gaard, Jens
 Hansen iboer, i Pund Rug, ij Pd. Bing, iij β grot.

Udi Færøherridt en Gaard, Oluf Boesen
iboer, giffuer en lode Mk. Udi Ramsøherrit i
Olsemagle en Gaard, Hans Bendgen iboer, gif-
fuer iij Pd. Biug, ij Lam, ij Gies viij Høns.
Item Jordskyld aff fire Boder i Riøbenhaffn
xxxvj Mk. Sammeledis Jordskyld af disse eff-
terstr: udi Røestilde, som er først af Strandmøl-
len viij Mk. Peder Smed iij Mk. Kirstine Skovs
vj Mk. Filze Utrers vj Mk. Degneboden ij Mk.
Berndt Skomager vj Mk. Hans Hattemager
iij ß grot, Mads Skreder vj ß grot. Jesper
Skreder ij Mk. Hans Skoning iij ß grot, Lau-
ris Skriffuer iij ß grot, Diderich Barster iij
 ß grot, Peder Lauridzen xv ß . Niels Rider
Smaasuend $\frac{1}{2}$ lode Mk. — Disligeste disse effter-
str. Thiender:

Først udi Baldborgsherrit af Sæby Sogn
giffues iij Pd. Rug, vj Pd. Biug, vj Tdr. Haff-
re, ij Sk. Bryn. Aff Allersløff Sogn giffues iij
Pd. Rug, vj Pund Biug, vj Tdr. Haffre. Aff
Rigerup Sogn giffues iij Pund Rug, iij Pd.
Biug, v Tdr. Haffre. Aff Lynghne Sogn giff-
ues iij Pund Rug, v Pd. Biug, v Tdr. Haffre.
Aff Hyllinge Sogn giffues viij Pd. Rug, xi Pd.
Biug, xij Tdr. Haffre. Aff Rye Sogn giffues
ij Pd. Rug, iij Pd. Biug, v Tdr. Haffre. Aff

Gieckhøi Sogn giffues ij Pd. Rug, ij Pd. Biug, iij Ldr. Haffre. Aff Hualsø Sogn giffues iij Pd. Rug, v Pd. Biug, v Ldr. Haffre.

Udi Ramsoeherrit, aff Boerup Sogn giffues iij Pund Rug, v Pd. Biug, viij Ldr. Haffre. Aff Eyby Sogn giffues iij Pd. Rug, vj Pd. Biug, x Ldr. Haffre. Aff Roerup Sogn giffues ij Pd. Rug, v Pd. Biug, vj Ldr. Haffre. Olsemagle v Pd. Rug, vj Pd. Biug, viij Ldr. Haffre. Udi Viesnerstouff Herrit aff Bolderstøff Sogn, giffues j Pd. Rug, iij Pd. Biug, v Ldr. Haffre. Aff Gierstøff iij Pd. Rug, iij Pd. Biug, viij Ldr. Haffre. Udi Hornsherrit aff Dorosogn v Pd. Rug, vj Pd. Biug, vj Ldr. Haffre, ij Sk. Bryn.

Aff dette formelt Gods og Rente skal holdis XVI gamle Folck, som intet selfner haffue, huer aff de funde leffue, hvilcke tilforn erlig og vel leffuet haffue. Oc de skulle indtagis oc indskiffes af Bispen udi Sielands Stict, disligeste af Prælaterne, Kirckevergerne og andre Canicker, som realiter residerer hos Roskilde Domkircke, med Sogneprestens til Domkircken hans Offuerværelse oc Underviisning. Oc de skulle nu nyde samme Underholding deris lifstid, om de ville. Sammeledes skal der oc holdis en Hører, XIX Degne oc fire

Primsindes aff Roskilde Domskole, som de skulle indsettis af Bispen, Pralaterne, Kirkevergerne, Canonicerne, Sognepræsten, effter Skolemesterens Underviisning. De skulle formelte XIX Degne maa nyde samme Kost og Underholding i sex Aar oc icke længer. Men Primsindene bliffue, efftersom mand fandt formerde, at der kan være Haab om dennem.

De efftersom dette formelt Gods, Tiender oc Rente icke noksom fandt forslaae oc tilrekte at underholde formelte XL Personer med: da haffue Vi udaff Vor synderlig Gunst og Naade undt og tillagt, oc nu med dette Bort obne Bress under oc tillegger, at formelte Rente maa forøgis oc forbedris med Vor oc Kronens Part aff disse effterstreffne Tiender, som er:

Først udi Ogherrit aff Høyby Sogn giffues xxij Pd. Korn, ij Edr. Haffre. Aff Odbosogn giffues xiiij Pd. Korn, vj Edr. Haffre. Aff Nørvig Sogn giffues v Pd. Korn, ij Sk. Gryn. Udi Glackeberrigherit aff Kirkerup Sogn giffues j Pd. Korn.

Udi lige maade haffue Vi naadigst bevilget og samtycht Harriborg Mølle, som ligger til vor Gaard i Roskilde oc giffuer vj Pd. Meel, at maa stedse og altid bliffue til formelte Personers Underhol-

ding, oc paa det at Mølleren selff skal holde i Møll-
len ved Mact oc Hæffd, oc maale frit for de Gattig-
ge, skal han aarligen icke giffue meer end iiij Pd-
Meel til Landgilde.

Alle disse formelte Tiender, Gaarde, Gods oc
Mølle med ald deris Hænte oc Tillæggelse, Agger,
vott oc tørt, Skouff, Eng, Marck, Fiskevand,
Geegang, aldeles intet undertaget, som her nu til-
leggis oc aff Arilds Tid tillagt hæffuer med Kette,
skulle stedse oc altid ligge til formelte XL Personers
Underholding, uden ald Gienfigelse aff Os eller
Vore Efterkommere, Konninger udi Dannemarck,
oc skal intet deraff forvandlis, sælgis, skiftis eller
i nogen Maade herfra afhendis, under Guds evige
Hæffn, Straff oc Vrede.

De skal Duebrødre Gaard med sin Tilleggelse
vere en ret Sted oc bequem Baaninge for de Gattig-
ge, oc huis Inventarium, som Forstanderen (huil-
cken der bliffuer tilskicket, samme Personers Under-
holding at forestaa) finder for sig, det skal bliffue
altid hos Stedet forbedrit oc uformindsket.

Vi hæffue oc for Os oc Vore Efterkommere,
Konninger i Danmarck, naadigst bevilget oc sam-
tyckt, at de Gattige altid, naar Olden er, mue be-
komme fri Olden til tre hundrede Cuin. Disligest
tu hundrede Læs Ved oc tiuffue Læs Giersel Torn

oc Elle, aarligen af Vor oc Kronens Skouff nest omkring vor Gaard i Kofstilde liggendis, efftersom vor Lensmand sammesteds dennem skal forvise. De skal Forstanderen selff lade hente samme Bed og Gierfel.

Oc paa det at de Gattige maa bekomme ferst Gist til Medbrøst, haffuer Vi udi lige Maade undt og tilloft, at Vor oc Kronens Part udi Svogers-
løff So altid heretter til evig Tiid maa bliffue oc ligge til de Gattiges Underholding, oc Forstanderen paa de Gattiges Begne at bruge fri Gisteri udi samme Søe, oc icke Voris Lensmand sig noget ydermere paa Vor Begne med formelte Ss udi nogen Maade at besatte.

Sammeledis effterdi der er ringe Eng til Duebrødre oc Spedalsbierget, oc intet til Helliggiesthuus, da skal der udleggis it Stycke Eng af den vestre Ende udi Kørsøen paa tiuffue Less Hø, huilket skal altid her efter vere quit oc fri uden Affgift til de Gattige.

Huer af formeldte VL gamle oc unge Personer skal haffue huer Dag ij Maaltid god Mad, tre Retter til huer Maaltid, oc tre Potter Ol-
gaat om Dagen. Formelte XIX Degne, saa mange fiendis duelig dertil, skulle om Ugen huer Søndag prediche Evangelium udi Duebrødre for de Gattige. Men udi alle Høitider, som ere bud-

ne i Ordinangen, oc naar Sacramentet skal uddel-
 lis, da skal Sognepræsten til Domskirken eller hans
 Medtiener Capellanen giøre Tienniste. Oc derfor
 skal Forstanderen aarligen giffue dennem deris Tien-
 de aff Duebrodre effter Ordinangen, de to Parter
 til Sognepræsten oc den tredie til Capellanen.
 Och skulle tu aff Degnene, som underholdis, oc
 icke selff haffue Sogner, med tu aff Prinsincerne
 altid siunge i Kirken, naar Tiennisten holdis.

Skulle formelte Bisper, Prælaterne, Kirke-
 værgerne, Canniker oc Sognepræsten haffue Gult-
 mact at uduelge en gudfryctig Dannemand, reside-
 rende Cannicke i Klostilde Capitel, som icke er gie-
 rig, men gierne giffuer Almisse, haffuer tilforn aff
 de Gattige it got Rycte, hvilcken skal opbære alle
 formelte Renter, forestaa de Gattige, oc giøre Re-
 genskab, efter denne Fundatis Liudelse. Oc naar
 de saa hannem eligerit oc udvalt haffuer, skulle de
 hannem til Os oc Bore Effterkommere Konger udi
 Danmark om Confirmatz forsticke, oc dersom hand
 fiendis duelig oc god for en Forstandere, ville Vi
 hannem confirmere. Findis hand oc til samme Be-
 stilling uduelig, skulle formelte Bisper, Prælater-
 ne, Kirkeværgerne, Canniker oc Sognepræsten for-
 sticke til Os en anden Person, som duelig oc bequem

er, formelte Fattige at forestaa, oc hannem ville vi med Voris Confirmat^h bevilge oc samtycke, om hand findis duelig oc bequem her til. Vi ville oc ingen confirmere, uden hand i saa Maade bliffuer indvilt. Naar hand aff Os er confirmeret, skal hand haffue Guldmaect at opbære alle formelte Renter oc Indkomme, og giøre de fattige det nyttigt, som meest muligt kand være.

De skal hand derfra giøre Vor Hoffmester oc Cankler, som nu er, eller herefter tilkommandis vorder, med Bispen, Prælaterne, Kirckeverger, Cannicker residerende oc Sognepræsten, huer Nar, xiiij Dage efter Philippi Jacobi Dag, gode, re- de, christeligt oc klart Regenskab, efftersom han for Gud vil ansvare oc vere bekiendt for Os; oc hvilcke aff formelte Vor Hoffmester eller Cankler paa formelte Tiid icke kan tilstede være offuer formelte Regenskab, skal tilsticke hans Guldmeectige, som paa hans Begne med al Glid skal høre formelte Regenskab. Oc dersom de icke ere saa nærværendis, at de enten self kunde være offuer formelte Regenskab, eller deris Guldmeectige tilsticke, da skal til formelte bestemte Tiid Bispen, Prælater, Kirckeverger, Cannickerne, som residerer, oc Sognepræsten ligeuel høre, og klart giøre det, at det her offuer ingen Nar skal bliffue forsemt oc uhyrt,

oc siden indføre Extract aff formelte Regenskab for formelte Bor Hoffmester oc Cankleren, at de der aff kunde forfare, om det er saa giort, som det sig burde. Dersom de forsinne samme Regenskab udi bestemte Tid at høre, eller med Forstanderen i nogen Maade seer igiennem Tingre, skulle de derfor staa til Rette.

Findis oc hans Regenskab utilbørlig och uret, da skulle de hannem affsette, oc udi hans Sted tilsticke en anden gudsfrygtig residerende Cannick, som vil oc kand hassue flittig Opseende, at alting gaaer ret til, oc den til Os om Confirmaß, efter som forstreffuet staar, forsende. Skal formelte Forstander for sin Uimag hassue en Læs Korn, Rug og Viug, oc den tiende Penge aff ald Stedsmaal oc Sagefald.

Sammeledis skal hand oc hassue ald Aflen aff Duebrødre quit oc fri, uden al Regenskab. Derimod skal hand holde Gold, som skulle tiene de Gattige, uden deris Befosning i nogen Maade. Disligeste skal hand oc beholde hans fulde Rente i Capitelet, som hand tilforn hassde, eller hannem efter Capitelis Statuter derefter med Rette kan tilfalde.

Maar Forstanderen dær, eller i andre Maade kommer derafra Stedet, da skal vere hannem

eller hans Arffvinger frit fore at beholde alt, huis Guds som findes effter hannem, oc det fra Stedet afføre, undertagit huis Inventarium hand finder for sig, oc huis hand det forbedrit haffuer, oc huis han med Rette bliffuer skyldig aff sit Regnskab. Dog skal hand eller hans Arffvinger intet udføre fra Stedet, uden det skeer udi Dispens, iij eller iiii aff de fornemste aff Universitetet udi Kjøbenhavn oc iij eller fire Cannickers Offuerværelse, huilcke Vi og Vore Efterkommere Konninger i Danmark dertil forordinerer.

Sammeledis maa hans effterladende Hustru bliffue der ved Steden 6 Uger effter hans Død, om hun vil. Oc huis Sæd hendis Husbonde saact haffuer, derfor skal den effterkommende Forstander giøre hende Skiel og Kyllist.

Forstanderen skal selff bekoste Halffsparten at holde Steden ved Mact, effterdi han er Cannick, oc skal icke besueris med anden Cannickegaard at holde vedlige. Den anden Halffuepart skulle de fattige bekoste. Men Kircken skal holdis ved Mact af de fattiges Rente aliene. Oc skal for samme Bygning aarligen giøris got oc klart Rede oc Regenskab, paa det at Kircken oc Steden icke skal forfalde, men holdis ved god Hæffd oc Mact.

Skal alt formelte Gods Tiender oc anden Rente, som er udlagt til de Fattige, vere saa frit som Adelens eget Arffuegods, oc skal Forstanderen ingen Skatt eller Tynge deraff giffue eller givre.

Rand oc Renten, som nu udlagt er, eller her effter af godt Guld tilleggis, forslaa til flere Personer, end som forskreffuet staar, da skulle formelte Bispen, Prælaterne, Cannicer oc Sognepræsten skicke flere Personer aff Skolen *) der til, saamange som Renten kan taale.

*) Det er mærkeligt, og viser Borgiverens særdeles Bøllie mod Skolen, at, skiont Indretningen oprindeligen havde det fælles Niemeed at give Understøtning til Hospitalslemmer og til Skolens Personale, skulde dog det, som Duebrødre - Kloster i Fremtiden maatte faae tilovers fra de i Begyndelsen bestemte Udgifter, alene komme Skolen tilgode. Denne den første Stifters Villie blev ogsaa seeneren hen iagttaget. Saaledes blev i Aaret 1632, da Christian den fjerde havde bragt i Erfaring, at Duebrødres Indkomst skulde formaae nogle flere Skolepersoner at underholde, end Fundatsen foreskrev, efter denne Konges Befaling af 21 Nov. s. A. (indrykket i dette Hæfte under No. 2) endnu tilfikkede en Hører og 9 Disciple til at unde Underholdning, hvorimod ingen nye Hospitalslemmer optoges. Det i Aaret 1632 bestemte An-

De skulle Cantor oc to residerende Canonicer
med Sognepræsten tit oc offte oc endeligen fire gan-

tal af Disciple, som skulde inde Koft af Klosteret,
er det samme, der blev beholdt i Christian 6 nye Fun-
dats af 19 Feb. 1740 (Hofm. VII. 285), da Koften
in natura ophævedes, indtil hvilken Tid Hospitals-
lemmernes Antal ganske var forblevet det samme,
som i Aaret 1570 var bestemt, nemlig 16. Sidst-
nævnte nye Fundats vilste lige Opmærksomhed for
Stolen, da den bestemte, at, „naar Klosterets
Indtægter ved god Tilsyn og Deconomie saaledes
i Beholdningen kunde tiltage og paa Rente udsæt-
tes, at af de aarlige Revenuer og Renter flere kun-
de underholdes end det Tal af Lemmer og Discipler,
som i denne Fundats fastsatte bliver, nemlig 16
Fattige og 32 Discipler, da skal holdes den Pro-
portion, at, naar Tallet af Discip-
lerne med tvende er forøget, skal
der næst Tallet af Hospitalslemmerne med een
forøges, og saa fort.“ Ogsaa blev ved bemeldte Fun-
dats Pengegodtgørelse for den forrige Koft in na-
tura fastsat for hver af de 32 Disciple og for hver
af Hørerne til 4 Mk. ugentlig (Hofm. a. St. S.
285 og 287), medens ethvert af Hospitalslemmer-
ne kun tillagdes 3 Mk. ugentlig, (sammest. S.
281). Berørte, ved Christian 6 Fundats af 19
Feb. 1740 fastsatte, Forhold af 2 Disciple mod 1 Ho-
spitalslem blev ogsaa siden ved Indtægternes
Forbedring og Understøtningernes derved foranle-
digede Udvidelse af Klosterets Directeurer og In-

ge om Mæret udi Tamperdagen gange der ind, oc see, om alting gaar ret til med de Fattiges oc Degnenis Spisning, oc dersom de finde nogen Brøst eller Forsømmelse, da skulle de paaminde Forstanderen første oc anden gang: vil hand icke da sige der Raad ved, da skal han affettis, oc en anden eligeris. Til ydermere Vidnisbyrd haffue Wi ladet henge Vort Indseigel her neden for dette Vort ohne Bress. Giffuet paa vort Slott Friderichsborg den xxiiij Dag Augusti. Åar MDLXX *).

N 2

specteurer omhyggeligen iagttaget, saa at, da Antallet ved Klosterets stigende Formue vorte til 48 Disciple og 24 Hospitalslemmer, er til Skolen for dens Disciple i de Åar, siden Antallet saaledes forøgedes, udbetalt ugentlig 4 Mk. for hver af de 48 Disciple, hvilken Sum, med Tillæg af det, som er erlagt for Hørerne, har udgjort 1837 Rd. 2 Mk. aarligen.

*) I Henseende til den rette Forstand af de i denne Fundats forekommende gamle Landgildspecies vil Udgiveren have Læseren henviist til Hr. Landmaalingss-Conducteur M o r v i l l e s vigtige Afhandling om de gamle danske Jorde- og Landgilds = Bøgers Translation og Landgilds-Species Beregning til Hartkorn, i nye Samling af Videnskabernes Selskabs Skrifter, samt

2. Christian den Fierdes Skrivelse til Biskoppen oc Capitlet udi Koeskilde angaaende flere Skolepersoner at underholde af Duebrødre Kloster.

W. S. G. T. Efftersom By naadigst forfare, Duebrøders Indkompsk att skall kunde formaa nogle flere Skole Personer att underholde end Fundatzen tilholder, effter den Quota, som udi Forskanderens Regenskab findis att were indförtt; da hafue By effter saadanne Leilighed naadigst beuillgett, herefter udi forte Duebrødre att maa underholldis och spis is trediffue Skolens Personer och tuende Hører, hvorefter J eder haffuer att rette och forholde. Hafn. den 21 Novemb. 1632.

Christian.

3. Frederik den Andens Befaling, at islandske Studentere strax skulde nyde Communitetet *).

Frederich den Anden med Guds Naade

Deel G. 1:17. Til fuldstændigere Oplysning i denne vidtomfattende og endnu ikke tilstræffeligen opklarede Materie besidder Hr. Kammeraad Aabye en meget betydelig Materialsamling, hvis offentlige Benyttelse vilde blive en sand Binding for vor statiske Literatur.

*) Dette er altsaa den første Oprindelse til det Privile-

Danmarks, Norges og Wendiskönningic. Vor syn-
 derlig Gunst tilforn, vider, at, efftersom Junder-
 danigst lader giffve Os tilkiende, hvorledis at de
 Islender, som begiffve sig hiid til Universitetet at
 studere, icke ere saa formuende, at de lenge kunde
 holde dennem der, og at det er dennem langt at
 tøffve, indtil de kunde bekomme Kost under de 100
 Studenter effter Fundagens Liudelse, og at ingen
 Islender nederstichis at studere, om huilche jo til-
 forn skal være god Forhaabning, at det icke bliffver
 unyttelig spildt, huis Raade og Frihed dennem til
 Beste kunde vederfares; da ere Vi naadigst tilfreds,
 at huilche fattige Studenter, som hiidkommer at
 studere, maa for nogen andre bekomme deris Kost
 og Underholdning under de 100 Studenter, naar
 nogen Plaz ledig blifver, og icke med dennem reg-
 nis den Tiid, som de tilforn skulle complere, før
 de maatte herindtagis effter Fundagens Liudelse.
 Dog saa, at udi andre Maader aldeelis intet gioris
 imod Fundagen, huormed den udi nogen Maade

gium i denne Henseende, som Islænderne endnu vnde
 efter Communitetets sidste Fundats af 1777 §. 21.
 Denne Frederik 2 Foranstaltning omtales slet ikke af
 Pontoppidan i hans Kirkenhistorie, ei heller i Beck-
 manns Historia Communitatis, eller i Prof. Myerups
 Historie af Kiøbenhavns Universitet.

kunde forkrænchis, huilket Wi Eder naadigst icke
vil haffve forholdet, at I Eder dereffter kunde vide
at rette. Befalendis Eder Gud. Skreffvet paa
Vor Slot Skanderburg den 23 Dag December.
Anno MDLXXIX.

Under vort Signet

Friderich.

(af det Kongel. Bibliotheks Haandskrifter.)

4. Frederik den Andens Brev angaaende behørig Overholdelse af Communitetets Fundats i Henseende til virkelig Trængendes Understøttelse *).

Friderich den Anden, med Guds Naade Danmarkis, Norges, Wendis og Gottis Konning; Vor synderlig Gunst tilførn. Vider, effter at Wi ere komne udi Forfaring, at nogle Studenter forgangen Nyt Aars Nat skal haffve skreffvit nogen

*) Denne Skrivelses Indhold omtales af Pontoppidan i hans Kirkenhistorie III. 491, og hos Beckmann p. 23, men Actstykket selv er, saavidt Udg. bekendt, ei endnu trykt. Brevet var tilskrevet Rigsraad Christopher Balchendorph, Biskoppen i Sjælland Paulus, Matthiæ, og Andreas Laurentii, Profess. i Theologien.

Skriffte paa Eders Dørre, liudendis, „de rige Stū-
 denter æder Kongens Kost, de fattige i der baade
 Hunger og Frost;“ Da endog sliĝ Schneeskriſtler
 icke ere tilbørliĝ, og ligevel der af kunde formeenis,
 at noget om fornæffnte Studenters Underholdning
 i ſaa Maade kunde verre, och effterdi Wi ſliĝ Al-
 miſſe neſt Guds Ære haſſver ſtichet og forordineret
 de fattige hielpeløſe Stndenter, ſom dennem udi
 deris Studering gierne vilde forfremme, til Hielp
 og Befordring, bede Wi Eder og ville, at I med
 det førſte forſører derom, om iblant de hundrede
 Stndenter er nogen, ſom enten haſſver rige For-
 eldre eller patrimonium at leſſve aff, og derſom
 nogen ſliĝ findis, ſom ellers dennem udi deris ſtu-
 diis haſſver at opholde med, eller og ſliĝ Almiſſe
 icke ere verdige, at I dennem med ſamme Kost af-
 ſiger, og udi deris Sted indtager de, fattige og
 vedtørſſtige erre, og om huilche der er god For-
 haabning, ſaa altingeſt dermed maa'gaa chriſtelis-
 gen, ligeligen og ret til, til den Ende ſom ſliĝt er
 funderet og indſtichet. Dermed ſkeer Os til Vilge;
 beſalendis Eder Gud. Skreſſven paa Vor Slot
 Skanderburg den xij Januarii. Anno MDLXXI.

Under Vor Zignet

Friderich.

(af det Kongel. Bibliotheks Haandſcrifter.)

5. Christian den Tierdes Brev til de Høilærde (Universitetet) angaaende een eller tvende Personer fra Øsel at faae Kost paa Communitetet *).

Vi Christian den Tierde ic. Vor synderlig Gunst tilførn. Viider, at efftersom Vi naadigst haffver ladet befahle Os Elskelige Jacob Bech til Beldring, Vor Mand, Thienere og Befalningsmand paa Vort Slot Aarsbørg, at skulle lade fremstiche thrende Personer, som i Fremtiden kunde blifve thienlig, naar nogen Prest paa Landet ved Døden afgaaer, at bruges isteden igien, og thvende af dennem til Os Elskelige Mag. Hans Stafsensen, Forstander for den Kongelige Schole udi Søer, og den thredie til meenige Capitteludi Vor Riissted i Roskild, der at haffue sin Kost og holdis under Disciplin; tha bede Vi Eder og ville, at, naar nogen af forskrefne Personer med rictige Testimoniis fra Skolemesteren, som de haffve været thil Schole, Eder forekommendis vorder, I da 1 eller 2 af dennem, efftersom Leiligheden derpaa Vort Land Øsel det udfresver, forskaffer deris Kost iblant de andre Voris stipendiarios herudi Vort Universitet. Dermed skeer Vor Villie. Befalen-

*) Omtales ikke af Beckman.

dis Eder Gud. Skrefven paa Vort Slot Kjøbenhavn den 19 Septbr. 1617.

Uf Ms. Suhmian. i det Kongel. Bibliothek No. 1434 4. sammenlignet med Siell. Tegnelser for 1617 i det danske Cancellies Archiv, hvor Expeditionen i Slutningen er mindre fuldstændig.)

6. Christian den Fierdes Brev til Universitetet angaaende een eller to fra Gulland at bekomme fri Kost, saasnart de havde deponeret *).

Vor synderlig Gunst tilforn. Wiider, at Vi naadigst haffve bevilget een eller tou af Scholepersonerne paa Vort Land Gulland, som god Fundament udi deris Studiis lagt haffve, maa strax efterat de ere bleffuen deponerit, bekomme fri Raast iblandt de 100 Studenter udi Vor Kjøbsted Kjøbenhavn; Thi både Vi Eder og naadigst ville, at, naar de Eder forekommendis vorder, særdelis de, hvis Foreldre iche formaa dennem at underholde, I da dennem indtager, forskaffendis dennem fri Raast, og ellers Eder imod dennem lige ved andre Academicos der sammesteds forholder. Dermed

*) Omtales ikke af Beekman.

• Heer Vor Willie; befalendis Eder Gud. Greffuit
paa Vort Slot Kiøbenhaffn den 29 Julii Anno 1632.

Christian.

(Af Ms. Suhmian. N. 1434. 4. jevnf. med Siell. Tegs-
neller i det danske Cancellies Archiv ad a. 1632)

7. Christian den Fierdes Brev til Uni-
versitetet angaaende en mere sam-
vittighedsfuld Uddelelse af Commu-
nitetets Koft og tvende nye Bordes
Oprettelse *).

Christian den fierde 11. B. S. G. T.
Vider, at efftersom Vi naadigst erfarer en stor Deel
af de fattige Studenter, til huis Underholdning dog
fornemlig som en gudelig almise er deputeret dend
indkomst, som Communitetet med underholdes, skal
forbigaaes, og i det sted de, som formuendis og riige
foreldre haaffver, den vedtørfvende og fattige præ-
fereris, imod Vor fiere Her Faders høyloflig ihu-
fommelses christelig fundas og anordning; da bede
Vi Eder og naadigst ville, at I hereffter de fat-
tigste og uformuendste, som dog derhos flictige
og stichelig befindes, for alle lader bekomme Koften

*) Berøres af Beckman p. 48; Rescriptet selv hidtil
utrykt.

udi Communitetet, og dermed omgaaes, som I
 det for Gud i himmelen og Os agter at forsvare,
 og paa det de, som nogen formuske haaffver, dog icke
 slet fra exercitiis, inspection og andre commodite-
 ter, som sammesteds medfølger, skulle excluderis,
 da see Vi naadigst for got an, at tvende stiftuer
 foruden de, som der allerede findes, bliffver i Com-
 munitetet forordnet, hvorved enhver Person for
 4 Mk. om ugen kunde spises, og i saa maader dis-
 fleere nyde dette beneficio, som til den studerende
 ungdom saa berømmelig er deputered, og skulle den
 Deconomus, som nu er eller herefter kommendis
 vorder, enten lade sig huer uge betale af dennem,
 som Kosten der paa stedet skal for betaling nyde,
 eller ogsaa sig med vederheftige folch her i Byen la-
 de forsikre, saa steden derfor i ingen maade nogen
 skade blifver tilføyet; dermed skeer Vor Willie; be-
 fallendis Eder Gud. Skrefvet paa vor Slot Kiøben-
 hafn den 3 Aprilis 1646.

(Af Cancelliets Archiv, Siell. Tegnelser ad a. 1646.)

Med denne Befaling stod følgende til Biskopperne
 i Forbindelse:

8. Christian den Fierde 10. B. G. G.
 L. Wiider, at Vi naadigst komme udi forfaring, en
 stor deel aff de fattige Studenter, til huis underhold-

ning dog fornemlig som en gudelig alniffe er depu-
 teret den indfombst, som Communitetet med under-
 holdis, skal forbigaais, och i det sted de, som for-
 muendis och riige foreldre haffue, den vedtarffuen-
 de och fattige præfereris, inod Wor fiere Hr. Fa-
 ders høyloblig ihukommelse christelig fundas och an-
 ordning; Thi bede Wi Eder och naadigst ville, at
 I tilholder Rectores Scholarum vdi Eders stift,
 at, naarsomhelst nogen off deris Discipler fremsen-
 dis til Woris Univerfitet her i Wor Riobsted Rioben-
 haffu och de dennem testimonia meddeeler, at de da
 mentionerer udi samme deris testimoniis om deres
 foreldris Wilkaar och middel, saa viit dennem er
 bekiendt, och dermed omgaaais, som de for Gud i
 Himmelen och Os acter at forsuare; och paa det
 de, som nogen formue haffuer, dog icke flet fra
 exercitiis, inspection och andre commoditeter, som
 samme sted medfølger, skulde excluderis, haffuer
 Wi naadigst anseet for got, at tuende stiffuer, for-
 uden de, som allerede findis, bliffuer vdi Commu-
 nitetet forordnet, huorved enhuer person for fire
 flette Mk. om vgen kunde spiis, och i saa maader
 diff fleere nyde dette beneficio, som til den stude-
 rende ungdom saa herømmelig er deputeret. Riobenh.
 Den 3 Aprilis 1646.

(Af Cancell. Arch. Siellandske Tegnelser ad a. 1646)

9. Frederik den Tredies Brev til
Universitetet angaaende Accise og
Langvadsdam.

Frederich den Tredie. B. S. G. T.
Eftersom Vi naadigst af Eder haaffuer veret bege-
rendis, at I dend paa 5 Aars Tid paabudne Accise,
af huis I til Eders egen Huses fornødenhed lader
brygge, lige ved andre her i Byen ville udgiffve,
huilket I och med den Condition schal haaffue bevil-
get, saafrembt det icke maa regnis eller komme
Eder til nogen Præjudice eller forfrenkelse paa
Eders Privilegier og Friheder, da ville Vi Eder
naadigst hermed haaffue forsichret, at saadan Eders
godvillige Accises udgiffvelse icke schal komme
Eder eller Eders effterkommere paa Eders Privile-
gier oc Friheder til forandring eller forfrenkelse i
nogen maade.

Dernæst efftersom I underdanigst giffver til-
kjende, at Langvads Dam *) effter Voris Elstelig
kiere H. faders høyloffig Hufommelse Foundation

*) Denne Søe vedblev siden at tilhøre Universitetet, ind-
til den i Aaret 1809 blev for bestandig overdraget
Baudcommissionen mod en aarlig Afgift af 30 Lon-
der Bvg. S. disse Ann, 1809 i B. S. 275. Af
hvilket Aar og Datum Christian den Fierdes Gave-
brev er, har Udgiveren ei endnu saaet Kundskab om.

hører Universitetet til, og I Eder derhos beflager, at samme Damb paa nogen tid skal vere bleffven Eder forholden, da ere Vi naadigst tilfreds, at dend igien maa komme til Universitetet, oc dertil hereffter ubehindret forbliffve en eendeels søe effter bemelte Fundations indhold; dermed scheer Vor Willie. Befalendis Eder Gud. Skreffvet paa Vort slot Kiøbenhaffn den 10 Aprilis 1651.

10. Frederik den Tredies aabne Brev
om Doctorernes och Professorernes
Session.

Wii Friderich dend Tredie ic. gjør Alle witterligt, at, efftersom dend daglig erfarenhed uduiiser, at en part af dend studerende ungdom nu mere end i gamle tider, førrend de nogle officia har, bekommer eller betienner, paa fremmede steder tager gradum doctoratus, och siden, naar de hjem komme, formedelsi udi fundatione Academica derom inted serdelis er meldit, imod dend brug, som paa mange gamle Academier holdis, prætenderer Session och gangh ofuer de Professores, som her ere in officio och icke Doctorat. Titulum antager, da effterdi det udi sig self er billigt, at de, som ere her in Academia Magistratus och in publico

officio, bør at confereris dend respect, som deris Embede medfører, fremfor andre, som icke ere udi nogen enten aulico eller academico officio, det och udi andre fornemne gamble Academiis saaledis er brugeligt, da ville Wi hermed herefter saaledis haffue holden, at ingen, som uden Riget doctorerer och icke her er in aulico eller academico officio, schal haffue Session eller gang over Professores, som icke Titulum Doctoris antager; dog ere Wi naadigst tilfredz, at de Doctores, som nu befindis legitime graduert at vere, sampt nu verendis Professores Philosophi, maa haffue deris gang iblandt huerandre secundum Senium Officii vel Tituli, saaledis at huilchen af dem for befindis Doctores at vere, førend en Professor Philosophus sin bestilling haffuer antaget, da at gaa for samme Professore, och, vice versa, Professores offuer samme Doctore, om de befindis deres bestilling at hafue antaget, førend hand er graduert, och det icke at forstaais om andre, end de graduert ere, och icke om de, effter denne dag graden antager; hvorefter alle och enhuer, som vedkommer, sig fand vide at rette, ladendis det ingenlunde.

Hafn. 29 Jan. 1656.

(Af de Pangebette Haandskrifter paa det Kongel. Bibliothek; findes ikke blant Cancelliets Expeditioner.)

II. Examenstil ved Universitetet i Aaret 1705.

(efter en gammel Optegnelse.)

„Det Kongelige Universitet kan ikke ubilligen
lignes med en vel dyrket Ager, hvoraf opvoxer go-
de Urter og Træer, som i sin Tid bære adskillige
Frugter; thi ligesom Urterne faae af Jorden Saft,
hvoraf de tiltage med Blade, Blomster og Frugter,
saa lære og Studiosi det paa Akademiet, hvoraf de
faae Vre og Berømmelse, og omsider blive be-
quemme til at tjene Fædrelandet. Urterne voxe
allerbedst, naar de ved Regn og Solens Varme
forfremmes til Guldkommenhed; ligesaa og naae
Studerterne deres foresatte Maal, naar dem ikke
fattes Stipendia, af hvilke de kunne underholdes.
Endelig gjør Professorernes Flid og Omhyggelig-
hed det samme, som en erfaren Urtegaards Mand,
hvilken seer til, at ikke Ukrud for meget tager
Overhaand, at de visne Blade og Grene afskjæres,
og Træerne ret opvoxe og bære gode Frugter. Men
alt dette er forgæves, dersom den studerende Ung-
dom ikke frygter Gud og beder ham om Naade og
Velsignelse; thi Paulus plantede, Apollo vandede,
men Gud gav Væksten.“

B.

I. Offentlige Foranstaltninger.

Regulering af 4 Huusleieportioner
for fire Professore ved Kjøben-
havns Universitet.

Kjøbenhavns Universitet besidder foruden et vist
Antal til Bolig for Professore bestemte Gaarde *)
tvende Kapitaler, hvis Rente er bestemt til Huus-
leiehielp for de academiske Lærere, som endnu ei
have kunnet erholde fri Bolig.

*) Disse saakaldte Residentser udgjorde før Ildbran-
den 1795 i alt 11, men reduceredes nu til 10, da
Grunden af den Residents, som Prof. Kræstenstein be-
boede i Studiiestrædet, blev solgt, og ingen ny Pro-
fessorbolig i dens Sted opført eller anskaffet. Af dis-
se 10 Residentser bleve under Bombardementet 1807
6 aldeles ødelagte, saa at der for nærværende Tid
kun eksisterer fire Professorboliger.

Disse Capitaler ere:

- 1) Den Hopnerſke *), hvis aarlige Rente, af Capital 6375 Rd., beregnet til $3\frac{7}{8}$ pCt. **) udgior 247 Rd. 3 Sk.
- 2) De Bartholinſke Residentſpenge ***), hvis aarlige Rente,

*) Fundatsien findes i Badens Univ. Journal VI. S. 12 ff. Hopner Rænkede til Universitetet sin Gaard paa Hjørnet af Gammeltorv og Nørregade til Bolig for tvende Professorer, men overlod til Rector og Professores at sælge samme og derfor at købe tvende andre gode og beleilige Residentſer. Den blev ogsaa siden solgt for 6000 Rd. Kroner eller 6375 Rd. Courant, hvis Rente saaledes deelede mellem de to Professorer, som havde den nærmeste Ret til at optere Residentſ, naar nogen blev ledig.

**) $\frac{7}{8}$ pCt. indeholdes efter Kgl. Resol. af 25 September 1801 af alle under Næsturens Administration staaende Universitetets Capitaler, som Bidrag til Beskridelsen af Udgiifterne ved det under samme Dato oprettede Bogholder-Contoir. Forinden $\frac{1}{4}$ pCt. Skatten ved Forordningen af 4 Septbr. f. A. blev ophævet, fradroges $\frac{3}{8}$, og Renten var kun 231 Rd. 9 Sk.

**) Da Professor Ole Borch vilde stifte et Collegium for 16 fattige og dærlige Studentere, og han intet Locale fandt dertil at være bequemmere end den Professorresidents i store Kannikestrædet, som da beboedes af Professor Berthel Bartholin, saa blev det efter hans Ansøgning til Universitetet tilladt at afhænde samme Gaard til ham mod reede Penge, hvorfor siden Huus og Plads til en Professorresidents igien fulde kjøbes. Til

af Capital 2125 Rd., à 37 pC.

udgjør

82 R. 33 S *).

D 2

nærmere Oplysning hid sættes følgende endnu utrykte
Actstykker:

Kongl. Mægt. allernaadigste Bref, at Dr.
Oluf Borch maa sig af Universitetet tilfor-
handle den Professor-Residence, som Mag.
Bertel Bartholin iboer.

Christian den Femte af Guds Naade
Konge til Danmark og Norge, de Benders og Go-
thers, Hertug udi Sleebvig, Holsten, Stormarn og
Dytmerschen, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst;
Vor Naade tilforn. Eftersom Os elskelig Oluf
Borch, Assessor i Voris høieste Ret og Collegio Con-
sistoriali, samt Professor paa Universitetet her i Vo-
ris Kongl. Residens Stad Kiøbenhavn, for Os Aller-
underdanigst hafver ladet andrage, hvorledes hand
ei skul kunde finde nogen beqvemmere Plads her i Sta-
den, som Kirken, Akademiet og Bibliotheket er nær
beliggende, til at lade af Muur opbygge et Collegium
paa til sexten fattige, Fickelige og lærde Studenter-
re, (som hand allerunderdanigst hafver erbudet sig til
paa hans egen Bekostning at lade indrette) end den
Professor-Residence, som Os elskl. Mag. Bertel Bar-
tholin, Professor paa bemeldte Voris Universitet, nu
iboer, hvilken hand til den Ende allerunderdanigst
er begierendes sig at maatte tilforhandle, da saa-
fremt I ei derimod noget hafver at erindre, hafver
Vi allernaadigst bevilget, at I bemeldte Residence,
samt Grund og Eiendoms fra Universitetes til for-

Disse Henter, der ligesom Professorernes Gaarde selv opteredes efter Anciennitet, ere i nogle af de sidste Aar blevene oplagte, da de, som hidtil havde oppebaaret samme, alle havde erholdt Residentser, og ingen Optionsberettiget, d. e.

nævnte Oluf Borch til evindelig Eiendomb maa selge, kjøbe og afhende, for dend Priis udi recde Penges, som hand selv med Eder derom best kan accordere, hvorfor I siden et andet beleiligt Huus og Plads her sammesteds til een Professor Residentz igien hafver at kjøbe, hvilken Residentz, Huus og Plads, Vi allernaadigst hafver bevilget, at maa nyde de samme Privilegier, Friheder og Benaadinger, som Professorernes Residentzer nu nyder og hafver, eller berefter nyde og bekomme funde; dermed shecker Vor Villie; befahlendis Eder Gud. Skrefvet paa Vort Slot Kiøbenhavns den 26 Septembris A. 1688.

under Vor Kongl. Haand och Signet
Christian.

(L. S.)

Kjøde paa forte. Mag. Bertel Bartholins Residentze,
gifven Dr. Oluf Borch.

Rector och Professorer paa det Kongl. Universitet i Kiøbenhavns, kjendes og giøre mitterligt, at vi, efter Hands Kongl. Mants. Allernaadigste Bevilling og Tilladelse af dato Kiøbenhavns Slot den 26de September, 1688, hafver solt, kjøbt og afhændt, saasom vi og nu her, med dette Voris aabne Brev selger, kjøder og afhænder, til voris Høntærede Hr. Collegam Edle og Welbiürdige Oluf Borch, Kongl. May. Assessor udi Højeste Rett og Collegio Consistoriali, Medicinæ et Philologia Professor Reg., een Uni-

ingen, som før 12 Septbr. 1788 var Consistorialis, savnede fri Bolig; thi Rescriptet af 12 Sept. 1788 ophævede for alle Universitetslærere, som efter bemeldte Datum maatte blive ansatte, den for

versitetet tilhørende Residens, som nu voris Høntærede Hr. Collega, Mag. Bartholus Bartholinus iboer, beliggende i Store Cannestestræde, imellem velbiirdige Cancellie-Raad Romers Residens paa den ene, og Høyrdle og Welbaarne Grue, Fru Margrethe Gedde, Gl. Hr. Holger Winds Gaard paa den anden Side, hviidhen Gaard, Grund og Residens med al sin rette Tillegelse, som den nu forefindes, sammt Springvand, og anden Inventario, som dertil horer og med Rette bør tilhøre, voris Høntærede Hr. Collega skal hafve nnde bruge og beholde til sit fuldkommen ugentfaldelig og evindelig Eiendomb for os og voris Efterkommere i alle Maader, saasom han os derfor i alle Maader fuldkommelig har fornyet, og fiendes vi for os og voris Efterkommere i bemelte Residens ingen meere Lod, Deel eller Rettighed at hafve. Til Witterlighed har vi ladet Universitetens Sigill her neden hos trykke og af Collegii Consistorialis Secretario underskrifue; Hafn. den 5 Decem- ber 1688.

Sub Universitatis Sigillo.

Gaarden overlodes Aff. for Borch for 2000 Rd. Croner eller 2125 Rd. Courant, for hvilke dog ingen ny Residents blev fiøkt, men Pengene indsatte paa Rentte for at anvendes til Huusleiehielt, og Renten optegedes ligesom den Høpnerle efter Genium af Bedkommende, som ei endnu havde kunnet faa Residents.

*) For $\frac{1}{4}$ pC. Skattens Ophævelse, a 38 pC. ikkun. 77 Rd. 48 S.

hen gjældende (deels paa Facultetsrettigheder, deels paa Senium grundede) Ascension til større Indkomster eller Fordele, og indførte som uomstødelig Regel, at de academiske Lærere allene have at vente Formerelse i deres Løn og øvrige Indkomster af de Bestemmelser, som hver Gang af Hans Majestæt maatte blive fastsatte *). Ved denne Opsparelse var indtil Udgangen af Aaret 1809 samlet

3) et Oplag fra det Høpnerste Legat af 1100 Rdlr. og fra de Bartholinste Residentspenge af 600 Rd., i alt 1700 Rdlr., hvoraf

Renten à $3\frac{7}{8}$ pCt. udgjør 65 Rd. 84 S.

Grunden af Professorgaarden i Studiistrædet, som sidst beboedes af Professor Krægenstein, og som i Ildbranden 1795 afbrændte, blev sat til offentlig Auction efter Kgl. Resol. af 14 Septbr. 1804, som tillige bestemte, at Renten af den for samme erholdte Capital skulde komme de Professore tilgode, der efter forrige Bedtægt vilde have været berettigede til denne Residents, isald den igjen var opbygget. Ved Auctionen udbragtes

4) en Capital af 3000 Rdlr., hvoraf Renten à $3\frac{7}{8}$ pCt. beløber 116 Rd. 24 S.

Sidstbemeldte Residents var i Brandkassen assureret for en Sum, hvis Rente omtrent beløb

*) Bogtman. VI. D. 4 B. S. 445. f.

120 Rdlr. Da denne Assurancesum var bleven anvendt som Hjælp til Opbyggelsen af den anden i Studiistrædet til samme Tid afbrændte Professor-Residents, som da beboedes og endnu beboes af Professor N. C. Kall, saa blev ved en Patronats-Skrivelse af 8 Oct. 1804, efter foregaaende Forslag fra Consistorium, fastsat, at fornævnte aarlige Rente 120 Rdlr. skulde udredes af Universitetets Bygningskasse, og tilligemed Renten af Rigsbesummen for den Kragensteinske Residentses Grund tilfalde den Professor, der havde været berettiget til denne Residents, hvis den ei var bleven ødelagt. Herved erholdtes altsaa

5) en aarlig Rente af 120 Rd.

Da Universitetet saaledes var i Besiddelse af disse Capitaler, hvis egentlige Bestemmelse er at anvendes til Huusleiehjælp for academiske Lærere, som ei endnu have fri Bolig, og hvis samlede Rente à $3\frac{7}{8}$ pC. udgjør i alt 631 Rdlr. 48 S., og ifølge Rescriptet af 12 Sept. 1788 ingen siden denne Epoke ansatte Professorer dertil have Optionsret, ei heller af dem, hvilke bemeldte Rescript forbeholder deres hidtil havde Rettigheder, nogen mere er tilbage, som jo er forsynet med fri Boepæl (eller efter Bombardementet med Erstatning derfor), saa var altsaa bemeldte Rente nu disponibel til, efter

närmere allerhøiest Bestemmelse, at fordeles som Hielp til Huusleie mellem et vist Antal academiske Lærere, der ei endnu havde fri Bolig eller Erstatning derfor.

Efterat dette var af Universitetsdirectionen blevet Hs. Majestæt Kongen foredraget, har det behaget Allerhøiestsamme i Anledning heraf under 5 Mai d. A. allernaadigst at resolve:

1. at fire Huusleieportioner reguleres for fire Professorer ved Kjøbenhavns Universitet, som ikke allerede have frie Boelig eller Erstatning for samme.
2. at dertil bestemmes og henlægges fra 11 Decemb. 1809 og fremdeles Renten af
 - a) det Hopneriske Legat og de Bartholiniske Residentspenge (Capital af begge 8500 Rdlr).
 - b) det Dplag fra det Hopneriske Legat og de Bartholiniske Residentspenge, som er samlet i den Tid, der er forløbet, siden Renten af begge sidst udbetaltes (Capital i alt 1700 Rdlr).
 - c) den Assurance-Sum, der i sin Tid er bleven udbetalt for den afbrændte Professorgaard, som beboedes af afd. Profess. Kratzenstein, hvilken Rente bliver at udrede af

Universitetets Bygningscasse fra 11 Dec.
1809 (Renten 120 Rdlr. aarlig.)

d) den Sum, der i sin Tid er udkommen for
den bortsolgte Grund, hvorpaa bemeldte
Professorgaard havde staaet (Capital 3000
Rdlr).

3. at samtlige disse aarlige Renter (i alt, à $\frac{7}{8}$ pC.,
631 Rdlr. 48 β .) deles i fire lige Dele, af hvil-
ke enhver Deel udgjoreen af forommeldte Huus-
leieportioner.

Endvidere har Hs. Majestæt under foransør-
te Dato til nu for Tiden at nyde bemeldte fire
Huusleieportioner udnævnt dHrr. Etatsraad og
Ridder Schlegel, Professorerne Wolf og Hurtig-
farl, Professor og Ridder Treschow.

II. Forelæsninger ved Kiøbenhavns Universitet og det pædagogiske Seminarium i Sommersemestret 1810.

A. Ved Universitetet.

1. Theologiske.

C. F. Horneman, Theol. D. & Prof. P.
D. foredrager efter en vis Orden Christi Lærdom.

me, som findes adspredte i Evangelierne og fortsætter sine Forelæsninger over de Steder af det gamle Testament, som forekomme i Brevene; fremsætter den academiske, aristoteliske og stoiske Philosophies Historie.

P. E. Müller, Theol. & Philos. D. P. P. D. foredrager den naturlige Theologie; holder Forelæsninger over Dogmatiken og over den christelige Moral; anstiller Examinatorier.

M. B. Thorslacius, P. L. L. D. forklarer Esaiæ Orakler, den sidste Deel af Johannis Evangelium og Pauli mindre Breve.

J. Müller, Theol. P. P. E. gennemgaaer, efter Müncher, den christelige Kirkehistorie; foredrager Indledningen til det nye Testament; forklarer den 4de og 5te Bog af Psalmerne; holder Examinatorier.

2. Juridiske.

J. F. W. Schlegel, J. U. Dr. & P. P. D. foredrager, efter tilendebragte Forelæsninger over den juridiske Encyclopædie, Fædrelandets saavel offentlige som private Lovhistorie og de gamle danske og norske Loves Grundsætninger; gennemgaaer den almindelige practiske Philosophie og den absolute Naturret; anstiller skriftlige Øvelser og Examinatorier.

J. T. Hurtigkari, J. U. P. P. D. foredrager den romerske og den dansk-norske umiddelbare Tingenes Ret; holder Examinatorier over det Ræste.

C. Brorson, J. U. P. P. E. forklarer den dansk-norske Criminalret, og giennemgaaer den extraordinære og criminelle Proces efter Fædrelandets Love; anstiller Examinatorier.

M. H. Bornemann, J. U. P. P. E. forklarer den naturlige Selskabs- og Skades-Ret og den dansk-norske Personernes Ret; anstiller Examinatorier.

C. J. Møller, Adj. Fac. jur. foredrager den dansk-norske Proces og Principerne til den almindelige Forbundsret tilligemed Reglerne for Fædrelandets og den romerske middelbare Tingenes Ret; ligeledes udvalgte Dele af Fædrelandets Ret; holder theoretiske og practiske Øvelser og Examinatorier.

3. Medicinske.

J. L. Bang, Med. P. P. D. foredrager den almindelige Therapie; meddeler medicinsk-practiske Opgaver til Udarbeidelse.

J. C. Saxtorph, P. P. D. Chir. & Art. Obstetr. forklarer de chirurgiske Operationer; viser Fødselsoperationerne paa Phantomet; læser over den herniste Chirurgie.

D. H. Mynster. M. D. & P. P. E. foredrager den practiske Medicin ved de Syges Senge i det Kongl. Frederiks Hospital; læser over Pharmacologien.

J. D. Herholdt. M. D. & P. P. E. holder Forelæsninger over Børnesygdommene.

M. Skjelderup. M. D. & P. P. E. foredrager det menneskelige Legemes Osteologie og den anden Deel af Physiologien, som handler om det animaliske Liv.

J. W. Hornemann. P. Bot. E. afhandler Begyndelsesgrundene af Botaniken og Fædrelandets officinelle Planter; gennemgaaer Planteslægterne efter Jussieus System.

4. Philosophiske.

Mag. A. Kall. P. H. P. D. gennemgaaer efter Büsch, de vigtigste Momenter af den nyere Historie og Fædrelandets ældre Historie.

E. Bugge. Math. & Astron. P. P. D. foredrager Catoptriken og Dioptriken; forklarer den sphæriske og theoretiske Astronomie samt den mathematisk Geographie; holder Examinatorier.

Mag. N. E. Kall. L. L. D. D. P. P. D. læser over det arabiske Sprog og forklarer nogle udvalgte vanskeligere Steder af det gamle Testaments historiske Bøger.

Mag. J. Wøldike, Math. P. P. D. foredrager de første Begyndelsesgrunde af Algebra og den rene Mathematik, efter Kåstner. Tilbyder sin Veiledning i andre Dele af Mathematiken.

J. Wolf, Math. P. P. D. gennemgaaer Arithmetiken og Begyndelsesgrundene af Algebra, den theoretiske Geometrie og den plane Trigonometrie efter Karstens; anstiller Examinatorier; tilbyder sin Veiledning i andre Dele af Mathematiken.

Mag. J. Kierulf, Hist. & Geog. P. P. D. er for sit Helbreds Skyld dispenseret fra at holde Forelæsninger i indeværende Sommersemester.

G. Wad, Hist. Nat. P. P. D. foredragér Conchyliologien efter Lamarck; læser over de af vore egne Fossilier, om hvilke en nyere Kundskab er meest almeennyttig.

Mag. N. Treschow, Philos. P. D. foredragér den empiriske Psychologie efter sit eget anthropologiske Compendium; læser exoterisk over Ideologien eller Metaphysiken; anstiller derover Examinatorier; gennemgaaer forteligen de philosophiske Principer for Stats, Kirke og Folkeretten.

Mag. B. Thorslacius, P. L. L. D. forklarer paa Latin Romernes militære Antiquiteter, og

holder derover Examinatorier; gennemgaaer Pro-
pertii Digte.

Mag. N. Schow, Archæol. P. P. E. udtyn-
der de posthomeriske Myther efter Quinti Calabri
Paralipomena Homeri; gennemgaaer Kunsthisto-
rien, fornemmelig Malerkunstens fra Begyndelsen
af det trettende til Udgangen af det attende Aar-
hundrede; i Indledningen foredrager han i Korthed
Kunsthistorien fra Constantin den Første igjennem
hele Middelalderen til Begyndelsen af det trettende
Aarhundrede; tilbyder sin Veiledning i det skriftlige
Foredrag.

Mag. N. Nyerup, Prof. Hist. Lit. & Bibl.
Univ. foredrager Fædrelandets Literærhistorie fra
Videnskabernes Gienfædsel i det 15de Seculum.

Mag. G. Begtrup, Decon. P. P. E. læser
over Landhuusholdningsvidenskabten; tilbyder sin
private Veiledning i de til hans Fag hørende
Grene.

L. Bruun, Prof. Ling. Angl. & Lect. Sem.
anstiller Oversættelses- og Stiile-Øvelser i det en-
gelske Sprog for dem, der allerede deri have gjort
nogen Fremgang.

Mag. L. Engelstoft, Hist. & Geog. P. P.
E. foredrager Engellands Historie fra Elizabeths

Død (1603) til vore Tider; holder Examinatorier over det Læste.

P. E. Müller, Theol. & Philos. Dr. Theol. P. P. D. foredrager Sædelæren; holder Examinatorier.

G. Sverdrup, Prof. Ling. Gr. P. E. forklarer udvalgte Dialoger af Plato; gennemgaaer Pindars Oder.

Mag. H. C. Ørsted, Phys. P. P. E. holder pharmaceutiske Forelæsninger; foredrager Experimentalphysiken; gennemgaaer Optiken.

M. N. Puerari, Ling. & Lit. Call. P. P. E. anstiller Stiileøvelser i det franske Sprog; gennemgaaer for de i Sproget mere Kyndige nogle vanskeligere Dele af Grammatiken; tilbyder sin private Veiledning i den ziirlige franske Stil og i den franske Literatur.

Mag. E. P. Werlauf, Secret. ved det Kgl. Bibl. gennemgaaer de vigtigste Momenter i Fædrelandets Historie efter Calmarunionen.

B. Ved Seminariet.

D. E. Moldenhawer, Seminariets Director, veileder Alunnerne i den anden Klasse i deres Studier og Øvelser.

J. Wolf, Inspector i den mathematiske Klasse, foredrager den Kunst at udfinde Rødderne

til Equationerne af de høiere Grader; veileder Alumnernes egne Øvelser.

G. Wad, Inspector i den physiske Klasse, foredrager Reglerne for Begynderes Underviisning i Naturhistorien; gennemgaaer oryctologisk Theophrast om Stenene.

K. L. Rahbek, Prof. og Inspector i den danske Klasse, giver Veiledning i den danske Stil.

L. C. Sander meddeler Anviisning i den tydske Stil; holder et practisk declamatorisk Cursus.

T. Bruun, Prof. og Lector ved Seminariet gennemgaaer det franske og engelske Sprogs Grammatik; leder Alumnernes egne Øvelser i at skrive og tale begge Sprogene rigtigt.

Mag. B. Thorslacius, P. P. L. D. giver en Udsigt over den græske Literatur; opgiver udvalgte Stykker af Aristotelis Rhetorik og af Lucretii Bøger om Tingenes Natur til Alumnernes Fortolkning; bedømmer Alumnernes latinske Udarbejdelser.

G. Sverdrup, Gr. Ling. G. og Inspector i den historiske Klasse, foredrager Reglerne for den historiske Underviisning i Skolerne.

III. Gaver og Legater.

I. Donation af det Moltkeske Naturalie- Kabinet.

Hans Højrevelige Excellence Geheime-Conferentsraad og Ordens-kantsler Grev Joachim Godske Moltke har af ædel Drift til at fremme Naturhistoriens Studium fattet og iværksat den Beslutning, at skænke til Universitetet den af hans Fader, Grev Adam Gottlob Moltke *) ef-

*) Det er bekiendt nok, med hvilken Nidkierhed og med hvilket Held Grev Adam Gottlob Moltke i sin Tid (1746. 1766) søgte at befordre Naturkundskaben og dens Dyrkelse, og derved at fremme sin Konges, Frederik den Femtes, ligesaa velgiørende som omfattende Hensigter. Det er bekiendt, hvilken Deel han havde i de mange offentlige Indretninger, de mange paa offentlig Bekostning iværksatte eller ved saadan understøttede Foretagender, Reiser, Samlinger og Arbejder, som forevige semte Frederiks lyffelige Regiering i Videnskabernes som i Kunsternes Arbejder. (Man see Overberghauptmand M. E. Brünnichs i Materie og Form lige interessante Afhandling om Naturvidenskabernes Fremgang under de danske Konger siden Universitetets Stiftelse, der staaer foran hans i Aaret 1782 udgivne: Dyrenes Historie og Dyresamlingen udi Universitetets Naturtheater. Første Bind). Selv anlagde ogsaa Grev A. G. Moltke en privat Naturaliesamling, for hvilken et Gidestoi i det

terladte Naturaliesamling. Dette fieldne Beviis paa en til Videnskabernes Laro umiddelbar sigtende Belgiorenhed, hvilken Universitetets Naturaltheater *) herefter vil have at takke for en saare be-

grevelige Hotel blev indrettet i den ypperligste Smag. „Samlingen, siger Brunnich a. St. S. XXVI beslaaer fornemmeligen af de rigeste gediegne Metaller og Mineralier, af Steenarter, Forsteeneringer, Conchylier, Coraller og andre Søeværter, og eier i det Hele saadan Fuldkommenhed, at den fyldestgior Kienderes Nie indtil Beundring.“

*) Den første Grund til Universitetets Naturaltheater maa henføres til Aaret 1656, da Oldingen, Dr. Thomas Finke, som i 66 Aar var Professor ved Universitetet, skænkede 1000 Rd. til at bygge og indrette en Sal til derudi at opsætte de til Naturhistorien hørende Mærkværdigheder, hvilken Gave venteligen er bleven foranlediget derved, at det var Giveren bekiendt, at hans Datterson, Dr. Med. Henrik Guiren, var tilfunds at forære Universitetet den efter de Fæders Mæde anseelige Samling af Naturalier, som han var i Besiddelse af. Ved Hielp af hine 1000 Rd. og ved noget Tilskud fra Universitetet blev nu et Naturalkammer bygget over det anatomiske Theater, som var indrettet 1643 i Academiets gamle Forsamlingsal i den Bygning, der indsluttede Universitetets gaarden mod Sonden, omtrent paa det Sted, hvor nu Baaningshuset er indrettet for Communitetets Samulus. Det nye Naturalkammer var allerede færdigt 1657, og blev strax anvendt til sin bestemte Nytte. Dr. Henrik Guiren skænkede imidlertid 1659 til Universitetet sin Naturalsamling, som efter hans

tydelig Tilvæxt af kostbare Producter af Dyre- og Mineralriget, vil baade gjøre Samlingens første

¶ 2

snart paafølgende Død blev til offentlig Brug opstillet i foranstøtte Sal. Den berømte Thomas Bartholin førte paa eengang Opsyn over det anatomiske og Naturaltheatret, og det sidste fik, imedens det stod under hans Bestyrelse, en betydelig Tilvæxt især ved Diderik Suirens Gave af den hele ham tilhørende Samling af Naturalier og Kunstsager. Hvad Fremgang Universitetets Naturaltheater gjorde efter Thomas Bartholins Død († 1680), er ikke tilstrækkelig bekendt, men dets hele Rigdom blev d. 28 Octbr. 1728 et Rov for den ulykkelige Ildbrand, der ødelagde det tilligemed Anatomiekammeret og den øvrige Universitetsbygning. Det varede længe inden man igen fik noget Naturalcabinet istand. Først i Aaret 1740 blev en Sal indrettet ved Siden af det nu i en anden Bygning henflyttede anatomiske Theater. Men Samlingen var ikke meget betydelig. Imidlertid blev i Aaret 1756 Grunden lagt til et Natural- og Huusholdnings-Cabinet paa Charlottenborg, hvilket fra dets Indvielse 1759 til Frederik 5tes Død 1766 bestandig tiltog i Rigdom paa alle Slags Naturalgjenstande. Ved Universitetet var imidlertid kun en ringe og forfalden Leening af den forhen anførte ubetydelige Naturaliesamling, som i Aaret 1740 var hensat i et Værelse ved Siden af Anatomiekammeret. Da Professor-Embedet i Naturhistorien var bleven tiltraadt af nuværende Overberghauptmand Brünich, blev under Grev Thotts Patronat Salen over Communitetets store Forsamlingsværelse, i hvilket de saakaldte Klosterspæller holdtes, paa Kongelig Be-

Besidder og hans Arving uforglemmelige for Universitetet. Især ville Naturhistoriens nuværende

forsning indrettet til et Naturaltheater. Derpaa blev ved et Kgl. Rescript af 6 Mart. 1771 den hele Naturalsamling paa Charlottenborg overdraget Universitetet til Eiendom, og i Martz 1772 henflyttet i Universitetets nye Naturaltheater.

Da Charlottenborger Samlingen blev overdraget Universitetet, bestod den især af følgende Gjenstande:

1) De Mineralier, Urter, Insecter, Amphibier m. v., som Professor Nycho Holm († 1759) havde samlet i Sverrig.

2) De udstoppede europæiske Fugle, som Kobberstikker Regensuss havde bragt med sig til Danmark.

3) De italienske Mineralier, som Professor Ascanius havde bragt med sig fra sine Reiser.

4) De engelske Mineralier og Forsteeneringer, som vare leverede af den naturkyndige Jøde De Costa i London.

5) Conchylier fra Middelhavet, kjøbt af Heinrich Thaulov.

6) Norske Mineralier, deels nedsendte fra Bergsamtet i Norge, deels samlede af Studenten Ziegler.

7) Thaarups Jordarter fra Danmark.

8) De Mineralier fra Hark, som for kongelig Regning vare kjøbt af Secretær Diener.

9) En Samling fra Schweitz, bestaaende af Planter, Forsteeneringer, Mineralier og Insecter.

10) De udstoppede Dyr, Fiske, Slangar, Conchylier og tørrede Insecter, som den kongelige Missionslæge König († 1787) hiemsendte fra Indien.

og tilkommende Dyrkere med Agtelse og Taknemmelighed erkiende den Omhu, hvormed den patri-

11) Hofjunker Tossels Samling af Fiske, Slanger og Insecter.

12) Det 1760 til Arabien udsendte lærde Selskabs Samling, bestaaende af et stort Forraad af Planter, Conchylier, Gøeværter, Fiske, Slanger og Insecter.

13) Grev U. G. Moltkes kostbare Samling af flere Dyrklasser i Spiritus vini.

Siden den Tid (1772) har Universitetets Naturalsamling beholdet vigtige Forøgelser, og især

14) En Samling af Mineralier, Forsteeninger, Insecter, Planter m. v. af Kongen afføbt daværende Professor Brünnich, og til Universitetet foræret.

15) En Samling af danske Fugle, foræret af Conferenteraad Friis Rotbøll.

16) Olavii og Poulsens Samlinger af islandiske Mineralier.

17) En lignende Samling, kjøbt af Auditor Petersen paa Christiansøe.

18) Udskillige Gaver af Conferentsraad Holmhiold, Kammerherre Suhm, Conferentsraad Ryberg, Kunstforvalter Spengler og andre.

Under Hans Durchlauchtighed Hertugen af Augstenborgs Patronat blev Cabinettet beriget med

19) En hyppelig Samling af norske Mineralier, kjøbt 1801 af Mineralhandler Nepperschmidt for 900 Rd.

20) En stion Samling af ostindiske Fugle, skænket af Hs. Excellence Grev Schimmelmann.

otiske Giver har været betænkt paa, med sin i og for sig selv vigtige Gave at forbinde saadanne vel-

Naturaliecabinettets a a r l i g e I n d t æ g t
bestod hidtil alene i de saakaldte B e s t i n d i f f e
P e n g e , nemlig

- a) 100 Rdr. aarlig af de 750 Rdr. D. C., som, da
Bysfogedembedet i Christiansbæd paa St. Croix i
Aaret 1770 blev paalagt en aarlig Afgift af 3000
Rd. Besind. Cour., af denne Afgift blev ved Uni-
versitetspatronens Grev D. Thotts Medvirking
henlagte til Universitetet, dog saaledes, at ikkun
de $\frac{1}{3}$ af disse 750 Rdr. strax fik en fast Bestem-
melse, men de øvrige $\frac{2}{3}$ forbeholdtes nærmere
allernaadigst Disposition til de physiske og econo-
miske Videnskabers Bedste. (Rescr. af 15 Junii
1770, som med flere Oplysninger findes i Badens
Universitets-Journal for Aaret 1797. S. 103 ff.)
- b) Renten af den Sum, til hvilken de forømtalte
 $\frac{2}{3}$, hvorover nærmere Disposition var bleven for-
beholdet, i Aaret 1799 var opløbet, og hvis Be-
holdning da udgjorde den Capital 2176 Rd., der
stode i Universitetets Nærstur. Denne Capital be-
hagede det Hs. Majestæt paa Patronatets Foreskil-
ling, eftersom hine 100 Rd. aarlig ikke engang
strækkede til at vedligeholde Naturaltheatret med
Epiritus og andre Fornødenheder, langt mindre
til at udvide og forøge det, ved Resolution af 12
Febr. 1802 at skænke til Universitetet, for at
den aarlige Rente skulde anvendes til bemeldte
Naturaltheaters Vedligeholdelse og Forøgelse, dog
at saa meget skulde fragaae, som det indtil den
Tid af ovenansførte Beholdning havde faaet ud-

gørende Bestemmelser, hvorved ikke blot Bedlige- holdelsen og den fremtidige Berigelse af Geheime- raad Grev Adam Gottlob Moltkes Naturaliesamling, men ogsaa dens Benyt- telse til sit almeengavnlige Diemed er bleven sikret. Saa vel disse Bestemmelser som det udmærkede Bi- fald, hvormed det har behaget Hans Majestæt at optage dette patriotiske Offer, vil bedst sees af det allernaadigst stadfæstede Gavebrev, der Ord til an- det lyder saaledes:

„Vi Frederik den Siette, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Wenders og Gothers, Hertug i Slesvig, Holsteen, Stormarn, Dytmarstien og Oldenborg; gjøre vittet- ligt: at da Os Elskelige Greve Joachim God- ske Moltke, Vor Geheime-Conferentsraad, Ridder af Elephanten, Ordentskantsler og Stor- kors af Dannebrogen, for Os allerunderdanigst har

betalt over den reglementerede Sum, hvilket i det Hele var ubetydeligt. Herved sit Natural- theatret en aarlig Indtægt af 76 Rdl. 89 S.

Jørrig tanmærkes, at i Aaret 1802 blev endnu paa eengang 236 Rdl., der siden 1799 vare opsamlede af den under Lit. b anførte Indtægtskilde, paa eengang udbetalte til Naturaltheatrets Fornødenheder, og at den under Lit. a anførte aarlige Indtægt af 100 Rdlr. formedelt Krigen Udbrud ikke er bleven indbe- talt siden 1806.

andraget, at og hvorledes han er findet at skænke og overdrage til Bort Universitet i Kiøbenhavn den ham tilhørende Naturaliesamling, og han derhos har indstillet til Vor Bedømmelse og Stadfæstelse et af ham i den Henseende forfattet Gavebrev saaledes lydende:

„Ved lang Erfaring overbeviist om naturhistoriske Kundskabers fortrinlige Nytte, saavel for Borgeren i Almindelighed som i Særdeleshed for Statens Embedsmænd, og forvissat om, at Universitetet i enhver Henseende er det meest passende Sted til disse Kundskabers Udbredelse i mit Fædreland, har jeg troet at kunne bidrage til dette Studiums Fremme ved Universitetet paa følgende Maade og under disse Betingelser:

§. 1.

J fornævnte Diemeed skænker og giver jeg, Geheime Conferentsraad Greve Joachim Godske Moltke til Bregentved, Universitetet i Kiøbenhavn til Brug, Besiddelse og Eiendom den mig tilhørende Samling af Naturalier med sammes Tilbehør.

§. 2.

Bemeldte Samling, som strax til Universitetet afleveres, skal være og forblive en

særskilt Samling, og til Erindring om min
 salig Fader, af hvilken den er samlet og an-
 skaffet, kaldes: Geheimeraad Greve
 Adam Gottlob Moltkes Natura-
 lie-Samling; og da Universitetet allere-
 de selv eier en Samling af naturhistoriske
 Gienstande, tilbyder jeg mig, for at give
 benævnte Greve A. G. Moltkes Natura-
 liecabinet den størst muelige Fuldstændighed
 og Brugbarhed, og derved tillige at anle-
 dige begge Samlingers Forbindelse til et
 desto nyttigere Heelt, for Betaling i rede
 Penge, anslaaet efter sagkyndige Mænds
 Burdering, at modtage til Indlemmelse i
 og Completering af sidstmeldte Cabinet alle
 de i Universitetets Samling værende Spe-
 cies og Stykker, som maatte savnes i min
 Faders Cabinet, eller efter competente
 Kienders Dom fortiene Fortrin for de
 Exemplarer, som det sidste eier; dog at deri
 fradrages den paa samme Maade bestem-
 te Værdie af de Doubletter, som fra min
 Faders Samling maatte ansees undværlige,
 og over hvilke, i Følge den efterfølgende
 8de Punct, Directionen for Universitetet og

de lærde Skoler beholder Ret paa anden Maade at disponere.

§. 3.

Naar det Moltkeske Naturaliecabinet saaledes er completeret og tillige videnskabeligen ordnet, forfattes over samme et behørigt Catalog, hvilket derefter befordres til Trykken. De Udgifter, som Catalogets Forfatteise og Trykning maatte anledige, udredes eengang for alle af mig eller Arvinger. Hvert tiende Aar efter Catalogets Publication udgives et Supplementcatalog over de nye Species, som i disse Aars Løb ere auffsatte for Greve N. G. Moltkes Naturaliecabinet, til hvilke Supplementers Trykning Beføstningerne udredes af Grevskabet Bregentveds Besidder.

§. 4.

Til at fremme det benævnte Naturaliecabinets aarlige Tilvæxt og derved at befordre og forøge dets vedvarende Gavnlighed, henlægger jeg en fast aarlig Indtægt af 200 Rdlr., hvilken Indtægt bestandig skal være forsikret i Gaardene Tryggevelde og Alslev, som jeg haver forbunden med Grevskabet Bregentved, og fra samme indbetales i Uni-

versitetets Kvæstur hvert Aars 30te Junii og 31te Decbr. hver Gang det Halve, og skeer første Indbetaling den 30te Junii 1810.

§. 5.

Desuden skal ved hvert academisk Aars Slutning af ovennævnte Grevskabs Besidder anvises Universitetet endvidere 200 Rdlr., naar det fuldstændigen beviisliggøres, at naturhistoriske Forelæsninger virkelig ere blevene holdte og tilendebragte ved Universitetet i Aarets Løb, hvilke 200 Rd. aarlig skal paa samme Maade, som de i forrige §. omtalte 200 Rd., være forsitrede, og udbetales som et Gratiale til den eller de Lærere, som have holdt disse Forelæsninger, i Forhold til enhver's Arbeide. I Tilfælde, at det i denne Punct fordrede Beviis ei tilveiebringes, blive disse 200 Rd. at anvende efter den følgende 9de §.

§. 6.

Det Moltkeste Naturaltheater skal staae aabent 2, i det mindste 1 Dag ugentlig baade for Judenlandste og Fremmede, under tilbørligt Tilsyn; dog maa aldeles intet deraf under hvilket som helst Paaskud ud-

laanes, ei heller forkommes eller fra Samlingen alieneres, undtagen for saavidt dette er en Folge af Bestemmelserne i den foregaaende 2den §.

§. 7.

Hver 28de Januar skal paa Universitetets Vegne til Hans Majestæt Kongen aflægges allerunderdanigst Rapport om Naturaliecabinettets Tilstand og sammes hensigtsmæssige Benyttelse, tilligemed et Regnskab over, hvad Nytt der i sidste Aar for de tillagte Indtægter er anskaffet. Af denne allerunderdanigste Beretning saavel som af det aarlige Regnskab meddeles Beskikken af Grevskabet Bregentved Gienpart, hvilken ogsaa har fri Adgang til og Afbenyttelse af Samlingen, endog paa andre Tider, end de, hvori den sædvanlige staaer aaben.

§. 8.

Hvad angaaer Samlingens Anbringelse i et passende Locale ved Universitetet, dens Fordeling, Opstilling i videnskabelig Orden og Catalogets Uffattelse, Benyttelsen af de Doubletter, som maatte have til anden Disposition, naar den i §. 2 omtal-

te Indlemmelse har fundet Sted, den meest hensigtsmæssige Anvendelse af den aarlige Indtægt, som i Følge §. 4 og 5 er tillagt dette Cabinet fra Grevskabet Bregentved, Forelæsnningernes Indretning, og overhovedet alle de Foranstaltninger, som henhøre til Iværksættelsen af de foranstørte Bestemmelser og det fornødne Indseende med sammes Overholdelse, da anbefales saadant til den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler.

§. 9.

Skulde nogen af de Betingelser, som i foregaaende §§. ere fastsatte, for saavidt det tilkommer Universitetet at opfylde samme, imod Formodning ei af det vorde overholdt, forbeholdes mig og tilkommende Eiere af Grevskabet Bregentved Rettighed til, paa anden Maade til andet offentlig Brug at anvende den aarlige Understøttelse, som fra bemeldte Grevskab efter §§. 4 og 5 nu der til henlægges.

København, den 28de Januar. 1810.

J. G. Moltke.

(L. S.)

Saa have Vi med særdeles allerhøieste Velbehag anseet dette hans for Naturvidenskabernes Studium saa vigtige Offer. Hvorfor Vi allernaadigst vilde have bekræftet og stadfæstet, ligesom Vi og herved bekræfte og stadfæste forbemeldte Gavebrev i alle dets Ord og Puncter, saaledes som det af ham er affattet og her indført; og paalægge Vi derhos Vor Direction for Universitetet og de lærde Skoler, omhyggeligen at vaage for, at Giverens gode og priselige Hensigt paa bedste Maade opnaaes; samt at Gavebrevets Bestemmelse desangaaende nu bringes i Udførelse og for Fremtiden punctligen overholdes. Forbydende Alle og Enhver, imod det som forskrevet staar Hinder at gjøre. Givet i Vor Kongelige Residentsstad Kiøbenhavn, den 13de April 1810.

Under Vor Kongelige Haand og Seigl.

F r e d e r i k R.
(L. S.)

Kaas.

Eld. Knudsen. Bülow. Monrad.

Til i Overeensstemmelse med §. 2 af foranstaaende Gavebrev at overtage de Forretninger, som vedkomme Afleveringen af den Moltke'ske Samling, Doubletternes Udskydning og Taxeringen af de Stykker i Universitetets hidtil havte Samling, der skulle indlemmes i hiin, ere af Hs. Majestæt

under 27de Junii d. A. udnævnte dHrr. Professor Wad, Inspector over Universitetets Naturaliesamling, Justitsraad Manthey, Commerz-Assessor Lehmann og Naturforstieren Rathke. Om Arbeidets Tilendebringelse og Resultat skal Læseren i sin Tid vende nærmere underrettet.

2. Legatum pro comparandis libris.

I December 1808 anmeldte Udgiveren, at han var findet, med Annærkninger og Oplysninger at udgive sin i Anledning af den academiske Reformationssfest samt de nye academiske Borgeres Optagelse den 8de Novbr. s. A. holdte Tale, som handlede om den academiske Borgerrets Betydning, Hæder og Pligter ved Kiøbenhavns Universitet, og at Indtægten deraf var bestemt til Understøttelse for haabefulde og derhos trængende Studerende blandt de academiske Borgere, paa en Maade, der vilde beroe paa Beløbet af det, der indkom.

Da dette Beløb, efter det Tid efter anden i disse Annaler aflagte Regnskab, lidt efter lidt opvorte over 600 Rdlr. (hvoraf de 150 Rdlr. allene var et Bidrag fra en af Statens første Embedsmænd, i hvilken Videnskaberne ære en ligesaa stor Kiender som Belynder, (og som efter den Tid har givet end større Beviser paa sin Velvillie mod Uni-

versitetet), saa fattede Udgiveren det Forsæt, at indfundere samme ved Universitetet som et Legat, saaledes at den aarlige Rente paa en nyttig Maade skulde komme en trængende og værdig Studerende tilgode.

Det Forslag, som i denne Henseende udkastedes til Anvendelsen af den runde Sum 600 Rdl., blev, efterat være bifaldet af Consistorium og Universitetsdirectionen, gennem den sidste allerdanigst forelagt til allerhøieste Bedømmelse og Approbation, hvorpaa det behagede Hs. Majestæt, under 15 April d. A. at resolvare saaledes:

„Vi have med allernaadigst Velbehag og Tilfredshed antaget det af Professor Engels toft giorte Forslag til Oprettelsen af et Legat pro comparandis libris, og ville, at det isaahenseende fremlagte Udkast til en Fundats gennem Vort danske Cancellie skal udfærdiges og indsendes til Vor allerhøieste Stadfæstelse“.

Bemeldte derefter under 1ste Junii s. A. allernaadigst meddeelte Confirmation lyder saaledes:

Vi Frederik den Siette, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug i Slesvig, Holsteen, Stormarn, Dytmarshen og Oldenborg; gøre vitterligt, at ef-

tersom hos Os allerunderdanigst er bleven ansøgt og begiært Vores allernaadigste Confirmation paa et af Doctor Philosophiæ og Professor, Os elstelig Lauris Engelstoft, Secretair og Contoirchef ved Vor Direction for Universitetet og de lærde Skoler, under 31te Marts d. N. gjort Forslag til en Fundats for Stipendium pro comparandis libris, saaledes lydende:

§. 1. Den Capital, 600 Rdlr., som udgør Beløbet af hvad der er indkommet ved Salget af min Tale, "om den academiske Borgerrets Betydning, Hæder og Pligter, med særdeles Hensyn paa Kiøbenhavns Universitet", og i Anledning af Indtægten's anmeldte Bestemmelse, funderes ved Universitetet som et særskilt Legat, under Navn af Stipendium pro comparandis libris. Bemeldte Capital modtages i Universitetets Kvæstur, og udsættes blandt Universitetets øvrige Midler.

§. 2. Den aarlige Rente, regnet fra 11te Junii til 11 Junii, bestemmes til Understøttelse for en trængende og værdig Student, som, efterat have overstaaet de præliminaire Examina, nu ved Universitetet begynder sine Embedsstudier, saaledes at bemeldte Rente anvendes til Indkøb af Bøger, som for disse hans Studier især kunne ansees nyttige.

Universit. og Skole-Annal. 1810. 2. B. Q

§. 3. Udgang til dette Stipendium har ingen, med mindre han er dimitteret fra en offentlig Skole, har der ved sin Dimission været Stipendiat eller Gratist, har ved Examen Artium i de fleste Rubriker erholdt i det mindste Characteren meget godt, og i sidst forløbne academiske Aar ved Examen philosophicum og philologicum erhvervet sig den første Character.

§. 4. Det uddelles een Gang om Aaret, nemlig i December Maaned, af det philosophiske Facultet efter Stemmesfeerhed af de Facultetsmedlemmer, som tage Deel i Examen, og i Hensyn til de foransførte Requisites. Hvert Efteraar, saasnart Examen philosophicum og philologicum er tilendebragt, bekiendtgøres offentligen, at Vedkommende have at melde sig inden November Maaned's Udgang hos Facultetets Decanus, som modtager Ansøgningerne, og foranlediger det videre Fornødne.

§. 5. Den, som Stipendiet tilkiendes, henvender sig til en eller anden academisk Lærer af det Facultet, under hvilket hans Embedsstudium hører, og udbeder sig hans Raad i Henseende til Valget af de Bøger, til hvis Indkøb Beløbet rigtigst kunde anvendes. Ved at forevise en af denne academiske Lærer paategnet Liste paa de valgte Bøger, modtager han derpaa Stipendiets Beløb hos

bemeldte Decanus, til hvilken han derefter, naar Bøgerne ere fæbte, afgiver Fortegnelsen derpaa, forsynet med vedkommende Sælgers Qvittering, som vedlægges det aarlige Regnskab.

§. 6. Skulde der gives et Aar, da intet qualificeret Subject meldte sig til at nyde dette Stipendium, lægges Renten for dette Aar til Capitalen.

§. 7. For Legatet holdes en Protocol, som forbliver i Decani Facultatis philosophicæ Bærg. I Protocolen indføres af Decanus, hvad den aarlige Uddeling af dette Stipendium ifølge denne Fundatses Bestemmelser vedkommer, hvorefter Protocolen selv fremlægges i Consistorium, ligesom for andre Legater pleier at skee. En Extract deraf indføres i Consistoriets Indberetning til Directionen om de i dets Møde forhandlede Sager.

§. 8. Capitalen 600 Rdlr. udsættes i 11 Junii Termin 1810, og den første Tildelelse af Renten skeer i Efteraaret 1811. Den aarlige Rente, beregnet fra 11te Junii til 11te Junii, hæver Decanus Facultatis philosophicæ mod Qvittering i Dvæsturen, naar Stipendiaten er udnævnt. I Tilfælde at i et Aar, formedelst Mangel paa qualificerede Subjeter, ingen Udnævnelse skeer, melder Decanus

saadant til Næsturen, som da efter §. 7 oplæg-
ger Rente til Capitalen.

§. 9. Forsaavidt Nogen ved Indtægt af aca-
demiske Leiligheds Skrifter eller paa anden Maade
vil forøge Capitalen, anvendes den derved forme-
rede Rente paa samme Maade, som ovenfor er be-
stemt, saalænge den aarlige Rente ei overstiger
40 Rdlr. Naar dette maatte blive Tilfældet, fo-
relægger det philosophiske Facultet for Universitetets
Overbestyrelse sit Forslag til en anden for de Stude-
rende ved Universitetet nyttig og analog Anvendel-
se af det Overstydende.

§. 10. Stifteren af dette Legat forvisser
sig om, at ethvert Aars Decanus vil giøre sig en
Fornøielse af, uden særskilt Honorarium at paa-
tage sig den med dets Bestyrelse forbundne Ulei-
lighed.

Kjøbenhavn, den 31te Marts 1810.

Laur. Engelstoft. (L. S.)

Da ville Vi dette Udcast, af hvilket i Dort
danste Cancellie findes en ligelydende Gienpart,
udi alle dets Ord, Clausuler og Puncter, saaledes
som det her findes, allernaadigst have confirmeret
og stadfæstet, saa og hermed confirmere og stadfæste
samme. Forbydende alle og enhver mod det, som

forstrevet staaer, Hinder at giøre. Givet i Vor Kongelige Residensstad Kjøbenhavn den 1 Junii 1810.

Givet under Vor Kongelige Haand og Segl.

Frederik R.

Kaas.

Cold. Knudsen. Bülow. Monrad.

For Indbetalingen af ovenmeldte 600 Rd. D. C. er af Universitetscasserer Otto under 20 Juni 1810 formelig Qvittering udstædt.

IV. Academiske Examina.

1. Theologisk Embeds-Examen i April 1810.

Den 12 April.

1. Johannes Jacob Fich. En Søn af Landbyevæver Fich, fød i Masum i Fyen 1784, blev Student 1802. — Laudabilis.
2. Henning Christopher Göttsche. En Søn af Præsten Göttsche til Jyderup og Holmstrup i Siælland, fød 1788, blev Student 1805. — Laudabilis.
3. Dankwart Faaborg. En Søn af Kjøbmand Faaborg, fød i Odense 1784, blev Student 1800. — Laudabilis.

Den 14 April.

4. Christian Bagge Jensen. En Søn af Slotspræst Jensen i Frederiksborg, fød i Carleboe i Siælland 1789, blev Student 1806. — *Haud illaudabilis.*
5. Hans Immanuel Wexels. En Søn af Forvalter Wexels ved Glasmagasinet, fød i Kjøbenhavn 1787, blev Student 1805. — *Laud.*
6. Andreas Rabell. En Søn af Skoemagermester Rabell, fød i Marhuus 1779. — *Haud illaud.*

Den 16 April.

7. Ole Støedt Trojel. En Søn af Præsten Trojel til Nebbelunde og Seddinge i Lolland, fød 1781, blev Student 1802. — *Laudabilis, imprimis ob specimen scriptum.*
8. Hans Wilhelm Dop Smith. En Søn af Præsten Smith til Njessad i Christiansands Stift, fød i Elverum 1780, blev Student 1798. — *laudabilis.*

Den 17 April.

9. Løger Christian Alscheoug. En Søn af Præsten Alscheoug til Rakkestad i Aggershuus Stift, fød 1787, blev Student 1803. — *Laudabilis.*

10. Eggert Galthen. En Søn af Hørkræmmer Galthen, fød 1785, blev Student 1803. — *Haud illaudabilis.*

2. Juridisk Embeds-Examen i April
1810.

A. Theoretisk Prøve.

a) Latinsk.

Den 6 April.

1. Henrich Stoltenberg Blom. En Søn af Toldkasserer Blom i Stavanger, fød i Drammen 1788, blev Student 1805. — *Haud illaud.*

2. Frederich Christian Sibbern. En Søn af afd. Licent. Med. Sibbern, fød i Kiøbenhavn 1785, blev Student 1802. — *Laudabilis.*

3. Laurits Foss. En Søn af Procurator Foss paa Falster, fød 1787, blev Student 1806. — *Laudabilis.*

Den 7 April.

4. Nicolai Christian Morville. En Søn af afd. Cand. Theol. Morville, fød ved Lemvig, blev Student 1802. — *Haud illaud.*

5. Peter Johannes Alexei Conradt Eberlin. En Søn af Inspector ved Dresunds Toldkammer Eberlin, fød 1789, blev Student 1807. — *Laudabilis.*

b) Danst.

Den 9 April.

1. Niels Viborg, Copiist i Sse-Statens Commissariats Contoir. En Søn af Gaardeier Viborg, fød i Lynge ved Sorø 1785. — Beqvem.
2. Christian Møller. En Søn af Borger Møller i Fredericia, fød samme Steds 1787. — Beqvem.
3. Hans Friis Jvarsen. En Søn af Forpagter Jvarsen, fød paa Gaarden Blegholm paa Langeland 1789. — Ei ubeqvem.

Den 13 April.

4. Hans Ellefson, fød i Eggers Præstegield i Aggershuus Stift 1784. — Beqvem.
5. Ole Arndtsen. En Søn af afd. Kiebmænd Arndtsen i Christiania, fød 1785. — Beqvem.
6. Johannes Christian Hansen, fød i Holbek 1790. — Beqvem.

B. Practisk Prove.

a) Candidati Juris.

- 1) Bjarne Thorsteinson (Ex. theor. d. 24 Oct. 1807. Laud.) — Laudabilis.
2. Peter Voigt (Ex. theor. d. 13 Jan. 1808. Laud.) — Laudabilis.
3. Carl Gottfried Krüger (Ex. theor. d. 15 Oct. 1808. Laud.) — Laudabilis.

4. Christopher Foss (Ex. theor. d. 19 Oct. 1808. Laud.) — Laudabilis.
5. Knud Gottfried Groth (Ex. theor. d. 14 Oct. 1809. Laud.) — Laudabilis.
6. Johan Edvard Peter Hiorth (Ex. theor. d. 17 Apr. 1809. Laud.) — Laudabilis.
7. Jørgen Henrich Berner (Ex. theor. d. 17 Jan. 1810. Laud.) — Laudabilis.
8. Henrich Stoltenberg Blom. — Laudabilis.
9. Frederich Christian Sibbern. — Laudabilis.
10. Peter Johannes Alexei Conradt Eberlin. —
Haud illaudabilis.

b) Examinati Juris.

1. Niels Wiborg. — Vel.
2. Ikke antaget.
3. Hans Ellefson. — Vel.
4. Ole Arndtsen. — Vel.

3. Ny Prøve i April 1810 for dem, som ifølge Forordningen angaaende Examen Artium §. 20 vare forpligtede til at underkaste sig en saadan i visse Rubriker.

Antallet af de Dimittender fra 1809, som, i Overensstemmelse med Forord. §. 20, i dette Foraar burde have indstillet sig til ny skriftlig eller

mundtlig Prøve i et eller andet Fag, beløb sig til 11, nemlig: N. Wagger og J. P. Klöhn (i Græsk, Geographie og Historie), H. C. Børling (i Historie og Geographie), C. Gartner, N. E. Gylche og H. G. Ploug (i Historie), E. C. Guldberg og S. Herg (i Geographie), B. Bentsen (i Religion), N. B. Birch (i Græsk) og E. F. Zuhl (i Hebraisk). Til Examinatores udnævnedes Medlemmerne af den ved Examen Artium i Octbr. 1809 med Litr. D. betegnede Examensdeputation.

Af de 11, som vare forpligtede at møde, udebleve 5, nemlig H. C. Børling, N. E. Gylche, H. G. Ploug, N. B. Birch og E. F. Zuhl. Desuden havde endnu til at aflægge ny Prøve i Geographie meldt sig J. U. Lindenblad, som ved den nye Prøve i April 1809 *) ikke fik den ham ved Examen Artium i Efteraaret 1808 tilkiendte Character forbedret. Antallet af de Candidater, der indstillede sig til nye Prøvers Aflæggelse, var altsaa 7.

Udfaldet af Censuren over disses skriftlige og mundtlige Prøver var følgende:

J. Græsk.

1. Nicolai Wagger — Godt.
2. Johan Peter Klöhn — Tem. godt.

*) See disse Amaal. 1809. i B. C. 229.

Den første fik saaledes sin Character to Grader, den sidste een Grad forbedret.

I Religion.

1. Berndt Bendsen — Godt.

Characteren to Grader forbedret.

I Geographie.

1. Nicolai Bagger — Maadeligt.

2. Eggert Christ. Guldberg. — Tem. godt.

3. Salomon Hertz — Tem. godt.

4. Johan Peter Kløhn — Tem. godt.

5. Joachim Ulrich Lindenblad — Godt.

For No. 2, 3 og 4 Characteren een Grad, for No. 5 to Grader forhøiet. Den første Character uforbedret.

I Historie.

1. Nicolai Bagger — Tem. godt.

2. Christopher Gartner — Godt.

3. Johan Peter Kløhn — Tem. godt.

For No. 1 og 3 Characteren een Grad, for No. 2 to Grader forbedret.

Endvidere indfandt sig, efter Directionens specielle Tilladelse, til ny Prøve i Geometrien Jacob Hegelund, som ved Ex. Art. i Octbr. 1808 havde ladet eet af de skriftlige Spørgsmaale i Geometrien ubesvaret *), og derfor, ifølge Forordn.

*) See disse Annal. 1809. 2 B. S. 225. Tab. I.

§. 20 var forpligtet, til næste Examen Artium at indstille sig til ny Prøve i denne Rubrik. De ham forelagte tvende geometriske Opgaver besvarede han saaledes, at vedkommende Censurer derfor tilfjendte ham Characteren Godt.

4. Philosophist-Philologist Examen.

A. Philosophist Prøve.

Den 6 April.

1. Johan Christian Wittusen. — Haud illaud.
2. Marc. Ludvig Hiorth. — Haud. illaud.
3. Bernt Henr. Carl Wilkens. — Laud.
4. Jens Worm. — Haud. illaud.
5. Eyler Holf Marcher. — Haud. illaud.
6. Nicol. Peter Arboe. — Haud. illaud.
7. Johan. Bredahl Helm. — Haud. illaud.
8. Joch. Gottsche Elod. — Laud.
9. Andr. Christ. Hviid (fra Aalborg) — H. ill.
10. Egidius Ludvig Langberg. — Laud.
11. (afvilst).

Den 10 April.

1. Andr. Christian Hviid (fra Ribeenh.) — Laud.
2. Ludvig Daac. — Haud illaud.
3. Carl Ulrich Jacobsen. — Laud. & publ.
enc. ornat.
4. Johan Jacob Prætorius. — Laud.

5. Nic. Frid. Herlev Andersen. — Laud.
6. afviist.
7. Thomas Møller. — Haud illaud.
8. Peter Christian Boye. — Laud.
9. Samuel Samuelsen. — Laud.
10. John Johansen. — Laud.
11. Nic. Fogtmann. — Laud. & publ. enc.
ornat.
12. Jørgen Stephensen. — Laud.
13. Claus Schonning Tryde. — Haud illaud.

Den 14 April.

1. Adam Moltke. — Laud.
2. Joh. Dittl. Brinch Kistbye. — Haud illaud.
3. Johan Wilhelm Bierg. — Laud.
4. Frider. Emil. Frisch. — Laud.
5. Laur. Holst. — Laud.
6. Ernst Johan v. Ditten. — Laud.
7. Jochum Varner Paasche. — Haud illaud.
8. Johan Rasmus Brandt. — Laud.
9. Pet. Jespersen Kuster. — Laud.
10. Joh. Christ. Lorentzen. — Haud illaud.
11. Jacob Hegelund. — Laud.

B. Philologisk Prøve.

Den 4 April.

1. Jan. E. A. Rosenvinge Kolderup. — Laud.
2. Johan Ludvig Heiberg. Laud.

3. Christian Wilhelm Haagen. — Laud.
4. Matthias Friderichsen. — Laud.
5. Petr. Gadolin Neergaard. — Laud.
6. Peter Møller. — Laud.
7. Johan Andreas Lund. — Haud illaud.
8. William Christopher Zeise. — Laud.
9. Jerem. Müller Høegh. — Laud.
10. Frid. Wilh. Caspar Benzon. — Laud.
11. Povel Povel sen. — Laud.
12. Andr. Christ. Hviid (fra Aalborg) — Laud.

Den 5 April.

1. Leopold Rosenørn. — Laud.
2. Henr. Nicol. Clausen. — Laud.
3. Jac. Horneman Bredsdorff. — Laud.
4. Svlv. Gord. Jul. Rohde. — Laud.
5. Christen Estrup. — Laud.
6. Conrad Mathias Lunding. — Laud.
7. Johan Georg Holm. — Laud.
8. Povel Lemming. — Laud.
9. Carl Gust. Lilienskiold. — Laud.
10. Johan Georg Koesøed. — Laud.

Den 7 April.

1. Usgjør Johnsen Stadfeldt. — Laud.
2. Johan Peter Thriege. — Laud.
3. H. Ansh. Bierregaard. — Haud illaud.
4. Henr. Calmeyer Hirsch. — Laud.

5. Albert Petrus Lassen. — Laud.
6. Nicol. Christian Broch. — Laud.
7. Johan Jacob Jacobsen. — Laud.
8. Frid. Wilh. Aug. Kierunggaard. — Laud.

Den 9 April.

1. Christian Albrect Lerche. — Laud.
2. Herr. Georg Flemming Lerche. — Laud.
3. Marc. P. R. Holst Schmidten. — Laud.
4. Johannes Ross. — Haud illaud.
5. Johan Georg Irgens. — Haud illaud.
6. Jacob Langebek. — Laud.
7. Jorgen Peter Lund. — Laud.
8. Rudolph Bay. — Laud.
9. Greg. Nicol. Klaumann. — Haud illaud.
10. Jacob Koefoed. — Laud.
11. Dan. Hénr. Jydtmann. — Haud illaud.

Den 12 April.

1. Christian Michael Rottbøll. — Laud.
2. Eggert Christopher Guldberg — Non cont.
3. Johan Ernst Müller. — Haud illand.
4. Georg Edvard Mourier. — Laud.
5. Marc. Ludvig Hiort. — Laud.
6. afviist.
7. Frider. Wilhelm Thiele. — Laud.
8. Johan. Lem. Smith. — Laud.

9. Bernt Bentsen. — Laudabilis.
10. Johan Peter Klashn. — Non cont.

Den 13 April.

1. Christ. Frid. Jac. v. Schmidten. — Laud.
2. Jacob Friderik Reitz. — Laud.
3. Peter Bastrup. — Laud.
4. Nic. Dittl. Amond Ræder. — Laud.
5. afviist.
6. Jacob Rife. — Laud.
7. Andreas Pilegaard. — Haud illaud.
8. Joh. Georg. Obel Praëm. — Laud.
9. Jens Schydtz. — Laud.
10. Joh. Christoph. Cornisch. — Laud.
11. Christian Flor. — Laud.
12. Peter Børnestad. — Laud.
13. Joh. Th. Christensen. — Haud illaud.
14. Dav. Albrect Joseph Nathan. — Laud.

Af dem, som nu havde aflagt begge Prøver, befandtes tvende, nemlig Nicolai Fogtmann og Carl Ulrich Jacobsen, at have giort sig værdige til Udmærkelse, hvilke derfor bleve indfaldte for Censurerne og offentlig berømmede.

V. Æresbeviisninger.

Den 26 Mai d. A. er Justitsraad og Professor for Astronomiæ ved Kiøbenhavns Universitet, Th. Bugge, Ridder af Dannebrog, udnævnt til virkelig Statsraad.

VI. Høitideligheder.

Rectorskifte og Præmiers Uddeling.

Den 21 Jul. nedlagde hidtilværende Rector Magnificus, Professor Juris Hurtigkarl, Rectoratet og overleverede samme til Statsraad og Ridder Bugge ved en latinsk Tale, som handlede om den store Forsigtighed, der bør iagttages ved at forkaste vedtagne og antage nye Sætninger.

Efterat Talen, som holdtes i Regentskirken, var tilende, bleve ved den fratrædende Rector Præmiemedailles uddeelte til de Candidater, hvilke samme tilforn vare tilkiendte, nemlig Cand. Med. Ol. L. Bang og Candid. jur. Fred. Christ. Sibbern *).

Det Program, som i denne Anledning var udstædt, havde Forf., Hr. Prof. Thorlacius, benyttet som en passende Leilighed til offentligen at

*) S. disse Ann. forrige Aart. S. 50 ff.

Besidne Universitetets Erkiendtlighed formede sig
 den vigtige Gave, som Hs. Excellence Ordens-
 Canzler ic. Grev Moltke nylig havde skænket
 det *). Fors. bemærker, at Gavnildhed, især og
 mod Videnskaber og Kunster, hører til de Grund-
 sætninger og Handlinger, som altid have characte-
 riseret høie Siæle, hvilke, opløstede over den al-
 mindelige Tankeemaades lave og snævre Sphære,
 sølede Attraa efter den stolte Hæder, at vorde Ef-
 terlægts Belgiørere og leve i dens taknemmelige
 Minde. Han lader Historien vidne om, hvorledes
 en saadan Gavnildhed altid udmærkede forædlede
 Nationer, store Mænd, og Lider, frugtbare paa
 ypperlige Hoveder. Især tøver Fors. med Fors.
 kiærlighed ved den Belvillie og Goddædighed mod
 Videnskaberne, som gjorde det fiortende og for-
 nemmelig det femtende Aarhundrede til en saa ly-
 sende og ærefuld Epoke i den europæiske Culturs
 Aarbøger. En Mand var da bleven herstkende, som
 Efterlægten snarere vil beundre end efterligne.
 Aldrig fandt en ædlere Beddefamp Sted end
 dengang, da Konger, Fyrster, Hertuger, Paver,
 Børigheder, Borgere og den meenige Mand selv

*) Ovenfor S. 217 ff.

kappedes om at befordre Videnskaberne, hædre og opmuntre deres Dyrkere *).

Ved at forflytte sit Blik til Fædrelandet, hæfter Forf. det uvilkaarlig paa femte Frederiks Regering, og erindrer blandt dem, som under samme fremmede Videnskaber og Kunster, i Særdeleshed Geheimeraad Grev Adam Gottlob Moltke, hvis Nidkærhed skyldtes Anlægget af den botaniske Have, Oprettelsen af et naturhistorisk Museum paa Charlottenborg, Niebuhrs og Følges Reise til Arabien, Udgivelsen af Regenfus's prægtige Værk og mange flere lige gavnlige eller for Fædrelandet hæderlige Foranstaltninger. Denne Erindring forbindes med Tanken om de Forhaabninger, som Videnskaberne og Kunsterne med grundet Tillid sætte til Frederik den femtes Sønnesøn, og som kiendelige Virkninger af Frederik den siettes kongelige Exempel end mere tiene til at bestyrke. Allerede i forrige Aar saae man et mærkeligt Beviis paa privat Gavnildhed mod en videnskabelig An-

R 2

*) Udg. kan ikke undlade, i denne Anledning at gøre opmærksom paa Engellænderen Roscoe's tvende til denne Materies Oplysning høistvigtige Skrifter, nemlig Lorenz's af Medici og Pave Leo 10 Levnetsbeskrivelser.

stalt *). Indeværende Aar blev Vidne til et nyt Exempel af lignende Art, da Hs. Excellence, Geheimeconferensraad, Ordenscantsler Grev Joachim Godtke Moltke ei alene stænkede til Universitetet sin hele kostbare Naturaliesamling, men ogsaa med Gaven forbandt andre veldædige og gavmilde Bestemmelser. Jo fioldnere hidtil Exempler vare paa den danske Adels Gavmildhed mod Universitetet **), desto behageligere er den Tanke om en sig nærmende bedre Aand, hvortil de tvende sidste Aars Erfaringer synes at give Anledning.

Fors. meddeler nu Læseren nærmere Efterretning om Hs. Excellence Ordenscantslerens Gave til Universitetet, fremstiller sammes Omfang, Diemeed, Vigtighed og Værd ***), og tolker den Taknemmelighed, hvormed Universitetet vil foreene Faderens, Sønnens og Sønnesønnens Navne i er-

*) Fors. mener Hs. Excellence, Geheime-Conferensraad Grev Rosenkrones Gave, (hvorom s. Collegialtidenden 1809 No. 33.)

**) Med Navnene: Walchendorph, Scheel, Griis, Griis, Rosenkrans, Thott og Stampe er vel Listen udtømt paa de Individuer af den danske Adel, der i 300 Aar ved noget Legat eller Stiftelse af egen Formue hidtil havde erhvervet sig Ret til Universitetets Taknemmelighed.

***) Man see ovenfor S. 217.

fiendtligt Minde. Thi ogsaa Giverens Søn og Arving, Adam Wilhelm, tilkommer en Deel af denne Taknemmelighed. For faa Marsden Universitetets Ære som dets duede og haabefulde Medborger, deler han allerede nu sin ædle Faders Fortienester af dets Fremtid, og forf. afholder sig alene af den Marsag fra at nytte sig om Videnskaberne Forventninger af den ædle Yngling, fordi han veed, at det er Siæle, der fødtes til stor Daad, egent, hellere at ville handle end roses.

VII. Smaasrifter.

De duobus monumentis veteris ecclesiæ Epistola Friderici Münteri, Siællandiæ et Ordinum Regiorum equestrium Episcopi &c. &c. ad Reverend. Eccles. Sviogoth. Archiepiscop. J. A. Lindblom. Hafniæ 1810. 8. 36. pp.

Fredens lykkelige Genoprettelse mellem tvende Naboer og Brødrfolk blev for den lærde forf. af nærværende antiqvariske Afhandlingen behagelig Anledning til at fornye det ved Krigen afbrudte literære Samkvem med sin Ordensbroder og Ven, Erkebispen af Upsala. Han ønskede, at den Skrivelse, som var bestemt til igien at aabne den standfede Brevvexel, ikke maatte laane sin Interesse fra

den private Venſkabsforbindelſe alene, men ogſaa fra ſit videnſkabelige Indhold, og beſluttede (eſter en forhen mellem Lærde ei uſædvanlig og i mange Henſeender anbefalelſesværdig Bedtægt) deri at indlemme en paſſende literær Underſøgelſe. Denne Beſlutning er det, man har at takke for den her meddeelte Beſkrivelse over tvende mærkværdige chriſtelige Oldſtykker, ſom glemmes i Forfatterens Muſeum.

Det første, her omhandlede, Mindesmærke fra den chriſtelige Oldtid er en ottekantet Gemme af Carneol, paa hvilken man ſeer et Anker med tvende Fiſke ved Siden og omkring Figurerne de Bogſtaver: IHCOY *). Det er et yderſt ſieldent Stykke, og Forfatteren kiender ikke uden tre Gemmer, ſom ligne denne, ihvorvel de dog ei aldeles ſtemme overeens dermed.

Hvad angaaer det første Symbol, Ankeret, da er ſamme bekiendt nok. Det forekommer hyppig paa de græſke Byers og de Syriſt-macedoniſke Kongers Mynter, og betyder der — ikke Haabet, men — Statens rolige og blomſtrende Tilſtand, Billedet laant fra Skibes trygge Leie i Havnen. Paa de chriſtelige Gemmer betegner det derfor ei

*) Sees ſtucket i Kobber paa Afhandlingens første Side.

heller Haabet, men de ved Christi Naade og Religionens Begjærninger vederqvægede Sieles Roe og Fryd; men formedelt det Beslægtede i Ideen er det vel muligt, at ogsaa Haabets Begreb seeneren er dermed blevet forbundet. Forresten forekommer det ofte paa christelige Gemmer, saavel som paa Levningerne af de gamle Christnes Liigsteene, hvor ogsaa undertiden een eller tvende Fiske ere tilføiede *).

Men et ganske nyt og for Christendommen ganske eget Symbol er Fiskene; thi hvor man seer Fiske paa de gamle Folks Mynter eller andre deres Mindemærker, tilkiendegive de en Gæstads. Men i de christelige Mindemærker sættes Fisk allegorisk for de Christne selv; ja een eneste Fisk er undertiden Billedet paa Jesus Christus **). Overhovedet var de gamle Christnes allegoriske Kunst indskrænket til nogle faa Symboler, ligesom Kunst-

*) Exempler nok herpaa findes hos de Forfattere, som have oplost de christelige Begravelses-Mindemærker, saasom Aringhi Roma subterranea; Boldet i sopra i cimiteri dei S. S. Martiri; Lupi Dissert. de Severi Martyris Epitaphio &c.

**) Man har herom en egen Afhandling af Angelo Castadonio under Titel: sopra i pesci col Simbolo di Gesu Christo presso gli antichi Christiani, men som Forf. dog aldrig har kunnet overkomme.

nere i det Hele vare fældne hos dem; thi da de intet afstyrede saa meget som Afguderie, og de fandt det sidste især fremmet og prydet ved Kunstnerne Arbeider, saa vare de saa indtagne mod denne Haandtering, at de afviste Kunstnere tilligemed Astrologer, Skuespillere og andre, som dreve forargelig Næring*). Derfor omtales i de første Aarhundreder efter Christus hverken Kunstnere eller Kunstværker hos de Catholske, hvis Mangel ogsaa er klar nok af de Minde mærker, som ere tilbage. Ogsaa kan man være temmelig vis paa, at de nu undergaaede Monumenter ei have vidnet om Kundskaber af dette Slags; thi da vilde disse Arbeider upaatvivlelig i Stridighederne om Billeddyrkelsen være blevene fremdragne og paaberaabte af dennes Forsvarere, hvilke tværtimod til Styrke for deres Paastand ei havde andet at fremvise end nogle saa Malerier paa Væggene, nogle Reliefer paa Kalkene eller andre Kirkekar. Ja det er afgjort, at det ikke var uden Klædterne, som havde Christi og Apostlernes Billeder og bekrandsede dem med Blomster (hvorfor de ogsaa beskyldtes for Afguderie), indtil endeligen, efter at Gudernes Altare vare omstyrtede og Templerne nedrevne eller ind-

*) Constitut. Apostol. Lib. VIII. cap. 32.

viiede til Christendommens Tieneste, ogsaa blandt de Christne Kunsten toges til Hielp til Kirkerens Prydelse. Men i hiin gamle Tid, da den her omtalte Carneol er bearbejdet, var Antallet af de Symboler, som kunde bruges uden Mistanke om Afguderie, overmaade indskrænket. Saadanne vare: Palmer, Martyrdommens eller et i Guds frygt tilbagelagt Livs Sindbillede; Duer, Uskyldighedens Tegn; den gode Hyrde; Hiorter, ved hvilke selve Christi Figur foresilledes; et Skib, Kirkens Symbol; Godsoller, Hestespand, Billeder paa Livets Vandring: endeligen, det hyppigste Symbol af alle, Fiske, til hvilke vi nu maae komme tilbage.

Oprindelsen til Symbolet synes at burde hentes fra det Nye Testament, da Christus Matth. IV. 19. Marc. I. 17. kalder Apostlerne Mennekefiskere. Den gamle Kirke optog derfor Fiske som Symbol paa Christne, hvorfor disse ogsaa fik Navn af Fiske eller Smaafiske (pisces, pisciculi). Dette Symbol fandt man saa meget mere passende, da Vandet, Fiskenes Element, blev i Daaben anvendt ved enhver Indtraedelse i det christelige Samfund. Det ældste Exempel paa denne Benævnelse forekommer hos Clemens af Alexandrien. Men ligesom de Christne selv kaldtes Fiske, saaledes til-

lagtes dette mystiske Navn i en høiere Forstand Christus selv, hvorpaa mange Exempler forekomme saabel i Kunstmindsmærkerne som hos Kirkeskrivbenterne. Bag paa den ovenomtalte Gemme med Anteret læses saaledes ogsaa den Indskrift: IXΘYC. Oprindelsen til dette Symbol forklarer Optatus Milevitanus saaledes: at det ved en saakaldet Acrostichis eller Sammensætning af Begyndelsesbogstaver paa Græsk indeholder paa eengang fem hellige Navne (Ιησους Χρισος, Θεου Υιος, Σωτηρ, Jesus Christus, Guds Søn, Frelseren) hvilken Forklaring ogsaa andre Kirkesædrene erkiende. Men det ved Begyndelsesbogstaverne af de fem hellige Navne dannede Ord ΙΧΘΥς, som en mystisk Benævnelse paa Christus, udtolker Augustinus *) saaledes: „fordi han i denne Dødeligheds Afgrund, ligesom i Vandenes Dybde, har kunnet være levende, d. e. uden Cynd.“ Kort sagt, det var sædvanligt, at betegne Christus ved Billedet af en Fisk, og det er saa meget mere sandsynligt, at dette Symbolyndedes af de Christne, jo høiere den Anseelse var, hvori fra de ældste Tider af en vis Fisk blev holdt, hvilken man tillagde den særdeles Kraft, at intet Noddyr indfandt sig, hvor den var, og som man

*) De civitat. Dei Lib. XVIII. c. 23.

desaarfag ogsaa kaldte den hellige *). Men engang vante til at gienkende Christus under Fiskens Symbol, søgte man ham nu ogsaa paa de Steder i det gamle Testament, hvor Fisk omtales. Især hentydede man paa ham den Fisk, som Tobias fortælles at have taget Galden og Leveren af, og ved hvis Indvolde Dievelen blev fordreven fra Pigen Sara, ved hvilken sidste Meenigheden skulde forståes **).

Heraf skønner man da let, hvorfor dette Symbol saa ofte forekommer i den gamle christelige Kunst, og det ei blot paa Steene, men ogsaa paa Malerier, som man har fundet i Catacomberne. Paa den foromtalte Carneol seer man saaledes en Fisk ved hver Side af det i Midten anbragte Anker. Stenen har vist nok hørt til en Ring. Blandt de Figurer, som Clemens af Alexandrien anbefaler til at bruges i christelige Signeter, nævnes ogsaa Fisk og Skibsanker ***). Fra det 12te eller 13de Aarhundrede af har samme Symbol været optaget i Pavernes Signetringe, med hvilke Breverne forsegles, og som man i Almindelighed kalder Pisca-

*) Aristotel. Hist. animal. IX. 37. Plin. Hist. Nat. IX. 47.

**) Augustin. Serm. VI de S. Petro et Paulo.

***) Pædagog. III. 11.

forier. Hvad nærværende Steen har været brugt til, tør Forf. ikke bestemme. I Almindelighed synes alle slige i Ringe indfattede Gemmer at have hørt til de gamle Christnes Bryllupsstikke. Hvorom alting er, finder man her de tvende af Clemens omtalte Symboler. Den græske Indskrift lader formode, at Steenen fra Grækenland eller Orienten er kommen til Rom, hvorfra den afd. Zoëga har sendt Forf. den. Angaaende dens Alder synes man af Udgravningens Skønhed og Bogstavernes Form at kunne slutte, at den hører til den ældre christelige Tid, ventelig til det tredje eller fjerde Aarhundrede e. Ch.

Forf. gaaer nu over til Beskrivelsen af den anden numismatiske Antiquitet, som i Begyndelsen blev ommeldt, og som ligeledes giemmes i hans eget Cabinet. Det er en af de saakaldte Buller, som af Keisere, Konger, Øvrigheder, Biskopper og andre fornemme Mænd brugtes ved Diplomers Udfærdigelse, og af hvilke Tiden har levet endeel, uagtet de Documenter, hvortil de hørte, ere undergaaede. Nærværende Bulle er saa meget mere mærkværdig, da man hidtil endnu ingen har af Carthaginensiske Biskopper. Den er fundet mel-

lem Dyrger af Conchylier og sønderbrudte Steene, saaledes, som den sees stukken i Kobber ved Afhandlingsens Slutning. Paa Aversen læses den Ind-

skrift: BICTORIS EPISCP KARTG (Victori Episcopi Karthaginiensis. B for V en hyppig Græcisimus fra det tredie Aarhundrede af). Denne Biskop Victor levede i Midten af det syvende Aarhundrede efter Christus *), hvoraf man altsaa seer, hvor gammel denne Bulle er. Efter ham omtales ikke i lang Tid nogen carthaginensist Biskop; Hovedstaden Carthago selv blev Aar 698 ødelagt af Saracenerne. Tre Aarhundreder sildigere forekomme atter Biskopper af Carthago. I det ellefte Aarhundrede var en vis Cyriacus Erkebisp der; til ham eksisterer der et Brev *) fra Pave Gregor 7, af hvilket man seer, hvor bedrøvelig den carthaginensiste Kirkes Tilstand dengang var. Ved Aaret 1260 finder man, at fire Biskopper stode under Metropolitanen i Carthago, men sukkende under et utaaleligt Slaverie. Da det Saracenske Carthago endelig ganske var blevet forstyrret af Spanierne under Keiser Carl

*) En Skrivelse fra ham til den romerske Pave Theodor læses i Harduins Concilia Vol. III. p. 753.

**) Dateret 1076, blandt de Gregorianste Breve III. 19.

den Femte, blev ogsaa Bispeſædet der tilintetgjort, og nu er alene Titelen deraf tilbage, hvilken til en Erindring om de forrige Tider af den romerſke Pave meddeles en af Prælaterne i Rom.

Paa Bullens Revers ſeer man Jomfrue Maria med Barnet i Arm. Dette Billede forekommer ofte; det findes paa en Balle af en vis Keiſer Conſtantin og mange andre. Paa en Tid, da de Catholiſke, Monophyſiter og Monotheleter allevegne ved της Θεοτοκου Dyrkælte pleiede at yttre deres fælles Had mod Neſtorianerne, kan man ikke forundre ſig over, at hendes Billede hyppigen blev anbragt.

Forf. ſlutter Afhandlingen og Brevet med Opfordring til Erkebifkoppen i Sverrig og de ſveſke Lærde, nu, da de Aarsager lykkeligen ere hævede, ſom afbrøde det literære Samkvem mellem begge Rigerne, at foreene deres Beſtræbelſer med de Danſkes til den Fremtarv af Videnskabeligheden paa begge Sider, ſom beſt opnaaes ved giensidig, eenig Medvirkning, ſamt villig Meddelelſe af de literære Skatte, hvoraf begge Stater eie et ſaa betydeligt Forraad.

VIII. Blandede Efterretninger.

I Anledning af et fra Rector og Professore indkommet og af Directionen allerunderdanigst indstillet Forslag har det behaget Hans Majestæt, ved Resolution af 22 Mai d. A. allernaadigst at bemyndige Consistorium til, paa Kiøbenhavns Universitets Vegne med Universitetet i Leipzig at indgaae en giensidig Forening om Deductionsrenges Ophævelse *), saaledes at begge bemeldte Universiteter giensidigen renuncere paa de ethvert af dem tilkommende Rettigheder af de Arbecapitaler, som udføres fra det eene Universitet til Personer, der beviisligen vedkomme det andet.

Under 27 Junii d. A. har Hans Majestæt allernaadigst bifaldt, at en Sum af indtil 400 Rd. maa af Communitetets Kasse anvendes til Regentsens indvendige Ovidtning i denne Sommer.

I Anledning af de jevnlige Ansøgninger, som indkom fra dem, der ifølge Ed. af 22de Marts

*) Afgift af Capitalers Udførelse, for saavidt samme fulde indflode i Statskassen, er allerede ved Declarationerne af 7 Aug. 1772 og 9 Aug. 1775 hævet mellem Danmark og Sachsen.

1805 §. 20 vare forpligtede til; ved en overordentlig Examen i April Maaned at aflægge nye Prøver i visse Rubriker, om Tilladelse til, forinden disse Prøvers Aflæggelse at stædes til den philosophiske eller philologiske Examen, har Directionen ved Skrivelse til Rector og Professore af 30te Mart. d. A. bifaldt det Forslag, at de, som ifølge ovenmeldte Forordnings §. 20 ere forbundne til at underkaste sig ny Prøve i visse Rubriker, for Fremtiden examineres paa samme Dag, som Examen philosophicum og philologicum begynder, og at de, naar de i hine Prøver have bestaaet, kunne en af de følgende eller sidste Dage stædes til den philosophiske eller philologiske Examen, hvis de saadant maatte begiære.

Den 23de Mai udnævnte Consistorium Cand. Theol. Carl August Smidt til at nyde den ledigværende theologiske Plads paa Elersens Collegium.

Den 20de Jun. ligeledes Studios Henrich Meierhoff Jordan til at nyde den ledige mathematisk Plads paa samme Collegium.

Samme Dag Candid. Theol. J. P. Rasmussen og Studios. Theol. Johan Hansteen til Alummer paa Walchendorfs Collegium.

Den 11 Jul. ligeledes Cand. Theol. Marcus Matthiesen til at nyde den theologiske Plads paa Elersens Collegium.

Samme Dag Studios. Theol. Jens Møller Bogelius, Studios. jur. Jochum Stockfleth og Matt. Georg Peter Kepholtz til at nyde de tre ledige Portioner, à 75 Rdlr. aarlig, af det Fossiske Stipendium.

Academiske Reifestipendier nyde for nærværende Tid følgende reisende Individuer

1) Dr. Philosophiæ P. O. Brønsted siden 11 Jun. 1808 indtil 11 Jun. 1811 det Cassonske Reifestipendium, under Dr. og Secretair Hammølefs Bestyrelse, til Beløb hidtil 263 Rd. 4 Mk. 14 S. Stipendiet stiger herefter ved den Riisbrighske Donation til 283 Rd. 4 Mk. 14 S. aarlig.

2) Candidat. Theolog. Rasmus Georg Fog Thune

a) af samme Cassonske Stipendium til samme Tid = 263 Rd. 4 Mk. 14 S.

Universt. og Skole-Annaler 1810. 2 B. S

- b) af Stipendio Winstрупio-
Reseniano under Prof. Horne-
manns Ephorie aarlig. 137 R. 4 M. 8 S.
- c) af Stipendio Rosenkrantz-
iano under sammes Ephorie aarlig 120 R. " "
- d) af Stipendio Eleriano under
Statsraad Bugges Ephorie, aarlig 120 R. " "
-
- 641 R. 3 M. 6 S.
- 3) Candidat. Theolog. Pet. E. Fi-
scher af det Rosenkrantziske
Stipendium under Professor
Hornemanns Ephorie. 120 R. " "
- 4) Berg-Candidat H. C. Strøm af
det Thottiske Reifestipendium un-
der Statsraad Bugges Ephorie
aarlig 200 R. " "
- 5) Candidat. Juris P. C. Strøm
ligesaa af samme 200 R. " "
- 6) Cand. Med. Wihusen af det
Zinkiske Reifestipendium under
Professor Bangs Ephorie aarlig 80 R. " "

Der gives vel flere Reifestipendier for Stude-
rende, men som enten efter Fundatserne ogsaa kun-
ne nydes hiemme, eller som for nærværende Tid slet
ikke uddeles, førend de have naaet en vis Summa
til Uddeling for Reisende. Til det første Slags h-

re det Hopnerſke under Prof. N. C. Kallø Ephorie, ſom efter fuldendt Reife nydeſæet har hiemme, for nærværende Tid af Cand. Theol. Jerem. Müller, ſiort 200 Rd.; det Brochmannſke under Prof. Hornemanns, og det Guirenſke under Prof. Bangs Ephorie, hvilke for nærværende Tid oppebæres hiemme. Til de ſidſte ere at regne det Stampeſke Reifeſtipendium under Etatsraad Schlegels, og det Buchwaldſke under Prof. Bangs Ephorie.

I Februar Maaned d. A. behagede Amandſis og Communitetscaſſerer i Odense Hr. H. A. Koefod at tilſtille Udgiveren den Sum 150 Rdlr., med Anmodning om, deraf at afgive de 20 Rdlr. ſom Bidrag til den paatænkte Anvendelſe af hvad der indkom ved Salget af Talen om den academiske Borgerrets Betydning ic., men efter bedſte Skjønnende at uddele de øvrige 130 Rdlr. til Underſtøttelſe for trængende og værdige Studerende ved Universitetet. Hine 20 Rdlr. ere i ſin Tid anførte i vedkommende offentlige Regnſkab (ſ. diſſe Annal. 1809 B. 2. S. 312.), og af de øvrige 130 Rdlr. ere de 110 Rdlr. ſaaledes blevene uddeelte, at trende trængende og værdige Studerende have

erholdet, een (en Nordmand) 50 Rdlr., een (en Islænder) 40 Rdlr., og een (ligeledes en Islænder) 20 Rdlr. De tilbageværende 20 Rdlr. skulle i Foreening med de 27 Rdlr., som endnu fra Indtægten af hiin Tale have*s* i Behold, efter at 600 Rdlr. ere til Quæsturen afgivne (s. forr. Hæft. S. 168), vorde anvendte til deres Diæneed paa den Maade, som i næste Hæfte skal blive ommeldt.

C.

I. Edvigning.

En almindelig Forordning angaaende
de lærde Skoler i Danmark
og Norge.

(Forts. See forr. Aart. S. 102.)

Enhvende Capitel.

Om Skolebeneficier.

§. 71.

Alle Legater og andre Gaver, som af private Velgjødere hidtil ere givne eller herefter maatte gives til at understøtte duedige og trængende, eller til at opmuntre haabefulde og flittige Disciple, skul-
le uroffkeligen anvendes til disse Diemeed.

§. 72.

Skolebeneficierne skul-
le være tvende Slags.
Det første indskrænker sig til Fritagelse for at er-

lægge Skolepenge, hvortil dog ikke regnes det i §. 67 bestemte Bidrag til Anskaffelsen af Lys, Varme o. s. v., hvilket Bidrag ogsaa enhver, der nyder Skolebeneficier, skal erlægge. Det andet Slags bestaaer i Pengestipendier, hvilke de Disciple, der allerede have fri Skolegang, endnu desuden kunne nyde til videre Understøttelse.

§. 73.

Det høieste Antal af Disciple, som gives fri Underviisning, skal i Cathedralskolen i Kjøbenhavn være 40, i hver af de andre Cathedralskoler 30, i de øvrige fuldstændige Skoler 20, i Middelskolerne 12.

§. 74.

Pengestipendier skulle have 3 Grader: 20, 35 og 50 Rdlr. aarlig. Det høieste Antal af saadanne Stipendier skal være: i Kjøbenhavns Cathedralskole 10 af første Grad, hver til 20 Rdlr.; 10 af anden Grad til 35 Rdlr., og 10 af tredje Grad til 50 Rdlr. I de andre Cathedralskoler: 7 Stipendier af hver Grad; i de øvrige fuldstændige lærde Skoler 6 Stipendier af den laveste, og 4 af hver af de tvende høiere Grader. I Middelskolerne, hvor den høieste Grad, 50 Rdlr. ikke finder Sted, 3, hver paa 35 Rdlr., og 6, hver paa 20 Rdlr.

§. 75.

Til at udrede forbemeldte Stipendier skal ved enhver Skole oprettes et Stipendiefond. Til Grundvold for dette Fond skal henlægges alle Privatlegater, som ere givne, eller herefter gives til dueilige, flittige og trængende Disciples Understøttelse og Opmuntring. Men hvor disse Legater ikke ere tilstrækkelige, skulle Tilskudde, indtil Beløbet af de Stipendiesummer, som for enhver Skole ere bestemte, efterhaanden som fornødent gøres og som Omstændighederne det tillade, udredes fra andre Hielpeskilder, som Skolerne enten allerede maatte være i Besiddelse af, eller for dem kunde udfindes.

§. 76.

Disciple, for hvilke Skolebeneficier søges, kunne ifkun under følgende Betingelser dertil komme i Betragtning.

- 1) at de ere bestemte til, efter fuldendte Skoleaar og loofformelig Dimission at studere ved Universitetet;
- 2) at det fattes dem hverken paa Anlæg eller Eyst til Studeringer;
- 3) at de ved sædelig Opførsel og ved Flid gjøre sig fortiente til Understøttelse;

- 4) at deres Trang til Skolebeneficier er bekræftet og med antagelige Attester.

§. 77.

Ingen Discipel maa bringes i Forslag til Skolebeneficier, førend han har været et Aar i Skolen. Fra denne Regel finde dog Undtagelser Sted:

- 1) for Disciple fra Island og Færøerne, hvilke, naar de til Skolerne i Vore Riger forsendes, skulde der vedblive i Besiddelsen af de dem ved ældre Anordninger meddeelte Privilegier;
- 2) for dem, som overgaar fra Middelskolerne til nogen af de fuldstændige Skoler, og som i Middelskolerne allerede have haft fri Underviisning eller Stipendier, hvilke Beneficier de da beholde i de Skoler, hvori de indtræde. Er det bestemte Antal af Gratistpladse besat, da antages de som overordentlige Gratister, og skulde intet Stipendium være ledigt, da udredes Beløbet af deres hidtil havte Stipendium af den Middelskole, som de forlade, indtil et af den fuldstændige Skoles egne Stipendier kan dem forundes;
- 3) for de Gratister og Stipendiater, som af gyldige Aarsager og med gode Vidnesbyrd gaar over fra en af de fuldstændige lærde Skoler til en anden.

I øvrigt bemyndige Vi Vor Direction til at bevilge en med Omstændighederne passende Forkortelse i det bestemte Prøveaar, eller til at tilstaae foreløbig Understøttelse, naar der habes Wished om, at en Discipel er fortrinligen værdig og trængende til tidligere Hielp.

§. 78.

Det første Beneficium, som paa indgiven Ansøgning tildeelees en Discipel under ovenanførte Betingelser, er fri Underviisning. Om nogen derefter endvidere skal nyde Stipendium, eller gaae frem fra sammes ringere til høiere Grader, dette skal beroe paa, om og hvorvidt han udmærker sig ved Talent, Flid, Fremgang og sædelig Opførsel.

§. 79.

Ledige Gratist- og Stipendiepladser, til hvilke ingen behørig competent Discipel maatte melde sig, blive indtil videre ubesatte. Alle Besparelser af Stipendier, som derved eller ved indtræffende Vacancer i Skoleaarets Løb foranlediges, skal allene komme Skolens Stipendiefond tilgode, og anvendes til at forøge dets frugtbringende Kapital, indtil denne er istand til at udrede de i §. 74 bestemte Stipendiesummer; men naar dette er Tilfældet, da anvendes det Overskydende, efter Vor Directions foregaaende Bestemmelse, til overordentlig Under-

støttelse for Skolens udmærkede Disciple i deres Skole- og Universitetsaar.

§. 80.

Naar en Stipendiats Fornødenheder, hvortil regnes Anskaffelsen af de uundværlige Skolebøger, tillade det, bliver kun en Deel af det ham bevilgede Stipendium anvist til Udbetaling; det Øvrige oplægges for ham.

§. 81.

Af Stipendiatens Oplag betales ham ved hans Dimission til Universitetet en Trediedeel. Den anden Trediedeel anvises ham af Vor Direction til Udbetaling ved Enden af hans første academiske Halvaar, og den sidste Trediedeel ligeledes efter det andet Halvaars Forløb, efterat det ved indsendte Attester fra vedkommende Professorer og ved de Prøver, han har været underkastet, er bevist, at han hensigtsmæssigen har anvendt sin Tid i begge Halvaar, og ført et anstændigt Levnet.

§. 82.

Korflaget til Skolebeneficiernes Fordeeling efter ovenmeldte deres Slags og Gradationer, samt til Bestemmelsen af den Deel, der kan udbetales, og den, der kan oplægges for hvert enkelt Stipendiat i ethvert tilkommende Skoleaar, skal i Cathedral-skolerne i Kiøbenhavn, Christiania og Odense,

som hidtil, affattes af Rector og Skoleraad, i de øvrige lærde Skoler af enhver Skoles første Lærer, i den Form, som Directionen foreskriver, og, tillegemed Beretningen om den offentlige Examen og det i §. 61 befalede Udtog af den almindelige Skoleprotocol, tilsendes Directionen til Bedømmelse og Approbation. Denne Approbation gielder kun for det nye Skoleaar indtil næste offentlige Examen, da nyt Forslag indstilles.

§. 83.

Naar en Discipel, som noget Skolebeneficium er tillagt, viser sig dertil uværdig, eller ikke svarer til den Mening, som har været fattet om ham, eller seer sin Trang ved lykkelige Begivenheder hævet, da nedsættes eller ophører det eller de tilstaaede Beneficier for en bestemt Tid eller for bestandig.

§. 84.

Dersom en Stipendiat gaaer over fra een Skole i en anden, for at fortsætte sine Studier, skal det Dplag, han i den første Skole har havt, komme ham tilgode; men forlader han ellers Skolen inden den ordentlige Dimissionstid, eller hans Bestemmelse til academiske Studeringer forandres, da falder det for ham samlede Dplag tilbage til Stipendiefondet; og endvidere har Skolekassen Ret

til at fordre de oppebaarne Stipendier tilbagebetale. Undtagelse i disse Tilfælde maa dog Directionen være bemyndiget til, efter Omstændighederne at bevilge, især for de Disciple, som, i Overeensstemmelse med §. 59, efter vedkommende Læreres Raad forandre deres Bestemmelse.

§. 85.

Alle de Disciple, som allerede vare i enhver af de lærde Skoler førend sammes Reform, skulle fremdeles nyde fri Underviisning, saalænge de tre første i §. 76 anførte Betingelser ere forhaanden. Og saavidt de ere Stipendiater, beholde de, under samtlige bemeldte §§ Betingelser, de Stipendier, som efterden af Stiftets Biskop sidst udfærdigede Approbation ere dem tilkagte.

Attesterne for deres Trang til offentlig Understøttelse have de at tilstille Skolens første Lærer, førend det første Stipendieforslag efter denne Forordnings Datum indsendes. Udebliver saadant Beviis, da ansees Vedkommende for at have frasagt sig Stipendier for Fremtiden, hvorimod en saadan Discipel beholder det for ham samlede Oplag, hvilket i sin Tid udbetales efter de forestrevne almindelige Regler.

§. 86.

I Henseende til Skolepenges Betaling for de Disciple, som ere antagne i Skolerne efter deres Reform, skal, ifølge det, som dem ved deres Antagelse er bekiendtgjort, forholdes efter Bestemmelserne i denne Vor Forordning. De af dem, som tilstaaes Gratistpladse, ere ordentlige Gratister, hvis Antal kan stige indtil det høieste, som for hver Skole er bestemt, de i næstforegaaende §. ommeldte overordentlige Gratister uberegne.

§. 87.

Dersom den samlede Sum af Stipendier, som ere tilstaaede Disciple indtil denne Vor Forordnings Datum, i nogen Skole overgaaer, eller er lige med den høieste Sum, som for Skolen i §. 74 er bestemt, kan intet nyt Stipendium der tilstaaes, førend den Sum, som nu udbetales, er nedbragt under den, der er bestemt.

Ottende Capitel.

Om Skoleprøverne og Dimissionen til Universitetet.

§. 88.

Med Slutningen af første og tredie Kvartal i ethvert Skoleaar prøver Skolens første Lærer Disciplenes Fremgang i enhver Specialklasse, eller lader den i sin Nærværelse prøve af de øvrige ved-

Kommende Lærere, for at være istand til at bedømme Underviisningens Fremgang, og derefter at affatte de Bemærkninger, som, ifølge §. 43, skulle ledsage Lærernes Indberetninger.

Ved Slutningen af andet Kvartal foretages en skriftlig Prøve i alle de Specialklasser, i hvilke en saadan kan ansees passende; men i de Specialklasser, i hvilke det vilde være for tidligt at fordre skriftlige Udarbejdelser, eller i hvilke en skriftlig Prøve ikke kunde ansees tilstrækkelig til, med nogenlunde Sikkerhed at bedømme Disciplenes Fremskridt, prøves disse enten blot mundtligen eller mundtligen og skriftligen tillige. Vor Direction bestemmer Fremgangsmaaden ved denne Examen, som ikke maa vare længere end een Uge.

§. 89.

I de sidste 14 Dage af det fjerde Kvartal holdes en offentlig Examen, til hvilken Adgangen staaer aaben for Disciplenes Forældre, Børgere og Velgørere, saavel som for alle Belyndere af videnskabelige Underviisning. Ved de Skoler, hvor det hidindtil har været brugeligt, indbydes til denne Examen ved et trykt Program, hvilken Indbydelsesmaade Directionen sørger for, efterhaanden at blive gjort almindelig.

§. 90.

Skole-Ephorerne paasee, at denne Examen holdes til bestemt Tid, med passende Høitidelighed og i Overensstemmelse med, hvad i den Henseende er forestrevet. Skolens første Lærer tilstiller dem en Liste, som angiver Ordenen, i hvilken Specialklasserne skulle følge efter hinanden paa de bestemte Examensdage, og Tiden, som skal anvendes til at prøve enhver af Klasserne især.

§. 91.

Faste Censorer ved denne Examen ere, foruden Specialklassens Lærer, som altid selv examinerer, Skolens første, og i det mindste een af de øvrige faste Lærere. Naar Skolens første Lærer examinerer, og ingen af de overordentlige Censorer kunne være tilstede, da ere tvende af de øvrige faste Lærere Medcensorer. Overordentlige Censorer ere:

- a) Medlemmerne af Vor Direction, naar de kunne være tilstede.
- b) Skole Ephorerne, naar andre Forretninger dem det tillade.
- c) Andre Stedets eller Omegnens agtbare Videnskabsmænd, som af Skolens første Lærer foreslaaes Ephorerne, og af dem indbydes til at

være tilstede, og, efter deres Veilighed, at deeltage i Censuren.

De faste Censorer bør altid være tilstede; Udeblivelsen af de overordentlige Censorer maa ikke standse Examinationens eengang bestemte Orden.

§. 92.

Førend Prøven i en Specialklasse begynder, fremlægges af den Lærer, der skal examinere, en skriftlig Anmeldelse af det, som i det sidste Skoleaar er læst. Derefter vælger den første Lærer, men, naar han selv examinerer, en af de overordentlige Censorer, de Themata og Opgaver, som nu til Prøve skal giennemgaaes eller besvares. Disciplene fremkaldes, den ene efter den anden, i selvsalgt Orden, og enhver Discipel prøves saalænge, indtil Censorerne kunne bedømme hans Fremgang.

Efter fuldendt Prøve med hver Discipel tegner hver Censor for sig en af følgende Characterer, som, han formener at kunne tilkomme den Prøvede: Udmærket godt, Meget godt, Godt, Temmelig godt, Maadeligt, Slet. Naar hele Klassen er examineret, sammenligne Censorerne deres Lister, og naar de ere blevne eenige om, hvilken af forbemeldte Characterer enhver kan gives, indføres samme i en Censurliste, som af alle Censorerne underskrives.

§. 93.

Af de tvende øverste Specialklasser i det latinske Sprog, de tvende øverste i det danske, og den øverste Klasse i de fremmede levende Sprog udarbejdes endvidere under nsie Opsyn Stiileprøver, til hvilke Themata opgives af Skolens første Lærer. Disse skriftlige Prøver, med hvilke enhver Discipel til Eftersyn lader følge hans Stiilebøger for det forløbne Skoleaar, bedømmes af de samme Censorer, som vare tilstede ved de mundtlige Prøver i bemeldte Klasser. De latinske og danske gives egne Characterer, uden Hensyn paa de mundtlige Prøvers Udfald; de øvrige bedømmes i Forbindelse med den mundtlige Examen's Udfald i vedkommande Klasser, og for begge, saavel den mundtlige som den skriftlige Examen, gives en fælles Character. Ved Slutningen af den offentlige Examen censureres Disciplenes Skrift- og Tegneprøver, samt Prøverne paa Fremgangen i Vocalmusik og Gymnastik, hvor disse Underviisninger finde Sted.

§. 94.

Resultaterne af de fælles Censurlister indføres i en Generaltabel, hvilken, tilligemed en Indberetning om Examen's Indretning og Gang, samt de Censorer, der hvergang have været tilstede, Universit. og Skole-Annal. 1810. 2. B. **E**

indsendes til Vor Direction, i det seeneſte 14 Dage efter Examen, tilligemed de udarbejdede Stiileprøver i de tvende øverſte latiniſke og den øverſte danſke Sprogklaſſe.

Endvidere ſkulle de enhver Discipel i ethvert Lærefag tilkiendte Characterer ikke allene indføres i hans Characterbog, for at komme hans Forældre og Værger til Kundſkab, men ogsaa inddrages i en Liſte, ſom for en Tid af een Maaned efter Examen opſlaaes i Skolens Værelſer.

§. 95.

Efter Udfaldet af de Kvartalsprøver og Examina, ſom i §. 88 og 89 ere nævnte, og med Henſyn til enhver Discipels Flid og Fremgang, beſtemmes hans høiere og lavere Plads i Specialklaſſerne for det følgende Gierdingaar, i hvis Løb det dog ſtaaer vedkommende Klaſſes Lærer frit for, med Skolens forſte Lærers Samtykke, at gjøre Forandring i Henſeende til enkelte Disciple, naar det findes tienligt at anvende ſom Straf Medſættelſe for en Tid fra den Plads, ſom Disciplen, iſølge den foregaaende Kvartalsprøve, har fortient. Saa kan og en Discipel ved fuldendt Kvartalsprøve, men da kun efter Beſlutning i Lærerforſamlingen, nedflyttes i en lavere Klaſſe, naar han formedelſt Uflid og mærkelig Forringelſe maatte fortiene ſaadan Medflyttelſe.

§. 96.

Opflyttelse fra en lavere til en høiere Specialklasse finder ordentligviis kun Sted ved den offentlige Examinens Slutning.

Ingen Opflytning i høiere Klasse kan stee uden efter Overlæg mellem samtlige faste Lærere, til hvem allene Dommen om Modenheden til Opflytning aldeles skal være overladt, uden at Nogen, hvad Forhold han end staaer i til Skolen eller til enkelte Disciple, deri maa blande sig. Denne Opflytning finder Sted, naar en Discipel i Fundamentalkundskaber og især i de gamle Sprog har opnaaet den Fasthed, og derhos overhovedet den Forstandscultur, som den lavere Klasse bør forskaffe ham, for at kunne gjøre sikker Fremgang i den høiere.

§. 97.

Naar det i Skolerne skal afgjøres, om en Discipel er moden til at dimitteres til Universitetet, afgiver enhver Lærer, saavidt hans Lærefag angaaer, sit skriftlige Botum til Rectoren. Erklærer denne sig for Dimissionen, da finder den Sted; dog, saafremt nogen Lærers Botum har afveget fra denne Mening, har den dissenterende Lærer Ret til, for at sikke sig for Ansvar, at for-

lange, at hans afvigende Votum indføres i Dimissionsberetningen. Er Rectors Stemme imod Dimissionen, udsættes den, om endog alle de øvrige Læreres Stemmer vare for den.

§. 98.

Ret til at dimittere tilkommer:

- a) Rector og Skoleraad i de Skoler, hvor Skoleraad er, og Rectoren i de øvrige fuldstændige Skoler, for de Disciple, som derfra, efter fuldendt Skolekursus, til Universitetet udgaae.
- b) Forstanderne for de nuværende Privatinstitutter, i hvilke Underviisningen udstrækker sig over samme Lærefag og ligesaavidt, som i de fuldstændige lærde Skoler, og som hidtil have dimitteret.
- c) Magistri Artium, som ved Kiøbenhavns Universitet have erholdt Graden.

Alle andre, være sig Institutforstandere eller Privatlærere, skulie, førend de kunne udøve bemeldte Rettighed, søge og erholde Tilladelse dertil fra Vor Direction.

§. 99.

Om Rettigheden herefter kan meddeles et Institut, skal beroe paa, om det findes saaledes indrettet og med Lærere forsynet, at der kan have

grundet Formodning om, at det kunde bringe Dimittender til fornøden Modenhed.

§. 100.

Alle Privatlærere, der attraae bemeldte Rettighed, have at annelde i deres Ansøgninger, som maae være bilagte med Originalattester, hvorledes deres academiske Studier have været indrettede, og siden paa egen Haand fortsatte; og har Noget forhen dimitteret, maae tillige forklare, hvem han har dimitteret, og naar. Directionen indhenter dernæst videre Underretning og Betænkning fra Universitetet, hvorefter Tilladelsen kan gives eller nægtes. Skulde Ansøgerens Kundskaber i Skoleunderviisningens Hovedfag være Academiets Lærere ubekiendte, eller ikke tilstrækkeligen bevises, og den ansøgte Tilladelse paa Grund heraf nægtes, da skal det tilstædes Ansøgeren, naar han forlanger det, at aflægge nye Prøver paa sin Duelighed, i den Orden, som Vor Direction nærmere maatte bestemme.

§. 101.

Naar Mænd af bekiendte Indsigter i Skoleunderviisningens Hovedfag ønske at dimittere til Universitetet deres egne Sønner eller Myndlinger, som de enten selv have underviist, eller over hvis Underviisning og Forberedelse til Universitetet de

have ført noie og vedvarende Opsyn, da skal Til-
ladelse dem dertil, uden videre Undersøgelse, af
Vor Direction meddeles.

§. 102.

Ingen fast Lærer ved nogen af de offentlige
Skoler bør det tilstaaes at dimittere privat. Ogsaa
for en Rector strækker Rettigheden at dimittere sig
ikkun til de Disciple, som, efter fuldendt Skole-
cursus, forlade den ham anbetroede Skole.

§. 103.

Enhver som er bleven forberedet til Univer-
sitetet, enten i et Institut, eller af en Privatlærer,
der ikke er berettiget til at dimittere, bør, forin-
den han anmeldes til Examen Artium, underkaste
sig et foreløbigt Tentamen i en af de fuldstændige
lærde Skoler.

Dette Tentamen foretages udenfor de sæd-
vanlige Skoletimer af de Lærere, til hvis Under-
visningsfag de Sprog og Videnskaber henhøre, i
hvilke Dimittenden, ifølge Forordningen af 22de
Marts 1805, skal aflægge Prove ved Examen
Artium. Han prøves da deels mundtlig, deels
skriftlig i samtlige disse Sprog og Videnskaber.
Efter dette Tentamens Udfald bestemmes af Exa-
minatorerne paa samme Maade, som for Skoler-
nes egne Disciple er fastsat, om den Prøvede kan

afgaae til Universitetet eller ikke. I første Tilfælde udstædes af Rector en Attest om, at Dimittenden er funden antagelig til academisk Underviisning, hvilken Attest hoslægges Anmeldelsen til Examen Artium, hvorefter den paa saadan Maade Anneldte antages ved Universitetet som Privatist. I det andet Tilfælde derimod tilkiendegiver Rector skriftligen, at den begierte Attest ikke kan udstædes, samt Grunden, hvorfor det ikke kan stee.

Skulde det ved Examen Artium befindes, at en Dimittend, der med saadan Attest har været forsynet, var saa umoden, at han ikke kunde stædes til den mundtlige Prøve, da paaligger saavel Rectoren, der har udstædt Attesten, som de øvrige Examinatorer, det samme Ansvar, som for lovstridig Dimission er fastsat.

§. 104.

Enhver, som dimitterer, skal saaledes staae til Ansvar, at, naar nogen af dem, han dimitterer til Examen Artium, faaer saa slet Character, at han maa afvises fra mundtlig Examen, skal den Dimitterende første Gang erlægge en Bult til Skolens Bibliothek af 20 Rdlr., anden Gang dobbelt saa meget, og tredie Gang have sit Embede, hvis han er offentlig Skolelærer, men sin Di-

missionsret, saafremt han er Forstander for et Privatinstitut eller Privatlærer, forbrudt.

§. 105.

Et endnu mere stærkt Ansvar skal paaligge de Privatlærere, der dimittere saadanne Elever, som, efter en Tidlang at have besøgt en offentlig lærd Skole, have forladt den, enten fordi de ere blevne kiendte uskikkede til Studeringer, eller fordi de ikke have villet oppebie den til en lovmæssig Dimission fra Skolen fornødne Modenhed. Thi dersom en saadan Dimittend erholder for nogen af de skriftlige Prover ved Examen Artium en Character, der udelukker ham fra at stædes til mundtlig Prøve, da skal den, der ved at dimittere ham har været ham behjælpelig til at unddrage sig fra de Love, Vi have givet for at fremme Skolevæsenet, have sin Dimissionsret forbrudt.

§. 106.

Enhver, som dimitteres til Universitetet, maa der fremvise et Testimonium, udstædt paa Latin af den dimitterende Lærer, og skrevet paa behørig Stempletpapiir, hvori Dimittenden meddeles det ham tilkommende Vidnesbyrd om Flid, Fremgang og Sædelighed, og, hvis han har gaaet i offentlig Skole, anføres, om han der har havt

Stipendier, og da hvilke, samt om deraf er op-
lagt, og hvor meget.

Endvidere bør enhver Dimittend til Univer-
sitetet medbringe de Bøger, hvori han i det sidste
Skoleaar har indført sine Oversættelser og andre
skriftlige Udarbeidelser i de ældre og nyere Sprog,
saadanne, som de have været fremlagte for ved-
kommende Lærere, og med disse originale Kettel-
ser, hvilke Bøger enhver Dimittend afleverer ved
Universitetet tilligemed hans Testimonium.

§. 107.

Ogsaa for enhver, som forlader en offentlig
Skole, hvad enten han har besøgt den som Stude-
rende eller Ikkestuderende, uden derfra at gaae til
Universitetet, skal af Skolens første Lærer udstædes
et Testimonium paa Dansk, hvori forklares, hvor-
længe han har nydt Underviisning i Skolen, hvori
han er underviist, hvilken Fremgang han har gjort,
og hvorledes han har opført sig. Uden saadant Te-
stimonium maa ingen, som har søgt en offentlig
lærd Skole, gives Adgang til en anden, eller af
noget Privatinstitut eller nogen Privatlærer anta-
ges til Underviisning, for siden at dimitteres.

§. 108.

For ethvert Testimonium, som fra en Skole
udstædes, være sig ved Dimissionen til Universte-

tet eller ikke, betaler den, som modtager det, 10 Rdlr. til Skolekassen, med mindre han har oppebaaret noget Skolebeneficium, i hvilket Fald det meddeles ham gratis.

Naar nogen dimitteres privat, betaler han til nærmeste fuldstændige Skoles Kasse 10 Rdlr.; men stædes en Privatist til foreløbigt Tentamen i en offentlig Skole, og dimitteres siden, da betales for begge Dele 20 Rdlr.

Beviis for, at saadan Betaling er erlagt, skal Privatisten vedlægge sit Testimonium, forinden han stædes til Examen Artium.

(Slutningen i næste Hæfte.)

II. Afgang, Befordringer og Æresbeviisninger.

Den 6 Februar d. N. er Forstander og Regnskabsfører ved Odense Communitet Peder Holmer efter Ansøgning i Raade og med Pension entlediget fra dette sit Embede, og i hans Sted Almannenss samt Kasserer ved den fynske geistlige Enkekasse, Hans Ancher Koeved, bestikket til Regnskabsfører og Kasserer ved bemeldte Communitet.

Den 14 April s. N. ere Adjuncterne Christian Ludvig Sinding ved den lærde Skole i Randers og Andreas Carl Kierulf ved den lærde Skole i

Nyborg efter Ansøgning i Raade entledigede fra deres Embeder, og i deres Sted under samme Dato allernaadigst udnævnte til Adjunct ved Randers Skole, Cand. Theol. Steen Steensen Blicher, til Adjunct ved den lærde Skole i Nyborg, Cand. Theol. Andreas Hasselager; Conrector ved den lærde Skole i Koeskilde, Mag. Carl Frederik Schultz; bestikket til Rector ved samme Skole, og Alumn. Sem. pæd. Peter Grib Fibiger til Adjunct sammesteds; hidtilværende Lærelærer ved Cathedralskolen i Ribe, Peter Tetens Hansen til Adjunct ved denne Skole; Cand. Theol. Peter Georg Bohr til Adjunct ved Middel-skolen i Næstved istedet for den til ordineret Catechet i samme Bys befordrede Adjunct B. P. Holst; Rector ved Cathedralskolen i Odense, Mag. Ludvig Heiberg forundt Titel af Professor og Rang med 6te Klasse No. 13; samt Adjunct ved Cathedralskolen i Viborg, Frederik Hasselbalch og Adjunct ved den lærde Skole i Koeskilde, Hans Henrik Behrmann Prædicat og Overlærer.

Den 22de Mai s. A. ere Adjuncterne Jacob Hee ved den lærde Skole i Nyborg og Ole Michael Schmidt ved Cathedralskolen i Tronhiem efter Ansøgning i Raade entledigede fra deres Embeder, og i deres Sted Studiosi Andreas Faaborg-Mø-

ler; og Christian Adamus Møller bestikkede til Adjuncter, den første ved Ryborg, den sidste ved Tronhiems Skole.

III. Bidrag til Sangopvartningens Historie ved de lærde Skoler *).

Extract af et under 6 Marts 1739 al-
lernaadigst confirmeret Reglement

*) Efterat den med de lærde Skoler siden disses Stiftelse altid forbundne, og for Skoletiden og Skolestudiernes Orden saa skadelige, Kirke- og Sangopvartning nu endelig ved den Kgl. Resolution af 10 Decbr. 1805 (jvfr. Bd. 7 Nrbr. 1809 Cap. 5. S. 56) er ophævet (see disse Ann. 1806 i B. S. 147 ff.), ville alle foregaaende, denne Indretning vedkommende, Forskrifter og Bestemmelser lidt efter lidt indtage deres Plads blandt Skole-Antiquiteter. Men da Indretningen selv i mere end 3 Aarhundreder har udgiort saa at sige en constitutiv Deel af det lærde Skolevæsen, og det Specielle derved, som dog for kommende Tider vil kunne have nogen Interesse, efterhaanden vil gaae i Forglemmelse, saa har Udgiveren fundet det Umagen værdt, i disse Annaler at opbevare et af de forskellige, men dog med hinanden i det Væsentlige overensstemmende, Reglementer for Sangopvartnings Indtægterne, han har ved Haanden. Han har valgt det, som gieldt for Hørsens Skole, og

for, hvad Horsens Skole bør nyde af Liigbegiængelser, Copulationer, Børnedaab og Introductioner.

I. Om Liigbegiænger.

- 1) Naar alle Klokkerne ringes, betales til Skolen, som da med Rectore og begge Collegis mødes paa Kirkegaarden og opvarter med Sangen i Kirken *) = = 3 Rdlr.
- 2) Naar alle Klokkerne ringes, den største undtagen, og hele Skolen forlanges, da betales 2 Rd.
- 3) Men dersom nogen alene forlanger begge Collegas og $\frac{2}{3}$ Part af Skolens **) Disciple, betales derfor = = 1 Rd. 2 mk.

i Anmærkningerne sammenlignet det med et andet for
Christiansands Skole, som er omtrent af sam-
me Tid.

*) Efter et lignende af Stiftamtmand Witth og Biskop Kærup under 29 Jan. 1735 for Christiansands Skole udstædt Reglement (hvori ved den i et ældre Reglement af 7 Dec. 1693 fastsatte Løst nærmere bestemtes) betales der for et Pige med fuld Skole 4 Rd. 2 mf. 18 ø. For et saa kaldet Kiølderlig (Pige som begravnes i Kirken eller biserettes i dens Begravelses Kiølder) betales, efter Bedtægt, 6 Rdlr., og, naar det var et Barn, 3 Rd.

**) I Christiansand for et Pæig med h a l v Skole, en
mødende Lærer og Skoleens to smaa Klokker 2 Rd. 2

- 4) Naar ifkuns en af Collegis og $\frac{1}{3}$ Part af Disciplene forlanges, svares allene 4 Mk.
- 5) De, som ei paa ordinaire Tider begravet, men med Kgl. allernaadigst Tilladelse enten Aften eller Morgen nedsættes, betale til Skolen 3 Rd. Den der ved 12 Glet begravet og ikke nyder eller begiarer Skolens Tieneste, betaler, om de nogenledes Formue have, 4 Mk. Og om de ere af ringere Formue 2 Mk. Men Fattige og Uformuende give intet hverken til Kirken eller Skolen, naar de derom fremvise Borgemeisters Attest. Naar nogen ved Dødsfald giver Lys til Kirken, nyder Chorsdegne Floret, naar de ere udbrændte, og aparte for dennem at tænde 4 Mk. Men naar de ei længere kan brænde, falder Stykkerne ligesom af de andre til Kirken.

2. Om Copulationer.

- 1) Skeer Copulationer i Huset, da betales til Kirken i Steden for Tavlepengene, den ellers

mk. 16 β , for et Barn eller en Halvvoeren 1 Rd. Derimod uden Klokker og mødende Pærer for en Voren 2 mk., for et Barn 1 mk., og naar Begravelsen skee paa Hospitalskirkegaarden, for et vorent Liig 1 mk. 8 β , for et Barn 12 β .

kunde nyde, om Brudgommen er af Ran-	
gen	3 Rd.
Og de som ikke ere af Rangen	2 Rd.
Til Skolen gives, enten deres Tieneste begiæres	
eller ikke, dersom Brudgommen er i Rangen	3 Rd. *)
Og af dem, som ikke ere i Rangen	2 Rd. **)

Og skal da Skolen være obligeret at musicært et Stykke eller siunge nogle Vers af en Psalme, hvilket som helst begiæres for og efter Copulationen, og en Psalme, naar der ofres, om det skeer. Men om Instrumental Musique begiæres, da betales Stadens Musicantere derfor, og befatter sig Skolen intet dermed.

Organisten i saadan Tilfælde nyder	1 Rd.
Chorsdegnen	4 Rf.
2) Naar Copulationen skeer i Kirken enten til	
Froe-Prædiken eller andre Ugedags Prædikener,	
gives til dem af Skolen, som Sangen fore-	
staar	2 Rf. ***)

*) I Christiansand 5 Rdlr.

**) I Christiansand 2 à 4 Rdlr., eftersom de vilde anses mere eller mindre fornemme.

***) I Christiansand 2 Rdlr.

Og synges da eet Vers for og eet Vers efter
Brudevielsen, en Psalmenaar ofres, og en Psalm
pro Exitu.

Skeer den i Kirken andre Tider, naar ingen Præ-
diken holdes, svarer Bedkommende til Sko-
len " " " 3 Mk. *)

Og synges da, foruden forrige, en Psalm for
Vielsen.

Organisten nyder i begge Tilfælde, om han an-
modes tillige med at lege en Psalm 3 Mk.

Dog maa Orgelværket ikke bruges, undtagen
Skolen tillige er bestilt at synge, men Skolen
maa vel synge, omendskiønt Orgelværket ikke leger.

Begjærer og nyder nogen Skolens Musique, be-
tales derfor " " 2 Rdlr.

3. Om Børnedaab og Introduction.

Naar Børnedaab eller Kirkegangs Roner,
falder, nyder Skolen, ligesom naar Copulation i
Kirken skeer.

Chorsdegneren i slige Tilfælde nyder for Alteret at
flæde og Lysene at tænde ved Begravelser,
Børnedaab, Introduction og Brudevielser
hver Gang " " 1 Mk.

*) I Christianssand 1 Rdlr.

om det ellers skeer paa de Dage og Tider, at Kirkens Bør-Lys ikke ellers bør at være tændt.

IV. Høitideligheder.

Det er i disse Annal. foregaaende Hæfte S. 106 ommeldt, at Onsdagen den 21 Febr. blev i Ryborg den nye Skolebygning indviet og Skolens nye Rector, E. Munthe, indsat, og at ved denne Leilighed saavel af Hs. Høiærv. Hr. Biskop Ridder Hansen som af Hr. Rector Munthe selv offentlig blev talet. Disse Talers Indhold var i det Væsentlige følgende:

Biskoppen handlede om Gymnastikens og Musikens Indflydelse paa den unge Statsborger til hans heldige Dannelse *).

Aaledningen til dette Vennes Valg fandt Taleren i den under 7 Novbr. 1809 udgaaene kongelige Forordning om de lærde Skoler, hvis 93 §.

*) Denne Tale, ledsaget med oplysende Anmærkninger, har Hr. Forfatteren behaget at tilstille Udg. til Afbenyttelse. Nærværende Tidsskrifts Plan og indfærdede Rum tillade Udgiv. alene at meddele Læseren sammes væsentlige Indhold.

bestemmer, at ved den offentlige Skole-Examen ogsaa Disciplinens Fremgang i Vocalmusik og Gymnastik skal bedømmes. Disse toende Underviisningsfag, hvoraf det første vel forhen har været foretrukket, men næsten aldrig dyrket, og det sidste hidtil var aldeles ubekendt i de lærde Skoler, betragter Fors. som et Bevis mere paa bemeldte Forordnings Visdom, der ei vilde tillade Noget at savnes af det, som udfordres til den unge Borgers heldige og fuldstændige Uddannelse.

Det er med en Art af Beemod, at Fors. kaster et Blik tilbage paa alle de Hindringer, som altsaa haande Fordomme, men især en misforstaaet Religiositet næsten bestandig have lagt iveien for de skønne Kunsters Agtelse og Fremme blandt de Christne. Sine almindelige Bemærkninger herover anvender han paa Musikken og Gymnastiken i Særdeleshed, der havde at kæmpe mod samme Fordomme, især og mod den enten hykkelske eller bigotte Moral, der troede at værne om Religion og Sædelighed ved at forjage Glæder fra Jorden, og søgte Forargelse i de uskyldigste og nyttigste Legemsbevægelser. Med al denne Modstand og Mis-handling vedligeholdt Gymnastiken sig dog for en Deel. Ridderaaften bidrog i Middelalderen til dens Hæder og Dyrkelse, dog som eiendommelig

Syffel for Adelen. Menig Mand kunde fryde paa fire. Først i det attende Aarhundrede hævede Læren om Ungdommens Dannelse sig til Videnskab, og nu fik ogsaa de physiske Grene af samme, og i Forbindelse dermed Gymnastiken, sine varme Talsmænd. Man opdagede Saadant mellem alle Uddannelsens Grene, og indsaæd da og, at mangent Genie, mangent Talent blev undviket eller mindre brugbart, eller tog en skæb Retning, fordi det indsluttedes i en dørst Materie eller understøttedes slet af de legemlige Redskaber. Grækernes vise Folkesædne og Lovgivere havde efterladt Exempler, paa hvilke Opmærksomheden nu ei kunde andes end fornyes, og Sammenligningen tjente kun til at forstærke Følelsen af den physiske Opdragelse-t dybe Forsald.

Musiken havde ei meget bedre Skæbne end Gymnastiken. Vel fandt den et Slags Tilflugt i den christelige Gudstieneste, med hvilken den blev sat i Forbindelse; men i denne melancholske Tilstand gienkiendtes neppe mere Glædens Datter, eller den Muse, der havde været et ligesaa mægtigt som velgiørende Herredømme hos de forædlede Græker, hvis Philosopher *) og Statsmænd ved Lære, Ex

*) Quinctilian anfører (Instic. orat. IX. 4.) en fortref-

empej og offentlige Indretninger kappedes om at befordre dens Afgtelse og derved at fremme dens Gavnlighed.

Efter at have udførligen udviklet og af Historien oplyst alt dette, gif Taleren over til at indprænte Vigtigheden af Gymnastiken og Musiken som Underviisningsgjenstande baade i de lærde og Almue-Skolerne; han stildrede de mange og umisfiendelige Fordele af de Færdigheder, som Gymnastiken forskaffer, og af den Indflydelse, som de legemlige Øvelser have ogsaa paa Siælens Virksomhed og Kraft; han giendrev med Grunde og uimodsigelige Beviser *) de falske Meninger eller utidige Betænkkeligheder, som endnu stundom høres. Med lige Varme anbefalede han Musikkens Udbredelse, ogsaa ved Almueunderviisningen, som Middel til stigende Nationalsforædling, dog med

felig Indretning i den pythagoræiske Skole, nemlig, om Morgenen, naar man vægnede, at opmuntre Sielen ved Musik, og om Aftenen, forend man sov, at fremme Sielen ved den til Rolighed.

Forfatt. Anm.

*) Lagne f. Er. af den meest competente Dømmers, Etatsraad og Ridder Callisens physik.-medicinske Betragtninger over Kiøbenhavn. 2 D., til hvilket uopperlige Bort saavel som til Udgiø. Skrift om Nationalopdragelsen Hr. Forf. iøvnligen henviser.

saadan Barsomhed, at ikke den mandige, naturlige og virkelig forvæblende Musik fortrænges af Syd-
boens fiælnæ, bløde og kunstlede Toner.

„Uf det, jeg saaledes har sagt om Gymnastik og Musik, vedblev Taleren, vil man let kunne forestille sig mine Ønsker, og tillade mig at fremsætte dem. Jeg aabner da mine Udsigter i Fremtiden som i en Troldbøtte, og jeg seer vore Landsskoler besatte med Lærere, hvilke om Søndagen i de skienne Foraars- og lange Sommerdage samle Sognets Ungdom omkring sig; seer dem at undervise Ynglinger lig Græfernes Paidsotriber, og at inddele dem i forskjellige Klasser, ledede af de mere dannede Ynglinge og Karle. Jeg seer en tilforn sde Plads, der lignede en sandig Ørken, en Deel af Byens Alminding, at være indhegnet, beplantet med vilde Træsorter, jævnet og besat trindt om med Bænke af Græstørv, til Sæde for Oldingen, smilende over de Unges munre og raske Bevægelser. Jeg seer engang i Sommeren, istedet for den tanfælsøse Omflakken under Nævn af at ride Sommer i Bye, Proprietæren og hans Familie, eller hver anden dannet Sognets Behøer, hvis Sønner deltagende i lige gymnastisk Opdragelse, at samle sig i dette Sphæristerio, og at have medbragt adskillige smaa Belønninger til udsatte Priser for de meest

vede i Gymnastiken, i Musik og Sang, hvilke sidste ere tagne af gode Nationaldigteres Samlinger."

Under disse Ønster kunde dog Taleren ei følge for sig selv, hvor langt de endnu vare fra at opfyldes. „Træde vi ind i Borger-skolerne i Kiøbstæderne — sagde han — da findes ikke Spor til Gymnastik eller Musik *). End ikke i de ved Kysten liggende Stæder, hvorfra vore Handelsflåde og Orlogstienesten tage deres Matroser, gives ringeste Anviisning i Svømmekunsten. Ligesaa ukiendt er Gymnastik og Musik i de lærde Skoler **). — — Man sige ikke, at Unglingen kan begynde med Gymnastik og Musik, naar han kommer paa Universitetet; thi først læres begge disse Kunster bedst i de yngre Aar, og dernæst kræver Begyndelsen til at lære en Kunst megen Tid og Øvelse; men begge

*) Herfra maa dog undtages fattigskolerne i Kiøbenhavn, i hvilke begge Slags Øvelser ere indførte.

Udg. Anm.

**) Ogsaa dette maa forstaaes med nogen Indskrænkning. Ved de lærde Skoler i Christiania, Frederiksberg, Roskilde, Næstved og Nakskov ere allerede gymnastiske, i Roskilde og Næstved tillige musikalske Øvelser begyndte.

Udg. Anm.

Dele tillade ikke Videnskaberne's heldige Dyrkelse ved Universitetet."

Efter endnu at have fremsat sine Tanker om Maaden at tilveiebringe den fornødne Underviisning i de foromtalte Fag, gif Taleren over til Hovedforretningen, nemlig at indsætte den nye Rector, Munthe, i sit Embede, samt at indvie den nye Skolebygning til sin fremtidige Bestemmelse.

„Efter dette Tempel — saa tiltalede han i Anledning af den sidste Forandring Skolens Unglinge, — i hvilket I herefter skulle sidde, for at spørge og at svare, liig Eder's Ungdom's Mønster i sit 12te Aar. Værer her gierne, som i Eder's elskede Hjem; virker her med Lærvillighed og Altpaagivenhed, og glemmer det aldrig, at dette er at være i Eder's himmelske Faders Forretninger, hvortil I tidlig og fortrinlig bleve kaldte. Træder aldrig ind i dette Tempel's Forgaarde, skuer aldrig her Dagens blide Lys, drager aldrig Eder's lette Aande i disse Instrige Gole, uden at mindes den store Forstæel imellem den Eder nu anviste Vidsdom's og Kundskab's Bolig, hvor Minerva tilsmiler sine Pleiesønner, og hine mørke, kolde og eensomme Celler, hvor Munkeandens Skræf-Phantomer endnu nylig syntes at omsvæve Eder *)"

*) See disse Ann. 1809. 2 B. S. 102.

Taleren sluttede med passende Tiltale til den nye Rector, med Opfordring til Skolens Ungdom i samme Anledning, og endeligen med Ønsker for Kongen og Fædrelandet.

Rector Munthe talede om de Marsager, han billig havde til at glæde sig over, at han var bleven ansat til Bestyrer af Nyborg lærde Skole. Han fandt disse Marsager dels i Byens egen Veliggenhed og dens Indbyggernes agtværdige Character, dels i den Lykke, at have til Foresatte Mænd af saa op høiet en Tænkesmåde og saa ædelt et Hjerter som dem, af hvilke Skolens Ephorat er sammensat, dels i det Held, at have forefundet Medforstandere, hvis Nødsøstfærdighed, Erfarenhed og Velvillie lod ham forudsee de behageligste Embedsforholde. Han fandt dem endvidere i de Medlæreres Egenfærdigheder, i Forening med hvilke han for Fremtiden skulde virke og indsamle mangehaande uvurdeerlige Glæder. „Jngen af mine Medarbejdere — vare hans Ord — høre til de Mennesker, som ansee Skolemanden for den uheldigste Skabning paa Jorden og Skole-Embedet for det tungeste af alle. Sandt, de som betræde denne Bane vente forgæves, her at finde en Gienvei til Rigdomme, eller Anseelse

eller Hædersposter. Men disse saakaldte Herligheder, have de og det Bærd, som Fordomme, Indbildningskraft og Sandfælsighed tillægger dem? ere de uundgængeligen nødvendige til vor Lykkelig-
 hed? ere vi ulykkelige, fordi vi ei kunne klæde os i Silke og Purpur, ei omstraales af udbortes Glæde, ei svinge os til Høihed og Vælde? Sandt, de der betræde denne Bane, træffe stundom Udvæ-
 lige, Uærvillige, mindre Velartede. Men disse Feil ere de blot indskrænkede til Skolen og Ungdommen? Møde de ikke ogsaa i andre Aldere og andre Stillinger? Hvo tor derimod nægte, at der blandt Lærlinge findes Mange, udrustede med hel-
 dige Naturgaver, Mange, besaaede af brændende Lærelse, Mange, prydede med det ædleste Hierte? Desuden, hvo er saa sløv, at han ei begriber, hvo saa kold, at han ei føler den Løn, den Tilfredshed, den salige Glæde det er, naar han seer, at de Unglinge, der betroedes hans Underviisning, gjøre en saadan Fremgang i Dyd og Videnskab, at han deraf sikkert kan haabe, at de med Tiden skal worde til Gavn for deres Medborgere, til Glæde for deres Fædre, til Ære for deres Venner? Sandeligen, denne Tanke alene — o! det er ube-
 skriveligt hvorm meget den virker til at forføde Skolemandens Liv og belønne al hans Møie. Hvad?

Urtegaardsmanden, naar han seer, at de Planter, hans Hænder pleiede og hans Sved vandede, fremspire frodigen, sukker han da længer over Arbeidets Besværligheder? Velsigner han da ikke al sin Møie? — Dog her er noget langt mere end Planter, der i Dag blomstre og i Morgen visne; thi disse unge Planter, omhyggeligt fredede og gødt opelskede, kan voxe op til uberegneligt Held for Staten, for Kirken, for Menneffeligheden.

O! mine Brødre! naar Lysten stundom føl-
 nes, Modet nedslaaes, Kræfterne svækkes, saa be-
 tænker, hvor vigtig og velgjørende Deres Stand er
 saavel for hele Staten som for Enkelte, hvor ære-
 fuldt det er at lede den Unge til Dyd og Wiisdom,
 hvor glædeligt det er, at have været et Middel til
 at skænke Fædrelandet gode Borgere, duelige Em-
 bedsmænd, kyndige Læger, retfærdige Dommere,
 oplyste Religionslærere; og denne Tanke skal op-
 flamme den fælne Lyst, oprette det nedslagne Mod,
 oplive de svækkede Kræfter. — Dog — De ville
 tilgive mine Brødre! at en gammel Lærer løb ud i
 disse Betragtninger. Jeg lod mig henrive af Kiær-
 lighed til mit Kald; thi jeg har vandret det Mæeste
 af tredive Aar paa denne Bane, og jeg bevidner
 helligen, bevidner med taknemmelig Glæde, at jeg
 paa denne mangeaarige Vandring har fundet langt

flere Roser at frydes ved, end Torne at saares af. Hvo undres desuden over, at den gamle Landmand gierne taler om Ugeren, den gamle Soldat gierne om Krigen? — — "

Endeligen blev ogsaa den hos Skolens Discipule herskende Glids og Sædeligheds Aand en særdeles Grund for Taleren til med Glæde at tænke sig sin nye Embedsstilling, som Rector i Nyborg. Ved med Roes at omtale denne Aand, brugte Taleren en saa passende Leilighed til med Varme at skildre den videnskabelige Dannelses Værd og med Eftertryk at indpræge de Unge Følelser og Forsætter, værdige Musernes Sønner.

"O! Videnskaber! saa sluttedes disse Betragtninger, I Mennekeslægstens velgjørende Huldgudinder! Eder er det, som forjage Barbariet med alle dets fæle Døttre: Wildhed, Easer, Overtroe; Eder, som sonderbryde Aristokratiets og Hierarchiets Jernscepter; Eder, som skabe Lys i Forstanden og Mildhed i Hiertet; Eder, som hæve vor Siæl til Himmelen, hvor den maaler Solens Bane og bestemmer Stjernernes Løb; Eder, som indgyde disse hellige Følelser, der opflamme Hiertet for Dydens Skionheder og tillukke Øret for Vellystens Tryllestemme; Eder, som ombinde Eders Dyrkeres Lindinger med uvisnelige Hædersfrands; Eder,

kom aabne de reeneſte, de utſømmeligſte Glædes Bil-
der for alle Aldere, alle Stænder, alle Livets Stil-
linger. I nære Unglingen, forlyſte Oldingen, ere
vor Ziir i Medgang, vor Troſt og Tilflugt i Mod-
gang. O! gid det maa lykkes mig at antænde i
diſſe Lærlinges Siæle en brændende Lyſt til Widen-
ſkaberne! Gid De ved dem maae Dag fra Dag faae
mere og mere Afſkye for Alt, hvad der er daarligt,
nedrigt, laſtværdigt, faae mere og mere Smag for
Alt, hvad der er godt og ſkiont og ſtort! I det rin-
geſte ſkal jeg — dette tør jeg og love for mine Med-
lærere — ei ſpare Tid, ei Kræfter, ei Anſtrængelſe
for at føre dem til dette Maal."

V. Feilighedsſrifter.

In veterum literarum disciplina eſſe
præſidium vernaculæ exercendæ
excolendæque, et Program i Anledning
af den offentlige Examen i Chriſtiansands Ca-
thedralſkole i Aaret 1809, forſattet af Mag.
H. Amberg, Skolens Rector. 4 cc. Fol.

Det var ved Chriſtians 6 Skoleforordning af
1739 at Moderſmaalet for første Gang optoges
blandt Underviisningens Gienſtande i de lærde Sko-
ler, og Forf. meener, at Grunden dertil nærmest

maa søges i det Bifald, Holbergs danske Skrifter da allerede havde vundet, og den derved vakte Opmærksomhed paa den Forbindelse, der burde finde Sted mellem Studiet af de gamle Sprog og Uddannelsen af Fædrelandets, en Forbindelse, hvis Nuelighed og Gavnlighed Intet tydeligere beviste end just Holbergs danske Arbejder. Dog kan ogsaa Exemplet af den Tver, hvormed man i Tydskland dengang havde begyndt at arbejde paa det tydske Sprogs Cultur, have været en medvirkende Aarsag. Men ogsaa der var det indlysende, hvor væsentlig en Tieneste Dyrkelsen og Efterlignelsen af de græske og romerske Mønstre gjorde dem, der bestræbte sig for at uddanne, berige og forædle Modersmaalet, ligesom det ogsaa fornemmelig er denne Wei, paa hvilken det tydske Sprog har naaet sin nuværende Fuldkommenhed.

Mærkeligt er det alligevel, at hverken i Christ. 6 Skoleforordning af 1739, ei heller i den sidst ophævede af 1775 tales om grammaticalsk Undervisning. Begges Mening synes at være, at det Danske skulde øves ved Oversættelse af de latinske Skribentere, saaledes at af deres Studium, ligesom af en Kilde, den almindelige Grammatiks fælles Grundregler skulde øses og paa Modersmaalet anvendes. Først ved Pl. af 22 Marts 1805 blev

grammaticalst Underviisning i det danske Sprog bestemt foreskrevet for de lærde Skoler.

Denne Indretning finder Forf. at være særdeles gavnlig, ei blot fordi den ogsaa kommer ikke-studerende Disciple til Nytte, men ogsaa med Hensyn til det danske Sprogs og Mavns fælles Anseelse. Dog bør derved ikke den gamle Indretning troes afføjet, der havde til Niemend at benytte de gamle Sprog som Middel til Modersmaalets Cultur og Forædling. Hertil hører især og den Ordføining og Periodebygning, hvori Oldtidens classiske Skribenter have et saa stort Fortrin, at der næsten ei kan anbefales nogen bedre Norm eller sikrere Veiledning til Modersmaalets Uddannelse, end en opmærksom Læsning af Cicero, Livius, Cæsar.

Disse Bemærkninger udgiøre det væsentligste Indhold af nærværende Indbydelseskrift.

VI. Blandede Efterretninger.

Efter allernaadigst Bemyndigelse ved Kongl. Resolution af 14 April d. A. har Directionen til de lærde Skolers Brug, for en Sum af 1000 Rdlr. D. C. som udredes af det almindelige Skolefond, kjøbt afd. Literatus Peder Høegh Guldbergs i Randers

efterladte Bogsamling, der bestaaer af 175 Bind in Folio, 364 in Quarto og 937 in Octavo, og for den største Deel er et med lærd Indsigt truffet Udvalg af de vigtigste Værker og Skrifter i det philologiske og historiske Fag.

Ligeledes har Directionen af Hr. Major og Ridder Guldberg i Aarhus for en Sum af 80 Rd. kjøbt til samme Anvendelse en af ham tilbuden Bogsamling, meest af historisk og philologisk Indhold.

Skoleraadet ved Christiania Cathedralskole havde i Forening med Ephorerne andraget om, at i Henseende til den Bestemmelse i den nye Skoleforordnings §. 46, hvorefter Skoleaaret skal i de norske Skoler begynde den 1ste Septbr., maatte skee en Undtagelse for bemeldte Skole, saaledes at ved den ligesom ved de danske Skoler det nye Skoleaar maatte tage sin Begyndelse med hvert Aars 1ste October. Grundene til dette Ønske vare:

- 1) Sommerferien, som falde i Slutningen af Julii og Begyndelsen af August Maaned, vilde da ikke gaae saa kort foran den offentlige Examen, og altsaa den ufordeelagtige Indflydelse bortfalde, som man kunde befrygte at

diffe Ferier vilde have paa bemeldte Examen's Udfald, da det ved Christiania Skole er Tilfældet, at de fleste af Disciplene i Ferierne reise til deres Forældre eller Venner paa Landet, hvor de ei kunne formodes at ville med den fornødne Flid forberede sig til den efter deres Hiemkomst snart forestaaende Examen.

- 2) Dimittenderne vilde ei være overladte til sig selv i saa lang Tid forinden deres Examen ved Universitetet, hvilket Mellemrum ikke altid kan ventes benyttet med den tilbørlige Flid.
- 3) De Disciple, som indkomme fra Landet, for med det nye Skoleaars Begyndelse at indtræde i Skolen, vilde have mindre Bæmselighed for at faae Logis til 1ste Octbr. end til en Tidspunct, der gaaer saa langt forud for den ordentlige Flyttetid.
- 4) Enden af Skoleaarets første Kvartal vilde da falde sammen med det borgerlige Aars Ende, og saaledes den i Skoleforordningens §. 88 bestaaede 1ste Kvartals Examen kunne endes, naar Juleferierne begyndte.

Efter at dette Andragende med sammes Grunde var af Directionen allerunderdanigst forelagt Hs. Majestæt Kongen, har Allerhøiøstsamme under 6 Jun. d. A. allernaadigst bifaldt, at det nye Sko-

leaar ved Christiania Skole herefter maa tage sin Begyndelse med hvert Aars 1ste October.

Under 27 Jun. d. A. har Hs. Majestæt aller-
naadigst bifaldet, at de uforbigiængeligen nødvendi-
ge Reparationer paa Aarhus Cathedralskoles
Bygning maae i indeværende Sommer foretages;
og dertil anvendes en Sum af indtil 850 Rdlr.;
samt at disse Reparationsomkostninger for denne
Gang maae udredes af Aarhus Cathedralskoles
egen Kasse, og Byens Kirker være fritagne for at
tage Deel i samme, dog uden Følge for Fremtiden
i Henseende til bemeldte Kirkers Forpligtelse at
vedligeholde Skolebygningen (i Overeensstemmelse
med Lov. 2—22—71.)

D.

1. F r a n k r i g.

Det i Decbr. f. A. udkomne Keiserlige Universitets Decret angaaende Lyceerne er af følgende Indhold. I Lyceerne optages kun saadanne unge Mennesker, som allerede kunne læse og skrive; dog ansættes Baccalaurer som Lærere for at give Undervisning i begge disse Færdigheder. Cursus varer i 6 Aar; 2 Aar opofres til Grammatiken, 2 til Humaniora, med hvilke tillige den mathematiske Undervisning begynder, 1 Aar til Rhetoriken, 1 til den specielle Mathematik. I Lyceerne i Academiernes Hovedsteder finder ogsaa et Læreaar i Philosophien Sted. I det ander Aar blive Eleverne, foruden med det Græske, ogsaa gjort bekendte med den bibelske Historie og den hedenste Mythologie. For Candidaterne i Philosophien foredrages, det latinske eller franske Sprog, Logik, Metaphysik, Moral og philosophisk Historie. I de sædvanlige Lyceer undervises blot i Elementerne af Physik og

Chemie; i Hovedstederne i det philosophiske Cursus ogsaa i Optik og Astronomie. Hine have 8, disse 10 Lærere, det i Paris endnu een Lærer mere. Af Lærestolene hører den i Philosophien og den høiere Mathematik til 1ste, den i Physiken, Mathematiken og Humaniora til 2den, de øvrige til 3die Klasse. Professorerne i den 1ste Klasse høre til Facultetet, men staae, naar de ere i Lyceet, under Proviforen. Blandt gamle latinske Auctorer kunne vælges: Quinctilian, Cicero, Livius, Tacitus, Virgil, Horats, Sallust, Curtius, Cæsar, Justin, Ovid, Nepos, Phædrus; blandt græske: Homers Iliade, Demosthenes, Xenophons Cyropædie, Plutarch, Lucian, Isocrates, Evangelisten Lucas og Esop. For den philosophiske Klasse ere foreslagne: Plato, Aristoteles, Cicero, Baco, Cartesius, Pascal, Locke, Leibniz, Malebranche, Fenelon, Clarke, Wolf, S'Gravesande, Burlamaqui, Condillac, Eulers Breve til en Prinsesse, Bonnet.

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. Januar 1810. No. 27.)

Organisationen af det Keiserlige franske Universitet er nu næsten tilendebragt. Inspectore:ne og Secretærerne ved de 28 Academies i Riget ere

allerede udnævnte i Aix, Amiens, Angers, Besançon, Bordeaux, Bourges, Brüssel, Caen, Cahors, Clermont, Dijon, Douai, Grenoble, Lüttich, Limoges, Lyon, Mainz, Metz, Montpellier, Nancy, Nismes, Orleans, Pau, Poitiers, Rennes, Rouen, Strasburg og Toulouse; ligeledes Lærerne ved Lyceerne af første Klasse i Bordeaux, Brüssel, Lyon, Marseille, Mainz, Strasburg og Versailles; af anden Klasse i Amiens, Angers, Besançon, Caen, Douai, Lüttich, Metz, Montpellier, Nantes, Nismes, Orleans, Rennes, Rheims, Toulouse; og af tredie Klasse i Avignon, Bourges, Brugge, Cahors, Clermont-Ferrand, Dijon, Gent, Grenoble, Limoges, Moulins, Nancy, Napoleon-Ville, Pau, Poitiers og Rhodes. Organisationen af Academieme i Turin og Genua er endnu udsat.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Jan. 1810. Int. Bl. 2 St.)

Det keiserlige Universitets Stormester har under 30 Marts d. A., efter en Beslutning af Universitetsconseilet, bekendtgjort, at første Torsdag i næstkommende Junii Maaned skal i alle Rigets Lyceer af Professoren i Rhetoriken holdes en latinsk Tale i Anledning af Keiser Napoleons Formæ-

ling med Erkehertuginde Marie Luise af Østerrig. Alle disse Taler skulle strax i Afskrift indsendes til Universitetets Stormester, og prøves af en Commission. Den bedste iblandt dem skal krønes med en Præmie af en Medaille af 100 Napoleonsd'orers Værdie, og trykkes paa Universitetets Bekostning.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. April 1810. Int. Bl. No. 31.)

Vor Tidsalder er, som det ofte har forekommet os, endnu ikke kommen i det Reene med, — om man endog deri er eenig, at vor lærde Dannelse skal gaae ud fra Læsningen af de Gamle — hvorledes man dog egentlig skal begynde, for at høste den rigtige Nytte af denne Læsning, og hvort denne skal bestaae og sættes. For nu alene at tale om Frankrig, saa synes man her i Underviisningen ved Lyceerne for det meeste at regne paa Oversættelse. En Mængde Oversættelser af Klassikere ere derfor udfomne og udfomme endnu. En stor Deel af dem er vel ogsaa Yndlingsarbejder af Lærde, og Forsøg paa, med Held at oversætte en Skribent i de nyere Sprog; men flere af dem ere aabenbar indrettede blot for Skolerne; ogsaa

forfærdigede af Lærde, som det synes i den Hensigt, at de skulle tiene Ungdommen deels til at forstaae Klassikerne, deels ogsaa til Anviisning, hvorledes de bør oversætte de Auctorer, som de læse. At Færdigheden i at fatte Tanterne og i derefter at danne eller uddanne det Franske paa den Maade vil vinde, omtvivle vi ikke. Men paa den anden Side er det ikke tydeligt, hvorledes derved kan vindes i Henseende til den grammaticalske Interpretation og til at forstaae de gamle Sprog, fornemmeligen det latinske. Naturligviis maa den Sædvane, ligesom at oversætte efter Meningen, uden rigtigheden at have fattet de enkelte Ord, grammaticalsk Forbindelse og Ordbygning, lede til et overfladeligt og usikkert Begreb. Just disse skadelige Følger viiste sig ogsaa i de lærde Skoler i Tydskland, i hvilke den hele Læse-ning af de Gamle bestod i at exponere og bertere dem; usiagtig Sprogkundskab, Sikkerhed i Interpretation efter Sprogbrug og Kritik gik derved tabt; Kundskaben om og Brugen af det latinske Sprog blev endeligen blandt de Lærde selv mindre sædvanlig. Dog i Frankerigs Skoler kunne Indretninger være truffne, som ere os ubekiendte, hvorved hine Følger blive forebyggede eller afhiulpede.

Nok er det, at der i Landet mange Oversættelser af alle Slags udkomme, som just derved synes at være bestemte til Brug i Skolerne, at Originalens Text er aftrykt lige overfor.

(Af Götting. gelehrt. Anzeigen. Martis 1810. No. 38.)

2. I t a l i e n.

Rom.

Det hidtilværende, under Navn af Sapienza bekiendte, Universitet i Rom har siden de pavelige Staters Forening med Frankrig faaet en ny Organisation; de tre forhen bestaaende sædvanlige Faculteter ere forøgede med tvende nye for de physiske Videnskaber og den skionne Literatur; ogsaa har det erhholdet en Cantsler, en Rector og en Inspector.

(Af Hann. Allg. Lit. Zeit. Martis 1810. No. 88.)

3. S p a n i e n.

Den 2 Octbr. 1809 blev i Madrid det aarlige Studiecursus aabnet med den sædvanlige Høitidelighed. Hr. D. J. Esquiverra, en af Professorene, bestilte i en Tale, at Vren og Kiærlighed

til Koes har den største Indflydelse paa Kunsternes og de skionne Videnskabers Fremgang. Studiet, directoren, Hr. Statsraad Stanislas de Lugo, præsiderede ved denne Høitidelighed, hvortil en stor Mængde af anseelige Personer, Lærde og Literatu- rens Venner havde indfundet sig.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. Novbr. 1809. Intell. Bl. No. 75.)

Ifølge et kongeligt Decret bliver i enhver Provinshovedstad i Spanien oprettet et Lyceum. Disse Lyceer skulle organiseres paa samme Maade, som de i Madrid sig befindende Lyceer. Sammes Donation skal bestaae i Territorialbesiddelser. Et hvert Lyceum faaer en Administrator, der staaer under Opsyn af en Junta, som er sammensat af Directoren, Studiecensoren, Commune-Forvalteren og to Eiendomsbesiddere, som udnævnes af Intendanten. Iethvert Lyceum skal være en Studiecensor, 9 Professorer, som boe paa Stedet, og 5 Lærere udenfor. Læregienstandene ere det latinske, græske og franske Sprog, Mathematik, Physik, Naturhistorie, Geographie, Tegnekunst, Musik, Dands, Fægtekunst og de forskjellige militære Dveller. En egen Capellan er ansat for at forklare den af Regieringen approberede Catechismus

og undervise Eleverne i Religionens Grundsætninger. Den indvortes Bestyrelse af ethvert Lyceum er anbetroet en Director, som har en Deconomus under sig til at forvalte Huusvæsenet. Directøren skal over Eleverne udøve en Familiefaders-Ret-
tigheder; han skal haandhæve Orden og Disciplin, og vaage over Studierne og Religionen. Eleverne bære Uniform, og maae, for at kunne blive antagne, ikke være under 7 og ikke over 14 Aar gamle. De dimitteres, naar de have tilbagelagt det 18de Aar. I ethvert Lyceum ere 60 Gripladser for Sønner af fortiente civile og militære Personer.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. Febr. 1810. Jnt. Bl. No. 14.)

4. W ü r t e m b e r g .

I den Württembergiske Conscriptions Forordning af 20de Aug. 1809 indeholdes i Henseende til den studerende Ungdom følgende Bestemmelser. I Løbet af sit Studiecursus, hvortil den Kongelige Studiecommission, naar den Studerende anbefaler sig ved Flid, god Opførsel og Talenter, og besidder tilstrækkelig Formue til at bestride sine Studerings Omkostninger eller nyder Stipendier, meddeler Tilladelse efter foregaaende Correspon-

denz med Conscriptionscommissionen, er den Studerende i Rollen anmærket som exempt med Betingelse. Naar det efter tilendebragt Studiecursus ved Proven viser sig, at han virkelig svarer til de om ham fattede Forventninger, saa bliver han uden Hensyn til Alder indført i den tredie Afdeling af de Conscripterede, indtil han faaer et virkeligt Statsembede, og derved bliver ganske udslettet af Rollen. Men har den Studerende ikke erhvervet sig de nødvendige Kundskaber, saa bliver det ham vel uformeent at fortsætte sine Studier, men der tages da dertil intet Hensyn hverken i Conscriptionslisten eller ved Udskrivningen til Militærtjeneste.

(Af der Rheinische Bund von V. A. Winckopp, 13de Bind. 1809. 37te Hæfte S. 2646. efter Hall. allg. Lit. Zeit. Mai 1810. Ergänzungsblatt No. 57.)

Med en Misforstaaelse af Underøvrighederne bleve de her ved Universitetet i Stutgardt studerende Indfødte tilsagte at møde i deres respective Districter i Anledning af Udskrivningen. De adlode Tilføjelsen; men saasnart Hs. Majestæt var bleven underrettet om det Foresaldne, som var aldeles stridende med

Allerhöistsammes Hensigter, befalede han, at vedkommende Studerende skulde vende tilbage til Universitetet og at det af dem Forsømte skulde i Paaskeferien indhentes.

(af offentlige Blade.)

5. B a y e r n.

Det Münchenske Regjeringsblad af 3 Febr. indeholder følgende Forordning:

„Flere af vore Statsdienere have i nogen Tid indtraadt i udenlandske literære Societeter, og angive sig i offentlige Udfærdigelser som corresponderende Medlemmer eller Vres-Medlemmer af samme. Længt fra at ville vanskeliggøre den videnskabelige Samkvem og de derpaa beregnede videnskabelige Forbindelser, finde Vi Os dog af flere Grunde foranledigede til, at pålægge Vore Statsdienere, at de aldrig, uden Vort Vidende, foruden deres Tienesteplichter påtage sig Forbindtligheder med saadanne Societeter og vedsøie den dem forundte Tienestecharacter fremmede Prædicater.“

(Af Hall. allg. Lit. Zeit. Martz 1810. No. 64.)

6. S a c h s e n.

Leipzig.

Ved et allerhøiest Rescript af 10 Jan. d. A. er følgende anordnet angaaende Opnaaelsen af den juridiske Doctorværdighed ved begge Landsuniversiteterne *):

„Den juridiske Doctorværdighed skal ved Vore Universiteter i Leipzig og Wittenberg i Almindelighed kun tildeles dem, som holde Disputation uden Præses. De, som formedelt Blyhed eller Mangel af Færdighed i det latinske Udtryk maatte ønske sig en Præses, kan det i saa Henseende være tilladt at ansøge om Dispensation hos Vort Kirkeraad og Overconsistorium, imod at erlægge et forholdsmæssigt Dispensations-Quantum. Men saadanne Personer, som efter anstillet tilstræffelig Undersøgelse have vist sig som ganske uvidende og uværdige til Doctorværdigheden, og desuagtet ikke undsee sig for at ansøge samme, blive ganske og aldeles afskiste med deres Ansøgning om Dispensation.“

*) Ved det henværende ere hidtil allerede ved alle Promotioner ad Facultatem Disputationerne holdte uden Præses, ved de øvrige Promotioner uden Expectance paa Cæde og Stemma i det juridiske Facultet kun for endeel paa samme Maade.

„At erhverve sig den juridiske Doctorgrad ved fremmede Universiteter, skal vel ogsaa i Fremtiden være uformeent enhver saadan Indfødt, som det ikke allerede hidtil har været forbudet ved de i Anledning af det til Universiteterne udstædte Rescript af 29 Febr. 1729 udfærdigede Befiendtgjørelser; dog ville Vi alene i det Tilfælde lade saadanne udenlands Promoverede indrømme de dermed forbundne Fortrin i Vore Lande, naar den, som har erholdt Doctorgraden ved et udenlandsk Universitet, endnu ved et indenlandsk underkaster sig en Prøvelse (saaledes som med Hensyn til Doctores Medicinæ er foreskrevet i den 6te §. af det i Anledning af et Sanitets Collegiums Oprettelse udstædte Mandat af 13 Sept. 1768) og desuden til det juridiske Facultet ved det indenlandske Universitet, hvor han længst har studeret, eller, — hvis han ved begge Landsuniversiteterne har opholdt sig lige længe — hvor han sidst har studeret, erlægger et Nostrifications-Quantum af 50 til 100 Rdlr.“

„De juridiske Faculteter i Leipzig og Wittenberg skulle for det første ved en trykt Befiendtgjørelse bringe denne Indretning til offentlig Kundskab, og hvert Aars Rector for Fremtiden befiend-

gigre samme for de Studerende strax ved deres
Inscription.

(Auf Neue Leipz. Lit. Zeit. Febr. 1810. Int. Bl. No. 5.)

7. Westphalen.

Cassel.

Den af Ministeren for det Indre, Hr. Greb von Wolfradt, i Forsamling af Kongeriget Westphalens Rigsstænder aflagte, Beretning om Rigets Tilstand i Aaret 1809 indeholder følgende Afsnit om Kunsterne og Videnskaberne. — Offentlig Underviisning. „Hans Majestæt Kongen har ikke alene ved enhver Anledning erklæret sig som en Beskytter af Videnskaberne; men har endog som saadan viist Sig virksom. — Universitetet i Göttingen har ved Monarkens Gævmildhed erholdt et nyt Bæxthaus, og Hs. Majestæt har allerede tilkiendegivet sin Hensigt, i næste Aar at forære samme et nyt Observatorium, som skal være dette med Rette saa berømte Institut værdigt. Hs. Majestæt har beriget Museet sammesteds med den store og siældne Samling af naturhistoriske Gienstande, som Hs. Majestæt har gjort paa sine Reiser i forskiellige Verdensdele, ligesom og med de astronomiske Instrumenter, som han for-

hen selv har betient sig af. — Collegium Carolinum i Brunsvig, som ikke længere svarede til sit Diemeed, er paa nyt igien opblomstret i den derhen forlagte og nyorganiserede Militærskole. Flere end 60 unge Mennesker af Stand blive der underviiste ikke blot i de for deres Bestemmelse nødvendige Videnskaber, men og i alle dem, som pryde en Kriger."

„Allerede ved Deres forrige Sammentkomst har min Formand und. rettet Dem, m. H., om, at Hs. Majestæt vilde tage under nærmere Overveelse, om det var raadeligt og for Videnskaberne Befordring nyttigt, at vedbeholde det med Hensyn til Kongeriget og dets Befolkning uforholdsmæssigen store Antal af fem Universiteter, eller om det ikke meget mere turde ansees hensigtsmæssigere at forbinde flere af dem. Enhver af de fordums Regentere i de Stater, som nu udgiøre Kongeriget, satte en særdeles Priis paa at have et eget Universitet, deels for at skaffe sine Undersaatter Leilighed til, i Landet selv at erhverve de nødvendige Kundskaber, deels for tillige at hidlokke Fremmede. Disse Grunde ere for Kongeriget ogsaa endnu de samme; men deres Gienstand har forandret sig: disse Provindsers indbyrdes Jalouse eksisterer ei længere. Flere af disse lærde Anstalter befinde sig

i en Tilstand, der bebuder en nærforestaaende Op-
 løsning; thi de Midler, der fordum vare bestemte
 til deres Underholdning, ere tabte med Domainer-
 ne. Under disse Omstændigheder synes det, at
 færre Universiteter, til hvis Glor de endnu levnede
 Midler kunne tilstrække, ville være tilstrækkelige
 for Rigets Trang og tillige befordre Videnskaber-
 nes Fremstridt. Hs. Majestæt har ladet Sig af-
 lægge en omstændelig Beretning om dette vigtige
 Anliggende, og ladet samme i Deres Nærværelse
 afgjøre i Statsraadet." — Ved det Kongelige Decret,
 givet i Paris den 10de Decbr. *) er det herpaa be-
 stemt, at kun 3 Universiteter: G ö t t i n g e n ,
 Halle og Marburg skulle vedligeholdes, men
 begge de andre, ligesom og Skolen i Klosterber-
 gen, forbindes med hine. — Tværksettelsen af
 denne Beslutning er bestemt til den 1 Mai, som den
 Tid, de halvaarige Forelæsninger sluttes og de nye
 begynde. I den 6 Artikel af dette Decret har Kon-
 gen opfyldt sit i forrige Aar givne Løfte, at nem-
 lig de ved de ophævede Instituter ansatte Lærere
 igien skulde ansættes ved dem, som vedbeholdtes,
 eller i Tilfælde at dette ikke var giørligt, for Livs-
 tid beholde deres Gage.

(Af Hall. allg. Lit. Zeit. März 1810. No. 61.)

*) S. forr. Avar. S. 155 ff.

Marburg.

Det glædelige Haab om en ny og bedre Ein-
genes Orden, som det Kgl. Decret af 10 Decbr.
f. A. *) opvakte ved at bestemme vort Universitets
Bedligholdelse, begynder at gaae i Opfyldelse,
og det endelig paa en Maade, som paa det tydelig-
ste lægger for Dagen Kongens og hans Raads al-
vorlige Villie, at hæve denne ved sin Alder og sine
Fortienester af Videnskabernes ærværdige Anstalt
til en høiere Glor. Vort Universitet tæller for
nærværende Tid 29 ordentlige, 4 overordentlige
Profesorer og 4 Privatlærere, altsaa tilsammen
37 Docenter. Cataloget over Forelæsningerne
i Sommersemestret bliver større end nogensinde før.
Formedelt Gaven af det den forrige tydske Ordens-
commende Eucum tilhørende Bibliothek, som be-
staar af et Antal af meere end 3000 af den nyere
Literaturs meest udsøgte Bøger, og især formedelt
de os fra de ophævede Anstalters Bibliotheker til-
sikrede Berigelser af vort, bliver dette sidste Local
nu betydeligen udvidet. Planen dertil er allerede
lagt, og med Bygningen selv skal ufortøvet begyn-
des. — Fremdeles ere henimod 40 nye Grevtische
forlagte herhen fra de ophævede Universiteter, og

*) jvfr. disse Annal. forrige Hæfte S. 155 ff.

vi skulle endnu tillige erholde et betydeligt Antal af Beneficier, saa at nu ogsaa Udlandinge i Særdeleshed fra Ungarn, Siebenbürgen og Polen skulle deeltage i disse saavel som i hine. — Samtlige det medicinske Facultets Institutter ere de nødvendige Understøttelser bleve tilskrede.

Endnu er en Indretning, som characteriserer den i Directionen af den høiere offentlige Underviisning herskende Aand, og af Statsraad Generaldirector for den offentlige Underviisning, Baron v. Leist nyligen er bleven samtlige Universiteter Professorer bekiendtgjort ved Prorector. „Ved forskellige Universiteter, hedder det i den til Prorector stilede Skrivelse af 7 Marts, er af nogle Lærere, hvilke Følgerne af deres vigtige Bestræbelser ganske fortrinligen ligge paa Hjertet, gjort den hensigtsmæssige Indretning, at med Forelæsninger forbindes Prøvelser over Forelæsnningernes Indhold, hvorved Lærerne bringe i Erfaring, hvilke af deres Tilhørere ere de fortrinligste og flittigste. Det meget ønskede jeg, at denne Indretning blev almindelig iudført ved Deres Universitet, i det mindste hvad de mere betydelige Lærefag angaaer. En anden meget nyttig Indretning, som kan yde store Fordele især ved den Mængde af Stipendier, som befinde sig i Kongeriget Westphalen, er den,

at de Professorer, som ved ovennævnte med deres Forelæsninger forbundne Prøvelser, eller ved de deres Direction underlagte practiske Anstalter, eller endelig ved Privat-Omgang med de Studerende have opdaget fortrinlig duede og kundskabsrige unge Mænd, derom meddele mig Underretning umiddelbar eller ved Prorector. Jeg vil derpaa lade affatte en Fortegnelse over saadanne unge Mænd, og ikke blot tage fortrinlig Hensyn paa samme ved Fordelingen af Stipendier og Frentische, men ogsaa Tid efter anden give Regjeringen Efterretning om de meestudmærkede Hoveder, og derved sætte denne istand til, aldrig at lade den sande Fortieneste ubelønnet og uhenyttet. o. s. v.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. April 1810. Int. Bl. No. 26.)

Göttingen.

Paa de af det medicinske og af det philosophiske Facultet for Aaret 1809 udsatte Priisopgaver indløb ingen Besvarelser.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. 1810. Int. Bl. No. 1.)

Halle.

Med et Decret af Ministeren for det Indre og ved Hr. Generalstudiedirector v. Leist's For-

for ere 87 Prentische bleve forlagte fra Helm-
 stadt til Halle, hvortil ogsaa Udlændinge skulle
 have Adgang. Man forventer ogsaa endnu Sti-
 pendier. De hidtidige klosterbergske Fripladser
 for mindre formuende Lærlinge ere overdragne det
 hidtilværende kongelige Pædagogium, som fremde-
 les skal vedblive at staa under Hr. Cantsler Nie-
 meyer's umiddelbare Direction. Med den 1ste
 Mai vil denne nye Læringes Orden, og med den 14
 Mai ville Sommerforelæsningerne tage deres Be-
 gyndelse. Bibliotheket og flere Instituter kunne
 vente betydelig Tilvæxt og Udvidelse.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. Apr. 1810. Int. Bl. No. 26.)

A n n a b e r g.

Det er bekiendt, at den Realismus, som i et
 Tidrum af nogle Decennier er bleven herskende i
 Tyskland, har skadet de lærde Skoler's Anseelse
 saa meget, at derved de meest blomstrende Gymna-
 sier ere bleve ganske tilintetgjorte, eller dog
 bragte deres Undergang nær. Saa meget glæde-
 ligere er det Syn, som er det meest talende Beviis
 paa den lidt efter lidt forvandlede Tidsaand, at
 manges en Læreanstalt csterhaanden begynder igien

at reise sig, og, begunstiget udenfra, at stræbe op til sin fordums Værdighed.

Denne Bemærkning gielder om det fordum berømte Gymnasium i Annaberg, der lige indtil nu for det meste har vedligeholdt sin Glor. Ikke blot have ved samme stedse været ansatte duelige Lærere, men det har ogsaa forstignnet sit Udvortes ved en ganske ny Skolebygning, hvis Opførelse gjør en i Sandhed ædel Magistrats patriotiske Sindelag Væ.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Jul. 1809. Int. Bl. No. 29.)

Osterrigke Monarchie.

Wien.

Den 30 Oct. 1809 døde her Joh. Melchior Edler v. Birkenstock, 72 Aar gammel, af Brystvattersot. Født i Mainz, dannet i Nordtyskland, begyndte han sin Embedsbane under Maria Theresia ved det k. k. geheime Statscancellie. Formedst personlige Misforholde med Friherre v. Binder traadte han over til det bøhmiske Hofcancellie, og havde nu især Indflydelse paa Studie- og Censur-Anliggender, ligesom og paa Akademiet for de dannende Kunster. Medlem af Studiekommissionen under Keiser Joseph II, Studiereferent ved de

poreenede Hofsteden under Leopold II og til 1794, der-
 faa Medlem af Studierevisionshofcommissionen,
 blev han overalt de lysere Grundsætninger tro,
 hvilke han havde gjort sig egne. Da Opdragelsen
 blev overdraget Geistligheden, blev ogsaa han sat
 paa Pension. Et rigtigt politisk Blik, en huma-
 nistisk dannet Smag og en svt artistisk Dom, især
 i Maler- og Kobberskifterkunsten, skaffede ham en
 høi Plads i Klassen af Monarkiets fortrinligere
 Statsdienere og bedre Skribenter. Utilfreds med
 det, som skeete i de sidste Tider, trættes han ei
 ved, skönt forgiæves, at sætte sine bedre Syns-
 puncter paa Papiret, og meddele sine Bønner
 samme.

(Af Høll. Allg. Lit. Zeit. März 1810. No. 76.)

Forelæsningerne ved det herværende Univer-
 sitet og ved det Theresiske Ridderacademie bleve
 uden Ophold satte i Gang igien, efterat Staden var
 bleven besat af franske Tropper.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Jul. 1809. Int. Bl. No. 26.)

Ungarn.

Pesth.

Efterat de franske Tropper vare rykkede ind i Ungarn, og endnu mere efterat den vigtige Fæstning Raab var til dem overgivet, holdt mange Forældre det for raadeligt at kalde deres ved Universitetet i Pesth studerende Sønner hjem. Det kongelige ungariske Statholderskab forordnede derpaa, at Professorene, uagtet Antallet af de tilbageblevne Studerende kun var lidet, dog skulde fortsætte deres Forelæsninger og ikke lade nogen Studerende komme bort, med mindre hans Forældre udtrykkelig maatte forlange det.

(Af Allg. Jen. Lit. Zeit. Februar 1810. Int. Bl. No. 12.)

I det andet Semester af Skoleaaret 180⁸/₉ studerede ved Universitetet her 62 Theologie, 171 Jurisprudents, 179 Medicin og Chirurgie, 277 Philosophie og Landmaalerkunst. De Studerendes Totalsum beløb sig til 689. I samme Semester erholdt 5 Doctorværdigheden i Theologien, 5 i Jurisprudentsen, 11 i Medicinen, 4 i Chirurgien, 19 i Philosophien. Piarist-Gymnasiet i Pesth talte 637 og Hovednationalskolen 410 Elever.

Efter høi Befaling maatte Universitetsbygningen indrømmes til Høspital for de syge og saarede Soldater. Kun det physiske Museum, hvis Indretning kostede 12000 Gylden, forblev i den for samme bestemte Universitetsbygning. Professorerne holdte deres Forelæsninger paa forskjellige dem dertil anviste Steder.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Septbr. 1809. Int. Bl. No. 38.)

Preßburg.

Forelæsningerne ved det Kongelige Academie, som vare udsatte under Byen Preßburgs vedholdende Bombardement i Junii, bleve snart igien fortsatte.

(Af Jen. allg. Litt. Zeit. Febr. 1810. Int. Bl. No. 12.)

8. Disponible Lande i Tydskland.

Erfurt.

Det sidste Juleprogram, som er skrevet af Hr. Prof. Dominicus, har til Titel: Quædam de novis per antiquæ Universitatis incrementis (Erfurt, hos Gørling 1809. 16 S. 4.) Folgende er et Udtog deraf:

Allerede skulde det Kgl. preussiske Decret, ifølge hvilket Universitetet skulde ophæves og dets Fonds foreenes med Stolecærariet, være sat i Udøvelse; de vacante Lærestole bleve ubesatte; mod det philosophiske Facultet, som vedblev at paastraae dets særdeles Forretter, førtes Klage; Universitetsbibliotheket skulde foreenes med andre Universiteters Bibliotheker, det physiske Museums Instrumenter, for saavidt de ikke passede for Skolerne, overlades Andre-Scepteret og samtlige Insignier bortgives, de Universitetet saavel som det philosophiske Facultet tilhørende Bygninger sælges ved offentlig Auction, de endnu værende Professorer enten ansættes andesteds eller gives Pension, og den academiske Jurisdiction ophæves. Men denne Plaan tilintetgjorde Krigen. Vel følte Universitetet Krigens Rædsler i høi Grad; flere af Professorerne bleve ved In-quartering og Contributioner bragte næsten til det Yderste, det academiske Erarium var blottet for alle Hielpemidler, Bibliotheket berøvet dets Tilskud, og Collegiebygningen tjente til Kornmagasin. Men Keiserens Nærværelse i denne By i Septbr. og Octbr. 1808 aabnede os en gladere Udsigt i Fremtiden. Det academiske Senat modtog ved en Audients de naadigste Forsikringer, hvilke ogsaa strax gif i Opfyldelse ved et keiserligt Decret af 10

Octbr. 1808, hvorved Universitetet tildeeldes 3001
 Gr. 64 Cent. i aarlig Indkomst. Den 7 April 1809,
 da denne Dotation blev tagen i Besiddelse, var en
 Festsdag for os. Man var nu for det første betænkt
 paa, at besætte de vacante Lærepladser.

I det theologiske Facultet er een ledig Pro-
 fessur bleven besat, en anden udfyldt af de øvrige
 Professorer; en protestantisk Læreplads er endnu
 vacant.

I det juridiske Facultet ere tre ledige Læreplad-
 ser besatte; tvende ere endnu vacante.

Det medicinske Facultet, som havde mistet
 tvende Professorer, har faaet ikke blot de ordentli-
 ge, men ogsaa de overordentlige Lærepladser be-
 satte. To ordentlige, og to overordentlige Pro-
 fessorer ere udnævnte, og desuden to Adjuncter.

I det philosophiske Facultet er en overordent-
 lig Professor ansat som ordentlig, og tvende overor-
 dentlige udnævnte.

Den afdøde Procantølers Plads er besat.
 Desuden har Universitetet faaet sine Rettigheder
 og Privilegier paa ny stadfæstede. Til Udvidelse
 af den botaniske Have er Universitetet for kort Tid
 siden af Keiseren bleven overladt en dertil grændsen-
 de Have med en Bygning mod 500 Rd. Ogsaa
 har samme nyligen af Keiser Napoleon faaet til

Foræring Benedictiner- og Carteuser-Klosterets
samt St. Severi Stiftelses trende Bibliotheker.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. Febr. 1810. Int. Bl. No. 11.)

T i l l æ g.

I dette Hæfte S. 220 omtales den Cabinets-
ordre af 6 Mart. 1771, ved hvilken Naturaliesam-
lingen paa Charlottenborg blev foreenet med Ki-
benhavns Universitet. Da samme hidtil ei har været
trykt, meddeles den hermed efter Universitetets Co-
piebog (thi alle til Universitetet komne Cabinetsor-
drer bleve efter kongelig Befaling under 27 Jan.
1772 tilstillede Cancelliet):

Nach dem Ich, zur Aufnahme der Wissen-
schaften, für gut gefunden und beschlossen habe,
das Etablissement der Naturhistorie und Deconomie
auf Charlottenburg mit der Copenhagener Univer-
sität zu verbinden, und derselbigen das bey dieser
Anstalt sich befindende Naturalien-Cabinete unter
der Bedingung, daß sie solches aus ihrem Fonds
unterhalten und jährlich vermehren soll, zu schen-
cken und an selbige abliefern zu lassen, auch den
Professor Fabritius zum Professore Deconomiae
bey der hiesigen Universität zu bestellen, und ihn
noch vor der Hand, bis die Universität aus ihren
Mitteln den Fonds darzu wird ausfündig gemacht

haben, aus Meiner Cassa zu salariren; als hat die Universität nicht nur zur Empfangnehmung und Placirung des so eben erwähnten Naturalien-Cabinet's die nöthigen Verfügungen zu treffen, sondern auch gebührend dafür zu sorgen, daß die zum Besten Meiner Unterthanen errichtete Professio Oeconomica gewissenhaft verwaltet werden, und der dazu ernannte Professor, durch ein und anderes von ihr zu treffendes Arrangement, bald möglichst aus ihren eigenen Einkünften salarirt und unterhalten werden möge; als zu welchem Ende die Universität Mir des fordersamsten ihre Vorschläge zu thun haben wird.

Gegeben Christiansburg d. 6 Martii 1771.

Christian.

N. Schumacher.

An die Kopenhagener Universität.

Det er at bemærke, at Geheimeraad Thott allerede den Gang, skiont fort iforveien, var afgaaet som Universitets-Patron.

T r y k f e i l.

3. fjerde Kvartal for 1809

S. 194 Lin. 9. 10 April læs: 19 April

3 forrige Kvartal

S. 113. - 1. nærmeste l. nærmest

- 114. - 4. Slutningin l. Slutningen

5. efterlode l. efterlade

- 116. - 11. gav l. gave

- 117. - 11. det første l. den f.

- 120. - 14. Voirenett l. Voiren ic.

